

658.382.3

с 32

В. Сердюк, М. Олійник, А. Коваль

ОХОРОНА ПРАЦІ

**Модульна технологія
навчання
з охорони праці**

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ
ВІННИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЗАНЯТОСТІ

Вінницький регіональний центр модульного навчання

В.Сердюк, М. Олійник, А. Коваль

Модульна технологія навчання з охорони праці

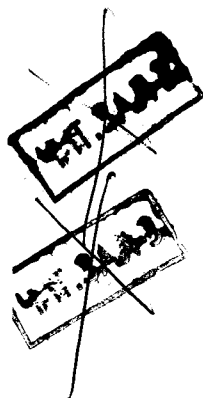

07

658.382.3 С 32 2004

Сердюк В. Модульна технологія навчання з охорони праці

Вінниця
Континент-ПРИМ
2004

Модульна технологія навчання з охорони праці

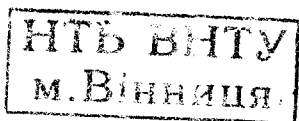
Ухвалено методичною радою Вінницького регіонального центру центру модульного навчання, як навчально-методична розробка, для навчання працівників і спеціалістів з охорони праці та посадових осіб, які вирішують питання з охорони праці. Посібник призначений для навчання з охорони праці з використанням рекомендацій Міжнародної організації праці щодо впровадження гнучких методів професійного навчання. (Протокол № 3 від 06.10 2003 року).

Посібник є першою спробою підготувати читача до навчання з охорони праці з використанням модульної технології професійного навчання, оскільки орієнтація України до Європейського Союзу передбачає не тільки адаптації законодавчої бази з охорони праці до вимог світової спільноти але і впровадження нових методів професійного навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації, які широко поширені в країнах з ринковою економікою.

421052

ISBN 966-516-187-3

© В.Сердюк, М. Олійник, А. Коваль, 2004

ЗМІСТ

Вступ	5
Охорона праці: проблеми та шляхи покращення	6
Основні положення модульної технології навчання	10
Навчальний елемент з охорони праці “Надання першої долікарської допомоги потерпілим”	20
Закон України Про внесення змін до Закону України “Про охорону праці” від 21 листопада 2002 року № 229-IV з урахуванням Закону України “Про внесення змін до статті 12 Закону України “Про охорону праці” № 1331-IV від 25 листопада 2003 р.	34
Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” із змінами і доповненнями Законами України від 21 грудня 2000 № 2180-III, від 22 лютого 2001 року № 2272-III	60
Закон України “Про пожежну безпеку” із змінами і доповненнями внесеними Законами України від 15 листопада 1997 року № 618/97-ВР, від 18 листопада 1997 року № 642/97-ВР	103
Основи законодавства України про охорону здоров’я із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 3 лютого 1993 року № 2978-XII, від 25 лютого 1994 року № 4039а-XII, ВВР, від 23 вересня 1994 року № 183/94-ВР, ВВР, від 13 жовтня 1994 року № 200/94-ВР, від 14 лютого 1997 року № 70/97-ВР, від 22 лютого 2000 року № 1489-III, Декретом Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1992 року № 23-92	124
Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення із змінами і доповненнями, внесені Законами України” від 17 грудня 1996 року № 607/96-ВР, від 11 червня 1997 року № 331/97-ВР, від 18 листопада 1997 року № 642/97-ВР, від 30 червня 1999 року № 783-XIV, від 14 грудня 1999 року № 1288-XIV, від 21 грудня 2000 року № 2171-III, від 15 листопада 2001 року № 2788-III	156
Закон України “Про об’єкти підвищеної небезпеки” від 18 січня 2001 року № 2245-III	187
Лист Міністерства праці і соціальної політики № 12-1-3/2907 від 26.07.02 щодо застосування штрафних санкцій на підприємства, установи, організації відповідно до Статті 31 Закону України “Про охорону праці”	199

Положення про розробку інструкції з охорони праці (наказ Мінпраці і соціальної політики України, Комітету по нагляду за охороною праці від 29 січня 1998 року № 9, зареєстровано в Мінюсті України 07.04.98 № 226/2666)	199
Національна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001-2005 роки (Затверджено постановою КМУ від 10 жовтня 2001 року № 1320)	200
Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (Затверджено постановою КМУ від 21 серпня 2001 року № 1094)	232
Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру (Затверджено постановою КМУ від 22 березня 2001 року № 270)	296
Програма розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників на 2001-2004 роки (Затверджено постановою КМУ від 8 серпня 2001 року, № 852)	313
Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат (Затверджено постановою КМУ від 2 червня 2003 року, № 994)	329

Вступ

Закон України "Про охорону праці" визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, ругулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов првці. Крім того передбачається підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництва, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці, комплексне розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямків економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля. Створений механізм соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, встановлені єдині вимоги з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форми власності та видів діяльності. Держава приймає участь у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залученні добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству при цьому використовуються економічні методи управління охороною праці, передбачається адаптація трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я, забезпечує координацію діяльності органів державної влади, установ, об'єднань громадян.

Рекомендації Міжнародної організації праці щодо впровадження нових методів професійного навчання, підвищення кваліфікації впроваджуються в багатьох країнах світу. Вони, як ніякі інші, добре адаптуються до ринкової економіки, являються гнучкими, малозатратними, мають цілий ряд інших переваг і дозволяють суттєво покращити і доповнити традиційну систему професійного навчання та підвищення кваліфікації.

Значні переваги модульної технології професійного навчання дають можливість успішно її використовувати при навчанні, перенавчанні, підвищенні кваліфікації працівників, посадових осіб і спеціалістів з охорони праці.

Навчальний посібник знайомить читача з станом охорони праці, концепціями сучасного менеджменту професійної безпеки, розкриває суть ефективної технології навчання, містить окремі навчальні елементи, як складову зазначеної технології та основні законодавчо-нормативні документи з охорони праці і призначений для самостійного навчання з охорони праці.

До складу посібника включені основні закони України щодо охорони, здоров'я, соціального страхування від нещасних випадків, пожежної безпеки, санітарно-епідемічного благополуччя населення та ряд інших документів, які є необхідними в роботі посадової особи чи спеціаліста, що вирішує питання охорони праці.

Охорона праці: проблеми та шляхи покращення

За оцінками Міжнародного бюро праці щорічно нещасні випадки на виробництві і професійні захворювання забирають життя приблизно 2 млн. чоловік і обходяться глобальній економіці в 1,25 трлн. доларів США. Статистичні дані Міжнародної Організації Праці (МОП) свідчать, що 4% світового валового продукту втрачається внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. У світі щороку трапляється 270 млн. нещасних випадків на виробництві, а також 160 млн. випадків професійних захворювань. Більше половини нещасних випадків припадає на сільське господарство. Велику стурбованість станом виробничого травматизму викликає вугільна галузь, будівництво та рибальство.

Загальносвітові проблеми охорони праці тісно зв'язані з процесами глобалізації економіки. Тиск, обумовлений світовою конкуренцією, примушує деяких роботодавців економити на охороні праці і розглядати профілактику травматизму і охорону здоров'я робітників не як інтегральний компонент управління якістю, а як додатковий бар'єр на шляху збільшення вартості продукції. Зношена техніка, заборонена для експлуатації в багатих країнах, переміщується в країни з низькими доходами, в зони вільної торгівлі, в яких правове регулювання охорони і гігієни праці, як правило, знаходиться на більш низькому рівні. Це повною мірою стосується України, яка через аварії, травми, професійні захворювання щороку втрачає понад 1 млрд. гривень при цьому на виробництві гине 1300-1350 чоловік і травмується більше 26 тисяч осіб.

Деякі роки тому назад, до введення в дію Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності", величина регресних виплат з відшкодування заподіяної здоров'ю працівникам шкоди на окремих підприємствах вугільної галузі сягала 40% і більше фонду оплати праці, що заганяло

підприємство в глухий кут. Так у 2000 році при видобутку 1 млрд. тонн вугілля в США загинуло 30 гірників, а Україна втратила 316 чоловік на 80 млн. тонн видобутого вугілля (в радянські часи Мінвуглепром СРСР видобував 800 млн. тонн вугілля в рік і втрачав 800 шахтарів). Вугільна галузь, як ніяка інша, є тим індикатором, що характеризує динаміку та стан охорони праці в Україні.

Наявність на підприємстві чітко налагодженої системи управління охороною праці, яка відповідає світовим стандартам, та її сертифікація акредитованим органом сприяє зміцненню його позицій на ринку і дає нові можливості для безпечної роботи, забезпечуючи таким чином конкурентну перевагу. Покращання ситуації та довгостроковий успіх діяльності підприємства визначається можливістю постійно вдосконалювати продукцію, послуги фірми, системи збереження здоров'я людей і середовища, в якому вони живуть і працюють.

Для того, щоб Україна зайняла гідне місце, а продукція вітчизняних підприємств могла конкурувати на світовому ринку, в країні мають знайти широке розповсюдження нові системи сучасного менеджменту і міжнародні стандарти якості, що вже впроваджені в розвинених країнах світу, а саме:

- системи менеджменту якості і ISO 9000;
- системи екологічного менеджменту і ISO 14000;
- системи управління промисловою безпекою і здоров'ям і OHSAS 18001, Safety Cert.;
- системи менеджменту якості в автомобільній промисловості і QS-9000, VDA 6.1, TS 16949;
- системи менеджменту якості в області телекомунікацій і TL 9000;
- системи менеджменту якості в авіаційній промисловості і AS 9100/EN 9100;
- системи менеджменту якості в області розробки програмного забезпечення і TiskIT, BS 8800;
- системи менеджменту якості при виробництві медичного обладнання і EN 46000;
- систем управління безпекою харчових продуктів і HACCP, BRC;
- системи управління соціальною відповідальністю і SA 8000;
- інтегровані системи менеджменту, які уміщують в собі дві або більше з вище перерахованих систем.

Новим та вкрай важливим кроком для країни є введення в дію **системи управління професійною безпекою та здоров'ям, або іншими словами — системи менеджменту професійної безпеки (СМПБ) за OHSAS 18001**. Стандарт OHSAS 18001 ще не отримав статусу міжна-

родного стандарту ISO, але він є одним з найбільш досконалих стандартів менеджменту, особливо для підприємств з шкідливими умовами виробництва. В його основу покладена ідентифікація небезпечностей і оцінка ризиків, пов'язаних з цими небезпечностями. Система менеджменту базується на управлінні персоналом, виробничим середовищем при мінімізації ризиків, пов'язаних з небезпечними факторами виробництва.

Сьогодні ряд підприємств України впроваджують систему менеджменту промислової безпеки і здоров'я (СМПБ) і OHSAS (Occupational Health and Safety Assurance System). Це робиться тому, що: по-перше, впровадження подібних систем є вимогою зарубіжних партнерів до вітчизняних підприємств; по-друге, при цьому забезпечується зменшення рівня травматизму і захворювань; по-третє, відкривається можливість раціонального використання коштів, направлених на охорону праці.

Наявність на підприємстві міжнародного сертифікату OHSAS 18001 свідчить про прогнозованість та керованість охороною праці та зменшення вірогідності втрати майна при аваріях. Крім того, таке підприємство є більш привабливим для внутрішнього і зовнішнього інвестора тому, що високий рівень профілактичної роботи з охорони праці дає можливість зменшувати розміри виплат страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Реалізація основних положень Конвенції 174 від 2 червня 1993 р. МОП "Про запобігання значним промисловим аваріям" дає відповідь та розкриває суть відмінностей концептуального підходу до охорони праці в нашій країні та розвинених країнах світу.

Для покращення ситуації з охорони праці необхідно акцентувати увагу насамперед на вирішенні таких проблем:

- витрати на охорону праці на підприємстві мають відповідати фактичному рівню небезпечних і шкідливих виробничих факторів;
- на підприємстві в перспективі має бути впроваджена СМПБ, яка є більш ємкою і адаптованою до ринкової економіки ніж вітчизняна система управління охороною праці (СУОП) ;
- навчання з охорони праці має базуватись на основі модульного підходу.

Важливою проблемою покращення ситуації в охороні праці, за умов обмежених фінансових ресурсів підприємств, є покращення якості системи навчання з охорони праці. По своїй суті система навчання з охорони праці автоматично була перенесена від планової соціалістичної економіки до ринкової і не зазнала ніяких змін.

Традиційно склалось так, що зміст вітчизняних навчальних програм з охорони праці є досить фундаментальним і зарегламентованим і є

не гіршим ніж в розвинених країнах. Лише упродовж перших 10 років незалежності України було розроблено і введено в дію понад 200 нормативних актів з охорони праці, офіційно ж діє понад 1500 нормативно-правових актів з охорони праці і здоров'я. В той же час на підприємствах і досі не відпрацьована чіткі СУОП та система технічного аудиту. Всі нормативні акти регламентують ті чи інші вимоги перевірки, показники контролю тощо, але вони не передбачають постійної системи технічного аудиту і ідентифікації небезпечностей, визначення ризиків, що з ними пов'язані за всіма видами діяльності, необхідності складання реєстру ризиків, ранжирування та розробки заходів щодо управління суттєвими ризиками.

Для працюючої людини існує ризик бути враженим електричним струмом, чи отримати якусь іншу травму. Ризик, тобто сполучення вірогідності події і отримання негативних наслідків та небезпека, а це джерело або ситуація, яка потенційно може призвести до погіршення здоров'я працівника, можуть бути оцінені кількісно. Стандарт OHSAS 18001 має перевагу в тому, що він націлює роботодавця на здійснення при проведенні навчання постійного аналізу ризиків, ідентифікацію всіх небезпечностей. Для тих підприємств, які впровадили систему якості за стандартом ISO 9000 і екологічного менеджменту ISO 14000, впровадження стандарту OHSAS 18001 не викликає особливих проблем, оскільки має певне підґрунтя.

Зміст тематичного плану і програми навчання посадових осіб і спеціалістів з питань охорони праці відповідно до "Типового положення про навчання з питань охорони праці", в певній мірі по суті, віддзеркалює зміст робочих програм середніх та вищих навчальних закладів. Проте навчання працівників, які є потенційними учасниками нещасних випадків — це дещо інший рівень. Розпізнавання помилок працюючої людини є вирішальним елементом як змісту навчального плану, так і управління діяльністю щодо створення безпечних умов праці. Традиційно радянська система підготовки робітників, в тому числі і з охорони праці, передбачала підготовку фахівців широкого профілю, але сьогодні в країнах з розвинутою ринковою економікою домінує вузьке, адресне високоякісне навчання, яке базується на питаннях функціональної діяльності професії чи спеціальності.

Навіть посадові особи, які займаються навчанням з охорони праці, не завжди це розуміють, часто підмінюють зміст "професійного навчання" на "професійну освіту", що не одне і те ж. Саме через це не досягається максимальна віддача від навчання з питань охорони праці. Навчальні програми, як правило, є загальними і не переробляються під кожну конкретну категорію працюючих, хоча в концепцію OHSAS 18001 покладена саме такий підхід, до навчання, коли для кожної

категорії, що навчається в залежності від аналізу ризиків розробляється навчальний план. Навчання є адресним і конкретним.

МОП на основі світового досвіду та власних розробок поширює у всьому світі модульний підхід до навчання, суть якого зводиться до формування навчальних програм виключно тими розділами і дисциплінами, які гарантують високу компетентність окремо взятого робітника на окремо взятому робочому місці. Модульна технологія професійного навчання є більш гнучкою, менш затратною і по своїй суті є індивідуальною, та добре адаптується до дистанційної відкритої форми навчання, які в останні часи отримують широке розповсюдження. Використання зазначеної методики дозволить суттєво покращити ефективність навчання з охорони праці працівників та буде корисним при підвищенні кваліфікації посадових осіб та спеціалістів з охорони праці.

Основні положення модульного навчання

Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає приведення національної законодавчо-нормативної бази по широкому спектру питань до вимог міжнародної спільноти в тому числі і комплексу питань, пов'язаних з навчанням безробітних, професійного навчання, підвищення кваліфікації, навчання з охорони праці. З 1997 року в Україні реалізується Проект Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) та МОП "Впровадження гнучких програм професійного навчання для безробітних", що досягнув значних позитивних результатів, які є корисними для вищих навчальних, професійних закладів і підприємств різних форм власності, здійснюючих, підвищення кваліфікації, професійне навчання, перенавчання на виробництві. Цілий ряд переваг модульної технології навчання дозволяє використовувати її як для традиційних форм навчання, так і для навчання тих осіб, які не можуть бути на довго відірвані від роботи, дому, які є більш підготовленими і їм нема сенсу витратити час для прослуховування відомої для них інформації, або навпаки — менш підготовленими і для яких, необхідно значно більше часу для оволодіння певним обсягом інформації при навчанні згідно навчального плану.

Необхідно зауважити, що в традиційну радянську систему навчання (вищого, професійного) покладена концепція **фактору часу**, а це означає, що вищий навчальний заклад можна закінчити лише після п'яти років навчання, підвищити кваліфікацію прослухавши певну кількість годин. В країнах з ринковою економікою домінує не фактор часу, а **фактор компетентності**. Таким чином людина має оволодіти необхідним обсягом знань та практичних навиків, необхідних для здійснення своїх виробничих обов'язків на високому професійному рівні скоротивши термін навчання і не обов'язково відсидівши весь термін навчання в аудиторії.

Навчальна методика, розроблена МОП, адаптована до української мови як **“Модулі трудових навичок”** (МТН), тобто це нова методика професійного навчання, в основі якої лежить діяльний підхід. МТН — це опис роботи в рамках конкретного виробничого завдання чи професії, виражений у вигляді **модульних блоків**. Під модульним блоком розуміється прийнятна частина роботи в рамках професії чи сфери діяльності з чітко визначеним початком та кінцем робочої операції, оволодінням певним обсягом теоретичних знань

Головний елемент схеми МТН — **навчальний елемент**, який є навчальною брошурою, розрахованою на самостійне її вивчення слухачем. Він охоплює переважно одну трудову навичку чи дискретну частину навчального матеріалу, необхідну для оволодіння ним. Навчальний елемент відрізняється від навчального посібника тим, що він більш наочніший і гнучкий, дозволяє отримувати саме ту інформацію, яка потрібна людині в безпосередній її діяльності. Він відкидає все зайве, викладений лаконічно, швидко і легко запам'ятовується, в тому числі і за рахунок поєднання тексту і графічної інформації. Порівняльні показники модульної і традиційної систем професійного навчання приведені на рис. 1.

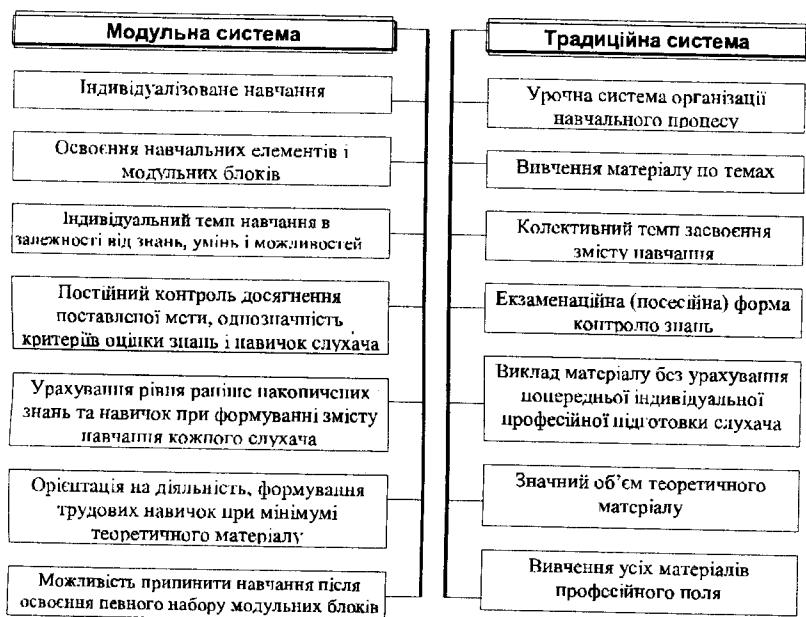

Рис. 1. Порівняльна схема модульної і традиційної системи навчання

Дана методика ефективна і в тому, що графічна інформація сприймається і запам'ятовується в 2-3 рази швидше, ніж слухова. Якщо порівняти сприйняття матеріалу під час лекції з візуальним вивченням предмету, стає зрозумілим, що під час лекції людина запам'ятовує обмежений обсяг інформації, тоді як візуалізація вивчення предмету дозволяє досягти більшого успіху, а практична робота забезпечує найбільший ефект запам'ятовування (до 90 %). З рис.1. видно переваги модульної системи навчання над традиційною, яка дає можливість якісно, швидко, економічно навчати незайняте населення, в тому числі безробітних. Важливо також відмітити те, що модульна система навчання не вимагає відмови від традиційної системи. Кожна із систем може доповнювати одна одну. Модульна система передбачає індивідуальний темп навчання, дозволяє скоротити тривалість навчання, забезпечує точну відповідність результатів цілям навчання, дає змогу здешевити перепідготовку спеціалістів (витрати зменшуються на 10-25 %), матеріал, який подається, більш лаконічний і легко запам'ятовується за рахунок ефективного поєднання графічного і текстового матеріалу, особа, що навчається, сосереджується на ті інформації, яка необхідна для неї.

Модульна система навчання, як складова дистанційної, відкритої, очно-заочної та інших різновидів навчання значно підсилює традиційну форму, дає змогу здешевити перепідготовку працівників робітничих професій і спеціалістів. Вона мобільна і ефективна, може використовуватись в поєднанні з традиційною системою навчання і самостійно. Підвищує особисту мотивацію слухача, економить час і кошти всіх учасників навчального процесу.

Основна перевага модульної системи навчання полягає в можливості інтенсифікувати процес професійного навчання в цілому, підвищити його гнучкість та ефективність. Процес створення та впровадження навчальних програм потребує значного обсягу роботи з розробки навчальних елементів, підготовки різноманітних карт та таблиць на етапі підготовки навчальних програм і певних додаткових коштів на тиражування навчальних пакетів для кожного слухача є найбільш проблематичним, що вимагає докладання додаткових матеріальних і фізичних зусиль.

Неоднаковою є ефективність МТН-підходу до професійного навчання в різних сферах. Найбільш доцільним є модульний підхід при підвищенні кваліфікації, перенавчанні, при навчанні незайнятого населення робітничим професіям, підвищення кваліфікації робочої сили та її перепідготовки безпосередньо на виробництві при впровадженні інноваційних професій. Саме в країнах з ринковою економікою робітник міняє професію в середньому 8 раз, при цьому держава лише сприяє

впровадженню гнучких методів професійного навчання, перенавчання.

Головною метою ПРООН/МОП є надання допомоги Україні в формуванні національних можливостей для широкого впровадження гнучких систем навчання, підготовки наукової, методичної і практичної основи для внесення необхідних змін в традиційну систему, пошуку шляхів її оптимізації і пристосування її до ринку праці в нових економічних умовах. Високий професійний викладацький потенціал, достатньо високий освітній рівень робітників, спеціалістів, яким необхідна перепідготовка, забезпечує швидко і повну адаптацію модульної технології навчання на основі МТН в систему навчання з охорони праці. Ця система є мобільною і ефективною, може використовуватись в поєднанні з традиційною системою навчання і самостійно, підвищує особисту мотивацію слухача, економить час і кошти всіх учасників навчального процесу, може застосовуватись як в стаціонарній так і в дистанційній формі навчання.

З 1997 року Проект Уряду України, ПРООН та МОП "Впровадження гнучких програм професійного навчання безробітних" досяг позитивних результатів. В Україні створено широку мережу регіональних центрів модульного навчання та базових навчальних закладів, Український міжгалузевий центр модульного навчання, розроблено пакети модульних навчальних матеріалів для 105 професій та видів робіт, підготовлено близько 2000 педагогів та фахівців з розробки модульних навчальних пакетів. До кожного пакету включені навчальні елементи з охорони праці. За модульною системою пройшли і проходять навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації тисяч людей, у тому числі безробітних. Важливо відмітити те, що модульна методологія професійного навчання почала користуватися попитом як в навчальних закладах, так і на підприємствах.

Підхід до організації модульного навчання на основі МТН приведений на рис. 2. Він передбачає можливість оцінити потреби в навчанні на макро- і мікро рівні, дозволяє швидко реагувати на зміни динаміки економічних процесів та визначення пріоритетів підготовки кадрів на ринку праці при введенні в дію нових нормативних актів, впровадженні нових технологій, робіт, спеціалізацій.

Приведена схема навчання передбачає попереднє тестування, на основі якого здійснюється комплектація навчальної програми необхідними модулями трудових навичок, які в свою чергу наповнюються необхідними навчальними та інформаційними елементами. Для закріплення теоретичної інформації щодо

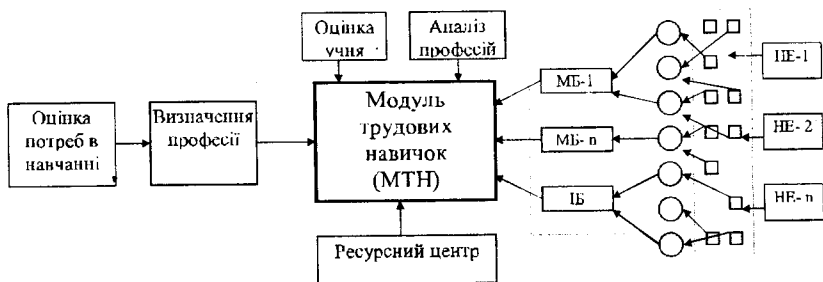

Рис. 2. Підхід до навчання за методикою МОП на основі МТН:
 МБ — модульний блок; ІБ — інформаційний блок;
 ІЕ — навчальний елемент.

Основні нормативно-правові документи, які офіційно закріплюють статус професійного навчання на основі модульної технології, проекту ПрООН/МОП в Україні, як одного з ефективних заходів активної політики на ринку праці приведені в табл. 1.

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення модульного професійного навчання

Назва нормативно-правового документу	Дата прийняття	Номер
1	2	3
Доручення Кабінету Міністрів України Щодо створення і затвердження Координаційної Ради з питань реалізації міжнародного Проекту "Впровадження гнучких програм професійного навчання для безробітних"	17.07.97	4555/17
Наказ директора Державного центру зайнятості "Про впровадження модульної системи професійного навчання"	10.98	—
Міністерство праці та соціальної політики України і Міністерство освіти і науки України Накази " Про затвердження базових навчальних закладів розвитку системи модульного професійного навчання"	12.08.97 20.12.99	63/301 2191/437
Наказ Міністерства праці і соціальної політики "Про створення в Україні міжгалузевого центру модульного навчання"	4.08.99	94
Наказ Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України "Про впровадження	09.04.02	187/243

Назва нормативно-правового документу	Дата прийняття	Номер
1	2	3

відкритого професійного навчання на основі модульної технології”

Наказ Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України” “Про подальше впровадження системи модульного професійного навчання в Україні у 2003-2005 роках” 14.04.03. 94/244

Постанова КМУ № 1494 від 23 вересня 2003 року “Про затвердження Програми розвитку дистанційного навчання на 2004-2006 роки” 23 09 03 1494

Роспорядження Вінницької обласної державної адміністрації від 28.07.98 № 267 “Про утворення регіонального центру модульного професійного навчання” 28.07.98 267

Рішення Вінницької обласної Ради від 18 квітня 2003 року № 260 Про утворення обласного комунального закладу “Вінницький регіональний центр модульного навчання” 18.04.03 260

Документи, які приведені в табл. 1, визначають порядок управління, впровадження і фінансування професійного навчання незайнятого населення по модульній методиці, а також сертифікацію педагогічних робітників, які розробляють навчально-методичну документацію і впроваджують її в життя. Принципи професійної підготовки за методологією МОП приведені на рис. 3.

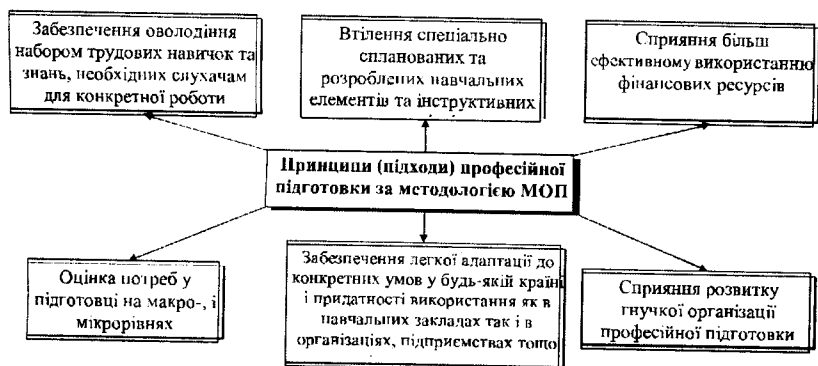

Рис. 3. Принципи професійної підготовки за методологією МОП

Оскільки в основі модульної концепції навчання ПроОН/МОП лежить діяльнісний підхід. Роботи, які мають виконуватись фахівцем і є відправною точкою для створення програми навчання за допомогою "Модулів трудових навичок", які віддзеркалюють опис роботи в рамках конкретного виробничого завдання чи професії, що виражені у вигляді модульних блоків. Модульний блок — це логічна, прийнятна частина роботи в рамках професії чи сфери діяльності з чітко визначеними початком і закінченням. Саме ці принципи, що покладені в основу професійної підготовки за методологією МОП, спрямовані на розвиток мобільних гнучких навчальних технологій, які дозволяють легко адаптуватись до нових умов внаслідок зміни кон'юнктури ринку.

Мікрооцінка базується на аналізі потреб у підготовці кадрів на підприємстві. Результатом оцінки потреб у професійній підготовці є визначення пріоритетних професій та робіт, для яких вона розглядається як фактор сприяння економічного та соціального розвитку. Для певних професій МТН визначається на основі аналізу професій, а також оцінки навичок і знань потенційного учня. Ці професії аналізуються з використанням підходу компетентності, яка потрібна людині, щоб бути зайнятим в певній трудовій діяльності.

Компетентність можна визначити як знання та навички в певній професійній діяльності, що диктуються потребами виробництва, виконуваними робітниками функціями чи елементами діяльності, з іншого боку, являє самостійні професійні знання та навички робітника, що розширюють професійне поле, на якому можуть бути використані професійні здібності робітника.

Навчальні програми відображають специфіку певної роботи, так для охоронника важливим є інтелектуальний блок навчальної програми, тобто інформаційний блок; для муляра, зварювальника — практичні навички в тому числі і знання правил професійної безпеки. Тому важливою складовою навчання безробітних є практична сторона. Практику безробітні проходять в ресурсних центрах, а тренажери забезпечують закріплення теоретичного матеріалу на практиці, з метою отримання практичних навичок.

Для здобуття визначених навичок, навчальний матеріал розподіляється на навчальні елементи, в подальшому вони комплектуються в навчальні програми для окремих професій, спеціальностей, перенавчання, підвищення кваліфікації. Сам навчальний елемент як навчальна брошура, розрахована на самостійне вивчення слухачем, яка охоплює переважно одну трудову навичку навчального матеріалу, необхідного для оволодіння нею, а інформаційний блок (ІБ) в широкому розумінні це певна частина теоретичного матеріалу, який має бути викладений особам, що навчаються. По своїй суті інформаційний блок може бути

представлений певним Законом України, Постановою КМУ, одним із варіантів інформаційного блоку може бути перелік контрольних запитань та відповідей на них. В залежності від змісту інформаційного блоку він може бути викладений у вигляді окремої лекції або опрацьований самостійно особами, що навчаються.

Усі навчальні елементи в модульній системі професійного навчання розподіляються на такі категорії:

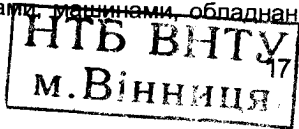
- 402/052
- 01 — техніка безпеки та охорона праці;
 - 02 — діяльність;
 - 03 — теорія (фундаментальні закони і принципи, які лежать в основі процесів і дій);
 - 04 — графічна інформація (роз'яснення щодо читання креслень, наводяться креслення рисунки);
 - 05 — технічна інформація (детальна інформація про методи, що використовуються при виконанні роботи, необхідні матеріали, компоненти);
 - 06 — технічна інформація (розкривається будова і технічні характеристики та особливості функціонування механізмів, обладнання та інструментів, які використовуються відповідно до умов, передбачених у конкретному навчальному елементі).

Головним є навчальний елемент категорії 02. Усі інші переслідують мету підтримати діяльність, створити відповідні умови, дати необхідну інформацію, застерегти від небезпечних дій, пов'язаних з безпекою працюючих тощо.

Важливою складовою навчання по модульній технології є інформаційні блоки (ІБ) які дають додаткову інформацію, теоретичного характеру, наприклад, (техніка пошуку роботи, історичний екскурс в спеціальність, галузь, коментар Закону, основи ринкової економіки тощо). Питома вага ІБ може складати 10-30% навчальної програми в залежності від професії. При навчанні з охорони праці інформаційні блоки можуть містити правові, законодавчі та нормативні акти з охорони праці

Тексти навчального елемента є лаконічними і не містять в собі зайвих слів і точно відображають дію, кожний текст кроку фіксується малюнком, який дає можливість більш детально зрозуміти інформацію, що надана в кроці і більш точно виконати дію. Зоровий фактор в процесі навчання прискорює засвоєння інформації. Найвідповідальнішою частиною роботи над навчальним елементом є встановлення його цілі, які поділяються на наступні категорії:

- пізнавальну — прояв інтелекту, навички, мислення
- психомоторну — прояв фізичних можливостей; робота з інструментами, машинами, обладнанням; майстерність тощо;

- емоційну — прояви, які відносяться до сфери почуттів і емоцій; відношення до точності, безпеки, поведінки в суспільстві, спільна робота тощо.

Мета перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці чи незайнятого населення — не лише засвоєння ним певних професійних навичок, а й перебудова системи цінностей і професійних настанов: операційних — дій і операцій; змістовних — поглядів, позицій, точок зору; психологічних — здатності працювати у групі в умовах конкуренції на ринку праці.

Засвоєння навчального матеріалу особою, що навчається проходить переважно самостійно, згідно встановленої послідовності і вибраному темпу. Багатократність виконання необхідних прийомів робіт як в ході самого процесу навчання, так і при проходженні трьохступеневої системи оцінки результатів навчання, забезпечує формування у тих, хто навчається стійких знань і навичок, виконання професійної діяльності у відповідності з кваліфікаційними стандартами згідно програми навчання.

Відповідальність за результат навчання лежить на учневі, який навчається індивідуально, отримує власний пакет навчальних матеріалів і навчальне місце з необхідним обладнанням, інструментом і матеріалами. Все інше залежить від самого учня: він організовує процес навчання, відпрацювання практичних знань, визначає готовність до контролю результатів його навчання. Роль викладача трансформується в консультанта, інструктора учня. Його основними функціями є управління і контроль за навчальною діяльністю, якщо навчання проходить в аудиторії при цьому передбачаються необхідні консультації.

Можна виділити такі основні фактори що забезпечують ефективність модульного навчання:

- оцінка знань, яка забезпечує зворотній зв'язок через виявлення рівня знань та ідентифікацію сильних і слабких сторін учня. Що дає змогу коригувати процес засвоєння матеріалу або за рахунок "лікувальних" модулів та додаткових завдань, або шляхом зміни стилю навчання. Оцінка включає діагностику попередніх умінь, тобто готовність до вивчення певного модуля та підтвердження майстерності.
- індивідуалізація навчання, яка дає змогу пристосувати його до потреб і можливостей кожного учня, а можливість вибирати необхідні теми в рамках курсу забезпечує найкращу мотивацію навчального процесу;
- відповідальність за результати навчання переноситься на слухача: власна організованість навчання, ефективність використання часу, організація навчання за власною індивідуальною програмою;

- рівень знань і навичок, з якими слухач розпочинає навчання, його здібності прискорюють і скорочують тривалість навчання;
- поєднання графічного і теоретичного матеріалу сприяє покращенню сприйняття матеріалу;
- здешевлення затрат на підвищення кваліфікації, перепідготовку спеціалістів, внаслідок зменшення тривалості навчання, і за рахунок цього розширюються можливості збільшення кількості осіб, що можуть навчатись.

Основна перевага модульної системи навчання полягає в можливості інтенсифікувати процес професійного навчання в цілому, підвищити його гнучкість та ефективність. Процес створення та впровадження навчальних програм потребує певних затрат на розробку навчальних елементів, підготовки різноманітних карт та таблиць на стадії підготовки навчальних програм і певних додаткових коштів на тиражування навчальних пакетів для слухачів.

Наведені приклади навчальних елементів, які розроблені у Вінницькому регіональному центрі модульного навчання дають можливість ознайомитись з ними і

Вінницький державний технічний університет

Вінницький регіональний центр
модульного професійного навчання

НАВЧАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ

для вивчення дисципліни "Охорона праці"

Тема: "Надання першої долікарської допомоги потерпілим"

Вінниця 2001

НАВЧАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ

Найменування

Надання першої долікарської допомоги
потерпілим

Професія

Монтажник залізобетонних та сталевих
конструкцій

Код

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Міжнародне Бюро Праці

Посилання на фірми, комерційні вироби та професії, пов'язані з описаною технологією у цьому виданні, не мають на увазі їх схвалення Міжнародним Бюро Праці. Навпаки, відсутність посилань не означає, що МБП виражає свою незгоду з цим.

Відділення професійного навчання, МБП Женева.

Публікації Міжнародного Бюро Праці володіють авторським правом згідно з Протоколом 2 Всесвітньої конвенції по авторським правам.

Для розмноження перекладки чи перекладу необхідно подавати заявку до видавництва Міжнародної Організації Праці, CH-1211, Женева 22, Швейцарія.

Міжнародне Бюро Праці вітає такі заявки.

Міжнародна Організація Праці

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:

м.Вінниця 18.10.98

Стор.

1

Цілі:

Коли Ви закінчите вивчення даного навчального елемента, Ви будете в змозі:

- надавати першу допомогу при нещасних випадках;
- швидко і ефективно робити штучне дихання і непрямий масаж серця.

Необхідне обладнання та інструмент

Кількість	Інструмент, обладнання та матеріали
	не потрібні

Супутні навчальні елементи:

не потрібні

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:

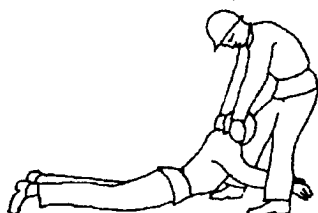
Стор.

м.Вінниця 18.10.98

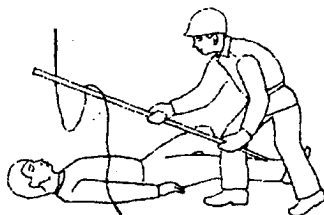
2

Нещасний випадок може скоїтись як виробництві ,
вдома , на вулиці . Першу долікарську допомогу
повинна надати кожна людина , яка знаходиться
поряд з потерпілим .

1. Допомога надається на тому місці , де виник нещасний випадок . Переносити потерпілого в друге місце можна в тих випадках , коли небезпечна продовжує загрожувати потерпілому чи надаючому допомогу

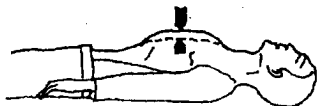

2. При враженні електричним струмом важливо як найшвидше звільнити потерпілого від дії струму

3. Для визначення стану потерпілого покладіть його на спину і перевірте наявність дихання і серцевих скорочень :

- по розширенню грудної клітки під час самостійного дихання .

© Авторське право МБП

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

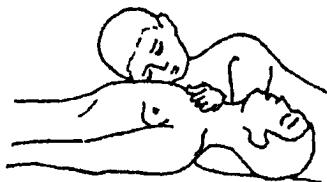
Код:

Дата видання:
м. Вінниця 18.10.98

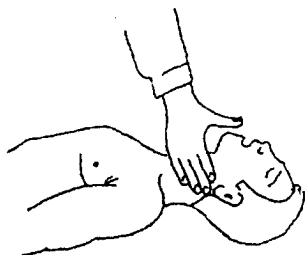
Стор.
3

Ніякої старанної перевірки для визначення слабкого чи
поверхневого дихання проводити не треба.

- шляхом прослуховування серцевих токів, поклавши вухо до лівої половини грудей потерпілого.

- перевіркою пульсу на крупних артеріях (променевій, стегновій, сонній). Відсутність пульсу свідчить про зупинку руху крові в організмі, тобто про зупинку роботи серця.

- по стану зіниць, які в такому разі розширені.

Навчальний Елемент

Код:

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Дата видання:
м.Вінниця 18.10.98

Стор.
4

Стан потерпілого, включаючи надання його тілу відповідного положення, перевірку дихання, пульс і стан зіниць, необхідно визначати швидко - на протязі 15 - 20 секунд.

4. негайно робіть штучне дихання і непрямий масаж серця при відсутності прикмет життя (коли вважаєте що потерпілий знаходиться в стані клінічної смерті).

Ніколи не треба відмовлятися від надання допомоги потерпілому при відсутності прикмет життя. Констатувати смерть може тільки лікар. Запам'ятайте: зареєстровано оживлення людей після 10...12 годки, протягом яких безперервно проводилось штучне дихання і масаж серця.

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видавця:

Стор.

м. Вінниця 18.10.98

5

Штучне дихання

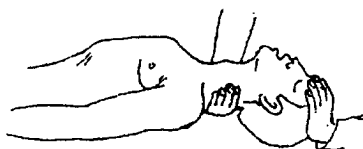
5. Швидко звільніть потерпілого від одягу, який заважає диханню - розстібніть комір, розв'яжіть краватку, розстібніть ґанок штанів.

6. Покладіть потерпілого спиною на горизонтальну тверду поверхню.

7. Максимально закиньте голову потерпілого назад, підклавши одну руку під шию, а іншою натискаючи на лоб так, щоб підборіддя було на одній лінії з шияю.

8. Якщо під лопатки потерпілого покласти скруток із одягу, то прохід повітря до легень покращиться.

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних
сталевих конструкцій

Код:

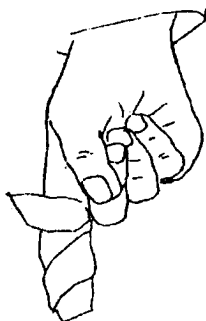
Дата видання:

Стор.

м. Вінниця 18.10.98

6

9. При наявності в ротовій порожнині сторонніх предметів голову потерпілого поверніть на бік і очистіть ротovu порожнину та горло носовою хустинкою, намотаною на вказівний палець.

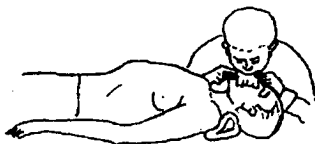
10. Надайте голові попереднє положення і максимально закиньте її назад.

11. На відкритий рот потерпілого положіть в один шар серветку чи носову хустинку

12. Зробіть глибокий вдих і щільно притиснувши свій рот до рота потерпілого, видихайте повітря. Одночасно закрийте ніс потерпілого щокією або пальцем руки, яка знаходиться на лобі.

© Авторське право МБП

Навчальний Елемент

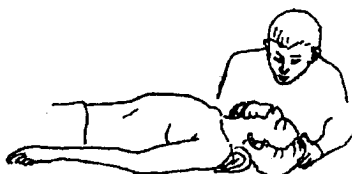
Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:
м.Вінниця 18.10.98

Стор.
7

13. Відкиньтесь назад ,
звільняючи рот і ніс потерпілого .
В цей період грудна клітка
потерпілого опускається і відбува-
ється пасивний вдих .

14. Вдування робіть різко 10 -
12 раз на хвилину (тобто через 5 -
6 сек.) .

Контроль за надходженням повітря в легезі потерпілого
здійснюйте по розширенню грудної клітки при кожному
вдуванні .

При появі у потерпілого перших слабких самостійних видихів
пристосуйте штучний вдих до початку самостійного .

15. Штучне дихання проводьте
до відновлення глибокого , ритміч-
ного самостійного дихання .

©Авторське право МЕН

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажники залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:
м.Вінниця 18.10.98

Стор.
8

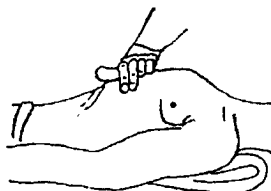
Масаж серця

Найбільш ефективним і доступним методом відновлення кровообігу, а також серцевої діяльності є непрямий чи зовнішній масаж серця - ритмічне надавлювання на грудину, тобто на передню стінку грудної клітки потерпілого. Мета масажу серця - штучне підтримання кровообігу в організмі потерпілого і відновлення нормальних природній скорочень серця.

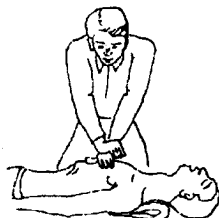
16. Для виконання масажу покладіть потерпілого спиною на тверду поверхню, розстебніть одяг, оголіть грудну клітку

17. Прощуванням знайдіть місце надавлювання (воно повинно знаходитися на два пальці вище м'якого кінця грудини).

18. Знаходячись збоку від потерпілого, покладіть долоню однієї руки на місце надавлювання. Долоню іншої руки покладіть на першу і натискуйте на грудину штовхоподібними рухами, фіксуючи в цьому положенні на 0,5 с.

© Авторське право МБП

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:
Вісника 18.10.98

Стор.
9

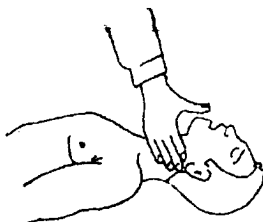
19. Натискування необхідно повторювати приблизно 1 раз в секунду. Під час пауз руки з грудня не знімайте, пальці залишайте прямими, руки повністю випрямте в ліктьових суглобах.

Після 2 глибоких вдихів робіть 15 натискувань, потім все повторюється.

Пулс необхідно перевіряти кожні 2 хвилини, перериваючи масаж на 2-3 сек.

20. Ефективність зовнішнього масажу серця проявляється в тому, що при кожному натискуванні на грудяку на сонній артерії чітко прослуховується пульс, звужуються зіниці, розкривається шкідливий покрив, з'являється самостійне дихання.

21. Штучне дихання і зовнішній масаж серця необхідно проводити до появи самостійного дихання і відновлення діяльності серця або до передачі потерпілого медичним працівникам.

Навчальний Елемент

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Код:

Дата видання:
м.Вінниця 18.10.98

Стор.
10

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

Покличте Вашого інструктора , який попросить Вас виконати завдання і визначить правильність їх виконання .

Виберіть відповідь , яку ви вважаєте вірною , з наведених до кожного питання і проти неї поставте хрестик у відповідному віконці :

1. На протязі якого часу потерпілому необхідно розпочати надання першої допомоги ?

- а) 2 - 3 хвилини ;
- б) 4 - 5 хвилин ;
- в) 7 - 10 хвилин ;
- г) 10 - 15 хвилин .

2. В якому темпі проводиться штучне дихання ?

- а) 4 - 5 разів на хвилину ;
- б) 5 - 10 разів на хвилину ;
- в) 10 - 12 разів на хвилину ;
- г) 15 - 20 раз на хвилину .

3. Про відсутність кровообігу можна судити по стану зіниць , які в такому разі розширені

- а) так ;
- б) ні .

4. Коли ви вважаєте , що потерпілий знаходиться в стані клінічної смерті , ви

- а) негайно розпочнете робити штучне дихання і непрямий масаж серця ;
- б) небуду нічого робити до приїзду лікарів .

Навчальний Елемент

Код:

Найменування: Надання першої
долікарської допомоги потерпілим
Професія: Монтажник залізобетонних та
сталевих конструкцій

Дата видання:

Стор.

м.Вінниця 18.10.98

11

5. Константувати смерть може :

- а) лише лікар ;
- б) прораб на будівельному майданчику ;
- в) ті хто являються свідками нещасного випадку , але не менше

3 чоловік .

6. Для виконання масажу серця , місце надавлювання знаходиться на 2 пальці нижче м'якого кінця грудни

- а) да ;
- б) ні .

7. Для виконання масажу серця натискування необхідно повторювати приблизно

- а) 1 раз в сек ;
- б) 2 раза в сек ;
- в) 3 раза в сек ;
- г) 0,5 раза в сек .

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України

“Про охорону праці”

Верховна Рада України постановляє:

Внести зміни до Закону України “Про охорону праці” (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 49, ст. 668; 1996 р., № 31, ст. 145; 1999 р., № 34, ст. 274), виклавши його в такій редакції:

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про охорону праці

Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення понять і термінів

Охорона праці — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Роботодавець — власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, і фізична особа, яка використовує найману працю.

Працівник — особа, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов'язки або функції згідно з трудовим договором (контрактом).

Стаття 2. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на всіх юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та на всіх працюючих.

Стаття 3. Законодавство про охорону праці

Законодавство про охорону праці складається з цього Закону, Кодексу законів про працю України, Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону праці, застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 4. Державна політика в галузі охорони праці

Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах:

— пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;

— підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;

— комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля;

— соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

— встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;

— адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

— використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

— інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

— забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

— використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

Розділ II

ГАРАНТІЇ ПРАВ НА ОХОРОНУ ПРАЦІ

Стаття 5. Права на охорону праці під час укладання трудового договору

Умови трудового договору не можуть містити положень, що суперечать законам та іншим нормативно-правовим актам з охорони праці.

Під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

Працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я. До виконання робіт підвищеної небезпеки та тих, що потребують професійного добору, допускаються особи за наявності висновку психофізіологічної експертизи.

Усі працівники згідно із законом підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Стаття 6. Права працівників на охорону праці під час роботи

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

Працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або

для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля. Він зобов'язаний негайно повідомити про це безпосереднього керівника або роботодавця. Факт наявності такої ситуації за необхідності підтверджується спеціалістами з охорони праці підприємства за участю представника профспілки, членом якої він є, або уповноваженої працівниками особи з питань охорони праці (якщо професійна спілка на підприємстві не створювалася), а також страхового експерта з охорони праці.

За період простою з причин, передбачених частиною другою цієї статті, які виникли не з вини працівника, за ним зберігається середній заробіток.

Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавства про охорону праці, не додержується умов колективного договору з цих питань. У цьому разі працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного заробітку.

Працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи, роботодавець повинен перевести за згодою працівника на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і у разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства.

На час зупинення експлуатації підприємства, цеху, дільниці, окремого виробництва або устаткування органом державного нагляду за охороною праці чи службою охорони праці за працівником зберігаються місце роботи, а також середній заробіток.

Стаття 7. Право працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці

Працівники, зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, безплатно забезпечуються лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою, мають право на оплачувані перерви санітарно-оздоровчого призначення, скорочення тривалості робочого часу, додаткову оплачувану відпустку, пільгову пенсію, оплату праці у підвищеному розмірі та інші пільги і компенсації, що надаються в порядку, визначеному законодавством.

У разі роз'їзного характеру роботи працівникові виплачується грошова компенсація на придбання лікувально-профілактичного харчування, молока або рівноцінних йому харчових продуктів на умовах, передбачених колективним договором.

Роботодавець може за свої кошти додатково встановлювати за колективним договором угодою, трудовим договором) працівникові пільги і компенсації, не передбачені законодавством.

Протягом дії укладеного з працівником трудового договору роботодавець повинен, не пізніше як за 2 місяці, письмово інформувати працівника про зміни виробничих умов та розмірів пільг і компенсацій, з урахуванням тих, що надаються йому додатково.

Стаття 8. Забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкджувальними засобами

На роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, працівникам видаються безоплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також мийні та знешкджувальні засоби. Працівники, які залучаються до разових робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха тощо, що не передбачені трудовим договором, повинні бути забезпечені зазначеними засобами.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок придбання, комплектування, видачу та утримання засобів індивідуального захисту відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці та колективного договору.

У разі передчасного зношення цих засобів не з вини працівника роботодавець зобов'язаний замінити їх за свій рахунок. У разі придбання працівником спецодягу, інших засобів індивідуального захисту, мийних та знешкджувальних засобів за свої кошти роботодавець зобов'язаний компенсувати всі витрати на умовах, передбачених колективним договором.

Згідно з колективним договором роботодавець може додатково, понад встановлені норми, видавати працівникові певні засоби індивідуального захисту, якщо фактичні умови праці цього працівника вимагають їх застосування.

Стаття 9. Відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або у разі їх смерті

Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті працівника, здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворюван-

ня, які спричинили втрату працездатності”.

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим та членам їх сімей додаткові виплати відповідно до колективного чи трудового договору.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах.

Стаття 10. Охорона праці жінок

Забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та побутовим обслуговуванням), а також залучення жінок до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Праця вагітних жінок і жінок, які мають неповнолітню дитину, регулюється законодавством.

Стаття 11. Охорона праці неповнолітніх

Не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Неповнолітні приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду.

Порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, пов'язаних з важкими роботами і роботами із шкідливими або небезпечними умовами праці, визначається положенням, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Вік, з якого допускається прийняття на роботу, тривалість робочого часу, відпусток та деякі інші умови праці неповнолітніх визначаються законом.

Стаття 12. Охорона праці інвалідів

Підприємства, які використовують працю інвалідів, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, вживати додаткових заходів безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям цієї категорії працівників.

У випадках, передбачених законодавством, роботодавець зобов'язаний організувати навчання, перекваліфікацію і працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій.

Залучення інвалідів до надурочних робіт і робіт у нічний час можливе лише за їх згодою та за умови, що не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертної комісії.

Розділ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Стаття 13. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця

Роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

З цією метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме:

— створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їх обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх додержання;

— розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;

— забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів відповідно до обставин, що змінюються;

— впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, вимоги ергономіки, позитивний досвід з охорони праці тощо;

— забезпечує належне утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг за їх технічним станом;

— забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;

— організовує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів до усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів;

— розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства (далі — акти підприємства), та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці;

— здійснює контроль за додержанням працівником технологічних процесів, правил поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;

— організовує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками у галузі охорони праці;

— вживає термінових заходів для допомоги потерпілим, залучає за необхідності професійні аварійно-рятувальні формування у разі виникнення на підприємстві аварій та нещасних випадків.

Роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Стаття 14. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці

Працівник зобов'язаний:

— дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території підприємства;

— знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поведження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;

— проходити у встановленому законодавством порядку попередні та періодичні медичні огляди.

Працівник несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Стаття 15. Служба охорони праці на підприємстві

На підприємстві з кількістю працюючих 50 і більше осіб роботодавець створює службу охорони праці відповідно до типового положення, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва особи, які мають відповідну підготовку.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають відповідну підготовку.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю.

Керівники та спеціалісти служби охорони праці за своєю посадою і заробітною платою прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

Спеціалісти служби охорони праці у разі виявлення порушень охорони праці мають право:

— видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, документацію і пояснення з питань охорони праці;

— вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних робіт або не виконують вимог нормативно-правових актів з охорони праці;

— зупиняти роботу виробництва, дільниці, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих;

— надсилати роботодавцю подання про притягнення до відповідальності працівників, які порушують вимоги щодо охорони праці.

Припис спеціаліста з охорони праці може скасувати лише роботодавець.

Ліквідація служби охорони праці допускається тільки у разі ліквідації підприємства чи припинення використання найманої праці фізичною особою.

Стаття 16. Комісія з питань охорони праці підприємства

На підприємстві з метою забезпечення пропорційної участі працівників у вирішенні будь-яких питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища за рішенням трудового колективу може створюватися комісія з питань охорони праці.

Комісія складається з представників роботодавця та професійної спілки, а також уповноваженої найманими працівниками особи, спеціалістів з безпеки, гігієни праці та інших служб підприємства відповідно до типового положення, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Рішення комісії мають рекомендаційний характер.

Стаття 17. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій

Роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року. За результатами періодичних медичних оглядів у разі потреби роботодавець повинен забезпечити проведення відповідних оздоровчих заходів. Медичні огляди проводяться відповідними закладами охорони здоров'я, працівники яких несуть відповідальність згідно із законодавством за відповідність медичного висновку фактичному стану здоров'я працівника. Порядок проведення медичних оглядів визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Роботодавець має право в установленому законом порядку притягнути працівника, який ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду, до дисциплінарної відповідальності, а також зобов'язаний відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок позачерговий медичний огляд працівників:

— за заявою працівника, якщо він вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці;

— за своєю ініціативою, якщо стан здоров'я працівника не дозволяє йому виконувати свої трудові обов'язки.

За час проходження медичного огляду за працівниками зберігаються місце роботи (посада) і середній заробіток.

Стаття 18. Навчання з питань охорони праці

Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи повинні проходити за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварії.

Працівники, зайняті на роботах з підвищеною небезпекою або там, де є потреба у професійному доборі, повинні щороку проходити за рахунок роботодавця спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Посадові особи, діяльність яких пов'язана з організацією безпечного ведення робіт, під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, проходять навчання, а також перевірку знань з питань охорони праці за участю профспілок.

Порядок проведення навчання та перевірки знань посадових осіб з питань охорони праці визначається типовим положенням, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці.

У разі виявлення у працівників, у тому числі посадових осіб, незадовільних знань з питань охорони праці, вони повинні у місячний строк пройти повторне навчання і перевірку знань.

Вивчення основ охорони праці, а також підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці з урахуванням особливостей виробництва відповідних об'єктів економіки забезпечуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі освіти та науки в усіх навчальних закладах за програмами, погодженими із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Стаття 19. Фінансування охорони праці

Фінансування охорони праці здійснюється роботодавцем.

Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та про-

фесійним захворюванням, передбачається, поряд з іншими джерелами фінансування, визначеними законодавством, у державному і місцевих бюджетах, що виділяються окремим рядком.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції.

На підприємствах, що утримуються за рахунок бюджету, витрати на охорону праці передбачаються в державному або місцевих бюджетах і становлять не менше 0,2 відсотка від фонду оплати праці.

Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, визначаються згідно з переліком заходів та засобів з охорони праці, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 20. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді

У колективному договорі, угоді сторони передбачають забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожегам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів.

Стаття 21. Додержання вимог щодо охорони праці під час проектування, будівництва (виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва

Виробничі будівлі, споруди, машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, що вводяться в дію після будівництва (виготовлення) або реконструкції, капітального ремонту тощо, та технологічні процеси повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з охорони праці.

Проектування виробничих об'єктів, розроблення нових технологій, засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту працюючих повинні провадитися з урахуванням вимог щодо охорони праці. Не допускається будівництво, реконструкція, технічне переоснащення тощо виробничих об'єктів, інженерних інфраструктур об'єктів соціально-культурного призначення, виготовлення і впровадження нових для даного підприємства технологій і зазначених засобів без попередньої експертизи робочого проекту або робочої документації на їх

відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці. Фінансування цих робіт може провадитися лише після одержання позитивних результатів експертизи.

Роботодавець повинен одержати дозвіл на початок роботи та види робіт підприємства, діяльність якого пов'язана з виконанням робіт та експлуатацією об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки. Перелік видів робіт, об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки визначається Кабінетом Міністрів України.

Експертиза проектів, реєстрація, огляди, випробування тощо виробничих об'єктів, інженерних інфраструктур об'єктів соціально-культурного призначення, прийняття їх в експлуатацію провадяться у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

У разі коли роботодавець не одержав зазначеного дозволу, місцевий орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, вживає заходів до скасування державної реєстрації цього підприємства у встановленому законом порядку за умови, якщо протягом місяця від часу виявлення вказаних недоліків роботодавець не провів належних заходів з їх усунення.

Технологічні процеси, машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, хімічні речовини і їх сполуки та інша небезпечна продукція, придбані за кордоном, допускаються в експлуатацію (до застосування) лише за умови проведення експертизи на відповідність їх нормативно-правовим актам з охорони праці, щочинні на території України.

Прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих об'єктів проводиться за участю представників професійних спілок.

Не допускається застосування у виробництві шкідливих речовин у разі відсутності їх гігієнічної регламентації та державної реєстрації.

Стаття 22. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій

Роботодавець повинен організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з всеукраїнськими об'єднаннями профспілок.

За підсумками розслідування нещасного випадку, професійного захворювання або аварії роботодавець складає акт за встановленою формою, один примірник якого він зобов'язаний видати потерпілому або іншій заінтересованій особі не пізніше трьох днів з моменту закінчення розслідування.

У разі відмови роботодавця скласти акт про нещасний випадок чи незгоди потерпілого з його змістом питання вирішуються посадовою

особою органу державного нагляду за охороною праці, рішення якої є обов'язковим для роботодавця.

Рішення посадової особи органу державного нагляду за охороною праці може бути оскаржене у судовому порядку.

Стаття 23. Інформація та звітність про стан охорони праці

Роботодавець зобов'язаний інформувати працівників або осіб, уповноважених на здійснення громадського контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів з охорони праці, та Фонд соціального страхування від нещасних випадків про стан охорони праці, причину аварій, нещасних випадків і професійних захворювань і про заходи, яких вжито для їх усунення та для забезпечення на підприємстві умов і безпеки праці на рівні нормативних вимог.

Працівникам та/або їхнім представникам забезпечується доступ до інформації та документів, що містять результати атестації робочих місць, заплановані роботодавцем профілактичні заходи, результати розслідування, обліку та аналізу нещасних випадків і професійних захворювань і звіти з цих питань, а також до повідомлень, подань та приписів органів державного управління і державного нагляду за охороною праці.

Органи державного управління охороною праці у встановленому порядку інформують населення України, працівників про реалізацію державної політики з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих чи регіональних програм з цих питань, про рівень і причини аварійності, виробничого травматизму і професійних захворювань, про виконання своїх рішень щодо охорони життя та здоров'я працівників.

На державному рівні ведеться єдина державна статистична звітність з питань охорони праці, форма якої погоджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці, професійними спілками та Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

Стаття 24. Добровільні об'єднання громадян, працівників і спеціалістів з охорони праці

З метою об'єднання зусиль найманих працівників, учених, спеціалістів з охорони праці та окремих громадян для поліпшення охорони праці, захисту працівників від виробничого травматизму і професійних захворювань можуть створюватись асоціації, товариства, фонди та інші добровільні об'єднання громадян, що діють відповідно до закону.

Розділ IV

СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Стаття 25. Економічне стимулювання охорони праці

До працівників можуть застосовуватися будь-які заохочення за активну участь та ініціативу у здійсненні заходів щодо підвищення рівня безпеки та поліпшення умов праці. Види заохочень визначаються колективним договором, угодою.

При розрахунку розміру страхового внеску для кожного підприємства Фондом соціального страхування від нещасних випадків, за умови досягнення належного стану охорони праці і зниження рівня або відсутності травматизму і професійної захворюваності внаслідок здійснення роботодавцем відповідних профілактичних заходів, може бути встановлено знижку до нього або надбавку до розміру страхового внеску за високий рівень травматизму і професійної захворюваності та неналежний стан охорони праці.

Розрахунок розміру страхового внеску із застосуванням знижок та надбавок для кожного підприємства, передбачених частиною другою цієї статті, провадиться відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Стаття 26. Відшкодування юридичним, фізичним особам і державі збитків, завданих порушенням вимог з охорони праці

Роботодавець зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані порушенням вимог з охорони праці іншим юридичним, фізичним особам і державі, на загальних підставах, передбачених законом.

Роботодавець відшкодовує витрати на проведення робіт з рятування потерпілих під час аварії та ліквідації її наслідків, на розслідування і проведення експертизи причин аварії, нещасного випадку або професійного захворювання, на складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці осіб, які проходять обстеження щодо наявності професійного захворювання, а також інші витрати, передбачені законодавством.

Розділ V

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Стаття 27. Документи, що належать до нормативно-правових актів з охорони праці

Нормативно-правові акти з охорони праці — це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання.

Стаття 28. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів з охорони праці

Опрацювання та прийняття нових, перегляд і скасування чинних нормативно-правових актів з охорони праці провадяться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці за участю професійних спілок і Фонду соціального страхування від нещасних випадків та за погодженням з органами державного нагляду за охороною праці.

Санітарні правила та норми затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Нормативно-правові акти з охорони праці переглядаються в міру впровадження досягнень науки і техніки, що сприяють поліпшенню безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, але не рідше одного разу на десять років.

Стандарти, технічні умови та інші документи на засоби праці і технологічні процеси повинні включати вимоги щодо охорони праці і погоджуватися з органами державного нагляду за охороною праці.

Стаття 29. Тимчасове припинення чинності нормативно-правових актів з охорони праці

У разі неможливості повного усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я умов праці роботодавець зобов'язаний повідомити про це відповідний орган державного нагляду за охороною праці. Він може звернутися до зазначеного органу з клопотанням про встановлення необхідного строку для виконання заходів щодо приведення умов праці на конкретному виробництві чи робочому місці до нормативних вимог.

Відповідний орган державного нагляду за охороною праці розглядає клопотання роботодавця, проводить у разі потреби експертизу запланованих заходів, визначає їх достатність і за наявності підстав може, як виняток, прийняти рішення про встановлення іншого строку застосування вимог нормативних актів з охорони праці.

Роботодавець зобов'язаний невідкладно повідомити заінтересованих працівників про рішення зазначеного органу державного нагляду за охороною праці.

Стаття 30. Поширення дії нормативно-правових актів з охорони праці на сферу трудового і професійного навчання

Нормативно-правові акти з охорони праці є обов'язковими для виконання у виробничих майстернях, лабораторіях, цехах, на дільницях та в інших місцях трудового і професійного навчання, облаштованих у будь-яких навчальних закладах.

Організація охорони праці на зазначених об'єктах, а також порядок розслідування та обліку нещасних випадків з учнями і студентами під час трудового та професійного навчання у навчальних закладах визначаються центральним органом виконавчої влади в галузі освіти та науки за погодженням з відповідним профспілковим органом.

До учнів і студентів, які проходять трудове і професійне навчання (виробничу практику) на підприємствах під керівництвом їх персоналу, застосовується законодавство про охорону праці у такому ж порядку, що й до працівників підприємства.

Розділ VI

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Стаття 31. Органи державного управління охороною праці

Державне управління охороною праці здійснюють:

- Кабінет Міністрів України;
- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
- Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Стаття 32. Компетенція Кабінету Міністрів України в галузі охорони праці

Кабінет Міністрів України:

- забезпечує реалізацію державної політики в галузі охорони праці;
- подає на затвердження Верховною Радою України загальнодержавну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

— спрямовує і координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо створення безпечних і здорових умов праці та нагляду за охороною праці;

— встановлює єдину державну статистичну звітність з питань охорони праці.

З метою координації діяльності органів державного управління охороною праці створюється Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення, яку очолює віце-прем'єр-міністр України.

Стаття 33. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади:

— проводять єдину науково-технічну політику в галузі охорони праці;

— розробляють і реалізують галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища за участю профспілок;

— здійснюють методичне керівництво діяльністю підприємств галузі з охорони праці;

— укладають з відповідними галузевими профспілками угоди з питань поліпшення умов і безпеки праці;

— беруть участь в опрацюванні та перегляді нормативно-правових актів з охорони праці;

— організують навчання і перевірку знань з питань охорони праці;

— створюють у разі потреби аварійно-рятувальні служби,

— здійснюють керівництво їх діяльністю, забезпечують виконання інших вимог законодавства, що регулює відносини у сфері рятувальної справи;

— здійснюють відомчий контроль за станом охорони праці на підприємствах галузі.

Для координації, вдосконалення роботи з охорони праці і контролю за цією роботою в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади створюються структурні підрозділи з охорони праці.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики забезпечує проведення державної експертизи умов праці із залученням служб санітарного епідеміологічного нагляду спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, визначає порядок та здійснює контроль за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам з охорони праці.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

— здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізує державну політику в цій галузі та здійснює контроль за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

— розробляє за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, всеукраїнських об'єднань роботодавців та профспілок загальнодержавну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює її виконання;

— здійснює нормотворчу діяльність, розробляє та затверджує правила, норми, положення, інструкції та інші нормативно-правові акти з охорони праці або зміни до них;

— координує роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності в галузі безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

— одержує безоплатно від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів статистики, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності відомості та інформацію, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

— бере участь у міжнародному співробітництві та в організації виконання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, вивчає, узагальнює і поширює світовий досвід з цих питань, опрацьовує та подає у встановленому порядку пропозиції щодо удосконалення і поступового наближення чинного законодавства про охорону праці до відповідних міжнародних та європейських норм.

Рішення, прийняті спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання всіма міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

Стаття 34. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих державних адміністрацій в галузі охорони праці

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації у межах відповідних територій:

— забезпечують виконання законів та реалізацію державної політики в галузі охорони праці;

— формують за участю представників профспілок, Фонду соціального страхування від нещасних випадків і забезпечують виконання цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також заходів з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

— забезпечують соціальний захист найманих працівників, зокрема зайнятих на роботах з шкідливими та небезпечними умовами праці, вживають заходів до проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці;

— вносять пропозиції щодо створення регіональних (комунальних) аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності;

— здійснюють контроль за додержанням суб'єктами підприємницької діяльності нормативно-правових актів про охорону праці.

Для виконання зазначених функцій у складі Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій створюються структурні підрозділи з охорони праці, що діють згідно з типовим положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України, а також на громадських засадах — ради з питань безпечної життєдіяльності населення.

Стаття 35. Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці

Органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції:

— затверджують цільові регіональні програми поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, а також заходи з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

— приймають рішення щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад забезпечують належне утримання, ефективну і безпечну експлуатацію об'єктів житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності

відповідних територіальних громад, додержання вимог щодо охорони праці працівників, зайнятих на цих об'єктах.

Для виконання функцій, зазначених у частині другій цієї статті, сільська, селищна, міська рада створює у складі свого виконавчого органу відповідний підрозділ або призначає спеціаліста з охорони праці.

Стаття 36. Повноваження об'єднань підприємств у галузі охорони праці

Повноваження в галузі охорони праці асоціацій, корпорацій, концернів та інших об'єднань визначаються їх статутами або договорами між підприємствами, які утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанням функцій в їх апаратах створюються служби охорони праці.

Стаття 37. Організація наукових досліджень з проблем охорони праці

Фундаментальні та прикладні наукові дослідження з проблем охорони праці, ідентифікації професійної небезпечності організуються в межах загальнодержавної та інших програм з цих питань і проводяться науково-дослідними інститутами, проектно-конструкторськими установами та організаціями, вищими навчальними закладами та фахівцями.

Розділ VII

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД І ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Стаття 38. Органи державного нагляду за охороною праці

Державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці здійснюють:

- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- спеціально уповноважений державний орган з питань радіаційної безпеки;
- спеціально уповноважений державний орган з питань пожежної безпеки;
- спеціально уповноважений державний орган з питань гігієни праці.

Органи державного нагляду за охороною праці не залежать від будь-яких господарських органів, суб'єктів підприємництва, об'єднань

громадян, політичних формувань, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, їм не підзвітні і не підконтрольні.

Діяльність органів державного нагляду за охороною праці регулюється цим Законом, законами України “Про використання ядерної енергії і радіаційну безпеку”, “Про пожежну безпеку”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, іншими нормативно-правовими актами та положеннями про ці органи, що затверджуються Президентом України або Кабінетом Міністрів України.

Стаття 39. Права і відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці

Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці мають право:

— безперешкодно відвідувати підконтрольні підприємства (об’єкти), виробництва фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та здійснювати в присутності роботодавця або його представника перевірку додержання законодавства з питань, віднесених до їх компетенції;

— одержувати від роботодавця і посадових осіб письмові чи усні пояснення, висновки експертних обстежень, аудитів, матеріали та інформацію з відповідних питань, звіти про рівень і стан профілактичної роботи, причини порушень законодавства та вжиті заходи щодо їх усунення;

— видавати в установленому порядку роботодавцям, керівникам та іншим посадовим особам юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування обов’язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків в галузі охорони праці, охорони надр, безпечної експлуатації об’єктів підвищеної небезпеки;

— забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працюючих;

— притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавства про охорону праці;

— надсилати роботодавцям подання про невідповідність окремих

посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Рішення посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці за необхідності обґрунтовуються результатами роботи та висновками експертно-технічних центрів, дослідних, випробувальних лабораторій та інших підрозділів (груп) технічної підтримки, що функціонують у складі органів державного нагляду за охороною праці відповідно до завдань інспекційної служби або створюються і діють згідно із законодавством як незалежні експертні організації. Наукова підтримка наглядової діяльності здійснюється відповідними науково-дослідними установами.

Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці є державними службовцями, і на них поширюється дія Закону України "Про державну службу". Вони несуть відповідальність згідно із законом за виконання покладених на них обов'язків. Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці мають право носити формений одяг, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 40. Соціальний захист посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці

Посадовим особам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці держава гарантує соціальний захист.

Працівники правоохоронних органів надають допомогу посадовим особам органів державного нагляду у виконанні ними службових обов'язків та вживають заходів щодо припинення незаконних дій осіб, які перешкоджають виконувати ці обов'язки, вдаються до погроз, шантажу, нанесення тілесних ушкоджень посадовим особам органів державного нагляду або членам їх сімей, завдають шкоди їх майну.

За особами, які звільнені з посад в органах державного нагляду за віком або через хворобу чи каліцтво, а також за членами сім'ї або утриманнями загиблої під час виконання службових обов'язків посадової особи зберігається право на пільги згідно з законодавством.

Пенсійне забезпечення посадових осіб органів державного нагляду здійснюється згідно з законодавством за рахунок держави.

Стаття 41. Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснюють професійні спілки, їх об'єднання в особі своїх виборних органів і представників.

Професійні спілки здійснюють громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці, створенням безпечних і нешкідливих умов праці, належних виробничих та санітарно-побутових умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального та колективного захисту. У разі загрози життю або здоров'ю працівників професійні спілки мають право вимагати від роботодавця негайного припинення робіт на робочих місцях, виробничих дільницях, у цехах та інших структурних підрозділах або на підприємствах чи виробництвах фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, в цілому на період, необхідний для усунення загрози життю або здоров'ю працівників.

Професійні спілки також мають право на проведення незалежної експертизи умов праці, а також об'єктів виробничого призначення, що проектується, будуються чи експлуатуються, на відповідність їх нормативно-правовим актам про охорону праці, брати участь у розслідуванні причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві та надавати свої висновки про них, вносити роботодавцям, державним органам управління і нагляду подання з питань охорони праці та одержувати від них аргументовану відповідь.

У разі відсутності професійної спілки на підприємстві громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснює уповноважена найманими працівниками особа.

Стаття 42. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці

Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці мають право безперешкодно перевіряти на підприємствах виконання вимог щодо охорони праці і вносити обов'язкові для розгляду роботодавцем пропозиції про усунення виявлених порушень нормативно-правових актів з безпеки і гігієни праці.

Для виконання цих обов'язків роботодавець за свій рахунок організовує навчання, забезпечує необхідними засобами і звільняє уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці від роботи на передбачений колективним договором строк із збереженням за ними середнього заробітку.

Не можуть бути ущемлені будь-які законні інтереси працівників у

зв'язку з виконанням ними обов'язків уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці, їх звільнення або притягнення до дисциплінарної чи матеріальної відповідальності здійснюється лише за згодою найманих працівників у порядку, визначеному колективним договором.

Якщо уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці вважають, що профілактичні заходи, вжиті роботодавцем, є недостатніми, вони можуть звернутися за допомогою до органу державного нагляду за охороною праці. Вони також мають право брати участь і вносити відповідні пропозиції під час інспекційних перевірок підприємств чи виробництв фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, цими органами.

Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці діють відповідно до типового положення, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань праці та соціальної політики.

Розділ VIII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Стаття 43. Штрафні санкції до юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, посадових осіб та працівників

За порушення законодавства про охорону праці, невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці юридичні та фізичні особи, які відповідно до законодавства використовують найману працю, притягаються органами державного нагляду за охороною праці до сплати штрафу у порядку, встановленому законом.

Максимальний розмір штрафу не може перевищувати п'яти відсотків місячного фонду заробітної плати юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

Несплата юридичними чи фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю, штрафу тягне за собою нарахування на суму штрафу пені у розмірі двох відсотків за кожний день прострочення.

Застосування штрафних санкцій до посадових осіб і працівників за порушення законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці здійснюється відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Особи, на яких накладено штраф, вносять його в касу

підприємства за місцем роботи.

Рішення про стягнення штрафу може бути оскаржено в місячний строк у судовому порядку.

Кошти від застосування штрафних санкцій до юридичних чи фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, посадових осіб і працівників, визначених цією статтею, зараховуються до Державного бюджету України.

Стаття 44. Відповідальність за порушення вимог щодо охорони праці

За порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом.

Розділ IX

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, крім частини четвертої статті 19, яка набирає чинності з 1 січня 2003 року.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з часу набрання чинності цим Законом:

— внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Законом;

— привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

— забезпечити приведення органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом”.

Президент України Л. КУЧМА
м. Київ, 21 листопада 2002 року
№ 229-IV

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 21 грудня 2000 року № 2180-III, від 22 лютого 2001 року № 2272-III

Цей Закон відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначає правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві (далі — страхування від нещасного випадку).

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання страхування від нещасного випадку

Завданнями страхування від нещасного випадку є:

- проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаним умовами праці;
- відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;
- відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їх сімей.

Стаття 2. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на осіб, які працюють на умовах

трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від їх форм власності та господарювання (далі — підприємства), у фізичних осіб, на осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності.

Особи, право яких на отримання відшкодування шкоди раніше було встановлено згідно із законодавством СРСР або законодавством України про відшкодування шкоди, заподіяної працівникам внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання, пов'язаних з виконанням ними трудових обов'язків, мають право на забезпечення по страхуванню від нещасного випадку відповідно до цього Закону.

(статтю 2 доповнено частиною другою згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Стаття 3. Гарантії забезпечення прав застрахованим у страхуванні від нещасного випадку

Держава гарантує усім застрахованим громадянам забезпечення прав у страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Стаття 4. Законодавство про страхування від нещасного випадку

Законодавство про страхування від нещасного випадку складається із Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, цього Закону, Кодексу законів про працю України, Закону України "Про охорону праці" та інших нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством про страхування від нещасного випадку, то застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 5. Основні принципи страхування від нещасного випадку

Основними принципами страхування від нещасного випадку є:

- паритетність держави, представників застрахованих осіб та роботодавців в управлінні страхуванням від нещасного випадку;
- своєчасне та повне відшкодування шкоди страховиком;
- обов'язковість страхування від нещасного випадку осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, а також добровільність такого страхування для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності;

- надання державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;
- обов'язковість сплати страхувальником страхових внесків;
- формування та витрачання страхових коштів на солідарній основі;
- диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;
- економічна заінтересованість суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці;
- цільове використання коштів страхування від нещасного випадку.

Стаття 6. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках — члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування (далі — працівник).

Страхувальниками є роботодавці, а в окремих випадках — застраховані особи.

Страховик — Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі — Фонд соціального страхування від нещасних випадків).

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Стаття 7. Роботодавець

Роботодавцем відповідно до цього Закону вважається:

— власник підприємства або уповноважений ним орган та фізична особа, яка використовує найману працю;

— власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародних), філії або представництва, який використовує найману працю, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 8. Особи, які підлягають обов'язковому страхуванню від нещасного випадку

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту);
- 2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспі-

ранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;

3) особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Стаття 9. Страхування зародка та новонародженого

Заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності, у зв'язку з чим дитина народилася інвалідом, прирівнюється до нещасного випадку, який трапився із застрахованим. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою та до 16 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення 23 років їй подається допомога Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Стаття 10. Процедура страхування працівників та реєстрації страхувальників страховиком

Для страхування від нещасного випадку на виробництві не потрібно згоди або заяви працівника. Страхування здійснюється в безособовій формі. Всі особи, перелічені у статті 8 цього Закону, вважаються застрахованими з моменту набрання чинності цим Законом незалежно від фактичного виконання страхувальниками своїх зобов'язань щодо сплати страхових внесків.

Усі застраховані є членами Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Реєстрація страхувальників у робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків провадиться:

— страхувальників — юридичних осіб — у десятиденний строк після одержання свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності;

— страхувальників — фізичних осіб, які використовують найману працю, — у десятиденний строк після укладення трудового договору (контракту) з першим із найманих працівників.

Факт реєстрації страхувальника страховиком засвідчується страховим свідоцтвом, форма якого встановлюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

Перереєстрація страхувальників провадиться у строки, встановлені страховиком.

Стаття 11. Добровільне страхування від нещасного випадку

Добровільно, за письмовою заявою, від нещасного випадку у Фонді соціального страхування від нещасних випадків можуть застрахуватися:

- 1) священнослужителі, церковнослужителі та особи, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах;
- 2) особи, які забезпечують себе роботою самостійно;
- 3) громадяни — суб'єкти підприємницької діяльності.

Строк страхування розпочинається з дня, який настає за днем прийняття заяви, за умови сплати страхового внеску.

Страхування припиняється, якщо страховий внесок до Фонду соціального страхування від нещасних випадків не перераховано протягом трьох місяців з дня подання заяви.

Стаття 12. Свідоцтво про страхування від нещасного випадку

Особам, які підлягають страхуванню від нещасного випадку, видається свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яке є єдиним для всіх видів страхування та є документом суворой звітності.

Порядок видачі та зразок свідоцтва про соціальне страхування затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 13. Страховий ризик і страховий випадок

Страховий ризик — обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок.

Страховим випадком є нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму за обставин, зазначених у статті 14 цього Закону, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та/або соціальних послуг.

Професійне захворювання є страховим випадком також у разі його встановлення чи виявлення в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів.

Нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення нормативних актів про охорону праці застрахованим, також є страховим випадком.

Порушення правил охорони праці застрахованим, яке спричинило нещасний випадок або професійне захворювання, не звільняє страховика від виконання зобов'язань перед потерпілим.

Факт нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання розслідується в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, відповідно до Закону України "Про охорону праці".

Підставою для оплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації, а також страхових виплат є акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами.

Стаття 14. Нещасний випадок на виробництві та професійне захворювання

Нещасний випадок — це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Перелік обставин, за яких настає страховий випадок, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади.

В окремих випадках, за наявності підстав, Фонд соціального страхування від нещасних випадків може визнати страховим нещасний випадок, що стався за обставин, не визначених передбаченим частиною другою цієї статті переліком.

До професійного захворювання належить захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою.

Перелік професійних захворювань за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади затверджується Кабінетом Міністрів України.

В окремих випадках Фонд соціального страхування від нещасних випадків може визнати страховим випадком захворювання, не внесене до переліку професійних захворювань, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, якщо на момент прийняття рішення медична наука має нові відомості, які дають підстави вважати це захворювання професійним.

Розділ II

УПРАВЛІННЯ СТРАХУВАННЯМ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

Стаття 15. Фонд соціального страхування від нещасних випадків

Страхування від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків — некомерційна самоврядна організація, що діє на підставі статуту, який затверджується її правлінням.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків є юридичною

особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, а також емблему, яка затверджується його правлінням.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків набуває прав юридичної особи з дня реєстрації статуту у спеціально уповноваженому центральному органі виконавчої влади.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків знаходиться у місті Києві.

Стаття 16. Управління Фондом соціального страхування від нещасних випадків

Управління Фондом соціального страхування від нещасних випадків здійснюється на паритетній основі державою, представниками застрахованих осіб і роботодавців.

Безпосереднє управління Фондом соціального страхування від нещасних випадків здійснюють його правління та виконавча дирекція.

Стаття 17. Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків

До складу правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків включаються представники трьох представницьких сторін:

- держави;
- застрахованих осіб;
- роботодавців.

Представники держави призначаються Кабінетом Міністрів України, а представники застрахованих осіб і роботодавців обираються (делегуються) об'єднаннями профспілок та роботодавців, які мають статус всеукраїнських. Порядок виборів (делегування) представників визначається кожним об'єднанням самостійно.

Від кожної із трьох представницьких сторін, зазначених у частині першій цієї статті, призначається і обирається (делегується) по 15 членів правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків з вирішальним голосом та по 5 їх дублерів, які за тимчасової відсутності членів правління за рішенням голови правління цього Фонду виконують їх обов'язки.

Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків створюється на шестирічний строк.

Строк повноважень членів правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків закінчується в день першого засідання новоствореного його правління.

За невиконання своїх обов'язків члени правління Фонду соціаль-

ного страхування від нещасних випадків за рекомендацією органів державного нагляду можуть бути позбавлені своїх повноважень органом, який їх делегував у склад правління Фонду.

Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків:

1) обирає із своїх членів строком на два роки голову правління Фонду та двох його заступників. При цьому забезпечується по чергове представництво на цих посадах кожної із трьох представницьких сторін, зазначених у частині першій цієї статті;

2) спрямовує і контролює діяльність виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів; щорічно, а також у разі потреби заслуховує звіти директора виконавчої дирекції Фонду про її діяльність;

3) створює на паритетних засадах для вирішення найбільш важливих завдань Фонду постійні та тимчасові комісії з питань профілактики нещасних випадків, виконання бюджету, призначення пенсій тощо;

4) щорічно готує та подає у встановленому порядку пропозиції щодо галузевих тарифів внесків на соціальне страхування від нещасних випадків;

5) визначає кадрову політику;

6) призначає директора виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та його заступників;

7) затверджує:

— статут Фонду соціального страхування від нещасних випадків, зміни до нього;

— регламент роботи правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

— річні бюджети Фонду та звіти про їх виконання, порядок використання коштів бюджету та коштів резерву Фонду;

— Положення про виконавчу дирекцію Фонду соціального страхування від нещасних випадків та її структуру;

— чисельність виконавчої дирекції Фонду, посадові оклади її працівників та адміністративні витрати Фонду (за погодженням з відповідними спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади);

— річні програми робіт та звіти про їх виконання;

— Положення про службу страхових експертів з охорони праці, профілактики нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань;

— Положення про порядок використання коштів лікувально-профілактичними, навчальними та іншими закладами, які надають Фонду соціальні послуги, та контроль за їх цільовим використанням;

— Положення про подання Фондом на безповоротній основі фінансової допомоги підприємствам для розв'язання особливо

гострих проблем з охорони праці;

— Інструкцію про порядок перерахування, обліку та витрачання страхових коштів, погоджену з Національним банком України і спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, інші нормативні документи, що регламентують внутрішню діяльність Фонду;

8) розпоряджається майном, яке перебуває у власності Фонду;

9) створює резерв коштів для забезпечення виконання завдань страхування від нещасного випадку, передбачених статтею 1 цього Закону;

10) виконує інші функції, передбачені статутом Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

11) готує подання щорічних звітів про діяльність Фонду.

Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків проводить свої засідання відповідно до затвердженого ним плану, але не рідше двох разів на рік. Позапланові засідання правління Фонду можуть проводитися за ініціативою його голови або за пропозицією більшості членів однієї з трьох представницьких сторін правління чи на вимогу однієї третини членів правління Фонду.

Члени правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків та їх дублери виконують свої обов'язки, передбачені статутом Фонду, на громадських засадах, крім випадків, коли вони беруть участь у засіданнях правління Фонду або виконують інші завдання правління Фонду. У цьому разі членам правління та їх дублерам Фонд відшкодовує витрати на проїзд і проживання, а також фактично втрачений у зв'язку із виконанням цих обов'язків заробіток за місцем роботи та внески з нього на соціальне страхування.

Засідання правління Фонду є правомочним, якщо на ньому присутні дві третини складу кожної представницької сторони.

Рішення правління Фонду вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на засіданні членів правління. У разі рівного розподілу голосів голос голови правління Фонду є вирішальним.

Рішення правління Фонду, прийняте в межах його компетенції, є обов'язковим для виконання всіма страхувальниками та застрахованими.

Стаття 18. Виконавча дирекція Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Виконавча дирекція Фонду соціального страхування від нещасних випадків є постійно діючим виконавчим органом правління Фонду.

Виконавча дирекція є підзвітною правлінню Фонду, проводить свою діяльність від імені Фонду у межах та в порядку, що визначаються його

статутом і Положенням про виконавчу дирекцію Фонду соціального страхування від нещасних випадків, організовує та забезпечує виконання рішень правління Фонду.

Директор виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків входить до складу правління Фонду з правом доладного голосу.

Робочими органами виконавчої дирекції Фонду є її управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, відділення в районах та містах обласного значення. Управління та відділення виконавчої дирекції Фонду є юридичними особами, мають самостійні кошториси, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Керівників управлінь і відділень Фонду соціального страхування від нещасних випадків призначає директор виконавчої дирекції Фонду за погодженням з правлінням Фонду.

Стаття 19. Матеріально-технічне забезпечення Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Матеріально-технічне забезпечення Фонду соціального страхування від нещасних випадків, включаючи будівництво або придбання службових та виробничих приміщень, здійснюється за рахунок коштів, що надходять до Фонду.

Стаття 20. Майно Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Джерелами формування майна, яке перебуває у власності Фонду соціального страхування від нещасних випадків, є майно, придбане ним за рахунок коштів, що надходять до цього Фонду, а також майно, передане йому у власність іншими власниками.

Майно, що передається Фонду соціального страхування від нещасних випадків для провадження страхової діяльності, використовується ним у порядку, встановленому законодавством України.

Розділ III

ОБОВ'ЯЗКИ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

Стаття 21. Соціальні послуги та виплати, які здійснюються Фондом соціального страхування від нещасних випадків

У разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування

від нещасних випадків зобов'язаний у встановленому законодавством порядку:

1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні:

а) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

б) одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;

в) щомісяця грошову суму в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;

г) пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

д) пенсію у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

е) грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому;

є) допомогу дитині відповідно до статті 9 цього Закону;

2) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість пов'язаних з цим ритуальних послуг відповідно до місцевих умов;

3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому в разі настання нещасного випадку, швидкої допомоги в разі потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;

4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;

5) забезпечити потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повний обсяг постійно доступної, раціонально організованої медичної допомоги, яка повинна включати:

а) обслуговування вузькопрофільними лікарями та лікарями загальної практики;

б) догляд медичних сестер удома, в лікарні або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

в) акушерський та інший догляд удома або в лікарні під час вагітності та пологів;

г) утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

д) забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригуючими виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів).

3 метою найповнішого виконання функцій, передбачених пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, Фонд соціального страхування від нещасних випадків створює спеціалізовану медичну та патронажну службу соціального страхування;

6) вжити всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та відновлення працездатності потерпілого;

7) забезпечити згідно з медичним висновком домашній догляд за потерпілим, допомогу у веденні домашнього господарства (або компенсувати йому відповідні витрати), сприяти наданню потерпілому, який проживає в гуртожитку, ізольованого житла;

8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (далі — ЛКК) або медико-соціальної експертної комісії (далі — МСЕК) проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого у власних навчальних закладах або на договірній основі в інших закладах перенавчання інвалідів, якщо внаслідок ушкодження здоров'я або заподіяння моральної шкоди потерпілий не може виконувати попередню роботу; працевлаштовувати осіб із зниженою працездатністю;

9) організовувати робочі місця для інвалідів самостійно або разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи з іншими заінтересованими суб'єктами підприємницької діяльності; компенсувати при цьому витрати виробництва, які не покриваються коштами від збуту виробленої продукції, за рахунок Фонду;

10) у разі невідкладної потреби подавати інвалідам разову грошову допомогу, допомогу у вирішенні соціально-побутових питань за їх рахунок або за рішенням виконавчої дирекції Фонду та її регіональних управлінь — за рахунок Фонду;

11) сплачувати за потерпілого внески на медичне та пенсійне страхування;

12) організовувати залучення інвалідів до участі у громадському житті.

Усі види соціальних послуг та виплат, передбачені цією статтею, надаються застрахованому та особам, які перебувають на його утриманні, незалежно від того, зареєстровано підприємство, на якому стався страховий випадок, у Фонді соціального страхування від нещасних випадків чи ні.

Стаття 22. Профілактика нещасних випадків

Фонд соціального страхування від нещасних випадків здійснює заходи, спрямовані на запобігання нещасним випадкам, усунення загрози здоров'ю працівників, викликані умовами праці, у тому числі:

1) надає страхувальникам необхідні консультації, сприяє у створенні ними та реалізації ефективної системи управління охороною праці;

2) бере участь:

— у розробленні центральними органами виконавчої влади національної та галузевих програм поліпшення стану безпеки, умов праці і виробничого середовища та їх реалізації;

— у навчанні, підвищенні рівня знань працівників, які вирішують питання охорони праці;

— в організації розроблення та виробництва засобів індивідуального захисту працівників;

— у здійсненні наукових досліджень у сфері охорони та медицини праці;

3) перевіряє стан профілактичної роботи та охорони праці на підприємствах, бере участь у розслідуванні групових нещасних випадків, нещасних випадків із смертельними наслідками та з можливою інвалідністю, а також професійних захворювань;

4) веде пропаганду безпечних та нешкідливих умов праці, організовує створення тематичних кінофільмів, радіо- і телепередач, видає та розповсюджує нормативні акти, підручники, журнали, іншу спеціальну літературу, плакати, пам'ятки тощо з питань соціального страхування від нещасного випадку та охорони праці. З метою виконання цих функцій Фонд соціального страхування від нещасних випадків створює своє видавництво з відповідною поліграфічною базою;

5) бере участь у розробленні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці;

6) вивчає та поширює позитивний досвід створення безпечних та нешкідливих умов виробництва;

7) надає підприємствам на безповоротній основі фінансову допомогу для розв'язання особливо гострих проблем з охорони праці;

8) виконує інші профілактичні роботи.

Стаття 23. Страхові експерти з охорони праці

Виконання статутних функцій та обов'язків Фонду соціального страхування від нещасних випадків щодо запобігання нещасним випадкам покладається на страхових експертів з охорони праці.

Страховими експертами з охорони праці можуть бути особи з високою спеціальною освітою за фахом спеціаліста з охорони праці або

особи з вищою технічною або медичною освітою, які мають стаж практичної роботи на підприємстві не менше трьох років та відповідне посвідчення, яке видається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади.

Страхові експерти з охорони праці мають право:

1) безперешкодно та в будь-який час відвідувати підприємства для перевірки стану умов і безпеки праці та проведення профілактичної роботи з цих питань;

2) у складі відповідних комісій брати участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, а також у перевірці знань з охорони праці працівників підприємств;

3) одержувати від роботодавців пояснення та інформацію, в тому числі у письмовій формі, про стан охорони праці;

4) брати участь у роботі комісій з питань охорони праці підприємств;

5) вносити власникам підприємств, органам виконавчої влади, державного нагляду за охороною праці подання про порушення законодавства про охорону праці і вимагати вжиття економічних санкцій або притягнення до відповідальності посадових осіб, які допустили ці порушення, а також про заборону подальшої експлуатації робочих місць, діляниць і цехів, робота яких загрожує здоров'ю або життю працівників;

6) складати протоколи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

7) брати участь як незалежні експерти в роботі комісій з випробувань та приймання в експлуатацію виробничих об'єктів, засобів виробництва та індивідуального захисту, апаратури та приладів контролю.

Страхові експерти з охорони праці провадять свою діяльність відповідно до Положення про службу страхових експертів з охорони праці, профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Стаття 24. Обов'язки Фонду соціального страхування від нещасних випадків, пов'язані з координацією страхової діяльності

Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний:

1) вести реєстр страхувальників;

2) письмово повідомляти страхувальнику умовний клас професійного ризику його підприємства — групу галузей (підгалузей) економіки або видів діяльності, що мають визначений для цієї групи рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності;

3) укладати угоди з лікувально-профілактичними закладами та окремими лікарями на обслуговування потерпілих на виробництві;

4) вивчати та використовувати досвід управління охороною праці

та страхування від нещасного випадку в зарубіжних країнах;

5) співпрацювати з фондами з інших видів соціального страхування у фінансуванні заходів, пов'язаних з матеріальним забезпеченням та наданням соціальних послуг застрахованим, у кожному конкретному випадку спільно приймаючи рішення щодо того, хто з них братиме участь у фінансуванні цих заходів.

Якщо після призначення застрахованій особі матеріальної допомоги чи надання соціальних послуг між Фондом соціального страхування від нещасних випадків і страховиками з інших видів соціального страхування виникають спори щодо понесених витрат, виплата здійснюється страховиком, до якого звернувся застрахований. При цьому страховик, до якого звернувся застрахований, має право звернутися до відповідного страховика з інших видів соціального страхування щодо відшкодування понесених ним витрат;

б) виконувати інші роботи, пов'язані з координацією страхової діяльності.

Стаття 25. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів

Усі види страхових виплат і соціальних послуг застрахованим та особам, які перебувають на їх утриманні, а також усі види профілактичних заходів, передбачених статтями 21 та 22 цього Закону, провадяться Фондом соціального страхування від нещасних випадків за рахунок коштів цього Фонду.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків забезпечує фінансування заходів, передбачених національною, галузевими, регіональними програмами поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, планами наукових досліджень з охорони та медицини праці, навчання і підвищення кваліфікації відповідних спеціалістів з питань охорони праці, організації розроблення і виробництва засобів індивідуального та колективного захисту працівників, розроблення, видання, розповсюдження нормативних актів, журналів, спеціальної літератури, а також інших профілактичних заходів відповідно до завдань страхування від нещасних випадків.

Розділ IV

НАГЛЯД У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

Стаття 26. Нагляд за діяльністю Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Нагляд за діяльністю Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснює наглядова рада.

Метою нагляду є забезпечення виконання Фондом соціального страхування від нещасних випадків його статутних завдань і цільового використання коштів цього Фонду.

Члени наглядової ради працюють на громадських засадах і не можуть бути одночасно членами правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків та працівниками виконавчої дирекції зазначеного Фонду або її робочих органів.

До наглядової ради, яка складається з 15 осіб, входять у рівній кількості представники держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Від держави участь у наглядовій раді беруть представники відповідних спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади.

Представники застрахованих осіб до наглядової ради делегуються об'єднаннями профспілок, а представники роботодавців — об'єднаннями роботодавців. Зазначені об'єднання повинні мати статус всеукраїнських.

Строк повноважень членів наглядової ради становить 6 років.

Роботу наглядової ради очолює її голова, який обирається на один рік із складу членів наглядової ради. При цьому забезпечується по чергове головування представника кожної з трьох представницьких сторін, зазначених у частині четвертій цієї статті.

Головою наглядової ради та головою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків одночасно не можуть бути представники однієї й тієї ж представницької сторони.

Наглядова рада:

1) перевіряє діяльність Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

2) заслуховує звіти правління та виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків з питань виконання Фондом його статутних завдань і використання страхових коштів, дає відповідні рекомендації Фонду;

3) у разі потреби, крім щорічних аудиторських перевірок використання страхових коштів, призначає позачергові перевірки фінансової діяльності Фонду соціального страхування від нещасних випадків або

окремих напрямів його роботи, діяльності робочих органів виконавчої дирекції Фонду. Перевірки проводяться за рахунок коштів Фонду;

4) одержує необхідну інформацію про роботу Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

5) узагальнює практику застосування законодавства про страхування від нещасного випадку, готує пропозиції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та Кабінету Міністрів України про його вдосконалення;

6) у разі наявності порушень законодавства про страхування від нещасного випадку встановлює Фонду соціального страхування від нещасних випадків строк для їх усунення. Якщо зазначені порушення не усунуто, порушує питання про відповідальність посадових осіб Фонду згідно із законодавством;

7) у разі потреби вимагає скликання засідання правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

8) сприяє налагодженню взаємовідносин і взаємодії Фонду соціального страхування від нещасних випадків, страхувальників та застрахованих у вирішенні завдань страхування від нещасного випадку, передбачених статтею 1 цього Закону.

Засідання наглядової ради проводяться не рідше одного разу на півроку. Позачергові засідання можуть скликатися головою наглядової ради або на вимогу однієї третини її членів, а також за рішенням правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Засідання наглядової ради є правомочним за наявності не менше двох третин складу кожної із представницьких сторін. Рішення приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів наглядової ради. У разі рівного розподілу голосів голос голови наглядової ради є вирішальним.

У засіданні наглядової ради з правом дорадчого голосу можуть брати участь голова правління та директор виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків або їх заступники.

Члени наглядової ради можуть брати участь у засіданнях правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків з правом дорадчого голосу.

Наглядова рада провадить свою діяльність на принципах рівноправності сторін та їх відповідальності за прийняті нею рішення.

Оформлення матеріалів засідання наглядової ради та ведення її документації здійснюється виконавчою дирекцією Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Положення про наглядову раду Фонду соціального страхування від нещасних випадків затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Державний нагляд у сфері страхування від нещасного випадку

Державний нагляд у сфері страхування від нещасного випадку здійснюють спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади. Спрямовує і координує роботу зазначених органів з цих питань Кабінет Міністрів України.

Метою нагляду є контроль за додержанням страхувальниками та Фондом соціального страхування від нещасних випадків законодавства про страхування від нещасного випадку.

Якщо Фондом соціального страхування від нещасних випадків прийнято рішення з порушенням законодавства про страхування від нещасного випадку або страхувальник не виконує вимог цього законодавства, органи державного нагляду, зазначені у частині першій цієї статті, вказують на допущені порушення та встановлюють строк для їх усунення. Якщо у строк, установлений органами державного нагляду, Фонд соціального страхування від нещасних випадків або страхувальник не усуне порушення, органи державного нагляду скасовують незаконне рішення з наступним відшкодуванням збитків за рахунок Фонду або страхувальника. Невиконання цієї вимоги тягне за собою встановлену законодавством відповідальність посадових осіб Фонду або страхувальника за подальшим виконанням вимог органів державного нагляду. У двотижневий строк Фонд соціального страхування від нещасних випадків або страхувальник може оскаржити рішення органів державного нагляду в суді.

У разі потреби органи державного нагляду мають право вимагати скликання позапланового засідання правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Якщо цю вимогу не буде виконано, органи державного нагляду мають право самі скликати та провести засідання правління Фонду.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків та страхувальники зобов'язані подавати органам державного нагляду або їх уповноваженим усі документи та довідки, необхідні для виконання ними функцій контролю у сфері страхування від нещасного випадку.

Розділ V

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЗАСТРАХОВАНОМУ УШКОДЖЕННЯМ ЙОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 28. Страхові виплати

Страховими виплатами є грошові суми, які згідно із статтею 21 цього

Закону Фонд соціального страхування від нещасних випадків виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку.

Зазначені грошові суми складаються із:

1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (далі -- щомісячна страхова виплата);

2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);

3) страхової виплати пенсії по інвалідності потерпілому;

4) страхової виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника;

5) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;

6) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

За наявності факту заподіяння моральної шкоди потерпілому провадиться страхова виплата за моральну шкоду.

Стаття 29. Перерахування розміру страхових виплат

Перерахування сум щомісячних страхових виплат і витрат на медичну та соціальну допомогу провадиться у разі:

1) зміни ступеня втрати професійної працездатності;

2) зміни складу сім'ї померлого;

3) підвищення розміру мінімальної заробітної плати у порядку, визначеному законодавством.

(пункт 3 статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

4) пункт 4 статті 29 виключено

(згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Перерахування сум щомісячних страхових виплат провадиться також у разі зростання у попередньому календарному році середньої заробітної плати у галузях національної економіки за даними центрального органу виконавчої влади з питань статистики. Таке перерахування провадиться з 1 березня наступного року. При цьому визначена раніше сума щомісячної страхової виплати зменшенню не підлягає.

(статтю 29 доповнено частиною другою згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Стаття 30. Визначення ступеня втрати працездатності потерпілим

Ступінь втрати працездатності потерпілим установлюється МСЕК за участю Фонду соціального страхування від нещасних випадків і визначається у відсотках професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я. МСЕК установлює обмеження рівня життєдіяльності потерпілого, визначає професію, з якою пов'язане ушкодження здоров'я, причину, час настання та групу інвалідності у зв'язку з ушкодженням здоров'я, а також визначає необхідні види медичної та соціальної допомоги.

Огляд потерпілого проводиться МСЕК за умови подання акта про нещасний випадок на виробництві, акта розслідування професійного захворювання за встановленими формами, висновку спеціалізованого медичного закладу (науково-дослідного інституту профпатології чи його відділення) про професійний характер захворювання, направлення лікувально-профілактичного закладу або роботодавця чи профспілкового органу підприємства, на якому потерпілий одержав травму чи професійне захворювання, або робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків, суду чи прокуратури.

Позачергова експертиза проводиться МСЕК за заявою потерпілого, інших заінтересованих осіб, суду чи прокуратури.

Стаття 31. Тимчасове переведення потерпілого на легшу роботу

За потерпілим, тимчасово переведеним на легшу нижчеоплачувану роботу, зберігається його середньомісячний зарібок на строк, визначений ЛКК, або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності.

Стійкою втратою професійної працездатності вважається будь-яка втрата професійної працездатності, визначена МСЕК.

Необхідність переведення потерпілого на іншу роботу, її тривалість та характер установлюються ЛКК або МСЕК.

За згодою потерпілого роботодавець зобов'язаний надати йому рекомендовану ЛКК або МСЕК роботу за наявності відповідних вакансій.

Якщо у встановлений ЛКК або МСЕК строк роботодавець не забезпечує потерпілого відповідною роботою, Фонд соціального страхування від нещасних випадків сплачує потерпілому страхову виплату у розмірі його середньомісячного зарібку.

Середньомісячний зарібок, передбачений частинами першою та п'ятою цієї статті, обчислюється в порядку, передбаченому статтею 34 цього Закону.

(частина шоста статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Стаття 32. Страхові виплати потерпілому під час його професійної реабілітації

Потерпілому, який проходить професійне навчання або перекваліфікацію за індивідуальною програмою реабілітації (якщо з часу встановлення ступеня втрати професійної працездатності минуло не більше одного року), Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить щомісячні страхові виплати у розмірі середньомісячного заробітку протягом строку, визначеного програмою реабілітації.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків оплачує вартість придбаних потерпілим інструментів, протезів та інших пристосувань, відшкодовує потерпілому інші необхідні витрати, пов'язані з його професійною підготовкою.

Середньомісячний заробіток, передбачений частиною першою цієї статті, обчислюється в порядку, передбаченому статтею 34 цього Закону.

Стаття 33. Право на страхові виплати у разі смерті потерпілого

У разі смерті потерпілого право на одержання щомісячних страхових виплат (пенсій згідно з підпунктом "д" пункту 1 частини першої статті 21 цього Закону) мають непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після його смерті.

Такими непрацездатними особами є:

1) діти, які не досягли 16 років; діти з 16 до 18 років, які не працюють, або старші за цей вік, але через вади фізичного або розумового розвитку самі не спроможні заробляти; діти, які є учнями, студентами (курсантами, слухачами, стажистами) денної форми навчання — до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23 років;

2) жінки, які досягли 55 років, і чоловіки, які досягли 60 років, якщо вони не працюють;

3) інваліди — члени сім'ї потерпілого на час інвалідності;

4) неповнолітні діти, на утримання яких померлий виплачував або був зобов'язаний виплачувати аліменти;

5) непрацездатні особи, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право.

Право на одержання страхових виплат у разі смерті потерпілого мають також дружина (чоловік) або один з батьків померлого чи інший член сім'ї, якщо він не працює та доглядає дітей, братів, сестер або онуків потерпілого, які не досягли 8-річного віку.

Пенсія у разі смерті годувальника призначається і виплачується згідно із законодавством.

Стаття 34. Щомісячні страхові виплати та інші витрати на відшкодування шкоди

1. Сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Сума щомісячної страхової виплати не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

У разі коли потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я. Визначені раніше сума щомісячної страхової виплати та пенсія по інвалідності зменшенню не підлягають.

(частину першу статті 34 доповнено абзацом третім згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

2. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд соціального страхування від нещасних випадків проводить одноразову страхову виплату потерпілому, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але не вище чотирікратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду.

(абзац перший частини другої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

У разі коли при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності, з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, йому провадиться одноразова виплата, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток збільшення ступеня втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження МСЕК.

Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не тільки з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків.

3. Моральна (немайнова) шкода, заподіяна умовами виробництва, яка не спричинила втрати потерпілим професійної працездатності,

відшкодовується Фондом соціального страхування від нещасних випадків за заявою потерпілого з викладом характеру заподіяної моральної (немайнової) шкоди та за поданням відповідного висновку медичних органів. Відшкодування здійснюється у вигляді одноразової страхової виплати незалежно від інших видів страхових виплат. Сума страхової виплати за моральну (немайнову) шкоду визначається в судовому порядку. При цьому сума страхової виплати не може перевищувати двохсот розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, незалежно від будь-яких інших страхових виплат.

4. Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, в тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК.

Якщо внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання потерпілий тимчасово втратив працездатність, Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує всі витрати на його лікування.

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку (оподаткованого доходу). При цьому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

(частину четверту статті 34 доповнено новим абзацом третім згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III, у зв'язку з цим абзаци третій — одинадцятий вважати відповідно абзацами четвертим — дванадцятим)

Додаткове харчування призначається на конкретно визначений строк за раціоном, який складає дієтолог чи лікар, який лікує, та затверджує МСЕК. Неможливість забезпечення потерпілого додатковим харчуванням у лікувально-профілактичному або реабілітаційному закладі підтверджується довідкою за підписом головного лікаря (директора) цього закладу. В цьому разі компенсація витрат на додаткове харчування здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків на підставі інформації органів державної статистики про середні ціни на продукти харчування у торговельній мережі того місяця, в якому їх придбали.

(абзац четвертий частини четвертої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Витрати на ліки, лікування, протезування (крім протезів з дорогоцінних металів), придбання санаторно-курортних путівок, предметів догляду за потерпілим визначаються на підставі виданих лікарями рецептів, санаторно-курортних карток, довідок або рахунків про їх вартість.

Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і не може бути меншою (на місяць) від:

- 1) розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, — на спеціальний медичний догляд (масаж, уколи тощо);
- 2) половини розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, — на постійний сторонній догляд;
- 3) чверті розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, — на побутове обслуговування (прибирання, прання білизни тощо).

Витрати на догляд за потерпілим відшкодовуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків незалежно від того, ким вони здійснюються.

Інваліди I групи подають висновок МСЕК тільки для встановлення спеціального медичного догляду.

Якщо встановлено, що потерпілий потребує кількох видів допомоги, оплата провадиться за кожним її видом.

5. Потерпілому, який став інвалідом, періодично, але не рідше одного разу на три роки, а інвалідам I групи щорічно безоплатно за медичним висновком надається путівка для санаторно-курортного лікування; у разі самостійного придбання путівки її вартість компенсує Фонд соціального страхування від нещасних випадків у розмірі, встановленому правлінням Фонду.

Потерпілому, який став інвалідом, компенсуються також витрати на проїзд до місця лікування і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого, Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує витрати на проїзд і житло згідно із законодавством про службові відрадженьня.

Потерпілому, який став інвалідом та використав щорічну відпустку до одержання путівки у санаторно-курортний заклад, роботодавець надає додаткову відпустку для лікування (включаючи час проїзду) із збереженням на цей час середньомісячного заробітку, який він мав до ушкодження здоров'я, або заробітку, що склався перед відпусткою (за вибором потерпілого).

Щомісячні страхові виплати потерпілому протягом цього часу провадяться на загальних підставах.

6. За наявності у потерпілого відповідно до висновків МСЕК медич-

них показань для одержання автомобіля Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує вартість придбання автомобіля з ручним керуванням, запасних частин до нього, пального, а також ремонту і технічного обслуговування та навчання керуванню автомобілем у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Згідно з висновком МСЕК Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відшкодувати й інші витрати.

7. У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання розмір одноразової допомоги його сім'ї повинен бути не меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого і, крім того, не меншим за однорічний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого.

8. У разі смерті потерпілого від нещасного випадку або професійного захворювання витрати на його поховання несе Фонд соціального страхування від нещасних випадків згідно з порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

9. У разі смерті потерпілого суми страхових виплат особам, які мають на це право, визначаються із середньомісячного заробітку потерпілого за вирахуванням частки, яка припадала на потерпілого та працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати.

У разі смерті потерпілого, який одержував страхові виплати і не працював, розмір відшкодування шкоди особам, зазначеним у статті 33 цього Закону, визначається виходячи із суми щомісячних страхових виплат і пенсії, які одержував потерпілий на день його смерті, з відповідним коригуванням щомісячних страхових виплат згідно із статтею 29 цього Закону. Причинний зв'язок смерті потерпілого з одержаним каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я має підтверджуватися висновками відповідних медичних закладів.

Сума страхових виплат кожній особі, яка має на це право, визначається шляхом ділення частини заробітку потерпілого, що припадає на зазначених осіб, на кількість цих осіб.

Сума страхових виплат непрацездатним особам, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право, визначається в такому порядку:

1) якщо кошти на утримання стягувалися за рішенням суду, страхові виплати визначаються в сумі, призначеній судом;

2) якщо кошти на утримання не стягувалися в судовому порядку, сума страхової виплати встановлюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

У разі коли право на страхові виплати мають одночасно непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого, і непрацездатні особи, які не перебували на його утриманні, спочатку визначається сума страхових виплат особам, які не перебували на утриманні померлого.

Установлена зазначеним особам сума страхових виплат виключається із заробітку годувальника, а потім визначається сума страхових виплат особам, які перебували на утриманні померлого, у порядку, передбаченому абзацами першим та другим цього пункту.

Страхові виплати особам, які втратили годувальника, провадяться в повному розмірі без урахування призначеної їм пенсії у разі втрати годувальника та інших доходів.

10. Середньомісячний заробіток для обчислення суми страхових виплат потерпілому у зв'язку із втраченим ним заробітком (або відповідної його частини) визначається згідно з порядком обчислення середньої заробітної плати для виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

*(частина десята статті 34 в редакції
Закону України від 22.02.2001 р. № 2272-III)*

11. При обчисленні середньомісячного заробітку враховуються основна і додаткова заробітна плата, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які включаються до фонду оплати праці і підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян.

*(частина одинадцята статті 34 в редакції
Закону України від 22.02.2001 р. № 2272-III)*

12. Середньомісячний заробіток, обчислений у порядку, передбаченому частиною десятою цієї статті, береться для визначення розміру одноразової допомоги потерпілому або членам його сім'ї та особам, які перебували на його утриманні, у разі смерті потерпілого.

13. У разі повторного ушкодження здоров'я середньомісячний заробіток, за бажанням потерпілого, обчислюється за відповідні періоди, що передували першому або повторному ушкодженню здоров'я. Сума страхової виплати в цьому разі визначається згідно із ступенем (у відсотках) втрати професійної працездатності, що встановлюється МСЕК за сукупністю випадків ушкодження здоров'я.

Якщо повторне ушкодження здоров'я працівника настало з вини іншого роботодавця, страхова виплата провадиться на загальних підставах.

14. Якщо на час звернення за страховою виплатою документи про заробіток потерпілого до ушкодження здоров'я не збереглися, сума страхової виплати визначається за діючою на час звернення тарифною ставкою (окладом) за професією (посадою) на підприємстві (в галузі), на якому працював потерпілий, або за відповідною тарифною ставкою (окладом) подібної професії (посади), але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати. Відсутність документів про заробіток підтверджується довідкою роботодавця або відповідного архіву.

15. У разі ушкодження здоров'я в період виробничого навчання (практики) сума страхової виплати визначається за діючою на підприємстві ставкою (окладом) тієї професії (спеціальності), якій навчався потерпілий, але не нижче найменшого розряду тарифної сітки відповідної професії.

Якщо у період навчання (практики) потерпілий одержував заробіток, сума страхової виплати визначається, за його згодою, із середньомісячного заробітку за цей період. За бажанням потерпілого сума страхової виплати може бути визначена із середньомісячного заробітку до початку виробничого навчання (практики).

16. Виплата пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання провадиться потерпілому відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення, крім випадків, передбачених пунктом 2 статті 8 та статтею 9 цього Закону.

17. Неповнолітній особі, яка відповідно до статті 9 цього Закону народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання матері під час її вагітності, або особам, зазначеним у пункті 2 статті 8 цього Закону, які стали інвалідами під час відповідних занять або робіт, Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить щомісячні страхові виплати як інвалідам дитинства, а після досягнення ними 16 років — у розмірі середньомісячного заробітку, що склався на території області (міста) проживання цих осіб, але не менше середньомісячного заробітку в країні на день виплати.

18. Індексація суми страхової виплати провадиться відповідно до законодавства.

19. Якщо застрахований одночасно має право на безоплатне або пільгове отримання одних і тих же видів допомоги, забезпечення чи догляду згідно з цим Законом та іншими законами, нормативно-правовими актами, йому надається право вибору відповідного виду допомоги, забезпечення чи догляду за однією з підстав.

Розділ VI

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО СТРАХОВІ ВИПЛАТИ

Стаття 35. Документи для розгляду справ про страхові виплати

Для розгляду справ про страхові виплати до Фонду соціального страхування від нещасних випадків подаються:

— акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання за встановленими формами та (або) висновок МСЕК про ступінь втрати професійної працездатності застрахованого чи копія свідоцтва про його смерть, а також відповідні рішення про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

— документи про необхідність подання додаткових видів допомоги.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків приймає рішення про виплати у разі втрати годувальника за умови подання таких документів, які видаються відповідними організаціями в триденний строк з моменту звернення заявника:

1) копії свідоцтва органу реєстрації актів громадянського стану про смерть потерпілого;

2) довідки житлово-експлуатаційної організації, а за її відсутності — довідки виконавчого органу ради чи інших документів про склад сім'ї померлого, в тому числі про тих, хто перебував на його утриманні, або копії відповідного рішення суду;

3) довідки житлово-експлуатаційної організації, а за її відсутності — виконавчого органу ради про батьків або іншого члена сім'ї померлого, який не працює та доглядає дітей, братів, сестер чи онуків померлого, які не досягли 8-річного віку;

4) довідки навчального закладу про те, що член сім'ї потерпілого віком від 18 до 23 років, який має право на відшкодування шкоди, навчається за денною формою навчання;

5) довідки навчального закладу інтернатного типу про те, що член сім'ї потерпілого, який має право на відшкодування шкоди, перебуває на утриманні цього закладу.

Факт перебування на утриманні потерпілого у разі відсутності відповідних документів і неможливості їх відновлення встановлюється в судовому порядку.

Якщо застрахований або члени його сім'ї за станом здоров'я чи з інших причин не спроможні самі одержати зазначені вище документи, їх одержує та подає відповідний страховий експерт Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Стаття 36. Розгляд справ про страхові виплати

Фонд соціального страхування від нещасних випадків розглядає справу про страхові виплати на підставі заяви потерпілого або заінтересованої особи за наявності усіх необхідних документів і приймає відповідні рішення у десятиденний строк, не враховуючи дня надходження зазначених документів.

Рішення оформляється постановою, в якій зазначаються дані про осіб, які мають право на страхові виплати, розміри виплат на кожного члена сім'ї та їх строки або обґрунтування відмови у виплатах; до постанови додаються копії необхідних документів.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків може затримати страхові виплати до з'ясування підстав для виплат, якщо документи про нещасний випадок оформлені з порушенням установлених вимог.

Стаття 37. Відмова у страхових виплатах і наданні соціальних послуг

Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відмовити у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо мали місце:

- 1) навмисні дії потерпілого, спрямовані на створення умов для настання страхового випадку;
- 2) подання роботодавцем або потерпілим Фонду соціального страхування від нещасних випадків свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок;
- 3) вчинення застрахованим умисного злочину, що призвів до настання страхового випадку.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відмовити у виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо нещасний випадок згідно із законодавством не визнаний пов'язаним з виробництвом.

Стаття 38. Припинення страхових виплат і надання соціальних послуг

Страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено:

- 1) на весь час проживання потерпілого за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 2) на весь час, протягом якого потерпілий перебуває на державному утриманні, за умови, що частка виплати, яка перевищує вартість такого

утримання, надається особам, які перебувають на утриманні потерпілого;

3) якщо з'ясувалося, що виплати призначено на підставі документів, які містять неправдиві відомості. Сума витрат на страхові виплати, отримані застрахованим, стягується в судовому порядку;

4) якщо страховий випадок настав внаслідок навмисного наміру заподіяння собі травми;

5) якщо потерпілий ухиляється від медичної чи професійної реабілітації або не виконує правил, пов'язаних з установленням чи переглядом обставин страхового випадку, або порушує правила поведінки та встановлений для нього режим, що перешкоджає одужанню;

6) в інших випадках, передбачених законодавством.

Якщо на утриманні потерпілого перебувають члени сім'ї, які проживають на території України, виплати у випадках, передбачених пунктами 1 і 5 цієї статті, не припиняються, а лише зменшуються на суму, що не перевищує 25 відсотків усієї суми виплат.

Стаття 39. Оподаткування страхових виплат

Оподаткування сум страхових виплат потерпілим та особам, які мають на них право, здійснюється згідно із законодавством.

Розділ VII

ПОРЯДОК І СТРОКИ ПРОВЕДЕННЯ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ

Стаття 40. Строки проведення страхових виплат

Страхові виплати провадяться щомісячно в установлені Фондом соціального страхування від нещасних випадків дні на підставі постанови цього Фонду або рішення суду:

— потерпілому — з дня втрати працездатності внаслідок нещасного випадку або з дати встановлення професійного захворювання;

— особам, які мають право на виплати у зв'язку із смертю годувальника, — з дня смерті потерпілого, але не раніше дня виникнення права на виплати.

Одноразова допомога виплачується потерпілому в місячний строк з дня визначення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності, а в разі смерті потерпілого — у місячний строк з дня смерті застрахованого особам, які мають на це право.

Якщо справи про страхові виплати розглядаються вперше по закінченні трьох років з дня втрати потерпілим працездатності внаслідок нещасного випадку або з дня смерті годувальника, страхові виплати

провадяться з дня звернення.

Виплати призначені, але не одержані своєчасно потерпілим або особою, яка має право на одержання виплат, провадяться за весь минулий час, але не більш як за три роки з дня звернення за їх одержанням.

Страхові виплати провадяться протягом строку, на який встановлено втрату працездатності у зв'язку із страховим випадком, а фінансування додаткових витрат згідно із статтею 21 цього Закону — протягом строку, на який визначено потребу в них.

Страхові виплати провадяться протягом строку, встановленого МСЕК або ЛКК. Строк проведення страхових виплат продовжується з дня їх припинення і до часу, встановленого при наступному огляді МСЕК або ЛКК, незалежно від часу звернення потерпілого або заінтересованих осіб до Фонду соціального страхування від нещасних випадків. При цьому сума страхових виплат за минулий час виплачується за умови підтвердження МСЕК втрати працездатності та причинного зв'язку між настанням непрацездатності та ушкодженням здоров'я.

Якщо потерпілому або особам, які мають право на одержання страхової виплати, з вини Фонду соціального страхування від нещасних випадків своєчасно не визначено або не виплачено суми страхової виплати, ця сума виплачується без обмеження протягом будь-якого строку та підлягає коригуванню у зв'язку із зростанням цін на споживчі товари та послуги в порядку, встановленому статтею 34 Закону України "Про оплату праці".

Страхові виплати за поточний місяць провадяться протягом місяця з дня настання страхового випадку. Доставка і переказ сум, що виплачуються потерпілим, провадяться за рахунок Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

За бажанням одержувачів ці суми можуть перераховуватися на їх особові рахунки в банку.

Суми, одержані в рахунок страхових виплат потерпілим або особою, яка має право на ці виплати, можуть бути утримані Фондом соціального страхування від нещасних випадків, якщо рішення про їх виплату прийнято на підставі підроблених документів або подано свідомо неправдиві відомості, а також якщо допущено помилку, яка впливає на суму страхових виплат.

Належні суми страхових виплат, що з вини Фонду соціального страхування від нещасних випадків не були своєчасно виплачені особам, які мають на них право, у разі смерті цих осіб виплачуються членам їх сімей, а в разі їх відсутності — включаються до складу спадщини.

Стаття 41. Страхові виплати у разі перебування особи, яка їх одержує, в особливих умовах

Потерпілим, які проживають у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, пансіонатах для ветеранів війни та праці, щомісячні суми страхових виплат перераховуються на рахунок зазначених установ з виплатою різниці між сумою страхової виплати та вартістю утримання в них, але не менш як 25 відсотків призначеної суми страхової виплати (втраченого заробітку).

Якщо на утриманні потерпілого, який проживає у будинку-інтернаті для громадян похилого віку та інвалідів, пансіонаті для ветеранів війни та праці, є непрацездатні члени сім'ї, сума страхової виплати сплачується в такому порядку: на одну непрацездатну особу, яка перебуває на утриманні, — чверть, на двох — третина, на трьох і більше — половина суми страхової виплати. Частина суми страхової виплати, що залишається після відрахування вартості утримання в цих установах, але не менш як 25 відсотків, виплачується потерпілому.

Суми страхових виплат, нараховані особі, яка їх одержує в період її перебування в дитячому будинку, закладі інтернатного типу, перераховуються на спеціальний рахунок і виплачуються їй після закінчення навчання у цьому закладі.

У разі відбування потерпілим покарання у вигляді позбавлення волі належні йому суми страхових виплат перераховуються на спеціальний рахунок і виплачуються йому після звільнення з місця позбавлення волі, а особи, які перебувають на утриманні потерпілого, одержують виплати в установленому порядку.

У разі виїзду потерпілого або осіб, які мають право на страхові виплати, на постійне місце проживання за межі України визначені на зазначені цілі суми переказуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків на їх адресу в порядку, передбаченому міждержавними угодами.

Стаття 42. Зберігання справ про страхові виплати

Копії рішень Фонду соціального страхування від нещасних випадків або суду про призначення страхових виплат, заяви потерпілих та інших заінтересованих осіб про призначення виплат з усіма необхідними документами зберігаються Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

Через два роки після припинення страхових виплат зазначені справи передаються на постійне зберігання до архівних установ у порядку, визначеному законодавством.

Розділ VIII

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗАСТРАХОВАНОГО ТА РОБОТОДАВЦЯ ЯК СТРАХУВАЛЬНИКА

Стаття 43. Права застрахованого

Застрахований має право:

1) брати участь на виборній основі в управлінні страхуванням від нещасних випадків;

2) бути повноважним представником застрахованих працівників і вимагати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виконання своїх обов'язків щодо соціального захисту потерпілих;

3) брати участь у розслідуванні страхового випадку, у тому числі з участю представника профспілкового органу або своєї довіреної особи;

4) у разі настання страхового випадку одержувати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виплати та соціальні послуги, передбачені статтею 21 цього Закону;

5) на послуги медичної реабілітації;

6) на послуги професійної реабілітації, включаючи збереження робочого місця, навчання або перекваліфікацію, якщо загальна тривалість професійної реабілітації не перевищує двох років;

7) на відшкодування витрат при медичній і професійній реабілітації на проїзд до місця лікування чи навчання і назад, витрати на житло та харчування, транспортування багажу, на проїзд особи, яка його супроводжує;

8) на послуги соціальної реабілітації, включаючи придбання автомобіля, протезів, допомогу у веденні домашнього господарства, що надаються відповідно до законодавства;

9) отримувати безоплатно від Фонду соціального страхування від нещасних випадків роз'яснення з питань соціального страхування від нещасного випадку.

У разі смерті потерпілого члени його сім'ї мають право на одержання від Фонду соціального страхування від нещасних випадків страхових виплат (одноразової допомоги, пенсії у зв'язку із втратою годувальника) та послуг, пов'язаних з похованням померлого.

Стаття 44. Обов'язки застрахованого

Застрахований зобов'язаний:

1) знати та виконувати вимоги законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, що стосуються застрахованого, а також додержуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою, трудовим договором, контрактом) та

правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства;

2) у разі настання нещасного випадку або професійного захворювання:

а) лікуватися в лікувально-профілактичних закладах або у медичних працівників, з якими Фонд соціального страхування від нещасних випадків уклав угоди на медичне обслуговування;

б) дотримувати правил поведінки та режиму лікування, визначених лікарями, які його лікують;

в) не ухилятися від професійної реабілітації та виконання вказівок, спрямованих на якнайшвидше повернення його до трудової діяльності;

г) своєчасно повідомляти робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків про обставини, що призводять до зміни розміру матеріального забезпечення, складу соціальних послуг та порядку їх надання (зміни стану непрацездатності, складу сім'ї, звільнення з роботи, працевлаштування, виїзд за межі держави тощо).

Стаття 45. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника

Роботодавець як страхувальник має право:

1) брати участь на виборній основі в управлінні страхуванням від нещасних випадків;

2) вимагати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виконання обов'язків Фонду щодо організації профілактики нещасних випадків і професійних захворювань та соціального захисту потерпілих;

3) оскаржувати рішення працівників Фонду соціального страхування від нещасних випадків у спеціальних комісіях з питань вирішення спорів при виконавчій дирекції Фонду та при її робочих органах;

4) брати участь у визначенні йому знижок чи надбавок до страхового тарифу;

5) захищати свої права та законні інтереси, а також права та законні інтереси застрахованих, у тому числі в суді.

Роботодавець як страхувальник зобов'язаний:

1) своєчасно реєструватися у Фонді соціального страхування від нещасних випадків;

2) своєчасно та повністю сплачувати в установленому порядку страхові внески до Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

3) інформувати робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків:

а) про кожний нещасний випадок або професійне захворювання на підприємстві;

б) про зміну технології робіт або виду діяльності підприємства для переведення його до відповідної групи тарифів небезпеки;

в) не пізніш як за два місяці — про ліквідацію підприємства;

4) щорічно подавати робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків відомості про чисельність працівників, річну суму заробітної плати, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), кількість нещасних випадків і професійних захворювань на підприємстві за минулий календарний рік;

5) безоплатно створювати всі необхідні умови для роботи на підприємстві представників Фонду соціального страхування від нещасних випадків;

6) повідомляти працівникам підприємства адресу та номери телефонів робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків, а також лікувально-профілактичних закладів та лікарів, які за угодами з цим Фондом обслуговують підприємство.

Порядок і строки подання відомостей, передбачених пунктами 3 і 4 частини другої цієї статті, визначаються Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

Розділ IX

ФІНАНСУВАННЯ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

Стаття 46. Система фінансування та джерела коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить збір та акумулювання страхових внесків, має автономну, незалежну від будь-якої іншої, систему фінансування.

Фінансування Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснюється за рахунок:

— внесків роботодавців: для підприємств — з віднесенням на вальові витрати виробництва, для бюджетних установ та організацій — з асигнувань, виділених на їх утримання та забезпечення;

— капіталізованих платежів, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників;

— прибутку, одержаного від тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках;

— коштів, одержаних від стягнення відповідно до законодавства штрафів і пені з підприємств, а також штрафів з працівників, винних у порушенні вимог нормативних актів з охорони праці;

— добровільних внесків та інших надходжень, отримання яких не

суперечить законодавству.

Працівники не несуть ніяких витрат на страхування від нещасного випадку.

Кошти на здійснення страхування від нещасного випадку не включаються до складу Державного бюджету України, використовуються виключно за їх прямим призначенням і зараховуються на єдиний централізований рахунок Фонду соціального страхування від нещасних випадків в установах банків, визначених Кабінетом Міністрів України для обслуговування коштів Державного бюджету України, або спеціалізованого банку, який обслуговує фонди соціального страхування.

Умови, порядок обслуговування, гарантії збереження коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків визначаються договором між банком, виконавчою дирекцією цього Фонду та Кабінетом Міністрів України.

Стаття 47. Страхові тарифи, розміри та порядок здійснення страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Страхові тарифи, диференційовані по групах галузей економіки (видах робіт) залежно від класу професійного ризику виробництва, встановлюються законом.

Сума страхових внесків страхувальників до Фонду соціального страхування від нещасних випадків повинна забезпечувати:

- фінансування заходів, спрямованих на вирішення завдань, передбачених статтею 1 цього Закону;
- створення відповідно до пункту 9 частини сьомої статті 17 цього Закону резерву коштів Фонду для забезпечення його стабільного функціонування;
- покриття витрат Фонду, пов'язаних із здійсненням соціального страхування від нещасного випадку.

Розміри страхових внесків страхувальників обчислюються:

- для роботодавців — у відсотках до сум фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, на інші заохочувальні і компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України "Про оплату праці", які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;
- для добровільно застрахованих осіб — у відсотках до мінімальної заробітної плати.

*(частина третя статті 47 в редакції
Закону України від 22.02.2001 р. № 2272-III)*

Страхові внески нараховуються в межах граничної суми заробітної плати (доходу), що встановлюється Кабінетом Міністрів України та є розрахунковою величиною при обчисленні страхових виплат.

(статтю 47 доповнено новою частиною четвертою згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III, у зв'язку з цим частини четверту — чотирнадцяту вважати відповідно частинами п'ятою — п'ятнадцятою)

Розмір страхового внеску залежить від класу професійного ризику виробництва, до якого віднесено підприємство, знижки до нього (за низькі рівні травматизму, професійної захворюваності та належний стан охорони праці) чи надбавки (за високі рівні травматизму, професійної захворюваності та неналежний стан охорони праці).

Розмір зазначеної знижки чи надбавки не може перевищувати 50 відсотків страхового тарифу, встановленого для відповідної галузі економіки (виду робіт).

Розрахунок розміру страхового внеску для кожного підприємства провадиться Фондом соціального страхування від нещасних випадків відповідно до Порядку визначення страхових тарифів для підприємств, установ та організацій на загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Страхувальник здійснює страховий внесок у Фонд соціального страхування від нещасних випадків у порядку і строки, які визначаються страховиком.

Залишки сум від можливого перевищення доходів над витратами Фонду за підсумками фінансового року використовуються для коригування (зменшення) суми внесків страхувальників.

Якщо на страхувальника протягом календарного року накладався штраф за порушення законодавства про охорону праці, він втрачає право на знижку страхового тарифу.

Суми надбавок до страхових тарифів і штрафів сплачуються страхувальником із суми прибутку, а при відсутності прибутку відносяться на валові витрати виробництва; для бюджетних установ та організацій — із коштів на утримання страхувальника.

У разі систематичних порушень нормативних актів про охорону праці, внаслідок чого зростає ризик настання нещасних випадків і професійних захворювань, підприємство у будь-який час за рішенням відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на основі відповідного подання страхового експерта, який обслуговує це підприємство, може бути віднесено до іншого, більш високого класу професійного ризику виробництва. Цей

захід може мати і зворотну дію, але з початку фінансового року.

Органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків мають право проводити в порядку, визначеному законодавством України, планові та позапланові виїзні перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності щодо сплати та цільового використання ними збору на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків.

Щорічні та позапланові аудиторські перевірки щодо сплати та цільового використання збору загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків, що проводяться за рішенням наглядової ради, здійснюють незалежні аудиторські організації. До перевірки можуть бути залучені державні податкові адміністрації.

Юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з коштами загальнообов'язкового державного соціального страхування, зобов'язані представляти контролюючим органам необхідні документи та відомості, що належать до сфери їх діяльності.

Стаття 48. Бухгалтерський облік та звітність Фонду соціального страхування від нещасних випадків

Фонд соціального страхування від нещасних випадків з додержанням вимог законодавства за погодженням з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади та Національним банком України розробляє інструкцію про порядок перерахування, обліку та витрачання страхових коштів, здійснення платежів, ведення бухгалтерського обліку і звітності та іншої документації, що стосується його діяльності.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків у встановленому порядку складає звіт про свою страхову діяльність, стан охорони праці в народному господарстві, соціальний захист потерпілих на виробництві, використання страхових коштів і щорічно до 1 березня подає його відповідним спеціально уповноваженим центральним органам виконавчої влади та публікує у пресі.

Стаття 49. Взаємовідносини органів соціального страхування від нещасних випадків та платників страхових зборів з банківськими установами

Установи банків відкривають розрахункові (поточні) рахунки платникам страхових зборів за умови пред'явлення документа, що підтверджує реєстрацію платника соціальних страхових внесків, а інші рахунки, включаючи валютні, позикові, депозитні та інші, при пред'явленні ними документа про повідомлення органів Фонду соціального страхування

від нещасних випадків щодо намірів платника страхових внесків відкрити відповідні рахунки.

Платники страхових внесків одночасно із запитом коштів на оплату праці надають установі банку платіжні доручення на перерахування страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків, без яких кошти на оплату праці не видаються.

У разі несвоєчасного зарахування або перерахування на рахунки Фонду з вини установ банків страхових зборів, пені, штрафів та інших фінансових санкцій ними сплачується пеня за кожний день прострочення платежу у розмірі подвійної річної облікової ставки Національного банку України.

Розділ X

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, СТРАХУВАЛЬНИКІВ, ЗАСТРАХОВАНИХ, А ТАКОЖ ОСІБ, ЯКІ НАДАЮТЬ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ, ЗА НЕВИКОНАННЯ СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Стаття 50. Відповідальність Фонду соціального страхування від нещасних випадків за невиконання або неналежне виконання умов страхування

Фонд соціального страхування від нещасних випадків несе відповідальність згідно із законодавством за шкоду, заподіяну застрахованим особам внаслідок невиконання, несвоєчасного або неналежного виконання умов страхування, встановлених законодавством.

Працівники Фонду соціального страхування від нещасних випадків за порушення законодавчих або інших нормативно-правових актів про страхування від нещасного випадку несуть відповідальність згідно із законодавством України.

Стаття 51. Відповідальність осіб, які надають соціальні послуги

Заклади охорони здоров'я, заклади професійної реабілітації та громадяни, які надають соціальні послуги застрахованим особам, несуть цивільно-правову відповідальність за шкоду, заподіяну застрахованим особам або Фонду соціального страхування від нещасних випадків внаслідок фальсифікації даних про обсяги та якість наданих послуг.

Достовірність зазначених у документах даних, передбачених частиною першою цієї статті, перевіряється виконавчою дирекцією Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Стаття 52. Відповідальність страхувальника за невиконання своїх обов'язків

Страховальник несе відповідальність за шкоду, заподіяну застрахованому або Фонду соціального страхування від нещасних випадків внаслідок невиконання своїх обов'язків із страхування від нещасного випадку, відповідно до законодавства.

За прострочення сплати страхового внеску до Фонду соціального страхування від нещасних випадків із страхувальника стягується пеня згідно із законодавством.

За несвоєчасну сплату страхового внеску, несвоєчасне інформування Фонду соціального страхування від нещасних випадків про чисельність працівників, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), річну суму заробітної плати на підприємстві, нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт, виду діяльності підприємства або його ліквідацію страхувальник притягається до відповідальності згідно із законодавством.

Страховальнику забороняється вчиняти будь-які дії, що можуть призвести до прийняття ним разом із застрахованою особою спільного рішення, яке може завдати шкоди цій особі.

Стаття 53. Відповідальність застрахованої особи за невиконання умов страхування

Застрахована особа несе відповідальність за невиконання своїх обов'язків щодо страхування від нещасного випадку згідно із законодавством.

Стаття 54. Інформація про страхування від нещасного випадку

Збирання, зберігання, використання та поширення інформації у сфері страхування від нещасного випадку здійснюється з додержанням вимог, передбачених законодавством про інформацію.

Перелік відомостей про застрахованих і страхувальників, необхідних для здійснення страхування від нещасних випадків, визначається правлінням Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний роз'яснювати населенню через засоби масової інформації права та обов'язки суб'єктів страхування від нещасного випадку, передбачені законодавством.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків надає страхувальникам і застрахованим консультації з питань страхування від нещасного випадку на безоплатній основі.

Стаття 55. Вирішення спорів

Спори щодо суми страхових внесків, а також щодо розміру шкоди та прав на її відшкодування, накладення штрафів та з інших питань вирішуються в судовому порядку. За бажанням заінтересована особа може звернутися з питань вирішення спору до спеціальної комісії при виконавчій дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків. До складу цієї комісії на громадських і паритетних засадах входять представники держави, застрахованих осіб і страхувальників.

Такі ж комісії на тих же засадах створюються при робочих органах виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків із залученням представників місцевих органів виконавчої влади, застрахованих осіб і страхувальників.

Положення про діяльність і персональний склад цих комісій затверджується правлінням Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Рішення комісії при робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків може бути оскаржено до комісії, створеної при виконавчій дирекції цього Фонду, а рішення останньої — до його правління.

Розділ XI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 квітня 2001 року, підпункти "а" — "в" пункту 5 та пункт 7 статті 21 набирають чинності з 1 січня 2003 року.

(пункт 1 розділу XI із змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.12.2000 р. № 2180-III, від 22.02.2001 р. № 2272-III)

2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом законодавчі та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Установити, що:

— відшкодування шкоди, медична, професійна та соціальна реабілітація провадяться Фондом соціального страхування від нещасних випадків також зазначеним у статті 8 цього Закону особам, які потерпіли до набрання ним чинності та мали право на зазначені страхові виплати і соціальні послуги;

— уся заборгованість потерпілим на виробництві та членам їх сімей, яким до набрання чинності цим Законом підприємства, установи та організації не відшкодували матеріальної і моральної (немайнової)

коди, заподіяної ушкодженню здоров'я, виплачується цими підприємствами, установами і організаціями, а в разі їх ліквідації без правонаступника — Фондом соціального страхування від нещасних випадків;

(абзац третій пункту 3 розділу XI в редакції Закону України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

— абзац четвертий пункту 3 розділу XI виключено

(згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

— кожний роботодавець повинен зареєструватися в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків у строк, встановлений цим Фондом;

— передача документів, що підтверджують право працівника на страхову виплату, інші соціальні послуги внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, а також розміри цієї виплати та послуг здійснюється підприємствами Фонду соціального страхування від нещасних випадків по акту. Форма акта, перелік документів, а також строк передачі встановлюються Фондом;

— Фонд соціального страхування від нещасних випадків є правонаступником державного, галузевих та регіональних фондів охорони праці, передбачених статтею 21 Закону України "Про охорону праці", які ліквідуються.

4. Кабінету Міністрів України:

— здійснити організаційно-фінансові заходи, які забезпечать функціонування Фонду соціального страхування від нещасних випадків згідно з цим Законом;

— передбачити в Державному бюджеті України на 2000 рік фінансування Фонду соціального страхування від нещасних випадків у розмірі 5,3 млн. гривень на організаційні заходи щодо створення системи соціального страхування від нещасних випадків;

— забезпечити Фонд соціального страхування від нещасних випадків необхідними службовими приміщеннями, оргтехнікою, телефонним зв'язком, автотранспортом, а також передачу йому в установленому порядку мережі навчальних, лікувально-профілактичних та реабілітаційних закладів;

— підготувати та подати до 1 серпня 2000 року до Верховної Ради України проект Закону України про страхові тарифи;

— разом з Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність з цим Законом;

— привести свої рішення у відповідність із цим Законом;

— розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом;
— забезпечити перегляд і скасування міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативних актів, що суперечать цьому Закону;

— подати до 1 липня 2001 року на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо надання права страховим компаніям брати участь у реалізації Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" з повним забезпеченням передбачених цим Законом страхових виплат та соціальних послуг. При цьому передбачити внесення роботодавцями, працівники яких будуть застраховані в цих страхових компаніях, частки загального страхового внеску до Фонду соціального страхування від нещасних випадків для покриття страхових виплат застрахованим, які потерпіли на підприємствах підвищеного рівня професійного ризику виробництва, а також потерпілим, які працювали на підприємствах, що ліквідовані без правонаступника.

(пункт 4 розділу XI доповнено абзацом десятим згідно із Законом України від 22.02.2001 р. № 2272-III)

Президент України Л. КУЧМА
м. Київ, 23 вересня 1999 року
№ 1105-XIV

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про пожежну безпеку

*Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
від 5 листопада 1997 року № 618/97-ВР,
від 18 листопада 1997 року № 642/97-ВР*

Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища. Цей Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Стаття 1. Правова основа діяльності в галузі пожежної безпеки

Правовою основою діяльності в галузі пожежної безпеки є Конституція, цей Закон та інші закони України, постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, декрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування, прийняті в межах їх компетенції.

Стаття 2. Забезпечення пожежної безпеки

Забезпечення пожежної безпеки є складовою частиною виробничої та іншої діяльності посадових осіб, працівників підприємств, установ, організацій та підприємців. Це повинно бути відображено у трудових договорах (контрактах) та статутах підприємств, установ та організацій.

Забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ та організацій покладається на їх керівників і уповноважених ними осіб, якщо інше не передбачено відповідним договором.

Забезпечення пожежної безпеки при проектуванні та забудові населених пунктів, будівництві, розширенні, реконструкції та технічному переоснащенні підприємств, будівель і споруд покладається на органи архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації.

Забезпечення пожежної безпеки в жилих приміщеннях державного, громадського житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів покладається на квартиронаймачів і власників, а в жилих будинках приватного житлового фонду та інших спорудах, на дачах і садових ділянках — на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Стаття 3. Розмежування компетенції в галузі пожежної безпеки

До компетенції центральних органів державної виконавчої влади в галузі пожежної безпеки належить:

- проведення єдиної політики в галузі пожежної безпеки;
- визначення основних напрямів розвитку науки і техніки, координація державних, міжрегіональних заходів і наукових досліджень у галузі пожежної безпеки, керівництво відповідними науково-дослідними установами;
- розробка та затвердження державних стандартів, норм і правил пожежної безпеки;
- встановлення єдиної системи обліку пожеж;
- організація навчання спеціалістів у галузі пожежної безпеки, керівництво пожежно-технічними навчальними закладами;
- оперативне управління силами і технічними засобами, які залучаються до ліквідації великих пожеж;
- координація роботи щодо створення і випуску пожежної техніки та засобів протипожежного захисту, встановлення державного замовлення на їх випуск і постачання;
- співробітництво з органами пожежної безпеки інших держав.

Вирішення всіх інших питань у галузі пожежної безпеки, не віднесених цим Законом до компетенції центральних органів державної виконавчої влади, належить до компетенції Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування.

Стаття 4. Обов'язки державних органів щодо забезпечення пожежної безпеки

Центральні органи державної виконавчої влади, Рада Міністрів Республіки Крим, місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування в межах своєї компетенції організують розроблення та впровадження у відповідних галузях і регіонах організаційних і науково-технічних заходів щодо запобігання пожежам та їх гасіння, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів.

Міністерство внутрішніх справ України:

- забезпечує здійснення державного пожежного нагляду, пожежної охорони населених пунктів і об'єктів, координує діяльність міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади з питань удосконалення пожежної охорони;
- одержує безкоштовно від міністерств, інших органів державної виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування,

підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

— залучає до розроблення актуальних проблем пожежної безпеки, проведення консультацій та експертиз вищі навчальні заклади та інші установи, а також окремих учених, висококваліфікованих фахівців.

Рішення Міністерства внутрішніх справ України з питань пожежної безпеки, що належать до його компетенції, є обов'язковими для органів державної виконавчої влади, а також підприємств, установ, організацій та громадян.

Міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади:

— проводять єдину науково-технічну політику з питань пожежної безпеки;

— розробляють і реалізують комплексні заходи, спрямовані на поліпшення пожежної безпеки об'єктів;

— здійснюють методичне керівництво та контроль за діяльністю підвідомчих об'єктів у галузі пожежної безпеки.

Для координації і вдосконалення роботи, пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за її проведенням, в апаратах міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади створюються служби пожежної безпеки.

Органи державної виконавчої влади, що здійснюють матеріально-технічне забезпечення виробництва найважливіших видів продукції, повинні передбачати задоволення потреб пожежної охорони та об'єктів народного господарства в пожежній техніці, обладнанні, засобах протипожежного захисту. Випуск цієї техніки, обладнання та засобів включається до державного замовлення.

Стаття 5. Обов'язки підприємств, установ та організацій щодо забезпечення пожежної безпеки

Власники підприємств, установ та організацій або уповноважені ними органи (далі — власники), а також орендарі зобов'язані:

розробляти комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки, впроваджувати досягнення науки і техніки, позитивний досвід;

відповідно до нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні акти, що діють у межах підприємства, установи та організації, здійснювати постійний контроль за їх додержанням;

забезпечувати додержання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;

організовувати навчання працівників правилам пожежної безпеки та пропаганду заходів щодо їх забезпечення;

у разі відсутності в нормативних актах вимог, необхідних для забезпечення пожежної безпеки, вживати відповідних заходів, погоджуючи їх з органами державного пожежного нагляду;

утримувати в справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням;

створювати у разі потреби відповідно до встановленого порядку підрозділи пожежної охорони та необхідну для їх функціонування матеріально-технічну базу;

подавати на вимогу державної пожежної охорони відомості та документи про стан пожежної безпеки об'єктів і продукції, що ними виробляється;

здійснювати заходи щодо впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж і використання для цієї мети виробничої автоматики;

своєчасно інформувати пожежну охорону про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території;

проводити службове розслідування випадків пожеж.

Обов'язки сторін щодо забезпечення пожежної безпеки орендованого майна повинні бути визначені у договорі оренди.

Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, які виробляють продукцію протипожежного призначення та надають послуги, пов'язані з запобіганням або ліквідацією пожеж, звільняються від сплати податків на прибуток у межах обсягу виконаних робіт.

Підприємства, установи та організації, які мають або утримують пожежні команди з виїзною пожежною технікою, частково звільняються від сплати податків на прибуток (50 відсотків коштів, що витрачаються на утримання цих команд).

На підприємстві, в установі та організації з кількістю працюючих 50 і більше чоловік рішенням трудового колективу може створюватися пожежно-технічна комісія. У виняткових випадках її функції може виконувати комісія з охорони праці. Типове положення про пожежно-технічну комісію затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Повноваження в галузі пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, концернів, інших виробничих об'єднань визначаються їх статутами або договорами між підприємствами, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій в його апараті створюється служба пожежної безпеки.

Стаття 6. Обов'язки громадян щодо забезпечення пожежної безпеки

Громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, зобов'язані:

— виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві особистої власності, первинними засобами гасіння пожеж і протипожежним інвентарем, виховувати у дітей обережність у поводженні з вогнем;

— повідомляти пожежну охорону про виникнення пожежі та вживати заходів до її ліквідації, рятування людей і майна.

Стаття 7. Державний пожежний нагляд

Державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки в населених пунктах і на об'єктах незалежно від форм власності здійснюється відповідно до чинного законодавства державною пожежною охороною в порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

Органи державного пожежного нагляду не залежать від будь-яких господарських органів, об'єднань громадян, політичних формувань, органів державної виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування.

Контроль за виконанням правил пожежної безпеки під час проектування, технічного переоснащення, будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів іноземних фірм та спільних підприємств регулюється чинним законодавством або умовами, передбаченими договорами сторін, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

На об'єктах приватної власності органи державного пожежного нагляду контролюють лише умови безпеки людей на випадок пожежі, а також вирішення питань пожежної безпеки, що стосуються прав та інтересів інших юридичних осіб і громадян.

Органи державного пожежного нагляду відповідно до покладених на них завдань:

— розробляють з участю заінтересованих міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади і затверджують загальнодержавні правила пожежної безпеки, які є обов'язковими для всіх підприємств, установ, організацій та громадян;

— погоджують проекти державних і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов та інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, а також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила;

— встановлюють порядок опрацювання і затвердження положень, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки, що діють на підприємстві, в установі та організації, розробляють типові документи з цих питань;

— здійснюють контроль за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки керівниками центральних органів державної виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ та організацій, а також громадянами;

— проводять згідно з чинним законодавством перевірки і дізнання за повідомленнями та заявами про злочини, пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки.

Посадові особи органів державного пожежного нагляду є державними інспекторами з пожежного нагляду.

Державні інспектори з пожежного нагляду мають право:

1) проводити в будь-який час у присутності власника чи його представника пожежно-технічні обстеження і перевірки підприємств, установ, організацій, будівель, споруд, новобудов та інших підконтрольних об'єктів незалежно від форм власності, одержувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію;

2) давати (надсилати) керівникам центральних органів державної виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівникам та іншим посадовим особам підприємств, установ та організацій, а також громадянам обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків з питань пожежної безпеки.

У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі, або перешкоджає її гасінню та евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності припиняти чи забороняти роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, агрегатів, експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень, опалювальних приладів, ділянок електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт, випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, дію виданих дозволів на право проведення робіт;

3) здійснювати контроль за виконанням протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення, капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів. У разі виявлення порушень забороняти до їх усунення випуск і застосування проектів, зупиняти проведення будівельно-мон-

тажних робіт та вносити пропозиції про припинення фінансування цих робіт;

4) притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів державного пожежного нагляду, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням;

5) застосовувати штрафні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів державного пожежного нагляду.

Посадові особи органів державного пожежного нагляду несуть відповідальність за неналежне виконання покладених на них обов'язків. За шкоду, завдану юридичним та фізичним особам, громадянам внаслідок застосування санкцій, передбачених пунктами 2 і 3 цієї статті, органи та посадові особи державного пожежного нагляду відповідальності не несуть.

Стаття 3. Вивчення правил пожежної безпеки

У загальноосвітніх і професійних навчально-виховних закладах, вищих навчальних закладах, навчальних закладах підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів організовується вивчення правил пожежної безпеки на виробництві та в побуті, а також навчання діти на випадок пожежі.

У дитячих дошкільних закладах проводиться виховна робота, спрямована на запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем і виховання у дітей бережливого ставлення до національного багатства.

Місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування, житлові установи та організації зобов'язані за місцем проживання організувати навчання населення правил пожежної безпеки в побуті та громадських місцях.

Усі працівники під час прийняття на роботу і щорічно за місцем роботи проходять інструктаж з питань пожежної безпеки відповідно до Типового положення, затвердженого Міністерством внутрішніх справ України.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на

три роки) проходять навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Перелік посад і порядок організації навчання визначаються Кабінетом Міністрів України.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки, забороняється.

Програми навчання з питань пожежної безпеки мають погоджуватися з органами державного пожежного нагляду.

Стаття 9. Погодження нормативних, нормативно-технічних документів і проектної документації

Стандарти, технічні умови, інші нормативно-технічні документи на пожежонебезпечні технологічні процеси та продукцію повинні включати вимоги пожежної безпеки і погоджуватися з органами державного пожежного нагляду. Погодженню підлягають також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила.

Вимоги пожежної безпеки, що містяться у відомчих нормативних актах, не повинні суперечити державним стандартам, нормам і правилам.

Стаття 10. Дотримання вимог пожежної безпеки при проектуванні, будівництві та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення

Виробничі, жилі, інші будівлі та споруди, устаткування, транспортні засоби, що вводяться в дію після завершення будівництва або реконструкції, технічного переоснащення, технологічні процеси та продукція повинні відповідати вимогам нормативних актів з пожежної безпеки.

Забороняється будівництво, реконструкція, технічне переоснащення об'єктів виробничого та іншого призначення, впровадження нових технологій, випуск пожежонебезпечної продукції без попередньої експертизи (перевірки) проектної та іншої документації на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки. Фінансування цих робіт може провадитися лише після одержання позитивних результатів експертизи.

Введення в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих, жилих та інших об'єктів, впровадження нових технологій, передача у виробництво зразків нових пожежонебезпечних машин, механізмів, устаткування та продукції, оренда будь-яких приміщень без дозволу органів державного пожежного нагляду забороняються.

Проектні організації зобов'язані здійснювати авторський нагляд за дотриманням проектних рішень з пожежної безпеки при будівництві,

реконструкції, технічному переоснащенні та експлуатації запроектованих ними об'єктів.

Машини, механізми, устаткування, транспортні засоби і технологічні процеси, що впроваджуються у виробництво, а також продукція, в стандартах на які є вимоги пожежної безпеки, повинні мати сертифікат, що засвідчує безпеку їх використання, виданий у встановленому порядку.

Новостворені підприємства починають свою діяльність після отримання на це дозволу в органах державного пожежного нагляду.

Експертиза проектів щодо пожежної безпеки та видача дозволу на початок роботи підприємства здійснюється органами державного пожежного нагляду в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Ці органи також беруть участь у прийнятті об'єктів в експлуатацію.

Придбані за кордоном машини, механізми, устаткування, транспортні засоби, технологічне обладнання вводяться в експлуатацію лише за умови відповідності їх вимогам нормативних актів з пожежної безпеки, що діють в Україні.

Забороняється застосування в будівництві та виробництві матеріалів і речовин, на які немає даних щодо пожежної безпеки.

Проектування, реконструкція, технічне переоснащення та будівництво об'єктів, що здійснюються іноземними фірмами, повинні відповідати чинним в Україні нормативним актам.

Стаття 11. Виробництво пожежної техніки та протипожежного устаткування

Виробництво пожежної техніки, протипожежного устаткування, надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення здійснюються підприємствами, установами, організаціями та приватними особами, які одержали на це спеціальний дозвіл (ліцензію), що видається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Усі види пожежної техніки та протипожежного устаткування, що застосовуються для запобігання пожежам та для їх гасіння, повинні мати державний сертифікат якості. Порядок одержання державних сертифікатів якості і термін їх дії визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Організація наукових досліджень з проблем пожежної безпеки

Фундаментальні та прикладні наукові дослідження з проблем пожежної безпеки проводяться Українським науково-дослідним інститутом пожежної безпеки Міністерства внутрішніх справ України, а також іншими науково-дослідними, проектно-конструкторськими установами та навчальними закладами України.

Стаття 13. Облік пожеж

Відповідно до Закону України "Про державну статистику" в Україні ведеться єдиний облік пожеж та їх наслідків.

Міністерства, інші центральні органи державної виконавчої влади, підприємства, установи та організації зобов'язані вести облік пожеж, які виникають на об'єктах, що належать або підконтрольні їм, аналізувати причини їх виникнення та вживати заходів до їх усунення.

Стаття 14. Мета і завдання пожежної охорони

Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах і в населених пунктах.

Основними завданнями пожежної охорони є:

- здійснення контролю за дотриманням протипожежних вимог;
- запобігання пожежам і нещасним випадкам на них;
- гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

Забороняється використання пожежної охорони для виконання завдань, не передбачених цим Законом.

Стаття 15. Види пожежної охорони

Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, сільську та добровільну.

Стаття 16. Державна пожежна охорона

Державна пожежна охорона формується на базі існуючих воєнізованої та професійної пожежної охорони органів внутрішніх справ України, входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і здійснює державний пожежний нагляд.

Державна пожежна охорона створюється в містах, інших населених пунктах, на промислових та інших об'єктах незалежно від форм власності у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Державна пожежна охорона складається з підрозділів, апаратів управління та допоміжних служб, а також пожежно-технічних навчальних закладів і науково-дослідних установ Міністерства внутрішніх справ України.

Державна пожежна охорона є одночасно самостійною протипожежною службою цивільної оборони, а також службою, яка в межах своєї компетенції виконує мобілізаційну роботу.

Стаття 17. Особовий склад державної пожежної охорони

Особовий склад державної пожежної охорони поділяється на рядовий та начальницький. Йому видається формений одяг за зразками, що встановлюються Кабінетом Міністрів України для особового складу підрозділів внутрішньої служби. На нього поширюються і відповідні відзнаки. Особовий склад чергових підрозділів для роботи на пожежах забезпечується спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту. Особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони присвоюються відповідно до чинного законодавства спеціальні звання внутрішньої служби.

Використання спеціальних звань, відзнак і форменого одягу особового складу державної пожежної охорони особою, яка не є її працівником, тягне за собою відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Стаття 18. Права та обов'язки особового складу державної пожежної охорони

Особи начальницького складу державної пожежної охорони є представниками органів державної виконавчої влади, їх законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма посадовими особами та громадянами.

Працівники (особи рядового та начальницького складу, а також робітники і службовці) державної пожежної охорони під час виконання покладених на них обов'язків керуються чинним законодавством України про пожежну безпеку та підпорядковуються тільки своїм безпосереднім і прямим начальникам. Ніхто інший, за винятком уповноважених посадових осіб, не має права втручатися в законну діяльність працівника державної пожежної охорони.

Ніхто не має права покласти на працівника державної пожежної охорони виконання обов'язків, не передбачених чинним законодавством.

Посадові особи державної пожежної охорони зобов'язані:

— використовувати в межах своєї компетенції надані їм повноваження щодо запобігання та припинення правопорушень у галузі пожежної безпеки, а також сили та засоби при гасінні пожеж і рятуванні людей;

— брати участь у здійсненні технічної політики щодо удосконалення та впровадження техніки, систем та засобів протипожежного захисту, форм і методів профілактики пожеж;

— сприяти розвитку самосвідомості та ініціативи громадян у питаннях боротьби з пожежами, виконання законодавства у галузі пожежної безпеки;

— зберігати в таємниці державну та комерційну інформацію, що стає відомою їм у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони при виявленні пожежі у позаслужбовий час зобов'язані повідомити про неї пожежну охорону і до її прибуття взяти на себе керівництво гасінням пожежі та рятуванням людей, організувати надання першої медичної допомоги потерпілим.

Особовому складу державної пожежної охорони на час виконання службових обов'язків, пов'язаних із запобіганням пожежам, підрозділами державної пожежної охорони надаються проїзні квитки на всі види громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(частина шоста статті 18 із змінами, внесені згідно із Законом України від 05.11.97 р. № 618/97-ВР)

За неналежне виконання службових обов'язків особовий склад державної пожежної охорони несе відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 19. Прийняття на службу до державної пожежної охорони

На службу до державної пожежної охорони приймаються на контрактній основі громадяни, які досягли вісімнадцятирічного віку, здатні за своїми здібностями, освітою та станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки. Призовники для проходження строкової військової служби не приймаються на службу до державної пожежної охорони за винятком пожежно-технічних навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, до яких вступає молодь допризовного віку.

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони приймають присягу працівників органів внутрішніх справ.

На зазначену службу не можуть бути прийняті особи, які раніше були засуджені за вчинення злочинів.

Стаття 20. Проходження служби в державній пожежній охороні

Порядок та умови проходження служби в державній пожежній охороні регламентуються Положенням про проходження служби особовим складом органів внутрішніх справ, затверджуваним Кабінетом Міністрів України.

Особи, прийняті на службу до державної пожежної охорони, слухачі та курсанти пожежно-технічних навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, які перебувають на військовому обліку, знімаються

з нього на час служби і перебувають у кадрах Міністерства внутрішніх справ України.

Навчання в пожежно-технічних навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України прирівнюється до проходження строкової військової служби.

Працівники державної пожежної охорони мають право створювати у встановленому порядку свої професійні спілки.

Рядовому та начальницькому складу, робітникам і службовцям державної пожежної охорони забороняється перебувати в будь-яких політичних партіях і рухах, організовувати або брати участь у страйках.

Трудові відносини робітників і службовців, які уклали трудовий договір з державною пожежною охороною, регулюються законодавством про працю.

Стаття 21. Оплата праці особового складу державної пожежної охорони

Умови оплати праці особового складу державної пожежної охорони відповідають умовам оплати праці осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, встановленим Кабінетом Міністрів України, і мають забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування якісного особового складу державної пожежної охорони, диференційовано враховувати характер і умови роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності і компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати.

Місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування можуть здійснювати для працівників державної пожежної охорони додаткові виплати понад встановлені Кабінетом Міністрів України розміри.

Стаття 22. Соціальний захист працівників державної пожежної охорони

Працівникам державної пожежної охорони держава гарантує соціальний захист.

Особовий склад державної пожежної охорони користується пільгами при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей у дитячі дошкільні заклади.

Жила площа особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони надається місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування, відповідними міністерствами та відомствами у першочерговому порядку.

Службові жилі приміщення можуть надаватися посадовим особам

державної пожежної охорони, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України.

Працівники державної пожежної охорони, які виконують обов'язки щодо охорони об'єктів, мають право на одержання трудових і соціально-побутових пільг, передбачених для працівників цих об'єктів.

Особовому складу державної пожежної охорони та членам їх сімей надається 50-відсоткова знижка плати за жилу площу, комунальні послуги, а також паливо.

(згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 03.06.99 р. № 5-рп/99 дано офіційне тлумачення положенням частини шостої статті 22)

За особами рядового та начальницького складу державної пожежної охорони, звільненими зі служби за віком, через хворобу або за вислугою років, зберігається право на пільги відповідно до цього Закону.

(згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 06.07.99 р. № 8-рп/99 дано офіційне тлумачення положенням частини сьомої статті 22)

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони мають право на одержання кредитів на індивідуальне та кооперативне житлове будівництво в розстрочку на 20 років з погашенням 50 відсотків наданої позички за рахунок відповідних фондів Міністерства внутрішніх справ України і бюджетів місцевого та регіонального самоврядування.

Місцеві органи державної виконавчої влади можуть продавати на пільгових умовах житло особам рядового та начальницького складу державної пожежної охорони із знижкою до 50 відсотків його вартості.

Для працівників державної пожежної охорони встановлюється 40-годинний робочий тиждень. У разі потреби особи рядового та начальницького складу несуть службу в позаурочний час, а також у вихідні та святкові дні.

Оплата праці в позаурочний і нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до чинного законодавства.

Місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування можуть встановлювати й інші не передбачені цим Законом гарантії соціального захисту працівників державної пожежної охорони.

Соціальний захист робітників і службовців, які уклали трудовий договір з державною пожежною охороною, забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю.

Стаття 23. Державне страхування та відшкодування шкоди у разі загибелі або каліцтва особового складу державної пожежної охорони

Особи рядового та начальницького складу державної пожежної охорони підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми чи каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби, на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, яку вони займали.

Обов'язковому державному особистому страхуванню підлягають також інші працівники державної пожежної охорони, які за умовами праці беруть безпосередню участь у гасінні пожеж. Перелік таких посад визначається у порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови обов'язкового державного особистого страхування осіб рядового та начальницького складу державної пожежної охорони встановлюються Кабінетом Міністрів України.

За сім'єю загиблого застрахованого працівника державної пожежної охорони зберігається право на одержання житла. Сім'ї загиблого позачергово надається у приватну власність жила площа протягом трьох місяців з дня загибелі працівника державної пожежної охорони.

За дітьми загиблого до досягнення ними повноліття, а також за непрацездатними членами сім'ї, які перебували на його утриманні, зберігається право на пільги щодо оплати житла, комунальних послуг, палива.

У разі загибелі або каліцтва осіб, які брали участь у гасінні пожеж, членам їх сімей або їм надається грошова допомога в розмірах, установлених для працівників органів внутрішніх справ. Виплата здійснюється за рахунок коштів підприємств, установ та організацій, де працювала (працює) особа, або бюджету місцевого та регіонального самоврядування.

Стаття 24. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення державної пожежної охорони

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення державної пожежної охорони, будівництво її об'єктів і споруд здійснюється за рахунок державного бюджету і бюджетів місцевого та регіонального самоврядування, коштів, що надходять на підставі договорів від промислових та інших об'єктів, відрахувань від платежів з майнових видів страхування на фінансування запобіжних заходів, а також за рахунок пожертвувань юридичних осіб та громадян.

Забезпечення державної пожежної охорони спеціальною технікою,

обладнанням, спецодягом, засобами зв'язку, індивідуального захисту здійснюється в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 25. Контроль за діяльністю державної пожежної охорони

Контроль за діяльністю державної пожежної охорони здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України і в межах своєї компетенції Рада Міністрів Республіки Крим, місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування, а на підприємствах, що охороняються державною пожежною охороною, крім цього, — керівники цих підприємств.

Стаття 26. Відомча пожежна охорона

На об'єктах міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, створюються підрозділи відомчої пожежної (пожежно-сторожової) охорони, які здійснюють свою діяльність згідно з положеннями, погодженими з Міністерством внутрішніх справ України.

Підрозділи відомчої пожежної охорони, що мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, який встановлюється державною пожежною охороною.

Ці підрозділи у питаннях підготовки особового складу та організації гасіння пожеж керуються нормативними актами, що діють у державній пожежній охороні.

Стаття 27. Сільська пожежна охорона

У сільських населених пунктах, де немає підрозділів державної пожежної охорони, органами місцевої державної адміністрації відповідно до Положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України, створюються сільські пожежні команди.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення сільських пожежних команд здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, коштів, які відраховуються підприємствами, установами та організаціями, розташованими на території району, в розмірі 0,1 відсотка від основних та оборотних коштів і трьох відсотків коштів, що виділяються на нове будівництво, відрахувань від платежів з майнових видів страхування на фінансування запобіжних заходів, а також за рахунок пожертвувань юридичних і фізичних осіб.

Стаття 28. Добровільна пожежна охорона

На підприємствах, в установах та організаціях з метою проведення

заходів щодо запобігання пожежам та організації їх гасіння можуть створюватися з числа робітників, службовців, інженерно-технічних працівників та інших громадян добровільні пожежні дружини (команди), Положення про які затверджується Кабінетом Міністрів України.

У школах, дитячих таборах створюються дружини юних пожежних, що діють на підставі Положення, затвердженого Міністерством освіти України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України.

Стаття 29. Оплата праці працівників відомчої і сільської пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд)

Розміри грошового утримання працівників відомчої і сільської пожежної охорони встановлюються міністерствами, іншими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і повинні компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати, а також забезпечувати необхідну готовність цих підрозділів до гасіння пожеж.

Оплата праці членів добровільних пожежних дружин (команд) за час їх участі в ліквідації пожежі або наслідків аварії, проведення пожежно-профілактичних заходів, а також навчальної підготовки та чергувань провадиться з розрахунку середньомісячного заробітку за місцем роботи.

Членам добровільних пожежних дружин (команд) може надаватися додаткова відпустка із збереженням заробітної плати до 10 робочих днів на рік, а також грошові премії та цінні подарунки.

Стаття 30. Обов'язкове особисте страхування працівників відомчої і сільської пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд)

Працівники відомчої і сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд) підлягають обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних під час ліквідації пожежі або наслідків аварії, у розмірі десятирічної заробітної плати за посадою, яку вони займали (займають).

Страхування працівників відомчої пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд) здійснюється за рахунок підприємств, установ та організацій, де вони створені, а працівників сільської пожежної охорони — за рахунок юридичних осіб, які утримують підрозділи цієї охорони, або за рахунок місцевого бюджету. Порядок та умови страхування встановлюються Кабінетом Міністрів України.

За сім'єю загиблого (померлого) зберігається право на пільги, якими він користувався за місцем роботи.

Стаття 31. Контроль за діяльністю відомчої, сільської та добровільної пожежної охорони

Контроль за діяльністю відомчої, сільської та добровільної пожежної охорони здійснюють міністерства, інші центральні органи державної виконавчої влади, керівники підприємств, установ та організацій, органи державної пожежної охорони, місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування.

Стаття 32. Протипожежні об'єднання громадян

З метою об'єднання зусиль трудових колективів, вчених, фахівців пожежної охорони та окремих громадян у галузі забезпечення пожежної безпеки можуть створюватись асоціації, товариства, фонди та інші добровільні протипожежні об'єднання громадян, які здійснюють свою діяльність згідно з чинним законодавством України.

Стаття 33. Участь страхових організацій в забезпеченні пожежної безпеки

Організації, що здійснюють страхування на випадок пожеж, зобов'язані провадити відрахування від платежів з майнових видів страхування органам управління пожежною охороною на запобіжні протипожежні заходи, передбачати надання страхувальникам пільг у вигляді знижок страхових платежів при виконанні ними протипожежних вимог, а також зменшення суми страхового відшкодування або відмову від його виплати, якщо на виникнення пожежі та її наслідки вплинуло невиконання вимог пожежної безпеки.

Знижки страхових платежів повинні також передбачатися для підприємств, установ та організацій, які мають пожежні команди (дружини) з виїзною пожежною технікою.

Розмір і порядок відрахувань від страхових платежів на запобіжні протипожежні заходи визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 34. Гасіння пожеж

Гасіння пожеж пожежною охороною здійснюється безкоштовно.

У підрозділах державної пожежної охорони організується цілодобове несення служби, порядок якого встановлюється Міністром внутрішніх справ України. Для виклику державної пожежної охорони в автоматичній телефонній мережі встановлюється єдиний номер — 01. Підрозділи державної пожежної охорони виїжджають для гасіння пожеж на всі об'єкти незалежно від форм власності, за винятком підземних споруд (крім діючих станцій метрополітену).

Організація гасіння пожеж на підземних спорудах і територіях дер-

жавного лісового фонду здійснюється у порядку, який встановлюється Державним комітетом України по нагляду за охороною праці та Міністерством лісового господарства України.

Під час гасіння пожеж працівник пожежної охорони має право на безперешкодний доступ у всі жилі, виробничі та інші приміщення, а також вживати будь-яких заходів, спрямованих на рятування людей, запобігання поширенню вогню та на ліквідацію пожежі.

Всі підрозділи і служби пожежної охорони, що залучаються до гасіння, підпорядковуються керівникові гасіння пожежі. Ніхто, крім уповноважених на те посадових осіб пожежної охорони, не має права втручатися в його дії.

Для участі у гасінні пожежі місцеві органи державної виконавчої влади, підприємства, установи та організації на вимогу керівника гасіння пожежі зобов'язані надавати безкоштовно в його розпорядження вогнегасні речовини, техніку, паливно-мастильні матеріали, людські ресурси, обладнання, засоби зв'язку тощо, а під час пожежі, що триває понад три години, — харчування, приміщення для відпочинку і реабілітації особового складу та осіб, залучених до гасіння пожежі.

Матеріальні збитки, пов'язані з пошкодженням майна під час гасіння пожежі, пожежна охорона не відшкодовує.

Порядок організації гасіння пожежі та залучення до цього пожежних підрозділів незалежно від їх відомчого підпорядкування встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.

Стаття 35. Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного пожежного нагляду, невиконання їх приписів винні в цьому посадові особи, інші працівники підприємств, установ, організацій та громадяни притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів посадових осіб органів державного пожежного нагляду підприємства, установи та організації можуть притягатися у судовому порядку до сплати штрафу.

(частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.11.97 р. № 642/97-ВР)

Максимальний розмір штрафу у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, не може перевищувати двох відсотків місячного фонду заробітної плати підприємства, установи та організації.

Розміри і порядок накладення штрафів визначаються чинним законодавством України.

Кошти, одержані від застосування цих штрафних санкцій, спрямовуються до державного бюджету і використовуються для розвитку пожежної охорони та пропаганди протипожежних заходів.

Рішення про накладення штрафу оскаржується у судовому порядку в місячний термін.

Несплата штрафу протягом місяця після остаточного вирішення спору тягне за собою нарахування на суму штрафу пені в розмірі двох відсотків за кожний день прострочення.

Стаття 36. Відшкодування збитків, завданих порушенням законодавства про пожежну безпеку

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, завдані у зв'язку з порушенням ними протипожежних вимог, відповідно до чинного законодавства.

Посадові особи та інші працівники, з вини яких підприємства, установи та організації понесли витрати, пов'язані з відшкодуванням завданих збитків, несуть відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 37. Порядок вирішення спорів

Спори з питань пожежної безпеки вирішуються органами державної виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування та органами державної пожежної охорони згідно з їх компетенцією, судом чи арбітражним судом.

Спори з питань застосування протипожежних вимог стандартів, норм і правил вирішуються органами, що затвердили ці стандарти, норми і правила, разом з органами державної пожежної охорони.

Питання, пов'язані із знесенням, перенесенням, переплануванням будівель, побудованих з порушенням вимог пожежної безпеки, вирішуються місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування, судом чи арбітражним судом.

Стаття 38. Громадський контроль за додержанням законодавства з питань пожежної безпеки

Громадський контроль за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки здійснюється добровільними пожежними дружинами (командами) та протипожежними об'єднаннями громадян у межах їх компетенції.

**Стаття 39. Нагляд за додержанням законності
в діяльності пожежної охорони**

Нагляд за додержанням законності в діяльності пожежної охорони здійснюють Генеральний прокурор України і підлеглі йому прокурори.

Стаття 40. Представництво

Представництво в міжнародних організаціях, комітетах, асоціаціях з питань пожежної безпеки здійснюється Міністерством внутрішніх справ України.

Стаття 41. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Президент України Л. КРАВЧУК

м. Київ, 17 грудня 1993 року

№ 3745-XII

Основи законодавства України про охорону здоров'я

*Із змінами і доповненнями, внесеними
Законами України
від 3 лютого 1993 року № 2978-XII,
від 25 лютого 1994 року № 4039а-XII, ВВР,
від 23 вересня 1994 року № 183/94-ВР, ВВР,
від 13 жовтня 1994 року № 200/94-ВР,
від 14 лютого 1997 року № 70/97-ВР,
від 22 лютого 2000 року № 1489-III,*

**Декретом Кабінету Міністрів України
від 31 грудня 1992 року № 23-92**

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя.

Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій галузі з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Законодавство України про охорону здоров'я

Законодавство України про охорону здоров'я базується на Конституції України і складається з цих Основ та інших прийнятих відповідно до них актів законодавства, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони здоров'я.

Стаття 2. Міжнародні договори України в галузі охорони здоров'я

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону здоров'я, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 3. Поняття і терміни, що вживаються в законодавстві про охорону здоров'я

У цих Основах та інших актах законодавства про охорону здоров'я основні поняття мають таке значення:

здоров'я — стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів;

охорона здоров'я — система заходів, спрямованих на забезпечення збереження і розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя;

заклади охорони здоров'я — підприємства, установи та організації, завданням яких є забезпечення різноманітних потреб населення в галузі охорони здоров'я шляхом подання медико-санітарної допомоги, включаючи широкий спектр профілактичних і лікувальних заходів або послуг медичного характеру, а також виконання інших функцій на основі професійної діяльності медичних працівників;

медико-санітарна допомога — комплекс спеціальних заходів, спрямованих на сприяння поліпшенню здоров'я, підвищенню санітарної культури, запобігання захворюванням та інвалідності, на ранню діагностику, допомогу особам з гострими і хронічними захворюваннями та реабілітацію хворих та інвалідів.

Зміст інших понять і термінів визначається законодавством України та спеціальними словниками понять і термінів Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Стаття 4. Основні принципи охорони здоров'я

Основними принципами охорони здоров'я в Україні є:

— визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним з головних чинників виживання та розвитку народу України;

— дотримання прав і свобод людини і громадянина в галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;

— гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення;

— рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг в галузі охорони здоров'я;

— відповідність завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріально-технічна і фінансова забезпеченість;

— орієнтація на сучасні стандарти здоров'я та медичної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом в галузі охорони здоров'я;

— випереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний та медичний підхід до охорони здоров'я;

— багатоукладність економіки охорони здоров'я і багатоканальність її фінансування, поєднання державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва і конкуренції;

— децентралізація державного управління, розвиток самоврядування закладів та самостійності працівників охорони здоров'я на правовій і договірній основі.

Стаття 5. Охорона здоров'я — загальний обов'язок суспільства та держави

Державні, громадські або інші органи, підприємства, установи, організації, посадові особи та громадяни зобов'язані забезпечити пріоритетність охорони здоров'я у власній діяльності, не завдавати шкоди здоров'ю населення і окремих осіб, у межах своєї компетенції подавати допомогу хворим, інвалідам та потерпілим від нещасних випадків, сприяти працівникам органів і закладів охорони здоров'я в їх діяльності, а також виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про охорону здоров'я.

Розділ II

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Стаття 6. Право на охорону здоров'я

Кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає:

а) життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини;

б) безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;

в) санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де він проживає;

г) безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку;

д) кваліфіковану медико-санітарну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря і закладу охорони здоров'я;

е) достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь;

є) участь в обговоренні проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони здоров'я;

ж) участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань у порядку, передбаченому законодавством;

з) можливість об'єднання в громадські організації з метою сприяння охороні здоров'я;

и) правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я;

і) відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди;

ї) оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я;

й) можливість проведення незалежної медичної експертизи у разі незгоди громадянина з висновками державної медичної експертизи, застосування до нього заходів примусового лікування та в інших випадках, коли діями працівників охорони здоров'я можуть бути ущемлені загальноновизнані права людини і громадянина.

Законодавством України може бути визначено й інші права громадян у галузі охорони здоров'я.

Громадянам України, які перебувають за кордоном, гарантується право на охорону здоров'я у формах і обсязі, передбачених міжнародними договорами, в яких бере участь Україна.

Стаття 7. Гарантії права на охорону здоров'я

Держава згідно з Конституцією України гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у галузі охорони здоров'я шляхом:

а) створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я;

б) організації і проведення системи державних і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я;

в) подання всім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги у обсязі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України;

г) здійснення державного і можливості громадського контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я;

- д) організації державної системи збирання, обробки і аналізу соціальної, екологічної та спеціальної медичної статистичної інформації;
- е) встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я.

Стаття 8. Державний захист права на охорону здоров'я

Держава визнає право кожного громадянина України на охорону здоров'я і забезпечує його захист.

У разі порушення законних прав і інтересів громадян у галузі охорони здоров'я відповідні державні, громадські або інші органи, підприємства, установи та організації, їх посадові особи і громадяни зобов'язані вжити заходів щодо поновлення порушених прав, захисту законних інтересів та відшкодування заподіяної шкоди.

Судовий захист права на охорону здоров'я здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 9. Обмеження прав громадян, пов'язані із станом їх здоров'я

На підставах і в порядку, передбачених законами України, громадяни можуть бути визнані тимчасово або постійно не придатними за станом здоров'я до професійної або іншої діяльності, пов'язаної з підвищеною небезпекою для оточуючих, а також з виконанням певних державних функцій.

Застосування примусових заходів медичного характеру щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, обмеження прав інших громадян у вигляді примусового медичного огляду або примусової госпіталізації, а також у зв'язку з проведенням карантинних заходів допускається тільки на підставах і в порядку, передбачених законами України.

Рішення про обмеження прав громадян, пов'язані із станом їх здоров'я, можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Стаття 10. Обов'язки громадян у галузі охорони здоров'я

Громадяни України зобов'язані:

- а) піклуватись про своє здоров'я та здоров'я дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян;
- б) у передбачених законодавством випадках проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення;
- в) подавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які знаходяться у загрозовому для життя і здоров'я стані;
- г) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про охорону здоров'я.

Стаття 11. Права і обов'язки іноземних громадян та осіб без громадянства

Іноземні громадяни та особи без громадянства, які постійно проживають на території України, користуються такими ж правами і несуть такі ж обов'язки в галузі охорони здоров'я, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами чи законодавством України.

Права та обов'язки в галузі охорони здоров'я іноземних громадян та осіб без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, визначаються законодавством і відповідними міжнародними договорами.

Розділ III ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Стаття 12. Охорона здоров'я — пріоритетний напрям державної діяльності

Охорона здоров'я — один з пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію.

Державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями в розмірі, що відповідає її науково обгрунтованим потребам, але не менше десяти відсотків національного доходу.

Стаття 13. Формування державної політики охорони здоров'я

Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження переліку комплексних і цільових загальнодержавних програм охорони здоров'я.

Для вирішення питань формування державної політики охорони здоров'я при Верховній Раді України можуть створюватися дорадчі та експертні органи з провідних фахівців у галузі охорони здоров'я та представників громадськості. Порядок створення та діяльності цих органів визначається Верховною Радою України.

Складовою частиною державної політики охорони здоров'я в Україні є політика охорони здоров'я в Республіці Крим, місцеві і регіональні комплексні та цільові програми, що формуються Верховною

Радою Республіки Крим, органами місцевого і регіонального самоврядування та відображають специфічні потреби охорони здоров'я населення, яке проживає на відповідних територіях.

Стаття 14. Реалізація державної політики охорони здоров'я

Реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи державної виконавчої влади.

Особисту відповідальність за неї несе Президент України. Президент України у своїй щорічній доповіді Верховній Раді України передбачає звіт про стан реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я.

Президент України виступає гарантом права громадян на охорону здоров'я, забезпечує виконання законодавства про охорону здоров'я через систему органів державної виконавчої влади, проводить у життя державну політику охорони здоров'я та здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією України.

Кабінет Міністрів України організує розробку та здійснення комплексних і цільових загальнодержавних програм, створює економічні, правові та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність в галузі охорони здоров'я, забезпечує розвиток мережі закладів охорони здоров'я, укладає міжурядові угоди і координує міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я, а також в межах своєї компетенції здійснює інші повноваження, покладені на органи державної виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Міністерства, відомства та інші центральні органи державної виконавчої влади в межах своєї компетенції розробляють програми і прогнози в галузі охорони здоров'я, визначають єдині науково обґрунтовані державні стандарти, критерії та вимоги, що мають сприяти охороні здоров'я населення, формують і розміщують державні замовлення з метою матеріально-технічного забезпечення галузі, здійснюють державний контроль і нагляд та іншу виконавчо-розпорядчу діяльність в галузі охорони здоров'я.

Рада Міністрів Республіки Крим, Представники Президента України та підпорядковані їм органи місцевої державної адміністрації, а також виконавчі комітети сільських, селищних і міських Рад народних депутатів реалізують державну політику охорони здоров'я в межах своїх повноважень, передбачених законодавством.

Стаття 15. Органи охорони здоров'я

Спеціально уповноваженим центральним органом державної виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я

України, компетенція якого визначається положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Функції спеціально уповноважених органів державної виконавчої влади в адміністративно-територіальних одиницях України покладаються на відділ охорони здоров'я Ради Міністрів Республіки Крим та органи місцевої державної адміністрації.

Стаття 16. Заклади охорони здоров'я

Безпосередню охорону здоров'я населення забезпечують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі, санаторно-курортні, аптечні, науково-медичні та інші заклади охорони здоров'я.

Заклади охорони здоров'я створюються підприємствами, установами та організаціями з різними формами власності, а також приватними особами при наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців. Порядок і умови створення закладів охорони здоров'я, державної реєстрації та акредитації цих закладів, а також порядок ліцензування медичної та фармацевтичної практики визначаються актами законодавства України.

Заклад охорони здоров'я здійснює свою діяльність на підставі статуту, що затверджується власником або уповноваженим ним органом.

Незалежно від юридичного статусу закладу охорони здоров'я керівництво ним може здійснювати тільки особа, яка відповідає встановленим державою єдиним кваліфікаційним вимогам. Керівнику закладу охорони здоров'я має бути забезпечена незалежність у вирішенні всіх питань, пов'язаних з охороною здоров'я.

Кабінет Міністрів України та уповноважені ним органи, а також в межах своїх повноважень органи місцевого самоврядування мають право припинити діяльність будь-якого закладу охорони здоров'я у разі порушення ним законодавства про охорону здоров'я, невиконання державних вимог щодо якості медичної допомоги та іншої діяльності в галузі охорони здоров'я або вчинення дій, що суперечать його статуту.

Стаття 17. Індивідуальна підприємницька діяльність в галузі охорони здоров'я

Держава підтримує і заохочує індивідуальну підприємницьку діяльність в галузі охорони здоров'я.

Дозвіл (ліцензія) на здійснення такої діяльності видається в порядку, передбаченому законодавством. Спори про відмову у видачі дозволу (ліцензії) розглядаються у судовому порядку.

Заняття медичною та фармацевтичною практикою без наявності

відповідної ліцензії тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством.

Стаття 18. Фінансування охорони здоров'я

Фінансування охорони здоров'я здійснюється за рахунок Державного бюджету України, бюджету Республіки Крим, бюджетів місцевого та регіонального самоврядування, фондів медичного страхування, благодійних фондів та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством.

Кошти Державного бюджету України, бюджету Республіки Крим, бюджетів місцевого та регіонального самоврядування, асигновані на охорону здоров'я, використовуються для забезпечення населенню гарантованого рівня медико-санітарної допомоги, фінансування державних і місцевих програм охорони здоров'я та фундаментальних наукових досліджень з цих питань.

Обсяги бюджетного фінансування визначаються на підставі науково обґрунтованих нормативів з розрахунку на одного жителя.

За рахунок Державного бюджету України, бюджету Республіки Крим, бюджетів місцевого та регіонального самоврядування фінансуються загальнодоступні для населення заклади охорони здоров'я. Кошти, не використані закладом охорони здоров'я, не вилучаються і відповідне зменшення фінансування на наступний період не проводиться.

Відомчі та інші заклади охорони здоров'я, що обслуговують лише окремі категорії населення за професійною, відомчою або іншою, не пов'язаною із станом здоров'я людини ознакою, фінансуються, як правило, за рахунок підприємств, установ і організацій, які вони обслуговують. Допускається фінансова підтримка таких закладів за рахунок державного або місцевого бюджетів, якщо працівники відповідного відомства, підприємства, установи або організації становлять значну частину населення даної місцевості.

Всі заклади охорони здоров'я мають право використовувати для підвищення якісного рівня своєї роботи кошти, добровільно передані підприємствами, установами, організаціями і окремими громадянами, а також з дозволу власника або уповноваженого ним органу встановлювати плату за послуги в галузі охорони здоров'я.

Держава забезпечує створення і функціонування системи медичного страхування населення. Страхування громадян здійснюється за рахунок Державного бюджету України, коштів підприємств, установ і організацій та власних внесків громадян. Питання організації медичного страхування населення і використання страхових коштів визначаються відповідним законодавством.

Стаття 19. Матеріально-технічне забезпечення охорони здоров'я

Держава організує матеріально-технічне забезпечення охорони здоров'я в обсязі, необхідному для подання населенню гарантованого рівня медико-санітарної допомоги. Всі заклади охорони здоров'я мають право самостійно вирішувати питання свого матеріально-технічного забезпечення. Держава сприяє виробництву медичної апаратури, інструментарію, обладнання, лабораторних реактивів, ліків, протезних і гігієнічних засобів та інших виробів, необхідних для охорони здоров'я, а також розвитку торгівлі цими виробами.

З цією метою забезпечується реалізація державних програм пріоритетного розвитку медичної, біологічної та фармацевтичної промисловості, заохочуються підприємництво і міжнародне співробітництво в галузі матеріально-технічного забезпечення охорони здоров'я, створюється система відповідних податкових, цінових, митних та інших пільг і регуляторів.

Держава може обмежувати експорт товарів, необхідних для охорони здоров'я, і сировини для їх виготовлення, якщо це може зашкодити інтересам охорони здоров'я населення України.

Для забезпечення належної якості виробів, необхідних для охорони здоров'я, їх застосування дозволяється лише після обов'язкової апробації, здійснюваної у порядку, погодженому з Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 20. Наукове забезпечення охорони здоров'я

Держава сприяє розвитку наукових досліджень у галузі охорони здоров'я і впровадженню їх результатів у діяльність закладів і працівників охорони здоров'я. Дослідження, що проводяться академічними і відомчими науковими установами, навчальними закладами та іншими науковими установами і підрозділами або окремими науковцями, фінансуються на конкурсній основі з державного бюджету, а також за рахунок будь-яких інших джерел фінансування, що не суперечать законодавству.

Всі державні програми у галузі охорони здоров'я та найважливіші заходи щодо їх здійснення підлягають обов'язковій попередній науковій експертизі у провідних національних і міжнародних установах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Вищою науковою медичною установою України із статусом самоврядної організації і незалежною у проведенні досліджень і розробці напрямів наукового пошуку є Академія медичних наук України.

Стаття 21. Податкові та інші пільги в галузі охорони здоров'я

Заклади охорони здоров'я, особи, які здійснюють підприємницьку діяльність в галузі охорони здоров'я, а також суб'єкти господарювання, що виробляють продукцію, необхідну для забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я, користуються податковими та іншими пільгами, передбаченими законодавством.

Стаття 22. Державний контроль і нагляд в галузі охорони здоров'я

Держава через спеціально уповноважені органи виконавчої влади здійснює контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення здорового навколишнього природного середовища і санітарно-епідемічного благополуччя населення, нормативів професійної діяльності в галузі охорони здоров'я, вимог Державної Фармакопеї, стандартів медичного обслуговування, медичних матеріалів і технологій.

Стаття 23. Вищий нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я

Вищий нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я здійснюють Генеральний прокурор України і підпорядковані йому прокурори.

Стаття 24. Участь громадськості в охороні здоров'я

Органи та заклади охорони здоров'я зобов'язані сприяти реалізації права громадян на участь в управлінні охороною здоров'я і проведенні громадської експертизи з цих питань.

При органах та закладах охорони здоров'я можуть створюватися громадські консультативні або наглядові ради, які сприятимуть їх діяльності та забезпечуватимуть інформованість населення і громадський контроль в галузі охорони здоров'я.

У визначенні змісту та шляхів виконання загальнодержавних та місцевих програм охорони здоров'я, здійсненні відповідних конкретних заходів, вирішенні кадрових, наукових та інших проблем організації державної діяльності в цій галузі можуть брати участь фахові громадські організації працівників охорони здоров'я та інші об'єднання громадян, в тому числі міжнародні.

Розділ IV

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВИХ І БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ЖИТТЯ

Стаття 25. Підтримання необхідного для здоров'я життєвого рівня населення

Держава забезпечує життєвий рівень населення, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд, соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання його здоров'я.

З цією метою на основі науково обґрунтованих медичних, фізіологічних та санітарно-гігієнічних вимог встановлюються єдині мінімальні норми заробітної плати, пенсій, стипендій, соціальної допомоги та інших доходів населення, організується натуральне, в тому числі безплатне, забезпечення найбільш вразливих верств населення продуктами харчування, одягом, ліками та іншими предметами першої необхідності, здійснюється комплекс заходів щодо задоволення життєвих потреб біженців, безпритульних та інших осіб, які не мають певного місця проживання, безплатно надаються медична допомога і соціальне обслуговування особам, які перебувають у важкому матеріальному становищі, загрозовому для їх життя і здоров'я.

Медичні, фізіологічні та санітарно-гігієнічні вимоги щодо життєвого рівня населення затверджуються Верховною Радою України.

Стаття 26. Охорона навколишнього природного середовища

Держава забезпечує охорону навколишнього природного середовища як важливої передумови життя і здоров'я людини шляхом охорони живої і неживої природи, захисту людей від негативного екологічного впливу, шляхом досягнення гармонійної взаємодії особи, суспільства та природи, раціонального використання і відтворення природних ресурсів.

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища регулюються відповідним законодавством України і міжнародними договорами.

Стаття 27. Забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя територій і населених пунктів

Санітарно-епідемічне благополуччя територій і населених пунктів забезпечується системою державних стимулів та регуляторів, спрямованих на суворе дотримання санітарно-гігієнічних і санітарно-проти-епідемічних правил та норм, комплексом спеціальних санітарно-гігієнічних і, санітарно-проти-епідемічних заходів та організацією державного санітарного нагляду.

В Україні встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до планування і забудови населених пунктів; будівництва і експлуатації промислових та інших об'єктів; очистки і знешкодження промислових та комунально-побутових викидів, відходів і покидьків; утримання та використання жилих, виробничих і службових приміщень та територій, на яких вони розташовані; організації харчування і водопостачання населення; виробництва, застосування, зберігання, транспортування та захоронення радіоактивних, отруйних і сильнодіючих речовин; утримання і забою свійських та диких тварин, а також до іншої діяльності, що може загрожувати санітарно-епідемічному благополуччю територій і населених пунктів.

Стаття 28. Створення сприятливих для здоров'я умов праці, навчання, побуту та відпочинку

З метою забезпечення сприятливих для здоров'я умов праці, навчання, побуту та відпочинку, високого рівня працездатності, профілактики травматизму і професійних захворювань, отруєнь та відвернення іншої можливої шкоди для здоров'я встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до організації виробничих та інших процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, обладнання, будівель, споживчих товарів та інших об'єктів, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я. Всі державні стандарти, технічні умови і промислові зразки обов'язково погоджуються з органами охорони здоров'я в порядку, встановленому законодавством.

Власники і керівники підприємств, установ і організацій зобов'язані забезпечити в їх діяльності виконання правил техніки безпеки, виробничої санітарії та інших вимог щодо охорони праці, передбачених законодавством про працю, не допускати шкідливого впливу на здоров'я людей та навколишнє середовище.

Держава забезпечує нагляд і контроль за створенням сприятливих для здоров'я умов праці, навчання, побуту та відпочинку, сприяє громадському контролю з цих питань.

Стаття 29. Збереження генофонду народу України

В інтересах збереження генофонду народу України, запобігання демографічній кризі, забезпечення здоров'я майбутніх поколінь і профілактики спадкових захворювань держава здійснює комплекс заходів, спрямованих на усунення факторів, що шкідливо впливають на генетичний апарат людини, а також створює систему державного генетичного моніторингу, організує медико-генетичну допомогу населенню, сприяє збагаченню і поширенню наукових знань в галузі генетики і демографії.

Забороняється медичне втручання, яке може викликати розлад генетичного апарату людини.

Стаття 30. Запобігання інфекційним захворюванням, небезпечним для населення

Держава забезпечує планомірне науково обгрунтоване попередження, лікування, локалізацію та ліквідацію масових інфекційних захворювань.

Особи, які є носіями збудників інфекційних захворювань, небезпечних для населення, усуваються від роботи та іншої діяльності, яка може сприяти поширенню інфекційних хвороб, і підлягають медичному нагляду і лікуванню за рахунок держави з виплатою в разі потреби допомоги по соціальному страхуванню. Щодо окремих особливо небезпечних інфекційних захворювань можуть здійснюватися обов'язкові медичні огляди, профілактичні щеплення, лікувальні та карантинні заходи в порядку, встановленому законами України.

У разі загрози виникнення або поширення епідемічних захворювань Президентом України відповідно до законів України та рекомендацій органів охорони здоров'я можуть запроваджуватися особливі умови і режими праці, навчання, пересування і перевезення на всій території України або в окремих її місцевостях, спрямовані на запобігання поширенню та ліквідацію цих захворювань.

Органи місцевої державної адміністрації та регіонального і місцевого самоврядування зобов'язані активно сприяти здійсненню проти-епідемічних заходів.

Перелік особливо небезпечних і небезпечних інфекційних захворювань та умови визнання особи інфекційно хворою або носієм збудника інфекційного захворювання визначаються Міністерством охорони здоров'я України і публікуються в офіційних джерелах.

Стаття 31. Обов'язкові медичні огляди

З метою охорони здоров'я населення організуються профілактичні медичні огляди неповнолітніх, вагітних жінок, працівників підприємств, установ і організацій з шкідливими і небезпечними умовами праці, військовослужбовців та осіб, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення або підвищеною безпекою для оточуючих.

Власники та керівники підприємств, установ і організацій несуть відповідальність за своєчасність проходження своїми працівниками обов'язкових медичних оглядів та за шкідливі наслідки для здоров'я населення, спричинені допуском до роботи осіб, які не пройшли обов'язкового медичного огляду.

Перелік категорій населення, які повинні проходити обов'язкові медичні огляди, періодичність, джерела фінансування та порядок цих оглядів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 32. Сприяння здоровому способу життя населення

Держава сприяє утвердженню здорового способу життя населення шляхом поширення наукових знань з питань охорони здоров'я, організації медичного, екологічного і фізичного виховання, здійснення заходів, спрямованих на підвищення гігієнічної культури населення, створення необхідних умов, в тому числі медичного контролю, для заняття фізкультурою, спортом і туризмом, розвиток мережі лікарсько-фізкультурних закладів, профілакторіїв, баз відпочинку та інших оздоровчих закладів, на боротьбу із шкідливими для здоров'я людини звичками, встановлення системи соціально-економічного стимулювання осіб, які ведуть здоровий спосіб життя.

(частина перша статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.10.94 р. № 200/94-ВР)

В Україні проводиться державна політика обмеження куріння та вживання алкогольних напоїв. Реклама тютюнових виробів, алкогольних напоїв та інших товарів, шкідливих для здоров'я людини, здійснюється відповідно до Закону України "Про рекламу".

(частина друга статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 14.02.97 р. № 70/97-ВР)

З метою запобігання шкоди здоров'ю населення забороняється проведення без спеціального дозволу Міністерства охорони здоров'я України розрахованих на масову аудиторію лікувальних сеансів та інших аналогічних заходів з використанням гіпнозу та інших методів психічного або біоенергетичного впливу.

Розділ V

ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНА ДОПОМОГА

Стаття 33. Забезпечення лікувально-профілактичною допомогою

Громадянам України надається лікувально-профілактична допомога поліклініками, лікарнями, диспансерами, клініками науково-дослідних інститутів та іншими акредитованими закладами охорони здоров'я, службою швидкої медичної допомоги, а також окремими медичними працівниками, які мають відповідний дозвіл (ліцензію).

Для забезпечення лікувально-профілактичною допомогою грома-

дян України, які мають відповідні пільги, встановлені законодавством, створюються спеціальні лікувально-профілактичні заклади.

Стаття 34. Лікуючий лікар

Лікуючий лікар може обиратися безпосередньо пацієнтом або призначатися керівником закладу охорони здоров'я чи його підрозділу. Обов'язками лікуючого лікаря є своєчасне і кваліфіковане обстеження і лікування пацієнта. Пацієнт вправі вимагати заміни лікаря.

Лікар має право відмовитися від подальшого ведення пацієнта, якщо останній не виконує медичних приписів або правил внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я, за умови, що це не загрожуватиме життю хворого і здоров'ю населення.

Лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого у разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму.

Стаття 35. Види лікувально-профілактичної допомоги

Держава гарантує подання доступної соціально прийнятної первинної лікувально-профілактичної допомоги як основної частини медико-санітарної допомоги населенню, що передбачає консультацію лікаря, просту діагностику і лікування основних найпоширеніших захворювань, травм та отруєнь, профілактичні заходи, направлення пацієнта для подання спеціалізованої і високоспеціалізованої допомоги. Первинна лікувально-профілактична допомога подається переважно за територіальною ознакою сімейними лікарями або іншими лікарями загальної практики.

Спеціалізована (вторинна) лікувально-профілактична допомога подається лікарями, які мають відповідну спеціалізацію і можуть забезпечити більш кваліфіковане консультування, діагностику, профілактику і лікування, ніж лікарі загальної практики.

Високоспеціалізована (третинна) лікувально-профілактична допомога подається лікарем або групою лікарів, які мають відповідну підготовку у галузі складних для діагностики і лікування захворювань, у разі лікування хвороб, що потребують спеціальних методів діагностики та лікування, а також з метою встановлення діагнозу і проведення лікування захворювань, що рідко зустрічаються.

Стаття 36. Направлення хворих на лікування за кордон

Громадяни України можуть направлятися для лікування за кордон у разі необхідності подання того чи іншого виду медичної допомоги хворому та неможливості її подання в закладах охорони здоров'я України.

Державні органи зобов'язані сприяти виїзду громадян України за кордон і перебуванню там в період лікування.

Порядок направлення громадян України за кордон для лікування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 37. Подання медичної допомоги в невідкладних та екстремальних ситуаціях

Медичні працівники зобов'язані подавати першу невідкладну допомогу при нещасних випадках і гострих захворюваннях. Медична допомога забезпечується службою швидкої медичної допомоги або найближчими лікувально-профілактичними закладами незалежно від відомчої підпорядкованості та форм власності з подальшим відшкодуванням витрат.

У невідкладних випадках, коли подання медичної допомоги через відсутність медичних працівників на місці неможливе, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані надавати транспорт для перевезення хворого до лікувально-профілактичного закладу. В цих випадках першу невідкладну допомогу також повинні подавати співробітники міліції, пожежної охорони, аварійних служб, водії транспортних засобів та представники інших професій, на яких цей обов'язок покладено законодавством і службовими інструкціями.

У разі загрози життю хворого медичні працівники та інші громадяни мають право використати будь-який наявний транспортний засіб для проїзду до місця перебування хворого з метою подання невідкладної допомоги або транспортування його в найближчий лікувально-профілактичний заклад.

Подання безплатної допомоги громадянам в екстремальних ситуаціях (стихійне лихо, катастрофи, аварії, масові отруєння, епідемії, епізоотії, радіаційне, бактеріологічне і хімічне забруднення тощо) покладається насамперед на спеціалізовані бригади постійної готовності служби екстреної медичної допомоги з відшкодуванням необхідних витрат місцевих закладів охорони здоров'я в повному обсязі за рахунок централізованих фондів.

Громадянам, які під час невідкладної або екстремальної ситуації брали участь у рятуванні людей і сприяли поданню медичної допомоги, гарантується у разі потреби в порядку, встановленому законодавством, безплатне лікування та матеріальна компенсація шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну.

Відповідальність за несвоєчасне і неякісне забезпечення подання медичної допомоги, що призвело до тяжких наслідків, несуть органи влади і спеціальні заклади, які обслуговують лікувальні заклади.

Стаття 38. Вибір лікаря і лікувального закладу

Кожний пацієнт має право вільного вибору лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги.

Кожний пацієнт має право, коли це виправдано його станом, бути прийнятим в будь-якому державному лікувально-профілактичному закладі за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування.

Стаття 39. Обов'язок надання медичної інформації

Лікар зобов'язаний пояснити пацієнтові в доступній формі стан його здоров'я, мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі наявності ризику для життя і здоров'я.

Пацієнт має право знайомитися з історією своєї хвороби та іншими документами, що можуть слугувати для подальшого лікування.

В особливих випадках, коли повна інформація може завдати шкоди здоров'ю пацієнта, лікар може її обмежити. В цьому разі він інформує членів сім'ї або законного представника пацієнта, враховуючи особисті інтереси хворого. Таким же чином лікар діє, коли пацієнт перебуває в непритомному стані.

Стаття 40. Лікарська таємниця

Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта.

Стаття 41. Звільнення від роботи на період хвороби

На період хвороби з тимчасовою втратою працездатності громадянам надається звільнення від роботи з виплатою у встановленому законодавством України порядку допомоги по соціальному страхуванню.

Стаття 42. Загальні умови медичного втручання

Медичне втручання (застосування методів діагностики, профілактики або лікування, пов'язаних із впливом на організм людини) допус-

кається лише в тому разі, коли воно не може завдати шкоди здоров'ю пацієнта.

Медичне втручання, пов'язане з ризиком для здоров'я пацієнта, допускається як виняток в умовах гострої потреби, коли можлива шкода від застосування методів діагностики, профілактики або лікування є меншою, ніж та, що очікується в разі відмови від втручання, а усунення небезпеки для здоров'я пацієнта іншими методами неможливе.

Ризиковані методи діагностики, профілактики або лікування визнаються допустимими, якщо вони відповідають сучасним науково обґрунтованим вимогам, спрямовані на відвернення реальної загрози життю та здоров'ю пацієнта, застосовуються за згодою інформованого про їх можливі шкідливі наслідки пацієнта, а лікар вживає всіх належних у таких випадках заходів для відвернення шкоди життю та здоров'ю пацієнта.

Стаття 43. Згода на медичне втручання

Згода інформованого відповідно до статті 39 цих Основ пацієнта необхідна для застосування методів діагностики, профілактики та лікування. Щодо пацієнта, який не досяг віку 15 років, а також пацієнта, визнаного в установленому законом порядку недієздатним, медичне втручання здійснюється за згодою їх законних представників.

*(частина перша статті 43 в редакції
Закону України від 22.02.2000 р. № 1489-III)*

У невідкладних випадках, коли реальна загроза життю хворого є наявною, згода хворого або його законних представників на медичне втручання не потрібна.

Якщо відсутність згоди може призвести до тяжких для пацієнта наслідків, лікар зобов'язаний йому це пояснити. Якщо і після цього пацієнт відмовляється від лікування, лікар має право взяти від нього письмове підтвердження, а при неможливості його одержання — засвідчити відмову відповідним актом у присутності свідків.

Якщо відмову дає законний представник пацієнта і вона може мати для пацієнта важкі наслідки, лікар повинен повідомити про це органи опіки і піклування.

Стаття 44. Застосування методів профілактики, діагностики, лікування і лікарських засобів

В медичній практиці лікарі зобов'язані застосовувати методи профілактики, діагностики і лікування та лікарські засоби, дозволені Міністерством охорони здоров'я України.

В інтересах вилікування хворого та за його згодою, а щодо непов

нолітніх та осіб, яких було визнано судом недієздатними, — за згодою їх батьків, опікунів або піклувальників лікар може застосовувати нові, науково обгрунтовані, але ще не допущені до загального застосування методи діагностики, профілактики, лікування та лікарські засоби. Щодо осіб віком від п'ятнадцяти до вісімнадцяти років чи визнаних судом обмежено дієздатними застосування таких методів та засобів проводиться за їх згодою та згодою їх батьків або інших законних представників.

Порядок застосування зазначених методів діагностики, профілактики, лікування і лікарських засобів встановлює Міністерство охорони здоров'я України.

Стаття 45. Медико-біологічні експерименти на людях

Застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно-корисною метою за умови їх наукової обгрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя, гласності застосування експерименту, повної інформованості і добровільної згоди особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці. Забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідження.

Порядок проведення медико-біологічних експериментів регулюється законодавчими актами України.

Стаття 46. Донорство крові та її компонентів

Задача крові для лікувального застосування здійснюється громадянами добровільно. Забороняється взяття донорської крові примусово, а також від людей, захворювання яких можуть передаватись реципієнту або заподіяти шкоду його здоров'ю. Органи і заклади охорони здоров'я при сприянні власників і керівників підприємств, установ та організацій зобов'язані всебічно розвивати донорство.

Донорам надаються пільги, передбачені законодавством України.

Стаття 47. Трансплантація органів та інших анатомічних матеріалів

Застосування методу пересадки від донора до реципієнта органів та інших анатомічних матеріалів здійснюється у визначеному законодавством порядку при наявності їх згоди або згоди їх законних представників за умови, якщо використання інших засобів і методів для підтримання життя, відновлення або поліпшення здоров'я не дає ба-

жаних результатів, а завдана при цьому шкода донору є меншою, ніж та, що загрожувала реципієнту.

Стаття 48. Штучне запліднення та імплантація ембріона

Застосування штучного запліднення та імплантації ембріона здійснюється згідно з умовами та порядком, встановленими Міністерством охорони здоров'я України, на прохання дієздатної жінки, з якою проводиться така дія, за умови наявності письмової згоди подружжя, забезпечення анонімності донора та збереження лікарської таємниці.

Розкриття анонімності донора може бути здійснено в порядку, передбаченому законодавством.

Стаття 49. Застосування методів стерилізації

Застосування методів стерилізації може здійснюватися за власним бажанням або добровільною згодою пацієнта в акредитованих закладах охорони здоров'я за медичними показаннями, що встановлюються Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 50. Добровільне штучне переривання вагітності

Операція штучного переривання вагітності (аборт) може бути проведена за бажанням жінки у акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше 12 тижнів.

Аборт при вагітності від 12 до 28 тижнів за соціальними і медичними показаннями може бути зроблено в окремих випадках і в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 51. Зміна (корекція) статевої належності

На прохання пацієнта відповідно до медико-біологічних і соціально-психологічних показань, які встановлюються Міністерством охорони здоров'я України, йому може бути проведено шляхом медичного втручання в акредитованих закладах охорони здоров'я зміну (корекцію) його статевої належності.

Особі, якій було здійснено зміну статевої належності, видається медичне свідоцтво, на підставі якого надалі вирішується питання про відповідні зміни в її правовому статусі.

Стаття 52. Подання медичної допомоги хворому в критичному для життя стані

Медичні працівники зобов'язані подавати медичну допомогу у повному обсязі хворому, який знаходиться в критичному для життя стані.

Така допомога може також подаватися спеціально створеними закладами охорони здоров'я, що користуються пільгами з боку держави.

Активні заходи щодо підтримання життя хворого припиняються в тому випадку, коли стан людини визначається як незворотня смерть. Порядок припинення таких заходів, поняття та критерії смерті визначаються Міністерством охорони здоров'я України відповідно до сучасних міжнародних вимог.

Медичним працівникам забороняється здійснення еутаназії — навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань.

Стаття 53. Спеціальні заходи профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань

З метою охорони здоров'я населення органи і заклади охорони здоров'я зобов'язані здійснювати спеціальні заходи профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань (туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепра, хронічний алкоголізм, наркоманія), а також карантинних захворювань.

Порядок здійснення госпіталізації та лікування таких хворих, у тому числі і у примусовому порядку, встановлюється законодавчими актами України.

Розділ VI

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИМИ І ПРОТЕЗНИМИ ЗАСОБАМИ

Стаття 54. Порядок забезпечення лікарськими засобами та імунобіологічними препаратами

Громадяни забезпечуються лікарськими засобами та імунобіологічними препаратами через аптечні та лікувально-профілактичні заклади.

Порядок забезпечення громадян безплатно або на пільгових умовах лікарськими засобами та імунобіологічними препаратами визначається законодавством України.

Аптечні і лікувально-профілактичні заклади можуть відпускати лише такі лікарські засоби та імунобіологічні препарати, які дозволені для застосування Міністерством охорони здоров'я України, і несуть відповідальність за забезпечення належного режиму їх зберігання та реалізації, а також за підтримання обов'язкового асортименту лікарських засобів та імунобіологічних препаратів, в тому числі необхідного запасу на випадок епідемічних захворювань, стихійного лиха та катастроф.

Міністерство охорони здоров'я України регулярно інформує працівників охорони здоров'я і населення про лікарські засоби та імунобіологічні препарати, дозволені до застосування.

Стаття 55. Виробництво лікарських засобів та імунобіологічних препаратів

Виробництво нових лікарських засобів та імунобіологічних препаратів для медичних цілей допускається з дозволу Міністерства охорони здоров'я України після встановлення їх лікувальної або профілактичної ефективності.

Якість лікарських засобів та імунобіологічних препаратів повинна відповідати вимогам Державної Фармакопеї України і технічним умовам, затвердженим у встановленому порядку.

Контроль за якістю лікарських засобів та імунобіологічних препаратів, що виготовляються підприємствами України, здійснюється Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 56. Забезпечення протезною допомогою

Громадяни у необхідних випадках забезпечуються протезами, ортопедичними, коригуючими виробами, окулярами, слуховими апаратами, засобами лікувальної фізкультури і спеціальними засобами пересування.

Категорії осіб, які підлягають безплатному або пільговому забезпеченню зазначеними виробами і предметами, а також умови і порядок забезпечення ними встановлюються законодавством України.

Розділ VII

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я МАТЕРІ ТА ДИТИНИ

Стаття 57. Заохочення материнства.

Гарантії охорони здоров'я матері та дитини

Материнство в Україні охороняється і заохочується державою.

Охорона здоров'я матері та дитини забезпечується організацією широкої мережі жіночих, медико-генетичних та інших консультацій, пологових будинків, санаторіїв та будинків відпочинку для вагітних жінок і матерів з дітьми, ясел, садків та інших дитячих закладів; наданням жінці відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами з виплатою допомоги по соціальному страхуванню та встановленням перерв у роботі для годування дитини; виплатою у встановленому порядку допомоги у зв'язку з народженням дитини і допомоги на час догляду за хворою дитиною.

ною; заборонаю застосування праці жінок на важких і шкідливих для здоров'я виробництвах, переведенням вагітних жінок на легку роботу із збереженням середнього заробітку; поліпшенням і оздоровленням умов праці та побуту; усуненням негативних екологічних факторів; державною і громадською допомогою сім'ї та іншими заходами у порядку, встановленому законодавством України.

З метою охорони здоров'я жінки їй надається право самій вирішувати питання про материнство.

Стаття 58. Забезпечення медичною допомогою вагітних жінок і новонароджених

Заклади охорони здоров'я забезпечують кожній жінці кваліфікований медичний нагляд за перебігом вагітності, стаціонарну медичну допомогу при пологах і лікувально-профілактичну допомогу матері та новонародженій дитині.

Стаття 59. Піклування про зміцнення та охорону здоров'я дітей і підлітків

Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я своїх дітей, їх фізичний та духовний розвиток, ведення ними здорового способу життя. У разі порушення цього обов'язку, якщо воно завдає істотної шкоди здоров'ю дитини, винні у встановленому порядку можуть бути позбавлені батьківських прав.

З метою виховання здорового молодого покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних сил держава забезпечує розвиток широкої мережі дитячих садків, шкіл-інтернатів, оздоровниць, таборів відпочинку та інших дитячих закладів.

Дітям, які перебувають на вихованні в дитячих закладах і навчаються в школах, забезпечуються необхідні умови для збереження і зміцнення здоров'я та гігієнічного виховання. Умови навчально-трудового навантаження, а також вимоги щодо режиму проведення занять визначаються за погодженням з Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 60. Забезпечення дітей і підлітків медичною допомогою

Медична допомога дітям і підліткам забезпечується лікувально-профілактичними і оздоровчими закладами, дитячими поліклініками, відділеннями, диспансерами, лікарнями, санаторіями та іншими закладами охорони здоров'я. До державних дитячих санаторіїв путівки дітям надаються безплатно.

Діти і підлітки перебувають під диспансерним наглядом.

Стаття 61. Дитяче харчування

Держава забезпечує дітей віком до трьох років виготовленими переважно на промисловій основі з екологічно чистої сировини якісними дитячими сумішами та іншими продуктами дитячого харчування.

Контроль за виконанням санітарно-гігієнічних та інших нормативних вимог щодо продуктів дитячого харчування покладається на органи державного санітарного нагляду.

(стаття 61 в редакції Закону України від 03.02.93 р. № 2978-XII)

Стаття 62. Контроль за охороною здоров'я дітей у дитячих виховних і навчальних закладах

Контроль за охороною здоров'я дітей та проведенням оздоровчих заходів у дитячих виховних і навчальних закладах здійснюють органи та заклади охорони здоров'я разом з органами і закладами народної освіти за участю громадських організацій.

Стаття 63. Державна допомога громадянам у здійсненні догляду за дітьми з дефектами фізичного або психічного розвитку

Діти з дефектами фізичного або психічного розвитку, які потребують медико-соціальної допомоги і спеціального догляду, за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, можуть утримуватися в будинках дитини, дитячих будинках та інших спеціалізованих дитячих закладах за державний рахунок.

Сім'ям або особам та закладам, на утриманні яких перебувають такі діти, подається медико-соціальна допомога у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 64. Пільги, що надаються матерям в разі хвороби дітей

При неможливості госпіталізації або відсутності показань до стаціонарного лікування хворої дитини мати або інший член сім'ї, який доглядає дитину, може звільнитися від роботи з виплатою допомоги з фондів соціального страхування у встановленому порядку. При стаціонарному лікуванні дітей віком до шести років, а також тяжкохворих дітей старшого віку, які потребують за висновком лікарів материнського догляду, матері або іншим членам сім'ї надається можливість перебувати з дитиною в лікувальному закладі із забезпеченням безплатного харчування і умов для проживання та виплатою допомоги по соціальному страхуванню у встановленому порядку.

Стаття 65. Контроль за трудовим і виробничим навчанням та умовами праці підлітків

Виробниче навчання підлітків дозволяється відповідно до законодавства за тими професіями, які відповідають їх віку, фізичному і розумовому розвитку та стану здоров'я. Трудове та виробниче навчання здійснюється під систематичним медичним контролем.

Контроль за умовами праці підлітків, а також проведенням спеціальних заходів, спрямованих на запобігання захворюванням підлітків, здійснюють органи і заклади охорони здоров'я разом з власниками підприємств, установ, організацій, а також органами професійно-технічної освіти, органами народної освіти, громадськими організаціями.

Стаття 66. Обов'язкові медичні огляди працюючих підлітків

Медичний огляд підлітків є обов'язковим для вирішення питання про прийняття їх на роботу. Медичні огляди працюючих підлітків повинні проводитись регулярно, але не рідше одного разу на рік.

Розділ VIII

МЕДИКО-САНІТАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ВІДПОЧИНКУ

Стаття 67. Медико-санітарне забезпечення санаторно-курортної діяльності

Санаторно-курортні заклади здійснюють свою діяльність у порядку, передбаченому законодавством про курорти. З метою забезпечення подання в них належної лікувально-профілактичної допомоги відкриття санаторно-курортного закладу, встановлення його спеціалізації (медичного профілю) та медичних показань і протипоказань для санаторно-курортного лікування здійснюється за погодженням з Міністерством охорони здоров'я України або уповноваженим ним на це органом.

Потреба у санаторно-курортному лікуванні визначається лікарем за станом здоров'я хворого і оформляється медичними документами відповідно до встановленого Міністерством охорони здоров'я України зразка.

Органи охорони здоров'я зобов'язані подавати санаторно-курортним закладам науково-методичну і консультативну допомогу.

Державний контроль за поданням лікувально-профілактичної допомоги в санаторно-курортних закладах здійснюють Міністерство охорони здоров'я України і уповноважені ним органи, які мають право у встановленому законодавчими актами порядку зупиняти діяльність цих

закладів через порушення законодавства про охорону здоров'я або законних прав та інтересів громадян.

Стаття 68. Медико-санітарне забезпечення відпочинку

Власники та керівники будинків відпочинку, пансіонатів, туристських баз, інших підприємств, установ і організацій, діяльність яких пов'язана з організацією відпочинку населення, зобов'язані створити здорові і безпечні умови для відпочинку, фізкультурно-оздоровчих занять, додержувати законодавства про охорону здоров'я і санітарно-гігієнічних норм, забезпечити можливість подання особам, які відпочивають, необхідної лікувально-профілактичної допомоги.

(частина перша статті 68 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.10.94 р. № 200/94-ВР)

Державний контроль за медико-санітарним забезпеченням відпочинку населення здійснюють органи охорони здоров'я.

Розділ IX

МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Стаття 69. Медико-соціальна експертиза втрати працездатності

Експертиза тимчасової непрацездатності громадян здійснюється у закладах охорони здоров'я лікарем або комісією лікарів, які встановлюють факт необхідності надання відпустки у зв'язку з хворобою, каліцтвом, вагітністю та пологами, для догляду за хворим членом сім'ї, у період карантину, для протезування, санаторно-курортного лікування, визначають необхідність і строки тимчасового переведення працівника у зв'язку з хворобою на іншу роботу у встановленому порядку, а також приймають рішення про направлення на медико-соціальну експертну комісію для визначення наявності та ступеня тривалої або постійної втрати працездатності.

Експертиза тривалої або стійкої втрати працездатності здійснюється медико-соціальними експертними комісіями, які встановлюють ступінь та причину інвалідності, визначають для інвалідів роботи і професії, доступні їм за станом здоров'я, перевіряють правильність використання праці інвалідів згідно з висновком експертної комісії та сприяють відновленню працездатності інвалідів.

Висновки органів медико-соціальної експертизи про умови і характер праці інвалідів є обов'язковими для власників та адміністрації підприємств, установ і організацій.

Порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 70. Військово-лікарська експертиза

Військово-лікарська експертиза визначає придатність до військової служби призовників, військовослужбовців та військовозобов'язаних, встановлює причинний зв'язок захворювань, поранень і травм з військовою службою та визначає необхідність і умови застосування медико-соціальної реабілітації та допомоги військовослужбовцям.

Військово-лікарська експертиза здійснюється військово-лікарськими комісіями, які створюються при військових комісаріатах і закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Служби безпеки України та інших військових формувань.

Порядок організації та проведення військово-лікарської експертизи встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 71. Судово-медична і судово-психіатрична експертизи

Проведення судово-медичної і судово-психіатричної експертизи призначається особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором або судом у порядку, встановленому законодавством, для вирішення питань, що потребують спеціальних знань в галузі судової медицини або судової психіатрії.

Організаційне керівництво судово-медичною і судово-психіатричною службами здійснює Міністерство охорони здоров'я України.

Стаття 72. Патологоанатомічні розтини

Патологоанатомічні розтини трупів проводяться з метою встановлення причин і механізмів смерті хворого.

В обов'язковому порядку патологоанатомічні розтини здійснюються при наявності підозри на насильницьку смерть, а також коли смерть хворого настала в закладі охорони здоров'я, за винятком випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

За наявністю письмової заяви близьких родичів або задокументованого волевиявлення покійного і відсутності підозри на насильницьку смерть, виходячи з релігійних та інших поважних мотивів, патологоанатомічний розтин може не проводитися.

Порядок проведення патологоанатомічного розтину визначається Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 73. Альтернативна медична експертиза

У разі незгоди громадянина з висновками державної медичної експертизи та в інших передбачених законодавством випадках на вигоду громадянина проводиться альтернативна медична (медико-соціальна, військово-лікарська) експертиза або патологоанатомічний розтин.

Альтернативна медична експертиза здійснюється фахівцями відповідного профілю і кваліфікації. Громадяни самостійно обирають експертну установу та експертів.

Порядок та умови проведення альтернативної медичної експертизи визначаються Кабінетом Міністрів України.

(стаття 73 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 25.02.94 р. № 4039а-XII)

Розділ X

МЕДИЧНА І ФАРМАЦЕВТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 74. Заняття медичною і фармацевтичною діяльністю

Медичною і фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам.

Як виняток за спеціальним дозволом Міністерства охорони здоров'я України або уповноваженого ним органу охорони здоров'я особам без спеціальної освіти дозволяється діяльність у галузі народної і нетрадиційної медицини.

Єдині кваліфікаційні вимоги до осіб, які займаються певними видами медичної і фармацевтичної діяльності, у тому числі в галузі народної і нетрадиційної медицини, встановлюються Міністерством охорони здоров'я України. Відповідальність за дотримання зазначених кваліфікаційних вимог несуть керівники закладу охорони здоров'я і ті органи, яким надано право видавати дозвіл (ліцензію) на заняття індивідуальною підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я.

Особи, які пройшли медичну або фармацевтичну підготовку в навчальних закладах іноземних країн, допускаються до професійної діяльності після перевірки їх кваліфікації у порядку, встановленому Міністерством охорони здоров'я України, якщо інше не передбачено законодавством або міжнародними договорами, в яких бере участь Україна.

Стаття 75. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників

Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників здійснюються відповідними середніми спеціальними і вищими навчальними та науковими закладами, закладами підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів, а також через інтернатуру, клінічну ординатуру, аспірантуру і докторантуру згідно з

законодавством про освіту.

Навчальні плани та програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників у встановленому порядку погоджуються з Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 76. Присяга лікаря України

Випускники медичних спеціальностей вищих медичних навчальних закладів приносять Присягу лікаря України.

Текст Присяги лікаря України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 77. Професійні права та пільги медичних і фармацевтичних працівників

Медичні і фармацевтичні працівники мають право на:

- а) заняття медичною і фармацевтичною діяльністю відповідно до спеціальності та кваліфікації;
- б) належні умови професійної діяльності;
- в) підвищення кваліфікації, перепідготовку не рідше одного разу на п'ять років у відповідних закладах та установах;
- г) вільний вибір апробованих форм, методів і засобів діяльності, впровадження у встановленому порядку сучасних досягнень медичної та фармацевтичної науки і практики;
- д) безплатне користування соціальною, екологічною та спеціальною медичною інформацією, необхідною для виконання професійних обов'язків;
- е) обов'язкове страхування за рахунок власника закладу охорони здоров'я у разі заподіяння шкоди їх життю і здоров'ю у зв'язку з виконанням професійних обов'язків у випадках, передбачених законодавством;
- є) соціальну допомогу з боку держави у разі захворювання, каліцтва або в інших випадках втрати працездатності, що настала у зв'язку з виконанням професійних обов'язків;
- ж) встановлення у державних закладах охорони здоров'я середніх ставок і посадових окладів на рівні, не нижчому від середньої заробітної плати працівників промисловості;

*(пункт "ж" частини першої статті 77
зупинено згідно з Декретом Кабінету Міністрів України
від 31.12.92 р. № 23-92)*

*(чинність пункту "ж" частини першої статті 77 відновлено
згідно із Законом України від 23.09.94 р. 183/94-ВР)*

- з) скорочений робочий день і додаткову оплачувану відпустку у випадках, встановлених законодавством;
- и) пільгові умови пенсійного забезпечення;
- і) пільгове надання житла та забезпечення телефоном;
- ї) безплатне користування квартирою з опаленням і освітленням тим, хто проживає в сільській місцевості, надання пільг щодо сплати земельного податку, кредитування, обзаведення господарством і будівництва власного житла, придбання автотранспорту;
- й) першочергове одержання лікувально-профілактичної допомоги і забезпечення лікарськими та протезними засобами;
- к) створення наукових медичних товариств, професійних спілок та інших громадських організацій;
- л) судовий захист професійної честі та гідності.

Законодавством може бути передбачено інші права та пільги для медичних і фармацевтичних працівників. На них також можуть поширюватися пільги, що встановлюються для своїх працівників підприємствами, установами і організаціями, яким вони подають медико-санітарну допомогу.

Стаття 78. Професійні обов'язки медичних і фармацевтичних працівників

Медичні і фармацевтичні працівники зобов'язані:

- а) сприяти охороні та зміцненню здоров'я людей, запобіганню і лікуванню захворювань, подавати своєчасну та кваліфіковану медичну і лікарську допомогу;
- б) безплатно подавати першу невідкладну медичну допомогу громадянам у разі нещасного випадку та в інших екстремальних ситуацій;
- в) поширювати наукові та медичні знання серед населення, пропагувати, в тому числі власним прикладом, здоровий спосіб життя;
- г) дотримувати вимог професійної етики і деонтології, зберігати лікарську таємницю;
- д) постійно підвищувати рівень професійних знань та майстерності;
- е) подавати консультативну допомогу своїм колегам та іншим працівникам охорони здоров'я.

Медичні та фармацевтичні працівники несуть також інші обов'язки, передбачені законодавством.

Розділ XI

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 79. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я

Україна — учасник міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я, член Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших міжнародних організацій. Держава гарантує зазначеним організаціям належні умови діяльності на території України, сприяє розширенню і поглибленню участі України у заходах, що ними проводяться.

Відповідно до своїх міжнародно-правових зобов'язань держава бере участь у реалізації міжнародних програм охорони здоров'я; здійснює обмін екологічною і медичною інформацією; сприяє професійним та науковим контактам працівників охорони здоров'я, обміну прогресивними методами і технологіями, експорту та імпорту медичного обладнання, лікарських препаратів та інших товарів, необхідних для здоров'я, діяльності спільних підприємств в галузі охорони здоров'я; організує спільну підготовку фахівців, розвиває і підтримує всі інші форми міжнародного співробітництва, що не суперечать міжнародному праву і національному законодавству.

Заклади охорони здоров'я, громадяни та їх об'єднання мають право відповідно до чинного законодавства самостійно укладати договори (контракти) з іноземними юридичними і фізичними особами на будь-які форми співробітництва, брати участь у діяльності відповідних міжнародних організацій, здійснювати зовнішньоекономічну діяльність.

Неправомірні обмеження міжнародного співробітництва з боку державних органів і посадових осіб можуть бути оскаржені у встановленому порядку, в тому числі і до суду.

Розділ XII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Стаття 80. Відповідальність за порушення законодавства про охорону здоров'я

Особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Президент України Л. КРАВЧУК
м. Київ, 19 листопада 1992 року
№ 2801-XII

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

*Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
від 17 грудня 1996 року № 607/96-ВР,
від 11 червня 1997 року № 331/97-ВР,
від 18 листопада 1997 року № 642/97-ВР,
від 30 червня 1999 року № 783-XIV,
від 14 грудня 1999 року № 1288-XIV,
від 21 грудня 2000 року № 2171-III,
від 15 листопада 2001 року № 2788-III*

Цей Закон регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів і понять

У цьому Законі терміни і поняття вживаються у такому значенні:

— санітарне та епідемічне благополуччя населення — оптимальні умови життєдіяльності, що забезпечують низький рівень захворюваності, відсутність шкідливого впливу на здоров'я населення факторів навколишнього середовища, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань;

— державні санітарні норми, правила, гігієнічні нормативи (санітарні норми) — обов'язкові для виконання нормативні документи, що визначають критерії безпеки та (або) нешкідливості для людини факторів навколишнього середовища і вимоги щодо забезпечення оптимальних чи допустимих умов життєдіяльності людини;

— небезпечний фактор — будь-який хімічний, фізичний, біологічний чинник, речовина, матеріал або продукт, що впливає або за певних умов може негативно впливати на здоров'я людини;

— санітарні та протиепідемічні заходи — діяльність, спрямована на створення безпечних для здоров'я умов побуту, праці, навчання,

відпочинку та інших сфер життя і діяльності людини, запобігання виникненню та поширенню інфекційних хвороб.

Стаття 2. Законодавство України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

Законодавство України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення (санітарне законодавство) базується на Основах законодавства України про охорону здоров'я і складається з цього Закону, інших актів законодавства та санітарних норм.

Стаття 3. Фінансове забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

Фінансування санітарних і протиепідемічних заходів, а також програм забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, інших програм, спрямованих на профілактику захворювань населення, здійснюється за рахунок державного і місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, а також позабюджетних коштів.

Частина друга статті 3 втратила чинність

(згідно із Законом України від 30.06.99 р. № 783-XIV)

Розділ II

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН, ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Стаття 4. Права громадян

Громадяни мають право на:

— безпечні для здоров'я і життя продукти харчування, питну воду, умови праці, навчання, виховання, побуту, відпочинку та навколишнє природне середовище;

— участь у розробці, обговоренні та громадській експертизі проєктів програм і планів забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, внесення пропозицій з цих питань до відповідних органів;

— відшкодування шкоди, завданої їх здоров'ю внаслідок порушення підприємствами, установами, організаціями, громадянами санітарного законодавства;

— достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, здоров'я населення, а також про наявні та можливі фактори ризику для здоров'я та їх ступінь.

Законодавством України громадянам можуть бути надані й інші права щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.

Стаття 5. Обов'язки громадян

Громадяни зобов'язані:

- піклуватися про своє здоров'я та здоров'я і гігієнічне виховання своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян;
- брати участь у проведенні санітарних і протиепідемічних заходів;
- проходити обов'язкові медичні огляди та робити щеплення у передбачених законодавством випадках;
- виконувати розпорядження та вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби при здійсненні ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
- виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.

Стаття 6. Права підприємств, установ і організацій

Підприємства, установи і організації мають право на:

- одержання від органів державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, а також відповідних органів і закладів охорони здоров'я інформації про стан здоров'я населення, санітарну та епідемічну ситуацію, законодавчі, нормативні акти з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення та санітарні норми;
- відшкодування збитків, завданих їм внаслідок порушень санітарного законодавства підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

Стаття 7. Обов'язки підприємств, установ і організацій

Підприємства, установи і організації зобов'язані:

- за пропозиціями посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби розробляти і здійснювати санітарні та протиепідемічні заходи;
- у випадках, передбачених санітарними нормами, забезпечувати лабораторний контроль за виконанням вимог цих норм щодо безпеки використання (зберігання, транспортування тощо) шкідливих для здоров'я речовин та матеріалів, утворюваних внаслідок їх діяльності викидів, скидів, відходів та факторів, а також готової продукції;
- на вимогу посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби надавати безоплатно зразки використовуваних сировини і матеріалів, а також продукції, що випускається чи реалізується, для про-

ведення державної санітарно-гігієнічної експертизи;

— виконувати розпорядження і вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби при здійсненні ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду;

— усувати за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби від роботи, навчання, відвідування дошкільних закладів осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, хворих на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби, або осіб, які були в контакті з такими хворими, з виплатою у встановленому порядку допомоги з соціального страхування, а також осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій, перелік яких встановлюється Міністерством охорони здоров'я України;

— негайно інформувати органи, установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби про надзвичайні події і ситуації, що становлять загрозу здоров'ю населення, санітарному та епідемічному благополуччю;

— відшкодовувати у встановленому порядку працівникам і громадянам шкоду, завдану їх здоров'ю внаслідок порушення санітарного законодавства.

Власники підприємств, установ і організацій та уповноважені ними органи зобов'язані забезпечувати їх необхідними для розробки та здійснення санітарних та протиепідемічних заходів санітарними нормами.

Стаття 8. Захист прав громадян, підприємств, установ і організацій

Рішення і дії посадових осіб органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування, а також громадян, якими порушено права підприємств, установ, організацій чи громадян з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, можуть бути оскаржені в місячний термін відповідному головному державному санітарному лікарю або до суду.

Розділ III

ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 9. Гігієнічна регламентація і державна реєстрація небезпечних факторів

Гігієнічній регламентації підлягає будь-який небезпечний фактор фізичної, хімічної, біологічної природи, присутній у середовищі житте-

діяльності людини. Вона здійснюється з метою обмеження інтенсивності або тривалості дії таких факторів шляхом встановлення критеріїв їх допустимого впливу на здоров'я людини.

Гігієнічна регламентація небезпечних факторів забезпечується Міністерством охорони здоров'я України згідно з положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Перелік установ та організацій, які проводять роботи з гігієнічної регламентації небезпечних факторів, визначається Міністерством охорони здоров'я України за узгодженням з Державним комітетом України по стандартизації, метрології та сертифікації.

Державна реєстрація передбачає створення та ведення єдиного Державного реєстру небезпечних факторів, в якому наводяться назви небезпечних хімічних речовин та біологічних чинників, дані про їх призначення, властивості, методи індикації, біологічну дію, ступінь небезпеки для здоров'я людини, характер поведінки у навколишньому середовищі, виробництво, гігієнічні регламенти застосування тощо. Державна реєстрація небезпечного фактора може бути здійснена лише за наявності встановлених для нього гігієнічних регламентів.

Використання в народному господарстві та побуті будь-якого небезпечного фактора хімічної та біологічної природи допускається лише за наявності сертифіката, що засвідчує його державну реєстрацію.

Державна реєстрація небезпечних факторів здійснюється в порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Державна санітарно-гігієнічна експертиза

Державна санітарно-гігієнічна експертиза полягає у комплексному вивченні документів (проектів, технологічних регламентів, інвестиційних програм тощо), а також діючих об'єктів та пов'язаних з ними небезпечних факторів на відповідність вимогам санітарних норм.

Державна санітарно-гігієнічна експертиза передбачає:

— визначення безпеки господарської та іншої діяльності, умов праці, навчання, виховання, побуту, що прямо чи побічно негативно впливають або можуть вплинути на здоров'я населення;

— встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарних норм;

— оцінку повноти та обґрунтованості санітарних і протиепідемічних заходів;

— оцінку можливого негативного впливу небезпечних факторів, пов'язаних з діяльністю об'єктів експертизи, визначення ступеня створеного ними ризику для здоров'я населення.

Стаття 11. Об'єкти державної санітарно-гігієнічної експертизи

Державній санітарно-гігієнічній експертизі підлягають:

- проекти міждержавних, національних, регіональних, місцевих і галузевих програм соціально-економічного розвитку;
- інвестиційні проекти і програми у випадках і порядку, встановлених законодавством;
- схеми, передпроектна документація, що стосується районного планування і забудови населених пунктів, курортів тощо;
- проектна документація на відведення земельних ділянок, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти будівництва, розширення, реконструкції об'єктів будь-якого призначення;
- проекти нормативно-технічної, інструкційно-методичної документації, що стосується здоров'я та середовища життєдіяльності людини;
- продукція, напівфабрикати, речовини, матеріали та небезпечні фактори, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей;
- документація на розроблювані техніку, технології, устаткування, інструменти тощо;
- діючі об'єкти, у тому числі військового та оборонного призначення.

Стаття 12. Проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи

Державна санітарно-гігієнічна експертиза проводиться експертними підрозділами закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, а в особливо складних випадках — комісіями, що утворюються головним державним санітарним лікарем.

До проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи можуть залучатися за їх згодою фахівці наукових, проектно-конструкторських, інших установ та організацій незалежно від їх підпорядкування, представники громадськості, експерти міжнародних організацій.

Рішення про необхідність і періодичність проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи діючих об'єктів приймається відповідними посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перелік установ, організацій, лабораторій, що можуть залучатися до проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи, встановлюється головним державним санітарним лікарем України.

Висновок щодо результатів державної санітарно-гігієнічної експертизи затверджується відповідним головним державним санітарним лікарем.

Порядок проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи регулюється законодавством України.

Стаття 13. Вимоги до ліцензування видів діяльності, пов'язаних з потенційною небезпекою для здоров'я людей

Діяльність, пов'язана з потенційною небезпекою для здоров'я людей, підлягає ліцензуванню в порядку, встановленому законодавством.

До таких видів діяльності належать: виробництво, переробка та реалізація продуктів харчування та харчових добавок, медикаментів, медичних імунобіологічних препаратів, предметів гігієни та санітарії, косметично-парфюмерних виробів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, товарів побутової хімії, комунально-побутове та медичне обслуговування населення, виховання та навчання дітей і підлітків, а також будь-які роботи з біологічними агентами та хімічними речовинами, джерелами іонізуючих та неіонізуючих випромінювань і радіоактивними речовинами.

При ліцензуванні видів діяльності, пов'язаних з потенційною небезпекою для здоров'я людей, обов'язково повинні враховуватись вимоги державної санітарно-епідеміологічної служби щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Невиконання встановлених при наданні ліцензії вимог та умов щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення тягне за собою скасування ліцензії.

Стаття 14. Вимоги безпеки для здоров'я і життя населення у державних стандартах та інших нормативно-технічних документах

Вимоги безпеки для здоров'я і життя населення є обов'язковими у державних стандартах та інших нормативно-технічних документах на вироби, сировину, технології, інші об'єкти середовища життєдіяльності людини.

Проекти державних стандартів та інших нормативно-технічних документів на всі види нової (модернізованої) продукції підлягають обов'язковій державній санітарно-гігієнічній експертизі.

Продукція, на яку в державних стандартах та в інших нормативно-технічних документах є вимоги щодо безпеки для здоров'я і життя населення, підлягає обов'язковій сертифікації.

Нагляд за дотриманням вимог санітарних норм у стандартах та інших нормативно-технічних документах, відповідністю продукції вимогам безпеки для здоров'я і життя населення здійснюють органи, установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби.

Головний державний санітарний лікар України погоджує методи контролю і випробувань продукції щодо її безпеки для здоров'я і життя населення, інструкції (правила) використання продукції підвищеної небезпеки.

Перелік установ, організацій та закладів, яким надається право випробування продукції на відповідність її вимогам безпеки для здоров'я і життя населення, визначається Державним комітетом України по стандартизації, метрології та сертифікації за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

Стаття 15. Вимоги до проектування, будівництва, розробки, виготовлення і використання нових засобів виробництва та технологій

Підприємства, установи, організації та громадяни при розробленні і використанні нових технологій, проектуванні, розміщенні, будівництві, реконструкції та технічному переобладнанні підприємств, виробничих об'єктів і споруд будь-якого призначення, плануванні та забудові населених пунктів, курортів, проектуванні і будівництві каналізаційних, очисних, гідротехнічних споруд, інших об'єктів зобов'язані дотримувати вимог санітарного законодавства.

Планування і забудова населених пунктів, курортів повинна передусім передбачати створення найбільш сприятливих умов для життя, а також для збереження і зміцнення здоров'я громадян.

Надання земельних ділянок під будівництво, затвердження норм проектування, проектної та нормативно-технічної документації на будівництво, реконструкцію, введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого, соціально-культурного та іншого призначення, розробка, виготовлення і використання нових машин, механізмів, устаткування, інших засобів виробництва, нових технологій здійснюється за погодженням з державною санітарно-епідеміологічною службою.

Стаття 16. Умови ввезення продукції з-за кордону, її реалізації та використання

Підприємства, установи, організації та громадяни можуть ввозити з-за кордону сировину, продукцію (вироби, обладнання, технологічні лінії тощо) і реалізовувати чи використовувати їх в Україні лише за наявності даних щодо безпеки для здоров'я населення.

Перелік та зміст цих даних встановлюється головним державним санітарним лікарем України.

У разі відсутності зазначених даних ввезення, реалізація та використання продукції закордонного виробництва дозволяється лише після отримання позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи.

Стаття 17. Вимоги до продовольчої сировини і продуктів харчування, умов їх транспортування, зберігання та реалізації

Продовольча сировина, продукти харчування, а також матеріали, обладнання і вироби, що використовуються при їх виготовленні, зберіганні, транспортуванні та реалізації, повинні відповідати вимогам санітарних норм і підлягають обов'язковій сертифікації.

Підприємства, установи, організації та громадяни, які виробляють, зберігають, транспортують чи реалізують продукти харчування і продовольчу сировину, несуть відповідальність за їх безпеку для здоров'я і життя населення, відповідність вимогам санітарних норм.

Розробка і виробництво нових видів продуктів харчування, впровадження нових технологічних процесів їх виробництва та обробки, а також матеріалів, що контактують з продовольчою сировиною чи продуктами харчування під час виготовлення, зберігання, транспортування та реалізації, дозволяються головним державним санітарним лікарем на підставі позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи.

Стаття 18. Вимоги до господарсько-питного водопостачання і місць водокористування

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування зобов'язані забезпечити жителів міст та інших населених пунктів питною водою, кількість та якість якої повинні відповідати вимогам санітарних норм і державного стандарту. Виробничий контроль за якістю питної води в процесі її добування, обробки та у розподільних мережах здійснюють підприємства водопостачання.

Вода відкритих водойм, що використовується для господарсько-питного водопостачання, купання, спортивних занять, організованого відпочинку, з лікувальною метою, а також вода водойм у межах населених пунктів повинна відповідати санітарним нормам.

Підприємства, установи, організації, що використовують водойми (у тому числі моря) для скидання стічних, дренажних, поливних та інших забруднених вод, повинні забезпечити якість води у місцях водокористування відповідно до вимог санітарних норм.

Для водопроводів господарсько-питного водопостачання, їх джерел встановлюються зони санітарної охорони із спеціальним режимом. Порядок встановлення і режим цих зон визначаються законодавством України.

Стаття 19. Гігієнічні вимоги до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших приміщеннях

Атмосферне повітря в населених пунктах, на територіях підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, повітря у виробничих та інших приміщеннях тривалого чи тимчасового перебування людей повинно відповідати санітарним нормам.

Підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та усунення причин забруднення атмосферного повітря, фізичного впливу на атмосферу в населених пунктах, рекреаційних зонах, а також повітря у жилих та виробничих приміщеннях, у навчальних, лікувально-профілактичних та інших закладах, інших місцях тривалого чи тимчасового перебування людей.

Стаття 20. Умови виховання та навчання

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації, власники і адміністрація навчально-виховних закладів та громадяни, які організують або здійснюють навчальні та виховні процеси, зобов'язані забезпечити для цього умови, що відповідають вимогам санітарних норм, здійснювати заходи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я, гігієнічне виховання відповідних груп населення та вивчення ними основ гігієни.

Режими навчання та виховання, навчально-трудове навантаження дітей і підлітків підлягають обов'язковому погодженню з відповідними органами та установами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Стаття 21. Гігієнічне навчання і виховання громадян

Гігієнічне виховання є одним з головних завдань виховних установ та навчальних закладів. Курс гігієнічного навчання — обов'язкова складова частина загальноосвітньої та професійної підготовки, підвищення кваліфікації кадрів.

Гігієнічні знання є обов'язковими кваліфікаційними вимогами для працівників, які підлягають обов'язковим медичним оглядам, а також для тих, хто зазнає у виробництві, сфері послуг, інших галузях ризику дії небезпечних факторів.

Органи та заклади охорони здоров'я, медичні працівники, а також працівники освіти і культури зобов'язані пропагувати серед населення гігієнічні навички, здоровий спосіб життя.

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи та організації зобов'язані брати участь і створювати умови для гігієнічного навчання і виховання громадян, пропаганди здорового способу життя.

Стаття 22. Вимоги до жилих та виробничих приміщень, територій, засобів виробництва і технологій

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані утримувати надані в користування чи належні їм на праві власності жилі, виробничі, побутові та інші приміщення відповідно до вимог санітарних норм.

У процесі експлуатації виробничих, побутових та інших приміщень, споруд, обладнання, устаткування, транспортних засобів, використання технологій їх власник зобов'язаний створити безпечні і здорові умови праці та відпочинку, що відповідають вимогам санітарних норм, здійснювати заходи, спрямовані на запобігання захворюванням, отруєнням, травмам, забрудненню навколишнього середовища.

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані утримувати надані в користування чи належні їм на праві власності земельні ділянки і території відповідно до вимог санітарних норм.

Стаття 23. Забезпечення радіаційної безпеки

Підприємства, установи, організації, що виробляють, зберігають, транспортують, використовують радіоактивні речовини та джерела іонізуючих випромінювань, здійснюють їх захоронення, знищення чи утилізацію, зобов'язані дотримувати норм радіаційної безпеки, відповідних санітарних правил, а також норм, установлених іншими актами законодавства, що містять вимоги радіаційної безпеки.

Роботи з радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань здійснюються з дозволу державної санітарно-епідеміологічної служби та інших спеціально уповноважених органів.

Випадки порушень норм радіаційної безпеки, санітарних правил роботи з радіоактивними речовинами, іншими джерелами іонізуючих випромінювань, а також радіаційні аварії підлягають обов'язковому розслідуванню за участю посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд.

Стаття 24. Захист населення від шкідливого впливу неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані здійснювати заходи щодо захисту населення від шкідливого впливу неіонізуючих випромінювань, шуму, вібрації та інших фізичних факторів.

Використання джерел, що генерують зазначені фактори у виробництві, побуті та з іншою метою, допускається за умови дотримання санітарних норм.

Стаття 25. Застосування та знешкодження хімічних речовин і матеріалів, біологічних засобів

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни у разі застосування хімічних речовин і матеріалів, продуктів біотехнології зобов'язані дотримувати санітарних норм.

Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, здійснюються за умови дотримання санітарних норм і наявності дозволу державної санітарно-епідеміологічної служби, а також з дозволу інших спеціально уповноважених на те органів виконавчої влади у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

*(частина друга статті 25 в редакції
Закону України від 14.12.99 р. № 1288-XIV)*

Зазначені вимоги поширюються також на транзитне транспортування через територію України хімічних, біологічних, радіоактивних, інших небезпечних для здоров'я видів сировини, корисних копалин, речовин та матеріалів (у тому числі нафти і нафтопродуктів, природного газу тощо) будь-якими видами транспорту та продуктопроводами.

Стаття 26. Обов'язкові медичні огляди

Обов'язкові медичні огляди організуються і здійснюються у встановленому законодавством порядку.

Працівники підприємств харчової промисловості, громадського харчування і торгівлі, водопровідних споруд, лікувально-профілактичних, дошкільних і навчально-виховних закладів, об'єктів комунально-побутового обслуговування, інших підприємств, установ, організацій, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може спричинити поширення інфекційних захворювань, виникнення харчових отруєнь, а також працівники, зайняті на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, повинні проходити обов'язкові попередні (до прийняття на роботу) і періодичні медичні огляди. Обов'язкові щорічні медичні огляди проходять також особи віком до 21 року.

Позачергові медичні огляди осіб, зазначених у частині першій цієї статті, можуть проводитися на вимогу головного державного санітар-

ного лікаря, а також на прохання працівника, якщо він пов'язує погіршення стану свого здоров'я з умовами праці.

Власники підприємств, установ, організацій або уповноважені ними органи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за організацію і своєчасність проходження працівниками обов'язкових медичних оглядів і допуск їх до роботи без наявності необхідного медичного висновку.

Працівники, які без поважних причин не пройшли у встановлений термін обов'язковий медичний огляд у повному обсязі, від роботи відсторонюються і можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності.

Стаття 27. Профілактичні щеплення

Профілактичні щеплення з метою запобігання захворюванням на туберкульоз, поліомієліт, дифтерію, кашлюк, правець та кір в Україні є обов'язковими.

Обов'язковим профілактичним щепленням для запобігання поширенню інших інфекційних захворювань підлягають окремі категорії працівників у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної ними роботи. У разі необгрунтованої відмови від щеплення за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби вони до роботи не допускаються.

Групи населення та категорії працівників, які підлягають профілактичним щепленням, у тому числі обов'язковим, а також порядок і терміни їх проведення визначаються Міністерством охорони здоров'я України.

Контроль за відповідністю імунобіологічних препаратів, що застосовуються в медичній практиці, вимогам державних і міжнародних стандартів та забезпечення ними закладів охорони здоров'я здійснює Міністерство охорони здоров'я України згідно з положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 28. Госпіталізація та лікування інфекційних хворих і носіїв збудників інфекційних хвороб

Особи, які хворіють особливо небезпечними та небезпечними інфекційними хворобами або є носіями збудників цих хвороб, відсторонюються від роботи та іншої діяльності, якщо вона може призвести до поширення таких хвороб. Вони підлягають медичному нагляду і лікуванню за рахунок держави з виплатою допомоги з коштів соціального страхування в порядку, що встановлюється законодавством. Такі особи визнаються тимчасово чи постійно непридатними за станом здоров'я

до професійної або іншої діяльності, внаслідок якої може створюватися підвищена небезпека для оточуючих у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної роботи.

Особи, хворі на особливо небезпечні інфекційні хвороби, в разі відмови від госпіталізації підлягають примусовому стаціонарному лікуванню, а носії збудників зазначених хвороб та особи, які мали контакт з такими хворими, — обов'язковому медичному нагляду і карантину в установленому порядку.

Перелік особливо небезпечних і небезпечних інфекційних захворювань, умови визнання особи хворою на інфекційну хворобу або носієм збудника інфекційної хвороби, протиепідемічні і карантинні правила встановлюються Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 29. Санітарна охорона території України від занесення інфекційних хвороб

В'їзд на територію України іноземних громадян та громадян України, а також транспортних засобів з країн (місцевостей), де зареєстровано особливо небезпечні хвороби, дозволяється за наявності документів, передбачених міжнародними угодами і санітарним законодавством України.

З метою запобігання занесенню в Україну особливо небезпечних (у тому числі карантинних) і небезпечних для людей інфекційних хвороб у прикордонних контрольних пунктах у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України, створюються і функціонують спеціальні санітарно-карантинні підрозділи.

Стаття 30. Запобігання особливо небезпечним, небезпечним інфекційним хворобам, масовим отруєнням та радіаційним ураженням населення

У разі виникнення чи загрози виникнення або поширення особливо небезпечних і небезпечних інфекційних захворювань, масових отруєнь, радіаційних уражень населення органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби в межах своїх повноважень можуть запроваджувати у встановленому законодавством порядку на відповідних територіях чи об'єктах особливі умови та режими праці, навчання, пересування і перевезення, спрямовані на запобігання та ліквідацію цих захворювань та уражень.

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи та організації зобов'язані забезпечувати своєчасне проведення масових профілактичних щеплень,

дезинфекційних, дезінсекційних, дератизаційних, інших протиепідемічних, а також дезактиваційних заходів.

У разі загрози виникнення або поширення особливо небезпечних і небезпечних інфекційних захворювань, масових отруєнь та радіаційних уражень відповідними посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби можуть запроваджуватись позачергові профілактичні щеплення, інші заходи профілактики.

Розділ IV

ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СЛУЖБА

Стаття 31. Система державної санітарно-епідеміологічної служби

Державну санітарно-епідеміологічну службу становлять органи, установи і заклади санітарно-епідеміологічного профілю Міністерства охорони здоров'я України, відповідні установи, заклади, частини і підрозділи Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України.

(частина перша статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Спеціально уповноваженим центральним органом державної виконавчої влади, що здійснює контроль і нагляд за додержанням санітарного законодавства, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, є Міністерство охорони здоров'я України.

На установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби системи Міністерства охорони здоров'я України покладаються функції спеціально уповноважених відповідних адміністративно-територіальних, транспортних та об'єктових органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

На установи, заклади і підрозділи державної санітарно-епідеміологічної служби інших міністерств і відомств, названих у частині першій цієї статті, покладаються функції спеціально уповноважених органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду на підпорядкованих їм територіях, об'єктах, у частинах і підрозділах.

Установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби є юридичними особами. Їх перелік, мережа, організаційна структура тощо для системи Міністерства охорони здоров'я України встановлюються головним державним санітарним лікарем України, а для інших міністерств і відомств, перелічених у частині першій цієї статті, — го-

ловним державним санітарним лікарем відповідного міністерства (відомства) за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

Установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби здійснюють свою діяльність на підставі Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, що затверджується Кабінетом Міністрів України, та положень про державну санітарно-епідеміологічну службу відповідних міністерств і відомств.

Стаття 32. Управління державною санітарно-епідеміологічною службою

Державну санітарно-епідеміологічну службу України очолює головний державний санітарний лікар України — перший заступник Міністра охорони здоров'я України, який призначається на посаду і звільняється з неї Кабінетом Міністрів України.

Головний державний санітарний лікар України з питань державного санітарно-епідеміологічного нагляду підзвітний безпосередньо Кабінету Міністрів України.

Керівництво державною санітарно-епідеміологічною службою Республіки Крим здійснює головний державний санітарний лікар Республіки Крим, який за посадою є заступником міністра охорони здоров'я Республіки Крим. Він призначається на посаду і звільняється з неї головним державним санітарним лікарем України за погодженням з Радою Міністрів Республіки Крим.

Керівництво державною санітарно-епідеміологічною службою області, міст Києва і Севастополя здійснює головний державний санітарний лікар відповідної території, який за посадою є заступником глави обласної (міської) державної адміністрації. Він призначається на посаду і звільняється з неї головним державним санітарним лікарем України за погодженням з відповідною обласною, Київською і Севастопольською міською державною адміністрацією.

Керівництво державною санітарно-епідеміологічною службою на водному, залізничному, повітряному транспорті здійснюється головним державним санітарним лікарем відповідного виду транспорту, який призначається на посаду і звільняється з неї головним державним санітарним лікарем України.

Державну санітарно-епідеміологічну службу в районі, місті, районі в місті очолює головний державний санітарний лікар відповідної адміністративної території, який призначається на посаду і звільняється з неї відповідно головним державним санітарним лікарем Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя, міста з районним поділом.

Організація державної санітарно-епідеміологічної служби на вод-

ному, залізничному та повітряному транспорті забезпечується за лінійним принципом. Керівництво державною санітарно-епідеміологічною службою на лінійних підрозділах та об'єктах транспорту здійснюють головні державні санітарні лікарі, які призначаються на посаду і звільняються з неї головним державним санітарним лікарем відповідного виду транспорту.

Державну санітарно-епідеміологічну службу об'єктів з особливим режимом роботи очолюють головні державні санітарні лікарі цих об'єктів, які призначаються на посаду і звільняються з неї головним державним санітарним лікарем України.

Державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України очолює головний державний санітарний лікар цього міністерства (відомства), який призначається на посаду і звільняється з неї керівником відповідного міністерства (відомства) за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

(частина дев'ята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Головний державний санітарний лікар Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України в загальних питаннях підпорядковується безпосередньо керівникові відповідного міністерства (відомства), а в питаннях державного санітарно-епідеміологічного нагляду — головному державному санітарному лікарю України.

(частина десята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Головні державні санітарні лікарі вказаних міністерств і відомств призначають на посаду і звільняють з неї головних державних санітарних лікарів підпорядкованих цим міністерствам і відомствам територій, з'єднань, частин та підрозділів.

Посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України здійснюють свої повноваження на відповідних адміністративних територіях та об'єктах, а посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби інших міністерств і відомств — на підпорядкованих їм територіях і об'єктах, а також у підрозділах відповідно до цього Закону і Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, інших актів законодавства.

Стаття 33. Основні напрями діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби

Основними напрямками діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби є:

- здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
- визначення пріоритетних заходів у профілактиці захворювань, а також у охороні здоров'я населення від шкідливого впливу на нього факторів навколишнього середовища;
- вивчення, оцінка і прогнозування показників здоров'я населення залежно від стану середовища життєдіяльності людини, встановлення факторів навколишнього середовища, що шкідливо впливають на здоров'я населення;
- підготовка пропозицій щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, запобігання занесенню та поширенню особливо небезпечних (у тому числі карантинних) та небезпечних інфекційних хвороб;
- контроль за усуненням причин і умов виникнення і поширення інфекційних, масових неінфекційних захворювань, отруєнь та радіаційних уражень людей;
- державний облік інфекційних і професійних захворювань та отруєнь;
- видача висновків державної санітарно-гігієнічної експертизи щодо об'єктів поводження з відходами;
- встановлення санітарно-гігієнічних вимог до продукції, що виробляється з відходів, та видача гігієнічного сертифіката на неї;
- методичне забезпечення та здійснення контролю під час визначення рівня небезпечності відходів.

(статтю 33 доповнено абзацами восьмим — десятим згідно із Законом України від 14.12.99 р. № 1288-XIV)

Стаття 34. Взаємодія державної санітарно-епідеміологічної служби з іншими організаціями

Взаємодія, а також розмежування сфер діяльності, повноважень і відповідальності між органами, установами і закладами державної санітарно-епідеміологічної служби та іншими спеціально уповноваженими органами, що здійснюють державний нагляд і контроль, забезпечується відповідно до законодавчих та нормативних актів, що визначають їх компетенцію.

Органи, установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби співпрацюють з державними органами і громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на профілактику захворювань,

охорону здоров'я людини та навколишнього середовища, захист прав громадян на безпечні умови їх життєдіяльності.

Стаття 35. Фінансове забезпечення державної санітарно-епідеміологічної служби

Фінансування органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України здійснюється безпосередньо за рахунок бюджету Міністерства охорони здоров'я України, бюджету Республіки Крим, обласних бюджетів, бюджетів міст Києва і Севастополя, а також позабюджетних коштів.

Фінансування державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України здійснюється за рахунок асигнувань на охорону здоров'я, що виділяються цим міністерствам і відомствам з державного бюджету України, та позабюджетних коштів.

(частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Розміри асигнувань, необхідних для забезпечення діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби, мають відповідати науково обгрунтованим потребам і становити не менше 10 відсотків відповідних бюджетних коштів, що виділяються на охорону здоров'я.

Частина четверта статті 35 втратила чинність

(згідно із Законом України від 30.06.99 р. № 783-XIV)

Стаття 36. Кадрове і наукове забезпечення державної санітарно-епідеміологічної служби

Підготовка фахівців у галузі гігієни та епідеміології здійснюється у навчальних закладах медичного профілю на спеціалізованих факультетах післядипломної підготовки. Нормативи забезпечення населення цими фахівцями встановлюються Міністерством охорони здоров'я України.

Вивчення, оцінку, прогнозування, визначення критеріїв шкідливого впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, санітарно-гігієнічну експертизу, гігієнічну регламентацію небезпечних факторів, наукове обгрунтування санітарних і протиепідемічних заходів, а також фундаментальні та прикладні дослідження в галузі профілактики захворювань населення здійснюють наукові установи гігієнічного та епідеміологічного профілю.

Стаття 37. Інформаційне забезпечення державної санітарно-епідеміологічної служби

Інформаційне забезпечення державної санітарно-епідеміологічної служби здійснюється з метою вивчення, оцінки, прогнозування санітарної та епідемічної ситуації, розробки заходів, спрямованих на запобігання, усунення або зменшення шкідливого впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я людей, а також інформування з цих питань органів державної виконавчої влади, громадських організацій і громадян.

Інформаційне забезпечення державної санітарно-епідеміологічної служби здійснюється системою державної, галузевої та оперативної звітності. Характер, обсяг, порядок і строки подання цієї інформації до органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби визначаються за поданням головного державного санітарного лікаря України у встановленому законодавством порядку.

Органи державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані надавати органам, установам і закладам державної санітарно-епідеміологічної служби таку інформацію безоплатно.

Стаття 38. Заходи правового і соціального захисту, матеріальне та соціальне забезпечення працівників державної санітарно-епідеміологічної служби

Головні державні санітарні лікарі, їх заступники, інші посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби перебувають під захистом закону. Втручання в дії посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, що перешкоджає виконанню ними службових обов'язків, тягне за собою відповідальність згідно з законодавством.

Нанесення тілесних ушкоджень, образа, погроза щодо посадової особи державної санітарно-епідеміологічної служби чи її близьких родичів, а також знищення їх майна, інші насильницькі дії у зв'язку з виконанням цією особою своїх службових обов'язків тягнуть за собою встановлену законом відповідальність.

Життя і здоров'я працівників державної санітарно-епідеміологічної служби підлягають обов'язковому державному страхуванню на випадок каліцтва або професійного захворювання, одержаних при виконанні службових обов'язків. Порядок та умови страхування встановлюються Кабінетом Міністрів України. У разі такого каліцтва або професійного захворювання працівнику державної санітарно-епідеміологічної служби сплачується одноразова грошова допомога в розмірі від трирічного до

п'ятирічного його посадового окладу залежно від ступеня втрати працездатності.

Заробітна плата посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби складається з посадових окладів, надбавок за кваліфікаційні категорії, вислугу років і має забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, а також закріплення кваліфікованих кадрів. Розміри посадових окладів, надбавок за кваліфікаційні категорії та вислугу років встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Головні державні санітарні лікарі, їх заступники, інші посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби мають переважне право на одержання житла, встановлення домашніх телефонів.

У порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби, які безпосередньо здійснюють перевірки об'єктів нагляду, забезпечуються проїзними квитками на проїзд відповідними видами транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі) або за їх бажанням отримують грошову компенсацію вартості проїзду при виконанні службових обов'язків. Під час службових відряджень вони мають право на позачергове придбання проїзних документів на всі види транспорту і розміщення в готелях.

*(частина шоста статті 38 в редакції
Закону України від 11.06.97 р. № 331/97-ВР)*

Посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби на водному, залізничному, повітряному транспорті, об'єктах з особливим режимом роботи користуються також усіма видами правового та соціального захисту, матеріального та соціального забезпечення, наданими працівникам відповідного виду транспорту та об'єкта.

Особливості правового та соціального захисту, матеріального та соціального забезпечення військовослужбовців та працівників, які працюють за договором у державній санітарно-епідеміологічній службі Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України регулюються, відповідними актами законодавства.

*(частина восьма статті 38 із змінами, внесеними
згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)*

Розділ V

ДЕРЖАВНИЙ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ НАГЛЯД

Стаття 39. Поняття та основні завдання державного санітарно-епідеміологічного нагляду

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд — це діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби по контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних факторів на здоров'я людей та по застосуванню заходів правового характеру щодо порушників.

Основними завданнями цієї діяльності є:

— нагляд за організацією і проведенням органами державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами санітарних і проти-епідемічних заходів;

— нагляд за реалізацією державної політики з питань профілактики захворювань населення, участь у розробці та контроль за виконанням програм, що стосуються запобігання шкідливому впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення;

— нагляд за дотриманням санітарного законодавства;

— проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи, гігієнічної регламентації небезпечних факторів і видача дозволів на їх використання.

— Державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється відповідно до Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні вибірковими перевірками дотримання санітарного законодавства за планами органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, а також позапланово залежно від санітарної, епідемічної ситуації та за заявами громадян.

— Результати перевірки оформлюються актом, форма і порядок складання якого визначаються головним державним санітарним лікарем України.

Стаття 40. Повноваження головного державного санітарного лікаря України

Головний державний санітарний лікар України:

а) затверджує державні санітарні норми, регламенти використання небезпечних факторів, гранично допустимі концентрації, орієнтовно безпечні рівні хімічних і біологічних чинників у харчових продуктах, пред-

метах та виробках, у воді, повітрі, ґрунті, а також встановлює норми радіаційної безпеки та допустимі рівні впливу на людину інших фізичних факторів;

б) визначає вимоги щодо комплексу заходів санітарної охорони державних кордонів України, контролює і координує діяльність органів державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування з цих питань;

в) вносить на затвердження відповідно до чинного законодавства проекти законодавчих актів з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

г) затверджує разом з Міністерством економіки України та Міністерством фінансів України методики визначення ступенів ризику для здоров'я населення, що створюються небезпечними факторами;

д) дає обов'язкові для розгляду висновки щодо проектів міждержавних, національних і галузевих програм з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, профілактики захворювань та контролює їх виконання;

е) видає розпорядчі документи щодо організації та здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні;

є) визначає порядок ведення державного обліку інфекційних і професійних захворювань, отруєнь;

ж) погоджує основні напрями фундаментальних і прикладних досліджень у галузі гігієни та епідеміології;

з) погоджує проекти норм проектування, стандартів і технічних умов, розміщення продуктивних сил та інші проекти, що можуть вплинути на здоров'я населення;

и) погоджує норми навчально-трудового навантаження, режими навчання та виховання дітей і підлітків у навчально-виховних закладах;

і) встановлює разом з Державним комітетом України по нагляду за охороною праці перелік робіт, для виконання яких є обов'язковими медичні огляди, а також порядок їх проведення;

ї) затверджує перелік інфекційних захворювань, за яких госпіталізація хворих є обов'язковою, а також перелік виробництв (професій), до роботи в яких не допускаються особи, які хворіють інфекційними хворобами, є носіями збудників інфекційних захворювань або яким не зроблено щеплення проти визначених інфекційних захворювань;

й) застосовує передбачені законодавством заходи для припинення порушень санітарного законодавства;

к) погоджує методи контролю і випробувань продукції щодо її безпеки для здоров'я і життя населення;

л) погоджує інструкції (правила) використання продукції підвищеної безпеки;

м) погоджує перелік установ, організацій, закладів, яким надається право випробування продукції на відповідність вимогам безпеки для здоров'я;

н) встановлює перелік та зміст показників щодо безпеки для здоров'я імпортованої продукції;

о) у разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях надзвичайного стану вносить до Кабінету Міністрів України обґрунтоване подання для прийняття рішення про встановлення карантину, в якому зазначаються: період і межі території його встановлення; перелік проведення необхідних профілактичних, протиепідемічних та інших заходів, які можуть бути проведені у зв'язку з введенням режиму надзвичайного стану і встановленням карантину, їх виконавці; вичерпно визначені тимчасові обмеження прав фізичних і юридичних осіб, додаткові обов'язки, що покладаються на них.

(частину першу статті 40 доповнено пунктом "о" згідно із Законом України від 15.11.2001 р. № 2788-III)

Головний державний санітарний лікар України крім повноважень, передбачених цією статтею, має також повноваження, передбачені статтею 41 цього Закону. Він може делегувати свої повноваження заступникам головного державного санітарного лікаря України повністю або частково.

Стаття 41. Повноваження головних державних санітарних лікарів та інших посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд

Головним державним санітарним лікарям Республіки Крим, областей, міст, районів та їх заступникам, головним державним санітарним лікарям на транспорті та їх заступникам, а також головним державним санітарним лікарям об'єктів з особливим режимом роботи у межах відповідних територій (об'єктів) надаються повноваження:

а) державного санітарно-епідеміологічного нагляду за дотриманням органами державної виконавчої влади, місцевого і регіонального самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами санітарного законодавства;

б) систематичного аналізу санітарної та епідемічної ситуації, показників здоров'я населення, окремих його груп;

в) визначення факторів, що можуть шкідливо впливати на здоров'я населення, ступеня створюваного ними ризику для здоров'я населення регіону, території, об'єкта, окремих професійних груп тощо;

г) контролю за проведенням санітарних і протиепідемічних заходів, виконанням програм профілактики захворювань, охорони здоров'я населення;

д) погодження відведення земельних ділянок під забудову та інші види землекористування, місця водозаборів і скидання стічних вод, розташування промислових та інших об'єктів;

е) винесення рішень про необхідність проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи, визначення складу комісії для її здійснення і затвердження висновків;

є) погодження регіональних і місцевих програм у галузі соціально-економічного розвитку;

ж) винесення рішень про відповідність вимогам санітарних норм об'єктів і споруд, що вводяться в експлуатацію;

з) погодження видачі, а у передбачених законодавством випадках — надання дозволу на здійснення видів діяльності, передбачених цим Законом;

и) безперешкодного входу на територію і у приміщення всіх об'єктів нагляду за службовим посвідченням і обов'язкових для виконання вказівок щодо усунення виявлених порушень санітарних норм, а також проведення необхідних лабораторних досліджень;

і) безплатного отримання від юридичних осіб і громадян, у тому числі іноземних, які перебувають або ведуть діяльність на відповідній території України, матеріалів і відомостей, статистичних та інших даних, що характеризують санітарний та епідемічний стан об'єктів і здоров'я людей;

ї) безплатного відбору зразків сировини, продукції, матеріалів для державної санітарно-гігієнічної експертизи;

й) визначення необхідності профілактичних щеплень та інших заходів профілактики у разі загрози виникнення епідемій, масових отруєнь та радіаційних уражень;

к) розслідування причин і умов виникнення професійних чи групових інфекційних захворювань, отруєнь, радіаційних аварій і подання матеріалів з цих питань компетентним органам для притягнення винних до відповідальності;

л) застосування передбачених цим Законом заходів для припинення порушення санітарного законодавства.

Такі ж повноваження в межах підпорядкованих територій, об'єктів, частин та підрозділів надаються головним державним санітарним лікарям Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України та їх заступникам.

(частина друга статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Іншим посадовим особам органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби (лікарі-гігієністи, лікарі-епідеміологи, помічники лікарів) надаються повноваження, передбачені пунктами "а", "б", "в", "г", "и", "і", "ї", "к" (в частині розслідування групових інфекційних захворювань, отруень, радіаційних аварій) та "л" частини першої цієї статті.

Головний державний санітарний лікар адміністративної території координує діяльність всіх розташованих на ній установ, закладів та підрозділів державної санітарно-епідеміологічної служби незалежно від їх підпорядкування.

У випадках погіршення санітарної або епідемічної ситуації в місцях дислокації об'єктів Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України, а також об'єктів з особливим режимом роботи повноваження головного державного санітарного лікаря, його заступників та інших посадових осіб (лікарів) державної санітарно-епідеміологічної служби відповідної адміністративної території, передбачені пунктами "в", "г", "и", "і", "ї", "к" частини першої цієї статті, поширюються на зазначені об'єкти. Названі посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби адміністративної території мають право застосовувати на цих об'єктах і територіях заходи щодо припинення порушення санітарного законодавства, передбачені пунктами "а", "б", "в", "г", "е" статті 42 цього Закону.

(частина п'ята статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Стаття 42. Заходи щодо припинення порушення санітарного законодавства

Головні державні санітарні лікарі (їх заступники) застосовують такі заходи для припинення порушення санітарного законодавства:

а) обмеження, тимчасова заборона чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій, об'єктів будь-якого призначення, технологічних ліній, машин і механізмів, виконання окремих технологічних операцій, користування плаваючими засобами, рухомим складом і літаками у разі невідповідності їх вимогам санітарних норм;

б) обмеження, тимчасова заборона або припинення будівництва, реконструкції та розширення об'єктів за проектами, що не мають позитивного висновку за результатами державної санітарно-гігієнічної експертизи, та у разі відступу від затвердженого проекту;

в) тимчасова заборона виробництва, заборона використання та реалізації хімічних речовин, продуктів харчування, технологічного устат-

кування, будівельних матеріалів, біологічних засобів, товарів народного споживання, джерел іонізуючих випромінювань в разі відсутності їх гігієнічної регламентації та державної реєстрації, а також якщо їх визнано шкідливими для здоров'я людей;

г) обмеження, зупинення або заборона викидів (скидів) забруднюючих речовин за умови порушення санітарних норм;

д) зупинення або припинення інвестиційної діяльності у випадках, встановлених законодавством;

е) внесення власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам подання про відсторонення від роботи або іншої діяльності осіб, зазначених у абзаці шостому частини першої статті 7 цього Закону;

є) вилучення з реалізації (конфіскація) небезпечних для здоров'я продуктів харчування, хімічних та радіоактивних речовин, біологічних матеріалів у порядку, що встановлюється законодавством.

Іншим посадовим особам органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби надаються повноваження застосовувати заходи для припинення порушення санітарних норм, передбачені пунктом "а" (в частині обмеження, тимчасової заборони діяльності підприємств, установ, організацій, об'єктів будь-якого призначення, технологічних ліній, машин і механізмів, виконання окремих технологічних операцій, користування плаваючими засобами, рухомим складом і літаками у разі невідповідності їх вимогам санітарних норм), пунктами "в", "г", "е" та "є" цієї статті.

На вимогу посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби виконання заходів для припинення порушень санітарного законодавства у необхідних випадках здійснюється із залученням працівників органів внутрішніх справ.

Стаття 43. Оскарження рішень і дій посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд

Постанови, розпорядження, приписи, висновки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби у місячний термін можуть бути оскаржені:

а) головного державного санітарного лікаря України — до Кабінету Міністрів України або до суду;

б) головного державного санітарного лікаря Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України — головному державному санітарному лікарю України або до суду;

(пункт "б" частини першої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

в) інших головних державних санітарних лікарів та посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби — вищестоящому головному державному санітарному лікарю або до суду.

Оскарження прийнятого рішення не припиняє його дії.

Стаття 44. Відповідальність посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби

За порушення Закону, неналежне виконання службових обов'язків посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби несуть відповідальність згідно з законодавством.

Розділ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ САНІТАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 45. Дисциплінарна відповідальність за порушення санітарного законодавства

Працівники підприємств, установ, організацій, дії яких призвели до порушення санітарного законодавства, невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби, підлягають дисциплінарній відповідальності згідно з законодавством.

Стаття 46. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення санітарного законодавства

За порушення санітарного законодавства або невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби на осіб, винних у вчиненні таких правопорушень, може бути накладено штраф у таких розмірах:

на посадових осіб — від шести до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

(абзац другий частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 17.12.96 р. № 607/96-ВР)

на громадян — від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(абзац третій частини першої статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 17.12.96 р. № 607/96-ВР)

До підприємств, підприємців, установ, організацій, які порушили санітарне законодавство, застосовуються такі фінансові санкції:

а) за передачу замовникові або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає вимогам санітарних норм, розробник цієї документації сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості розробки;

б) за реалізацію продукції, забороненої до випуску і реалізації посадовими особами органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

в) за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;

г) за реалізацію на території України імпоротної продукції, яка не відповідає вимогам стандартів щодо безпеки для життя і здоров'я людей, санітарних норм, що діють в Україні, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

д) за ухилення від пред'явлення посадовим особам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості продукції, що вилучена з моменту ухилення.

Вартість зазначених у частині другій цієї статті документації та продукції обчислюється за цінами їх реалізації.

Стаття 47. Порядок накладення і стягнення штрафів та застосування фінансових санкцій за порушення санітарного законодавства

Постанови про накладення штрафу та застосування фінансової санкції за порушення санітарного законодавства виносяться на підставі протоколу про порушення санітарних норм, оформленого у встановленому порядку, і є обов'язковими для виконання.

Такі постанови можуть видавати:

1) головний державний санітарний лікар України, його заступники, головні державні санітарні лікарі Республіки Крим, областей, міст Києва, Севастополя, головні державні санітарні лікарі водного, залізничного, повітряного транспорту, водних басейнів, залізниць, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України та їх заступники — за порушення, передбачені статтею 46 цього

Закону;

(пункт 1 частини другої статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

2) інші головні державні санітарні лікарі та їх заступники — за порушення, передбачені частиною першою статті 46 та пунктами "б", "в", "г", "д" частини другої статті 46 цього Закону;

3) інші посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби — за порушення, передбачені частиною першою статті 46 цього Закону.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 46 цього Закону, та виконання постанов у цих справах провадяться в порядку, встановленому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Один примірник постанови про застосування фінансової санкції, передбаченої частиною другою статті 46 цього Закону, надсилається державній податковій інспекції за місцезнаходженням підприємства, підприємця, установи, організації для контролю за її виконанням.

У разі невиконання порушником постанови протягом 15 днів з дня її видання сума санкції стягується у судовому порядку.

(частина п'ята статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.11.97 р. № 642/97-ВР)

Сплата штрафів і фінансових санкцій, передбачених статтею 46 цього Закону, не звільняє порушників від обов'язку відшкодування збитків підприємствам, установам, організаціям і громадянам, яких вони зазнали внаслідок порушення санітарного законодавства.

Суми штрафів чи фінансових санкцій у розмірі 60 відсотків зараховуються до місцевого бюджету і 30 відсотків — до позабюджетних фондів для забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, 10 відсотків відраховується відповідним установам і закладам державної санітарно-епідеміологічної служби.

Повернення необгрунтовано зарахованої до бюджету суми штрафу або фінансової санкції здійснюється фінансовими органами на підставі рішення органу, який скасував застосування штрафу чи санкції.

Особливості застосування заходів адміністративного стягнення за порушення санітарного законодавства посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України визначаються законодавством.

(частина дев'ята статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2171-III)

Стаття 48. Цивільно-правова відповідальність за порушення санітарного законодавства

Підприємства, установи, організації, підприємці та громадяни, які порушили санітарне законодавство, що призвело до виникнення захворювань, отруєнь, радіаційних уражень, тривалої або тимчасової втрати працездатності, інвалідності чи смерті людей, зобов'язані відшкодувати збитки громадянам, підприємствам, установам і організаціям, а також компенсувати додаткові витрати органів, установ та закладів санітарно-епідеміологічної служби на проведення санітарних та протиепідемічних заходів і витрати лікувально-профілактичних закладів на надання медичної допомоги потерпілим.

У разі відмови від добровільної компенсації витрат або відшкодування збитків спір розглядається у судовому порядку.

Стаття 49. Кримінальна відповідальність за порушення санітарного законодавства

Діяння проти здоров'я населення, вчинені внаслідок порушення санітарного законодавства, тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

Розділ VII

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Стаття 50. Участь України в міжнародному співробітництві

Україна бере участь в міжнародному співробітництві для забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, профілактики захворювань і охорони здоров'я населення.

Україна укладає угоди про розвиток та зміцнення міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, бере участь у діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Стаття 51. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, які передбачені санітарним законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Президент України Л. КРАВЧУК

м. Київ, 24 лютого 1994 року

№ 4004-XII

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про об'єкти підвищеної небезпеки

Цей Закон визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, і спрямований на захист життя і здоров'я людей та довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

суб'єкт господарської діяльності — юридична або фізична особа, у власності або у користуванні якої є хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки;

об'єкт підвищеної небезпеки — об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин чи категорій речовин у кількості, що дорівнює або перевищує нормативно встановлені порогові маси, а також інші об'єкти як такі, що відповідно до закону є реальною загрозою виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру;

небезпечна речовина — хімічна, токсична, вибухова, окислювальна, горюча речовина, біологічні агенти та речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біотехнологічні препарати, патогенні для людей і тварин мікроорганізми тощо), які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей та довкілля, сукупність властивостей речовин і/або особливостей їх стану, внаслідок яких за певних обставин може створитися загроза життю і здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним та культурним цінностям;

порогова маса небезпечних речовин — нормативно встановлена маса окремої небезпечної речовини або категорії небезпечних речовин чи сумарна маса небезпечних речовин різних категорій;

ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки — порядок визначення об'єктів підвищеної небезпеки серед потенційно небезпечних об'єктів;

потенційно небезпечний об'єкт — об'єкт, на якому можуть використовуватися або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються небезпечні речовини, біологічні препарати, а також інші об'єкти, що за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварії;

аварія на об'єкті підвищеної небезпеки (далі — аварія) — небез-

печна подія техногенного характеру, що виникла внаслідок змін під час експлуатації об'єкта підвищеної небезпеки (наднормативний викид небезпечних речовин, пожежа, вибух тощо) і яка спричинила загибель людей чи створює загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю на його території і/або за його межами;

транскордонний вплив аварії — шкода, заподіяна населенню та довкіллю однієї держави внаслідок аварії, яка сталася на території іншої держави;

ризик — ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин на території об'єкта підвищеної небезпеки і/або за його межами;

прийнятний ризик — ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки і/або за її межами гранично допустимого рівня;

управління ризиком — процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику;

декларація безпеки — документ, який визначає комплекс заходів, що вживаються суб'єктом господарської діяльності з метою запобігання аваріям, а також забезпечення готовності до локалізації, ліквідації аварій та їх наслідків.

Стаття 2. Законодавство у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки

Відносини, пов'язані з діяльністю об'єктів підвищеної небезпеки, регулюються Конституцією України, цим Законом, законами України та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки

Державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, здійснюють уповноважені законами органи влади, в тому числі спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади та їх відповідні територіальні органи, до відання яких відповідно до закону віднесені питання:

- охорони праці;
- забезпечення екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища;
- захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- пожежної безпеки;
- санітарно-епідемічної безпеки;
- містобудування.

Стаття 4. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, належать:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- забезпечення державного регулювання і контролю у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин та користування природними ресурсами;
- організація міжнародного співробітництва у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- координація роботи спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- здійснення інших функцій, передбачених законами України та актами Президента України.

Стаття 5. Повноваження спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки

До повноважень спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, належать:

- здійснення державного регулювання і контролю у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- здійснення відповідного нормативного регулювання у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;
- вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин та користування природними ресурсами;
- вирішення інших питань у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, відповідно до законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України.

Стаття 6. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, районних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, районних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної

небезпеки, в межах компетенції належать:

— здійснення контролю за додержанням вимог законодавства суб'єктами господарської діяльності;

— здійснення необхідних заходів, спрямованих на запобігання виникненню аварій та надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, обмеження та ліквідації їх наслідків;

— організація разом з відповідними спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади прийняття до експлуатації об'єктів підвищеної безпеки, сфера екологічного впливу діяльності яких згідно з діючими нормами включає відповідну територію;

— інформування населення про екологічно небезпечні аварії та надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, дії, які можуть вживатися громадянами для зменшення їх впливу на здоров'я людей та довкілля, а також про заходи, що вживаються для подолання і ліквідації наслідків таких аварій та надзвичайних ситуацій;

— організація робіт по ліквідації наслідків аварії на об'єктах підвищеної безпеки, залучення до цих робіт підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян;

— вжиття заходів для відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок аварій та надзвичайних ситуацій;

— здійснення інших повноважень відповідно до законів України, а також функцій, визначених законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Стаття 7. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, Київської та Севастопольської міських рад та інших рад у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної безпеки

До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, Київської та Севастопольської міських рад та інших рад у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної безпеки, належать:

— вирішення відповідно до законодавства питань регулювання земельних відносин та користування природними ресурсами у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної безпеки;

— надання відповідно до законодавства дозволів на спорудження і/або реконструкцію об'єктів підвищеної безпеки;

— вжиття в межах своїх повноважень необхідних заходів, спрямованих на запобігання виникненню аварій та надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, обмеження та ліквідацію їх наслідків, інформування населення про їх виникнення та організацію його захисту;

— здійснення інших повноважень, передбачених законами

Стаття 8. Обов'язки суб'єктів господарської діяльності

Суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний:

— вживати заходів, направлених на запобігання аваріям, обмеження і ліквідацію їх наслідків та захист людей і довкілля від їх впливу;

— повідомляти про аварію, що сталася на об'єкті підвищеної небезпеки, і заходи, вжиті для ліквідації її наслідків, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування та населення;

— забезпечувати експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки з додержанням мінімально можливого ризику;

— виконувати вимоги цього Закону та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність об'єктів підвищеної небезпеки.

Стаття 9. Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки

Суб'єкт господарської діяльності ідентифікує об'єкти підвищеної небезпеки відповідно до кількості порогової маси небезпечних речовин.

Нормативи порогової маси небезпечних речовин встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Порядок ідентифікації, форма та зміст оповіщення про її результати визначаються Кабінетом Міністрів України.

На основі ідентифікаційних даних Кабінет Міністрів України затверджує класифікацію об'єктів підвищеної небезпеки і порядок їх обліку.

Стаття 10. Декларація безпеки

Суб'єкт господарської діяльності готує і подає до місцевих органів виконавчої влади декларацію безпеки об'єкта підвищеної небезпеки.

Суб'єкт господарської діяльності несе відповідальність за достовірність даних, наведених у декларації безпеки.

Порядок розроблення декларації безпеки, її зміст, методика визначення ризиків та їх прийнятні рівні встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Подання декларації безпеки або іншої звітної документації не звільняє суб'єктів господарської діяльності від державного нагляду і контролю за їх діяльністю.

Вимоги частини першої цієї статті поширюються на підприємства, установи, організації, які планують експлуатувати хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки.

Стаття 11. Плани локалізації і ліквідації аварій на об'єктах підвищеної небезпеки

У порядку реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру суб'єкт господарської діяльності, а також підприємства, установи, організації, зазначені у частині п'ятій статті 10 цього Закону, одночасно з розробленням декларації безпеки розробляють і затверджують план локалізації і ліквідації аварій для кожного об'єкта підвищеної небезпеки, який вони експлуатують або планують експлуатувати.

Категорії аварій на об'єктах підвищеної небезпеки залежно від їх наслідків визначає Кабінет Міністрів України.

План локалізації і ліквідації аварій погоджує відповідний територіальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

План локалізації і ліквідації аварій переглядається кожні 5 років.

План локалізації і ліквідації аварій може переглядатися або уточнюватися до закінчення 5 років з дати його розроблення у разі:

— змін в умовах діяльності суб'єкта господарської діяльності незалежно від їх причин, що призводять до необхідності зміни відомостей, які містяться у плані локалізації і ліквідації аварій;

— внесення змін до чинних або прийняття нових нормативно-правових актів, що впливають на зміст плану локалізації і ліквідації аварій;

— висування обґрунтованих вимог щодо плану локалізації і ліквідації аварій органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

При внесенні змін і доповнень до плану локалізації і ліквідації аварій суб'єкти господарської діяльності та інші юридичні і фізичні особи, які повинні брати участь у виконанні протиаварійних заходів, надають відповідному територіальному органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, відповідну для цього інформацію.

Обсяг, зміст, форма і порядок надання інформації встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Відповідний територіальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, протягом 10 днів після затверд-

ження плану локалізації та ліквідації аварій надає через засоби масової інформації відомості, необхідні для виконання населенням правил поведінки і дій в екстремальних ситуаціях, передбачених цим планом.

У разі створення загрози виникнення аварії з транскордонним впливом план локалізації та ліквідації аварій повинен передбачати негайне інформування відповідних органів держав, території яких можуть зазнати впливу наслідків такої аварії.

Плани локалізації і ліквідації аварій, затверджені до набрання чинності цим Законом, зберігають чинність до закінчення строку їх дії.

Стаття 12. Порядок будівництва і/або реконструкції об'єктів підвищеної небезпеки

Суб'єкт господарської діяльності, який планує будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки, зобов'язаний одержати дозвіл на будівництво такого об'єкта відповідно до законодавства про містобудування. Суб'єкт господарської діяльності, який планує будівництво об'єкта підвищеної небезпеки на території села, селища, міста, також зобов'язаний попередньо одержати відповідно до закону згоду відповідної ради на розміщення об'єкта на такій території.

У разі якщо будівництво об'єкта підвищеної небезпеки не відповідає встановленому режиму забудови та іншого використання земель, визначених для містобудівних потреб, дозвіл на будівництво такого об'єкта надається лише після розроблення та затвердження техніко-економічного обґрунтування в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

До заяви з метою отримання дозволу на будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки крім документів, визначених законодавством про містобудування, та регіональними і місцевими правилами забудови, додаються:

— техніко-економічне та містобудівне обґрунтування розміщення об'єкта підвищеної небезпеки та передпроектні матеріали, які містять відомості про об'єкт підвищеної небезпеки, можливі аварії на ньому та їх наслідки;

— висновки державних експертиз, передбачених законом, а також громадських експертиз у разі їх наявності.

Суб'єкт господарської діяльності одночасно з поданням зазначених документів з метою залучення відповідного громадського обговорення через засоби масової інформації повідомляє про:

— мету реалізації проекту;

— можливі негативні наслідки впливу на життєдіяльність людей та довкілля;

— заходи та засоби, передбачені проектом для запобігання аваріям, обмеження їх наслідків і захисту людей та довкілля.

Виконавчі органи відповідних рад, Київська або Севастопольська міська державна адміністрація протягом п'яти днів від дати отримання заяви повідомляють через засоби масової інформації адресу, на яку кожна юридична і фізична особа може протягом одного місяця з дати опублікування повідомлення надіслати в письмовій формі свої пропозиції про доцільність реалізації проекту.

Виконавчі органи відповідних рад, Київська або Севастопольська міська державна адміністрація в строк не більше шести місяців з дати опублікування повідомлення розглядають на відкритих засіданнях, час і місце проведення яких повідомляються через засоби масової інформації, проект та отримані пропозиції про доцільність його реалізації.

Виконавчі органи відповідних рад, Київська або Севастопольська міська державна адміністрація у разі необхідності мають право отримати від суб'єкта господарської діяльності додаткову інформацію щодо проекту або призначити його експертизу.

Комплексний висновок і проект рішення про дозвіл на будівництво готуються спеціально уповноваженим органом з питань містобудування та архітектури протягом місяця.

Виконавчі органи відповідних рад, Київська або Севастопольська міська державна адміністрація у разі необхідності приймають рішення про надання дозволу на будівництво об'єкта підвищеної небезпеки або відмову в його наданні та забезпечує публікацію свого мотивованого рішення через засоби масової інформації.

У разі відмови у наданні дозволу на будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки суб'єкт господарської діяльності має право після доопрацювання проекту повторно подати його на розгляд у встановленому порядку.

Суб'єкт господарської діяльності та інші заінтересовані особи мають право оскаржити рішення виконавчих органів відповідних рад, Київської або Севастопольської міської державної адміністрації відповідно в суді або арбітражному суді у встановленому законом порядку.

Копія дозволу на будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки надсилається до визначених статтею 3 цього Закону спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Стаття 13. Порядок надання дозволу на експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки

Суб'єкт господарської діяльності, а також підприємства, установи,

організації, що мають намір розпочати експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, надсилають до відповідних обласної, Київської або Севастопольської міської державної адміністрації, виконавчих органів селищної або міської рад заяву на отримання дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки, до якої додаються:

- декларація безпеки;
 - договір обов'язкового страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки;
 - план локалізації і ліквідації аварій на об'єкті підвищеної небезпеки;
 - копія дозволу на будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки;
 - висновки передбачених законом державних та в разі наявності громадських експертиз;
 - копію рішення відповідної ради про надання згоди на розміщення об'єкта підвищеної небезпеки на території села, селища, міста
- у разі коли місцезнаходженням об'єкта є така територія.

Відповідні обласна, Київська або Севастопольська міська державна адміністрація, виконавчі органи селищної або міської рад у строк не більше місяця з дати отримання заяви розглядають її, погоджують у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, з відповідними територіальними органами спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади і надсилають суб'єкту господарської діяльності письмовий дозвіл на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки або обгрунтовану відмову з переліком додаткових заходів, які він повинен виконати для отримання дозволу.

Суб'єкт господарської діяльності після виконання додаткових заходів, визначених у відмові, має право повторно звернутися до відповідних обласної, Київської або Севастопольської міської державної адміністрації, виконавчих органів селищної або міської рад за отриманням дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки.

Суб'єкт господарської діяльності, якому відмовлено у видачі дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки, має право оскаржити дії відповідних обласної, Київської або Севастопольської міської державної адміністрації, виконавчих органів селищної або міської рад у суді або арбітражному суді у встановленому законом порядку.

Копія дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки надсилається відповідними обласною, Київською або Севастопольською міською державною адміністрацією, виконавчими органами селищної або міської рад спеціально уповноваженим органам виконавчої влади, визначеним статтею 3 цього Закону, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язані з об'єктами підвищеної небезпеки.

Стаття 14. Розслідування аварій на об'єктах підвищеної небезпеки

Порядок розслідування аварій на об'єктах підвищеної небезпеки встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до вимог цього та інших законів.

Стаття 15. Надання інформації та право на одержання інформації про об'єкти підвищеної небезпеки

Суб'єкт господарської діяльності відповідно до закону надає відповідним територіальним органам спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади, визначених статтею 3 цього Закону місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування та засобам масової інформації, у тому числі і тим, засновником яких є органи місцевого самоврядування, інформацію про об'єкти підвищеної небезпеки, які перебувають у його власності або у користуванні.

Суб'єкт господарської діяльності повідомляє спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади, до відання яких віднесені питання охорони праці, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і екологічної безпеки та охорони довкілля, про всі аварійні ситуації, розвиток яких призвів або міг призвести до аварії.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і екологічної безпеки та охорони довкілля, забезпечує оброблення одержаної відповідно до закону інформації про діяльність об'єктів підвищеної небезпеки та надає її місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарської діяльності та іншим заінтересованим особам, а також в установленому порядку інформує населення про аварійні ситуації, що виникають на об'єктах підвищеної небезпеки.

Юридична або фізична особа чи їх представники мають право відповідно до закону протягом не більш як 30 днів отримати від суб'єкта господарської діяльності інформацію про небезпеку, яка виникла на об'єктах підвищеної небезпеки і становить загрозу для людей та довкілля.

Юридична або фізична особа має право, в установленому законом порядку, самостійно збирати інформацію про стан безпеки об'єктів підвищеної небезпеки і надавати її органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, засобам масової інформації та іншим заінтересованим особам, у разі якщо їм відомо або є підстави вважати,

що така інформація містить відомості щодо правопорушень, які мають місце на об'єктах підвищеної небезпеки і становлять загрозу для людей та довкілля.

Стаття 16. Відшкодування шкоди, заподіяної аварією на об'єкті підвищеної небезпеки

Шкода (в тому числі моральна), заподіяна фізичним чи юридичним особам внаслідок аварії, що сталася на об'єкті підвищеної небезпеки, незалежно від вини суб'єкта господарської діяльності, у власності або у користуванні якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки, відшкодовується суб'єктом господарської діяльності цим особам у повному обсязі, крім випадків, коли аварія виникла внаслідок непереборної сили або з умислу потерпілого.

Стаття 17. Відповідальність за порушення вимог цього Закону

Порушення вимог цього Закону тягне за собою відповідальність згідно з законами України.

Стаття 18. Міжнародне співробітництво

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері запобігання аваріям, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації їх наслідків, забезпечення безпечної для людей та довкілля діяльності об'єктів підвищеної небезпеки.

Якщо міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, які передбачені цим Законом, то застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 19. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Закони, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Дозвільні документи на експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, видані до набрання чинності цим Законом, діють протягом строку, на який їх видано.
4. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:
 - подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;
 - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

— забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

5. Статтю 6 Закону України “Про страхування” (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 18, ст. 78; 1998 р., № 2, ст. 4, № 11 — 12, ст. 50; 1999 р., № 4, ст. 35; 2000 р., № 19, ст. 143) доповнити пунктом 291 такого змісту:

“29¹) страхування цивільної відповідальності суб’єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно аваріями на об’єктах підвищеної небезпеки”.

Президент України Л. КУЧМА

м. Київ, 18 січня 2001 року

№ 2245-III

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 10 жовтня 2001 р. № 1320

Київ

Про затвердження Національної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001 — 2005 роки

Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити Національну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001 — 2005 роки (далі — Національна програма), що додається.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям розробити і затвердити за погодженням з Державним департаментом з нагляду за охороною праці галузеві і регіональні програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища з урахуванням положень Національної програми.

3. Покласти на Державний департамент з нагляду за охороною праці функції координатора реалізації заходів, передбачених Національною програмою.

4. Міністерству праці та соціальної політики, Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції і Міністерству фінансів передбачати щороку під час підготовки проектів Державного бюджету України видатки на фінансування заходів, передбачених Національною програмою.

5. Міністерству праці та соціальної політики щороку у I кварталі подавати Кабінетові Міністрів України інформацію про стан виконання Національної програми.

Прем'єр-міністр України

А. КІНАХ

Інд. 33

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів
України
від 10 жовтня 2001 р. № 1320

НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА

поліпшення стану безпеки, гігієни праці та

виробничого середовища на 2001 — 2005 роки

1. Загальні положення

Головною метою цієї Національної програми є реалізація заходів загальнодержавного значення щодо створення належних, безпечних і здорових умов праці на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності (далі — підприємства) шляхом виконання конкретних завдань з організаційного, матеріально-технічного, наукового та нормативно-правового забезпечення їх діяльності у сфері охорони праці, подальшого вдосконалення системи державного управління та нагляду за охороною праці.

Реалізація права працівників на належні, безпечні і здорові умови праці не забезпечується повною мірою. Відсутність відповідних нормативно-правових актів щодо охорони праці на підприємствах, випадковий добір кадрів, стійка тенденція до зменшення коштів для забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці — це основні причини, які не дають змоги істотно знизити рівень виробничого травматизму і професійної захворюваності.

Так, у 1999 році в цілому по Україні було травмовано на виробництві 39844 особи, з них 1388 — із смертельним наслідком, у 2000 році травмовано 34556 осіб, з них 1325 — із смертельним наслідком. Рівень професійної захворюваності залишається досить високим, при цьому переважають захворювання пилової та хімічної етіології, опорно-рухового апарату, віброшумова патологія. Найбільшу кількість постраждалих зареєстровано на підприємствах вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної промисловості, а також у будівництві та сільському господарстві.

Найбільш негативно позначаються на стані охорони праці:

- незадовільні умови праці на виробництві;
- недостатнє забезпечення працюючих засобами індивідуального та колективного захисту;
- недостатній рівень підготовки працюючих та фахівців з питань охорони праці;

- відсутність впровадження в необхідному обсязі науково-технічних розробок у сфері охорони праці;
- недостатня організація роботи з інформаційного забезпечення охорони праці.

2. Концептуальні положення, основні завдання та заходи

Національна програма передбачає комплексне розв'язання проблем охорони праці, забезпечення пріоритету здоров'я працівників, їх соціального захисту, створення належних, безпечних і здорових умов праці на виробництві.

Концептуальні положення щодо поліпшення стану охорони праці ґрунтуються на аналізі сучасних тенденцій науково-технічного прогресу, проблем охорони праці, а також змін у системі державного управління і полягають у:

- створенні дієвих механізмів захисту прав працюючих, визначених законодавством про охорону праці;
- створенні належних, безпечних і здорових умов праці;
- розробленні механізму формування пріоритетних напрямів науки і техніки з питань охорони праці і вибору конкретних стратегічних напрямів;
- концентруванні ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки в сфері охорони праці;
- забезпеченні конкурентоспроможності науково-технічних розробок та їх відповідності світовому рівню;
- максимальному використанні досягнень вітчизняної та світової науки, результатів міжнародного науково-технічного співробітництва щодо питань поліпшення охорони праці та її нормативно-правової, наукової і матеріально-технічної бази.

Основними завданнями Національної програми є:

- усунення шкідливих і небезпечних факторів на робочих місцях;
- створення засобів діагностики устаткування та запобігання аваріям на об'єктах підвищеної небезпеки, засобів та систем колективного захисту працівників;
- здійснення заходів із захисту людей від ураження електричним струмом, шумових, вібраційних та інших навантажень;
- удосконалення нормативно-правової бази з питань охорони праці;
- розв'язання проблем медицини праці;
- інформаційне забезпечення органів державної влади та населення з питань охорони праці.

Виконання визначених завдань сприятиме поліпшенню стану охорони праці, а також зменшенню кількості аварій, нещасних випадків

на виробництві та професійних захворювань.

Національна програма включає в себе заходи щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001 — 2005 роки.

Передбачені програмою заходи спрямовано на поступове приведення національного законодавства у відповідність з актами законодавства ЄС.

3. Фінансове забезпечення

Фінансування заходів Національної програми здійснюється в передбаченому законодавством порядку за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, державного бюджету, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Мінпраці щороку подає правлінню Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань бюджетні запити щодо включення до бюджету цього Фонду цільових видатків, призначених для фінансування заходів Національної програми.

4. Організаційне забезпечення

Організаційне забезпечення виконання Національної програми здійснює Держнаглядохоронпраці.

ЗАХОДИ

**щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища
на 2001 — 2005 роки, фінансування яких здійснюється за рахунок
Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві
та професійних захворювань**

Найменування заходу	Відповідальні виконавці	Термін виконання, роки	Вартість роботи, тис. гривень						Очікуваний результат
			усього	в тому числі за роками					
				2001	2002	2003	2004	2005	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

I. Організаційні заходи

<p>Організація проведення атестації робочих місць з небезпечними і шкідливими умовами праці та здійснення контролю за проведенням їх у відповідність з вимогами нормативних актів про охорону праці</p>	<p>міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації</p>	<p>2001 - 2005</p>	-	-	-	-	-	-	<p>приведення робочих місць у відповідність з вимогами нормативних актів про охорону праці</p>
---	--	------------------------	---	---	---	---	---	---	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Забезпечення щорічної державної статистичної звітності про стан охорони праці на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності	Держкомстат Мінпраці МОЗ	2001 - 2001	-	-	-	-	-	-	надання можливості для проведення аналізу даних і розроблення заходів щодо створення безпечних умов праці
Створення органів сертифікації та випробувальних лабораторій для сертифікації вибухових матеріалів, засобів захисту від вибухів та спалахів	Держнаглядохоронпраці Укрвипром Мінпромполітики	2001 - 2003	560	230	170	160	-	-	створення умов для безпечного проведення вибухових робіт
Оснащення лабораторії Центральної санітарно-епідеміологічної станції новими приладами для контролю за станом безпеки праці та виробничого середовища	МОЗ	2002 - 2003	480	-	240	240	-	-	створення необхідної технічної бази для проведення належної атестації робочих місць за умовами праці
Оснащення випробувальних лабораторій Національного науково-дослідного інституту охорони праці необхідними приладами та устаткуванням	Мінпраці	2001 - 2002	200	120	80	-	-	-	розширення номенклатури засобів індивідуального захисту, що підлягають обов'язковій сертифікації

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Створення національного реєстру канцерогенно небезпечних підприємств, цехів та професій, розроблення системи заходів з підвищення ефективності боротьби з професійно зумовленою онкологією	МОЗ, МНС, Академія медичних наук Мінпраці	2001 - 2003	90	30	30	30	-	-	профілактика захворювань, пов'язаних з професійно зумовленою онкологією
Організація постійно діючої виставки засобів колективного захисту працівників	Мінпраці, інші центральні органи виконавчої влади, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації	2001 - 2002	40	20	20	-	-	-	сприяння забезпеченню працівників сучасними засобами колективного захисту
Забезпечення проведення в органах виконавчої влади семінарів за участю керівників служб охорони праці, навчальних, галузевих, регіональних центрів охорони праці з питань охорони праці	міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, обласні держадміністрації	2001 - 2005	-	-	-	-	-	-	поширення передового досвіду та підвищення рівня знань з питань охорони праці
Проведення Третьої всеукраїнської конференції з охорони праці	Мінпраці, інші центральні органи виконавчої влади	2003 - 2003	20	-	-	20	-	-	обмін досвідом з розв'язання проблем охорони праці опрацювання відповідних рішень та рекомендацій поліпшення профілактичної роботи
Разом			1390	400	540	450	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

II. Пріоритетні науково-технічні дослідження і розробки з охорони праці

1. Розроблення нових методів, систем і засобів діагностики устаткування, попередження та локалізації аварій на потенційно небезпечних об'єктах

Завершення розроблення та впровадження на шахтах автоматизованої системи контролю пилвибухобезпеки та захисту мережі гірничих виробок від вибухів пилу	Мінпаливенерго	2001 - 2001	150	150	-	-	-	-	приймальні випробування, захист мережі гірничих виробок від вибухів пилу, зменшення кількості аварій з груповими нещасливими випадками
Розроблення методики визначення ресурсу, модернізації, реконструкції та виведення з експлуатації фізично зношених або морально застарілих виробничих будівель, споруд, технологічного устаткування об'єктів нафтогазового комплексу, які не відповідають вимогам охорони праці і становлять потенційну загрозу для життя і здоров'я працюючих	Мінпаливенерго МНС	2001 - 2002	320	160	160	-	-	-	розроблення нормативно-правового акта, запобігання аваріям на об'єктах нафтогазового комплексу, підвищення безпеки їх експлуатації
Розроблення апаратури акустично-емісійного контролю технічного стану трубопроводів та устаткування, що працює під тиском	Мінпромполітики	2001 - 2003	150	50	50	50	-	-	приймальні випробування, запобігання аваріям на трубопроводах та устаткуванні, що працює під тиском

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модернізація систем аерогазового контролю в гірничих виробках та управління провітрюванням у тупикових виробках	Мінпаливенерго	2001 - 2003	300	100	100	100	-	-	приймальні випробування, запобігання вибухам метану у вугільних шахтах
Розроблення високонадійного сигналізатора рівнів скрапленого газу у посудинах під тиском до 25 атмосфер	Мінпромполітики	2001 - 2002	100	50	50	-	-	-	приймальні випробування приладу для газосховищ, газових автозаправок та інших ємкостей скрапленого газу, запобігання аваріям на об'єктах, де експлуатуються посудини із скрапленим газом під тиском
Розроблення двофункціонального канатного дефектоскопа з комп'ютерною обробкою інформації для обстеження рудних та шахтних підйомників	Мінпаливенерго	2003 - 2005	250	-	-	100	100	50	приймальні випробування, запобігання обривам канатів рудних та шахтних підйомників, підвісних канатних доріг

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення методів та приладів визначення показників токсичності продуктів термічної деструкції, піролізу, горіння горючих матеріалів (у тому числі полімерних)	МВС МОЗ	2003 - 2004	320	-	-	160	160	-	розроблення методів і приладів з визначення показників токсичності, запобігання нещасним випадкам під час пожеж від дії токсичних продуктів горіння
Розроблення критеріїв класифікації виробничих об'єктів за ступенем їх небезпеки	Держнагляд- охранпраці МНС, МОЗ, МВС, Мінекоресурсів	2001 - 2002	20	10	10	-	-	-	розроблення критеріїв класифікації виробничих об'єктів за ступенем потенційної небезпеки, опрацювання необхідних заходів для запобігання аваріям на виробництві
Розроблення та впровадження компактних привідних станцій стрічкових конвеєрів нового типажного ряду з вмонтованою автономною системою пожежогасіння	Мінпаливенерго	2001 - 2002	180	100	80	-	-	-	приймальні випробування компактних привідних станцій, запобігання пожежам на привідних станціях шахтних стрічкових конвеєрів

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення мікропроцесорного приладу для захисту крана від перевантажень і ресстрації параметрів для кранів мостового і кабельного типів з метою зниження аварійності роботи кранів	Мінпромполітики, Держбуд Держнагляд-охранпраці	2001 - 2001	77	77	-	-	-	-	приймальні випробування, запобігання аваріям вантажопідйомних кранів
Розроблення автоматизованої системи контролю параметрів роботи потенційно небезпечного устаткування (котельного, теплового тощо)	Держнагляд-охранпраці	2001 - 2003	340	100	120	120	-	-	приймальні випробування, забезпечення належного рівня безпеки праці на об'єктах підвищеної небезпеки
Проведення досліджень пожежо-вибухонебезпеки металевих порошоків та пилу за наявності води. і водяної пари, розроблення методів запобігання їх загорянню та вибухам	МВС Національна академія наук	2001 - 2003	80	20	30	30	-	-	розроблення методики запобігання загорянню та вибухам, поліпшення профілактичної роботи
Розроблення та впровадження аварійно-програмного комплексу "Вентиляція - ПЛА"	Мінпаливенерго	2001 - 2003	250	75	75	100	-	-	запобігання аваріям на вугільних шахтах, поліпшення умов праці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення засобів для підвищення безпеки робіт, пов'язаних з використанням автотранспорту на залізорудних кар'єрах, з урахуванням формування внутрішніх постійних відвалів великої місткості, розташованих на ділянках перспективних підземних робіт	Держнагляд-охоронпраці МОН	2001 – 2002	170	85	85	-	-	-	впровадження нових типів загороджувальних пристроїв на горизонтальних і похилих майданчиках залізорудних кар'єрів та способів формування внутрішніх відвалів великої місткості, підвищення рівня безпеки праці гірничо-транспортних працівників на кар'єрах

2. Розроблення і впровадження науково обґрунтованої державної системи наглядової, навчально-методичної та контрольної діяльності у сфері охорони праці

Проведення науково обґрунтованого аналізу стану охорони праці, наглядової діяльності та їх взаємозв'язку	Держнагляд-охоронпраці	2001 - 2005	210	70	35	35	35	35	розроблення періодичних аналітичних матеріалів щодо стану охорони праці, підготовка заходів щодо поліпшення стану охорони праці
--	------------------------	-------------	-----	----	----	----	----	----	---

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Підвищення кваліфікації державних інспекторів з охорони праці, розроблення відповідної навчально-методичної бази	- " -	2001 - 2005	340	80	80	70	70	40	підвищення рівня підготовки державних інспекторів з охорони праці, створення навчальних модулів, методичних та навчальних матеріалів
Проведення науково-технічної експертизи проектів та робіт, передбачених Національною програмою	Держнагляд-охоронпраці Національна академія наук	2001 - 2005	250	50	50	50	50	50	забезпечення відповідного науково-технічного рівня робіт Національної програми
Розроблення системи управління якістю експертних робіт та впровадження процедури акредитації експертних організацій у сфері контролю технічної безпеки	Держнагляд-охоронпраці	2001 - 2003	350	150	100	100	-	-	підвищення якості експертних робіт у сфері охорони праці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

3. Розроблення та впровадження заходів щодо забезпечення безпечних умов праці в аграрно-промисловому комплексі

Створення безпечних умов праці механізаторів:	Мінагрополітики МОЗ								запобігання нещасним випадкам та профзахворюванням
розроблення та впровадження ефективних технічних рішень щодо зниження рівня шуму та вібрації на робочих місцях розроблення безпечної конструкції пневмоколіс тракторних причепів розроблення засобів, що виключають безпосередній контакт із пестицидами та гербіцидами працівників, які обслуговують сільськогосподарську техніку	Мінпромполітики	2001 - 2005	1700	278	347	307	336	432	створення безпечних умов для експлуатації сільськогосподарської техніки
Проведення досліджень вибухових явищ на об'єктах та виробництвах агропромислового комплексу, визначення критичних умов їх виникнення з метою створення безпечних технологій виробничих процесів	Мінагрополітики	2003 - 2005	100	-	-	30	30	40	створення безпечних технологій виробничих процесів

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. Розроблення технічних засобів захисту працюючих від шуму та вібрації									
Розроблення засобів шумоглушіння для пневматичних пристроїв технологічного устаткування	Мінпромполітики	2001 - 2003	130	30	50	50	-	-	приймальні випробування засобів шумоглушіння, зниження рівня шумового навантаження на працюючих
Розроблення засобів захисту обслуговуючого персоналу важких машин та устаткування від дії вібраційних та ударних навантажень з використанням еластомірних конструкцій	Національна академія наук Мінпромполітики Мінпаливенерго	2002 - 2005	260	-	60	60	70	70	приймальні випробування гумових та гумометалевих віброізоляторів та ударовіброзахисних систем, зниження рівня профзахворюваності внаслідок дії вібраційних та шумових навантажень

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5. Розроблення технічних засобів захисту людей від ураження електричним струмом та підвищення пожежної безпеки в зовнішніх електричних мережах, житлових та громадських будівлях									
Розроблення систем селективного захисту та контролю ізоляції мереж з ізованою нейтраллю і передачею інформації диспетчеру з метою підвищення пожежної безпеки електричних мереж напругою 6 - 35 кВ	Мінпаливенерго	2001 - 2002	50	25	25	-	-	-	приймальні випробування дослідного зразка, запобігання електротравматизму
Створення системи захисту заземлювачів для підвищення ефективності заземлювального пристрою	Мінпаливенерго	2001 - 2002	40	20	20	-	-	-	приймальні випробування дослідного зразка, запобігання електротравматизму
Впровадження у виробництво універсального показчика напруги 0,22 - 220 кВ (безконтактного, світлозвукового)	Мінпаливенерго	2004 - 2005	70	-	-	-	40	30	приймальні випробування універсального показчика напруги, запобігання електротравматизму
Створення універсальної ізолювальної конструкції для виконання робіт у розподільних пристроях	- " -	2003 - 2005	120	-	-	40	40	40	приймальні випробування універсальної ізолювальної конструкції, запобігання електротравматизму

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення та впровадження у виробництво електроізоляційних силіконових гум	Мінпромполітики	2001 - 2003	140	50	50	40	-	-	приймальні випробування електроізоляційних силіконових гум, впровадження у виробництво електроізоляційних силіконових гум, підвищення пожежної безпеки у зовнішніх електричних мережах і будівлях
Розроблення дослідних зразків приладів контролю за витоком струму на корпус тролейбуса	Держбуд Національна академія наук	2001 - 2002	60	30	30	-	-	-	приймальні випробування приладів, запобігання нещасним випадкам на міському електротранспорті
Розроблення технічних засобів і пристроїв для захисту працівників під час виконання робіт на повітряних лініях електропередачі	Мінпаливенерго	2001 - 2002	30	15	15	-	-	-	приймальні випробування дослідного зразка, запобігання електротравматизму
Розроблення і впровадження в промислових спорудах систем електричного кабельного опалення з акумулюючим ефектом	Держбуд	2001 - 2005	250	50	50	50	50	50	приймальні випробування дослідного зразка, створення комфортних умов праці на виробництві

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Проведення досліджень та визначення умов безпечного використання вогнегасних речовин під час гасіння пожеж за наявності електричної напруги	МВС Мінпаливенерго	2002 - 2003 -	40	-	20	20	-		розроблення рекомендацій щодо безпечного використання вогнегасних речовин під час гасіння пожеж за наявності електричної напруги, запобігання електротравматизму під час гасіння пожеж
Розроблення технічних засобів нового покоління, які забезпечують автоматичний захист у момент виникнення небезпеки на гірничо-металургійних підприємствах	МОН Мінпаливенерго	2001 - 2005	240 40	20	60	60	60		приймальні випробування зразків технічних засобів контролю ізоляції і автоматичного захисту, забезпечення електро- та пожежобезпеки на підприємствах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. Створення безпечних технологій, засобів та устаткування для проведення підричних робіт в промисловості									
Розроблення безпечної зарядної техніки для заряджання свердловин, шпурів, приладів, пристроїв та контрольно-вимірjuвальної апаратури для ведення підричних робіт на відкритих гірничих виробках	Держнагляд-охоронпраці Мінпромполітики Укрвибухпром Укрбудматеріали Укравтодор Украгропромбуд	2001 - 2005	695	135	140	140	140	140	приймальні випробування зарядної техніки, пристроїв та контрольно-вимірjuвальної апаратури, підвищення безпеки праці під час проведення підричних робіт
Розроблення вибухових технологій і прострільно-підричного устаткування підвищеної безпеки для робіт в свердловинах	Держнагляд-охоронпраці НАК "Надра України" Мінпромполітики	2001 - 2005	630	110	130	130	130	130	приймальні випробування технологій і прострільно-підричного устаткування, підвищення безпеки праці і зниження рівня аварійності під час вибухових робіт
Розроблення технологій виготовлення безтритювих вибухових речовин підвищеної безпеки на заводах-виробниках, а також виготовлення і використання їх за місцем проведення підричних робіт	Держнагляд-охоронпраці Укрвибухпром Мінпромполітики	2001 - 2002	290	140	150	-	-	-	впровадження передових безпечних технологій виготовлення безтритювих вибухових речовин підвищеної безпеки, підвищення безпеки та поліпшення умов праці під час проведення вибухових робіт

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення засобів виявлення та нейтралізації шкідливих газів і пилоподавлення під час підривних робіт у промисловості	Національна академія наук Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці МОН	2001 - 600 2005	120	120	120	120	120	120	приймальні випробування дослідних зразків засобів виявлення та нейтралізації шкідливих газів і пилоосадження, поліпшення умов праці та виробничого середовища
Створення автоматизованого банку даних вибухових матеріалів	Держнагляд- охоронпраці Укрвибухпром	2001 - 180 2005	60	30	30	30	30	30	застосування вибухових матеріалів з урахуванням специфіки проведення вибухових робіт
Дослідження стану складування і зберігання промислових вибухових матеріалів	Держнагляд- охоронпраці Міноборони МВС	2001 - 60 2003	25	20	15	-	-	-	розроблення рекомендацій щодо можливості використання для зберігання промислових вибухових матеріалів складів Міноборони, звільнених від боєприпасів, забезпечення безпечного зберігання вибухових матеріалів

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

7. Розв'язання медичних проблем охорони праці

Розроблення методів оцінки ризику під час дії хімічних, фізичних, біологічних та фізіологічних факторів виробничого середовища в умовах сучасного виробництва	МОЗ Академія медичних наук Мінпраці	2001 - 2004	300	80	80	70	70	-	розроблення методики визначення ризику розвитку професійних захворювань за окремими професіями залежно від параметрів діючих факторів та їх комплексу з урахуванням часу роботи, запобігання професійним захворюванням
Розроблення психофізіологічних критеріїв оцінки ергономічності людино-машинних систем та використання їх у системі ергономічної сертифікації нових технологій, машин і устаткування	МОЗ Академія медичних наук	2001 - 2005	150	50	25	25	25	25	розроблення критеріїв і методів ергономічної сертифікації людино-машинних систем, нових технологій у вітчизняному машинобудуванні, поліпшення умов праці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення критеріїв оцінки втрати професійної працездатності внаслідок виробничих травм та професійних захворювань нейроортопедичного спрямування та критеріїв допустимих термінів роботи людей у шкідливих умовах	МОЗ Академія медичних наук	2001 - 195 2003	50	70	75	-	-	-	удосконалення критеріїв оцінки професійної працездатності та допустимих термінів роботи в шкідливих умовах, запобігання профзахворюваності
Розроблення системи моніторингу виробничого середовища та захисту працюючих у сільському господарстві під час застосування нових технологій	МОЗ Академія медичних наук Мінагрополітики	2001 - 250 2005	50	50	50	50	50	50	розроблення положення про систему моніторингу виробничого середовища в сільському господарстві, здійснення заходів щодо поліпшення умов праці в сільському господарстві
Розроблення методики проведення гігієнічних досліджень і оцінки умов праці, методики дослідження важкості та напруженості трудового процесу для впровадження гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу	МОЗ Академія медичних наук	2002 - 210 2004	-	70	70	70	-	-	розроблення методики проведення гігієнічних досліджень і оцінки умов праці, методики дослідження важкості та напруженості трудового процесу, поліпшення стану гігієни праці
Разом									10647 2665 2637 2297 1676 1372

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
III. Нормативно-правове забезпечення охорони праці									
Приведення нормативно-правових актів з питань охорони праці у відповідність з вимогами директив Європейського Союзу	Мінпраці, МОЗ, МВС, Держатом-регулювання Мін'юст	2001 - 2005	2115	485	470	430	380	350	адаптація нормативно-правової бази з питань охорони праці до вимог директив Європейського Союзу
Аналіз актів законодавства з питань охорони праці на відповідність сучасним принципам державної політики з урахуванням вимог відповідних європейських норм	Мінпраці МОЗ, МВС, Держатом-регулювання Мін'юст	2001 - 2002	40	20	20	-	-	-	розроблення заходів щодо взаємозгодженості і вдосконалення правових норм з метою приведення їх у відповідність з основоположними принципами державної політики у сфері охорони праці
Разом			2155	505	490	430	380	350	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

IV. Забезпечення працівників засобами колективного захисту та контролю виробничого середовища

1. Розроблення нових засобів та систем колективного захисту працівників від шкідливих та небезпечних факторів

Розроблення технології та дослідної установки одержання поверхнево-активних речовин для пилоосадування, гасіння пожеж тощо	МВС МОН	2001 - 430 2003	130	250	50	-	-	-	приймальні випробування технології та дослідної установки, поліпшення стану виробничого середовища та ефективне гасіння пожеж
Розроблення електростатичного іскробезпечного пристрою для заземлення автоцистерн, призначених для транспортування легкозаймистих речовин, у тому числі нафтопродуктів та зріджених газів	Мінпромполітики	2001 - 220 2002	110	110	-	-	-	-	приймальні випробування пристрою, запобігання аваріям при транспортуванні легкозаймистих речовин, нафтопродуктів та зріджених газів
Дослідження і розроблення сорбційних методів колективного захисту від парів ртуті у виробничих приміщеннях	Мінпромполітики МНС МОЗ	2001 - 140 2002	100	40	-	-	-	-	приймальні випробування методів колективного захисту від парів ртуті, запобігання отруєнню парами ртуті

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення апаратури (приладів) для вимірювання радіаційного випромінювання у вугільних шахтах для проведення оцінки і здійснення контролю безпечних умов праці (за викидонебезпекою, газоносністю, запиленістю та іншими чинниками)	Мінпаливенерго МОЗ	2001 - 2003	650	200	300	150	-	-	дослідний зразок вимірювальної апаратури, запобігання аваріям на вугільних шахтах, поліпшення умов праці

2. Створення приладів для здійснення контролю параметрів виробничого середовища та мікроклімату на робочих місцях

Розроблення приладів дозиметричного контролю шкідливих виробничих факторів кумулятивної дії	Мінпромполітики МОЗ	2001 - 2005	680	90	130	170	170	120	приймальні випробування приладів, запобігання одержанню понаднормативних доз шкідливих виробничих факторів кумулятивної дії
Розроблення приладів для здійснення контролю мікроклімату на робочих місцях	- " -	2001 - 2003	300	215	50	35	-	-	приймальні випробування приладів, контроль параметрів мікроклімату на робочих місцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення приладів для здійснення контролю параметрів електромагнітних випромінювань	Мінпромполітики МОЗ	2001 - 2002	420	260	160	-	-	-	приймальні випробування приладів, контроль рівнів електромагнітних випромінювань на робочих місцях, моніторинг виробничого середовища
Розроблення та виготовлення промислового зразка обладнання для безпечного обстеження мереж та колекторів каналізації	Держбуд	2001 - 2003	140	65	45	30	-	-	приймальні випробування промислового зразка обладнання, забезпечення вимог безпеки праці під час виконання особливо небезпечних робіт у каналізаційних мережах і колекторах
Разом			2980	1170	1085	435	170	120	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V. Інформаційне забезпечення охорони праці									
Підготовка з питань охорони праці для засобів масової інформації	Держнагляд-охоронпраці МОЗ Держкомінформ	2001 - 2003	60	20	20	20	-	-	сприяння створенню належних, безпечних та здорових умов праці, поліпшення профілактичної роботи
Видання серії посібників (довідників), у тому числі коментарів до прийнятих законодавчих актів про охорону праці	Держнагляд-охоронпраці МОЗ МВС	2001 - 2005	360	80	80	60	70	70	доведення основних питань охорони праці до широких верств населення, запобігання травматизму
Організація випуску періодичних інформаційних видань про обставини і причини аварій та пожеж	Держнагляд-охоронпраці МОЗ, МВС	2001 - 2005	50	10	10	10	10	10	запобігання нещасним випадкам та аваріям
Опрацювання комплексу організаційно-методичних документів з питань застосування законодавства про охорону праці у специфічних умовах малого і середнього бізнесу	Держнагляд-охоронпраці МОЗ, МВС, Мін'юст, інші центральні органи виконавчої влади Конфедерація роботодавців	2001 - 2003	30	10	10	10	-	-	профілактика травматизму на підприємствах малого та середнього бізнесу, зниження рівня травматизму

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Створення науково-методичного кабінету і комп'ютеризованої служби інформації в Інформаційному центрі Держнаглядохоронпраці	Держнагляд-охоронпраці	2001 - 2005	800	500	100	100	50	50	здійснення науково-методичного та інформаційного забезпечення з питань охорони праці на національному та регіональному рівні, створення телефонних ліній довіри, пунктів з надання безкоштовної консультаційної допомоги
Разом			1300	620	220	200	130	130	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
VI. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці									
Вивчення досвіду зарубіжних країн у сфері охорони праці, участь у діяльності міжнародних організацій	Мінпраці	2001 - 2005	160	30	30	30	40	30	підвищення ефективності управління охороною праці на базі передових світових досягнень
Інтеграція Інформаційного центру Держнаглядохоронпраці в глобальну інформаційну мережу МОП	Держнагляд-охоронпраці	2001 - 2005	150	40	30	30	20	30	налагодження тісного співробітництва у галузі охорони праці з відповідними міжнародними організаціями
Разом			310	70	60	60	60	60	
Усього			18782	5430	5032	3872	2416	2032	

ЗАХОДИ

**щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища
на 2001 — 2005 роки, які фінансуються за рахунок державного бюджету**

228

Розроблення засобів і систем придушення та локалізації полум'я на об'єктах хімічної і нафтогазової промисловості в технологічних процесах з використанням вуглеводнів, пилоповітряних сумішей, водню (локалізація), гібридних сумішей	Мінпром-політики МВС Мінпаливенерго	2002 - 400 2005	-	160	80	80	80	приймальні випробування, запобігання пожежам і аваріям
Створення інформаційно-аналітичної системи стану охорони праці суб'єктів господарювання	Мінпраці, Держнагляд-охоронпраці МОЗ, МВС, Держатом-регулювання	2002 - 2125 2005	-	1265	488	234	138	впровадження новітніх інформаційних технологій в сферу охорони праці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розроблення нових екологічно чистих високоефективних засобів захисту працівників від впливу шуму та вібрації на виробництві і транспорті та методик їх застосування	Мінпромполітики	2002 - 2002	190	-	190	-	-	-	приймальні випробування віброшумозахисних матеріалів, розроблення технології виготовлення, методики застосування віброшумозахисних матеріалів, випробування дослідних зразків у виробничих умовах, одержання нових засобів віброшумозахисту з високими фізико-механічними та експлуатаційними властивостями
Розроблення і впровадження в провідних галузях промисловості системи професійного психофізіологічного добору спеціалістів, зайнятих на роботах з підвищеним рівнем небезпеки	Держнагляд-охоронпраці МОЗ Академія медичних наук Національна академія наук МОН	2002 - 2005	830	-	420	210	100	100	впровадження у провідних галузях промисловості системи професійного психофізіологічного добору спеціалістів, зайнятих на роботах з підвищеною небезпекою, складення списків про-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
									фесій з відповідними критеріями та показниками, комп'ютерна система професійного психофізіологічного добору спеціалістів, розроблення керівних документів зниження рівня аварійності та травматизму
Створення та забезпечення показу телевізійних програм "Небезпека поруч", "Безпека на роботі і вдома", "Цього могло б не статися" тощо	Держнагляд-охоронпраці МОЗ, Держкомінформ	2002 - 2005	250	-	100	50	50	50	свідоме ставлення до питань особистої безпеки, зниження рівня травматизму
Впровадження у засобах масової інформації постійної рубрики "Охорона праці"	Мінпраці Держнагляд-охоронпраці Держкомінформ, інші органи виконавчої влади	2002 - 2005	500	-	200	100	100	100	зміна ставлення до питань охорони праці роботодавців, працівників, пропаганда передових травмобезпечних технологій, устаткування тощо
Усього			4295	-	2335	928	564	468	
Усього за Програмою			23077	5430	7367	4800	2980	2500	

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 21 серпня 2001 р. № 1094

Київ

Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

У зв'язку з прийняттям Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити такі, що додаються:

Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві; перелік обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям:

— забезпечити своєчасне доведення до підприємств, установ та організацій вимог Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві та перелік обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

— внести у тримісячний термін до своїх нормативно-правових актів з питань розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві зміни, що впливають із цієї постанови.

3. Визнати такими, що втратили чинність:

— постанову Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1993 р. № 623 "Про Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях" (ЗП України, 1994 р., № 1, ст. 1);

— постанову Кабінету Міністрів України від 17 червня 1998 р. № 923 "Про внесення змін і доповнень до Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях" (Офіційний вісник України, 1998 р., № 25, ст. 922);

— пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 27 жовтня

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 серпня 2001 р. № 1094

ПОЛОЖЕННЯ

про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

1. Дія цього Положення поширюється на підприємства, установи та організації незалежно від форми власності (далі — підприємства), на осіб, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, які є власниками цих підприємств або уповноваженими ними особами, фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства використовують найману працю (далі — роботодавці), на осіб, які забезпечують себе роботою самостійно за умови добровільної сплати ними внесків на державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, а також на осіб, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, які працюють на умовах трудового договору (контракту), проходять виробничу практику або залучаються до праці (далі — працівники).

2. Розслідування нещасних випадків (професійних захворювань), що сталися з працівниками, які перебували у відрядженні за кордоном, проводиться згідно з цим Положенням, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

3. Міноборони, МВС, СБУ, Держкомкордон, Державний департамент з питань виконання покарань, МНС встановлюють за погодженням з Держнаглядохоронпраці порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підвідомчих підприємствах, у військових частинах, підрозділах, організаціях з

урахуванням вимог цього Положення щодо осіб, які не перебувають з ними у трудових відносинах.

4. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з учнями і студентами навчальних закладів під час навчально-виховного процесу, трудового і професійного навчання в навчальному закладі, визначається МОН.

Розслідування та облік нещасних випадків

5. Розслідуванню підлягають раптові погіршення стану здоров'я, поранення, травми, у тому числі отримані внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострі професійні захворювання і гострі професійні та інші отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, інші ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани та інші надзвичайні події), контакту з тваринами, комахами та іншими представниками фауни і флори, що призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення потерпілого на іншу (легшу) роботу терміном не менш як на один робочий день, а також випадки смерті на підприємстві (далі — нещасні випадки).

До гострих професійних захворювань і гострих професійних отруєнь належать випадки, що сталися після одноразового (протягом не більше однієї робочої зміни) впливу небезпечних факторів, шкідливих речовин.

Гострі професійні захворювання спричиняються дією хімічних речовин, іонізуючого та неіонізуючого випромінювання, значним фізичним навантаженням та перенапруженням окремих органів і систем людини. До них належать також інфекційні, паразитарні, алергійні захворювання тощо.

Гострі професійні отруєння спричиняються в основному шкідливими речовинами гостроспрямованої дії.

6. За висновками роботи комісії з розслідування визнаються пов'язаними з виробництвом і складається акт за формою Н-1 про нещасні випадки (додаток 1), що сталися з працівниками під час виконання трудових (посадових) обов'язків, у тому числі у відрядженнях, а також ті, що сталися під час:

— перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці роботи протягом робочого часу починаючи з моменту приходу працівника на підприємство до його виходу, який повинен фіксуватися відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, або за дорученням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні та святкові дні;

— приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту,

одягу перед початком роботи і після її закінчення, виконання заходів особистої гігієни;

— проїзду на роботу чи з роботи на транспортному засобі підприємства або на транспортному засобі іншого підприємства, яке надало його згідно з договором (заявкою), за наявності розпорядження роботодавця;

— використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця відповідно до встановленого порядку;

— провадження дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не входять до кола виробничого завдання чи прямих обов'язків працівника (надання необхідної допомоги іншому працівникові, дії щодо попередження можливих аварій або рятування людей та майна підприємства, інші дії за наявності розпорядження роботодавця тощо);

— ліквідації аварій, пожеж та наслідків стихійного лиха на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;

— надання підприємством шефської допомоги;

— перебування на транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо причина нещасного випадку пов'язана з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з дією на нього небезпечних чи шкідливих виробничих факторів або середовища;

— прямування працівника до (між) об'єкта(ми) обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;

— прямування до місця відрядження та в зворотному напрямку відповідно до завдання про відрядження.

7. За висновками роботи комісії з розслідування визнаються пов'язаними з виробництвом і складається акт за формою Н-1 також про випадки:

— природної смерті працівників під час перебування на підземних роботах (видобування корисних копалин, будівництво, реконструкція, технічне переоснащення і капітальний ремонт шахт, рудників, копалень, метрополітенів, підземних каналів, тунелів та інших підземних споруд, геологорозвідувальні роботи, які проводяться під землею) або протягом чотирьох годин після виходу на поверхню внаслідок гострої серцево-судинної недостатності;

— самогубства працівників плавскладу на суднах морського та рибпромислового флоту в разі перевищення терміну перебування їх у рейсі, обумовленого колективним договором, або їх природної смерті

внаслідок впливу психофізіологічних, небезпечних та шкідливих виробничих факторів.

8. Випадки зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків розслідуються відповідно до цього Положення. Якщо комісія з розслідування виходячи з конкретних обставин дійде висновку, що зникнення працівника пов'язане з можливістю нещасного випадку під час виконання трудових (посадових) обов'язків, акт спеціального розслідування з такими висновками комісії з розслідування видається сім'ї цього працівника або його довірєній особі для звернення до суду із заявою про оголошення працівника померлим. Після оголошення судом працівника померлим роботодавець зобов'язаний відповідно до акта спеціального розслідування визнати цей нещасний випадок пов'язаним з виробництвом і скласти акт за формою Н-1.

9. Нещасні випадки, пов'язані із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, або вбивство працівника під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків незалежно від порушення кримінальної справи розслідуються відповідно до цього Положення. Такі випадки визнаються пов'язаними з виробництвом і про них складається акт за формою Н-1, крім випадків з'ясування потерпілим особистих стосунків, якщо з приводу цих дій є висновок компетентних органів.

10. Нещасні випадки, що сталися внаслідок раптового погіршення стану здоров'я працівника, крім випадків, зазначених у пункті 7 цього Положення, визнаються пов'язаними з виробництвом і про них складається акт за формою Н-1 за умови, що погіршення стану здоров'я працівника сталося внаслідок впливу небезпечних чи шкідливих виробничих факторів або якщо потерпілий не проходив медичного огляду, передбаченого законодавством, а робота, що виконувалась, була протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку про стан його здоров'я.

11. Нещасні випадки, що сталися з працівниками на території підприємства або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, яка встановлюється згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку, а також під час перебування працівників на території підприємства у зв'язку з проведенням роботодавцем наради, отриманням заробітної плати, обов'язковим проходженням медичного огляду тощо, а також у випадках, передбачених колективним договором (угодою), розслідуються згідно з вимогами цього Положення.

Такі нещасні випадки визнаються пов'язаними з виробництвом і про них складається акт за формою Н-1.

12. За висновками роботи комісії з розслідування не визнаються пов'язаними з виробництвом і не складається акт за формою Н-1 про

нещасні випадки, що сталися з працівниками:

— під час прямування на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, який не належить підприємству і не використовувався в інтересах цього підприємства;

— за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ;

— під час використання ними в особистих цілях транспортних засобів підприємства без дозволу роботодавця, а також устаткування, механізмів, інструментів, крім випадків, що сталися внаслідок несправності цього устаткування, механізмів, інструментів;

— унаслідок отруєння алкоголем, наркотичними або іншими отруйними речовинами, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності медичного висновку, якщо це не викликано застосуванням цих речовин у виробничих процесах або порушенням вимог безпеки щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, був відсторонений від роботи згідно з установленим порядком;

— під час скоєння ними злочинів або інших правопорушень, якщо ці дії підтверджені рішенням суду;

— у разі природної смерті або самогубства, за винятком випадків, зазначених у пункті 7 цього Положення, що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та органів прокуратури.

13. Якщо за висновками роботи комісії з розслідування прийнято рішення, що про нещасний випадок не повинен складатися акт за формою Н-1, про такий нещасний випадок складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм) відповідно до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

Повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування та ведення обліку

14. Про кожний нещасний випадок свідок, працівник, який його виявив, або сам потерпілий повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену особу підприємства і жити заходів до надання необхідної допомоги.

Керівник робіт (уповноважена особа підприємства) у свою чергу зобов'язаний:

— терміново організувати надання медичної допомоги потерпілому, у разі необхідності доставити його до лікувально-профілактичного закладу;

— повідомити про те, що сталося, роботодавця, відповідну профспілкову організацію;

— зберегти до прибуття комісії з розслідування обстановку на

робочому місці та устаткування у такому стані, в якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків), а також вжити заходів до недопущення подібних випадків.

15. Лікувально-профілактичний заклад про кожне звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві без направлення підприємства повинен протягом доби про кожного потерпілого повідомити засобами зв'язку або надіслати екстрене повідомлення за встановленою формою (додаток 2):

— підприємство, де працює потерпілий;

— відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі — Фонд);

— відповідну установу (заклад) державної санітарно-епідеміологічної служби — у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

16. Роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок, крім випадків із смертельним наслідком та групових:

— повідомляє про нещасний випадок відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду за формою, що встановлюється цим Фондом, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, — це підприємство, у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі, — відповідні органи державної пожежної охорони, а в разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) — відповідні установи (заклади) державної санітарно-епідеміологічної служби;

— організує його розслідування і утворює комісію з розслідування.

17. До складу комісії з розслідування включаються: керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа (спеціаліст), на яку роботодавцем покладено виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці (голова цієї комісії), керівник структурного підрозділу або головний спеціаліст, представник профспівкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспівки, інші особи.

Керівник робіт, який безпосередньо відповідає за охорону праці на місці, де стався нещасний випадок, до складу комісії з розслідування не включається.

У разі настання нещасного випадку з можливою інвалідністю до складу комісії з розслідування включається також представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) до складу комісії з розслідування включається також спеціаліст відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби

та відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду.

На підприємствах, де немає структурних підрозділів або головних спеціалістів, до складу комісії з розслідування включається представник роботодавця.

На судах морського, річкового та рибпромислового флоту під час плавання або перебування в іноземних портах комісія з розслідування утворюється капітаном. Про це повідомляється власник судна.

Потерпілий або його довірена особа має право брати участь в розслідуванні нещасного випадку.

18. У разі настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, за умови добровільної сплати нею внесків на державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання розслідування організує відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду.

Головою комісії з розслідування призначається представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, а до складу цієї комісії включається потерпілий або його довірена особа, спеціаліст з охорони праці відповідної місцевої держадміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування, представник профспілкової організації, членом якої є потерпілий.

19. Комісія з розслідування зобов'язана протягом трьох днів:

— обстежити місце нещасного випадку, опитати свідків і осіб, які причетні до нього, та одержати пояснення потерпілого, якщо це можливо;

— визначити відповідність умов і безпеки праці вимогам нормативно-правових актів про охорону праці;

— з'ясувати обставини і причини, що призвели до нещасного випадку, визначити, пов'язаний чи не пов'язаний цей випадок з виробництвом;

— визначити осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів про охорону праці, а також розробити заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

— скласти акт розслідування нещасного випадку за формою Н-5 (додаток 3) у двох примірниках, а також акт за формою Н-1 або акт за формою НТ про потерпілого у шести примірниках і передати його на затвердження роботодавцю;

у випадках виникнення гострих професійних захворювань (отруєнь), крім акта за формою Н-1, складається також карта обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 (додаток 4).

У випадках, зазначених у пункті 32, термін розслідування продовжується до одержання матеріалів відповідних державних органів нагляду за безпекою руху.

До першого примірника акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5 (далі — акт розслідування нещасного випадку) додаються акт за формою Н-1 або НТ, пояснення свідків, потерпілого, витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії та інші документи, що характеризують стан робочого місця (устаткування, машини, апаратура тощо), у разі необхідності також медичний висновок про наявність в організмі потерпілого алкоголю, отруйних чи наркотичних речовин.

Нещасні випадки, про які складаються акти за формою Н-1 або НТ, беруться на облік і реєструються роботодавцем у спеціальному журналі (додаток 5).

20. Роботодавець повинен розглянути і затвердити акти за формою Н-1 або НТ протягом доби після закінчення розслідування, а щодо випадків, які сталися за межами підприємства, — протягом доби після одержання необхідних матеріалів.

Затверджені акти протягом трьох днів надсилаються:

— потерпілому або його довірєній особі разом з актом розслідування нещасного випадку;

— керівникові цеху або іншого структурного підрозділу, дільниці, місця, де стався нещасний випадок, для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам;

— відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду разом з копією акта розслідування нещасного випадку;

— відповідному територіальному органу Держнагляддохоронпраці;

— профспілковій організації, членом якої є потерпілий;

— керівникові (спеціалістові) служби охорони праці підприємства або посадовій особі (спеціалісту), на яку роботодавцем покладено виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці. Акт за формою Н-1 або НТ надсилається разом з першим примірником акта розслідування нещасного випадку та іншими матеріалами.

На вимогу потерпілого голова комісії з розслідування зобов'язаний ознайомити потерпілого або його довірєну особу з матеріалами розслідування нещасного випадку.

Копія акта за формою Н-1 надсилається органу, до сфери управління якого належить підприємство, у разі відсутності такого органу — відповідній місцевій держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) копія акта за формою Н-1 та карта обліку гострого професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 надсилається також до відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби, яка веде облік випадків гострих професійних захворювань (отруєнь).

21. Акти розслідування нещасного випадку, акти за формою Н-1 або

НТ разом з матеріалами розслідування підлягають зберіганню протягом 45 років на підприємстві, працівником якого є (був) потерпілий.

У разі ліквідації підприємства акти розслідування нещасних випадків, акти за формою Н-1 або НТ підлягають передачі правонаступникові, який бере на облік ці нещасні випадки, а у разі його відсутності або банкрутства — до державного архіву.

22. По закінченні періоду тимчасової непрацездатності або у разі смерті потерпілого роботодавця, який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення про наслідки нещасного випадку за формою Н-2 (додаток 6) і в десятиденний термін надсилає його організаціям і посадовим особам, яким надсилався акт за формою Н-1 або НТ.

Повідомлення про наслідки нещасного випадку обов'язково додається до акта за формою Н-1 або НТ і підлягає зберіганню разом з ним відповідно до цього Положення.

23. Нещасний випадок, про який безпосереднього керівника потерпілого чи роботодавця своєчасно не повідомили, або якщо втрата працездатності від нього настала не одразу, незалежно від терміну, коли він стався, розслідується згідно з цим Положенням протягом місяця після одержання заяви потерпілого чи особи, яка представляє його інтереси.

24. Нещасний випадок, що стався на підприємстві з працівником іншого підприємства під час виконання ним завдання свого керівника, розслідується підприємством, де стався нещасний випадок, і про нього складається акт за формою Н-1 комісією з розслідування за участю представників підприємства, працівником якого є потерпілий. Такий нещасний випадок береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий.

Підприємство, де стався нещасний випадок, зберігає у себе один примірник затвердженого акта за формою Н-1.

25. Нещасний випадок, що стався з працівником, який тимчасово був переведений за договором з керівником підприємства на інше підприємство або який виконував роботи за сумісництвом, розслідується і береться на облік підприємством, куди його було переведено або на якому він працював за сумісництвом.

26. Нещасний випадок, що стався з працівником, який виконував роботи під керівництвом посадових осіб свого підприємства на виділених територіях, об'єктах, ділянках іншого підприємства, розслідується і береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий. У розслідуванні бере участь представник підприємства, де стався нещасний випадок.

27. Нещасні випадки, що сталися з особовим складом аварійно-

рятувальних формувань, який був залучений до роботи на об'єктах підприємства за договором (угодою) між формуванням і підприємством та виконував ці роботи під керівництвом посадових осіб підприємства, розслідуються і беруться на облік цим підприємством. У розслідуванні повинен брати участь представник аварійно-рятувального формування.

28. Нещасні випадки з працівниками підрозділів Державної служби охорони, а також інших охоронних підрозділів, які мають юридичний статус і спеціальний дозвіл (ліцензію) на цей вид діяльності, що сталися під час виконання обов'язків з охорони підприємства, розслідуються і беруться на облік цими підрозділами. У розслідуванні цих нещасних випадків повинен брати участь представник підприємства, де стався нещасний випадок.

29. Нещасні випадки з водіями транспортних засобів, які виконували роботи у складі зведеної транспортної колони, сформованої певним підприємством, розслідуються цим підприємством за участю представника підприємства, яке направило водія на зазначені роботи. Такі випадки беруться на облік підприємством, яке сформувало автоколону.

30. Нещасні випадки з учнями і студентами навчальних закладів, що сталися під час проходження ними виробничої практики або виконання робіт на підприємстві під керівництвом його посадових осіб, розслідуються і беруться на облік підприємством. У розслідуванні повинен брати участь представник навчального закладу.

31. Нещасні випадки, що сталися на підприємстві з учнями і студентами навчальних закладів, які проходили виробничу практику або виконували роботу під керівництвом викладача на виділеній підприємством ділянці, розслідуються навчальним закладом разом з представником підприємства і беруться на облік навчальним закладом.

32. Нещасні випадки, що сталися з водіями, машиністами, пілотами (екіпажем) транспортних засобів (автомобілів, поїздів, літаків, морських та річкових суден тощо) під час перебування в рейсі, розслідуються відповідно до цього Положення з обов'язковим використанням матеріалів розслідування відповідних державних органів нагляду за безпекою руху.

Висновки зазначених державних органів нагляду за безпекою руху про причини нещасного випадку і осіб, які допустили порушення нормативних актів, незалежно від порушення кримінальної справи передаються ними у десятиденний термін підприємству, працівником якого є потерпілий, або голові комісії із спеціального розслідування.

33. Нещасні випадки, що сталися з громадянами України та іноземцями, які входять до складу екіпажів (бригад) на морських і річкових суднах, літаках, засобах залізничного і автомобільного транспорту, що перебувають за кордоном (порти, доки, станції, судноремонтні заводи,

майстерні тощо), розслідуються відповідно до цього Положення, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

34. Контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення причин здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, Фонд відповідно до їх компетенції.

Громадський контроль здійснюють трудові колективи через обраних ними уповноважених з питань охорони праці та профспілки через виборні органи і своїх представників.

Ці органи мають право вимагати від роботодавця складення акта за формою Н-1 або його перегляду, якщо встановлено, що допущено порушення вимог цього Положення або інших нормативно-правових актів про охорону праці.

Посадова особа Держнаглядохоронпраці має право у разі необхідності із залученням представників відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду та профспілкової організації, членом якої є потерпілий, проводити розслідування нещасного випадку (надходження скарги, незгода з висновками розслідування обставин та причин нещасного випадку або його приховання тощо) і видавати обов'язкові для виконання роботодавцем приписи за формою Н-9 (додаток 7) щодо необхідності визнання нещасного випадку пов'язаним з виробництвом, складання або перегляду акта за формою Н-1 та взяття його на облік.

У разі незгоди роботодавця з приписом посадової особи Держнаглядохоронпраці питання вирішується вищестоящим підрозділом Держнаглядохоронпраці або припис оскаржується в установленому порядку. На час вирішення зазначеного питання дія припису зупиняється.

35. У разі відмови роботодавця скласти акт за формою Н-1 про нещасний випадок чи незгоди роботодавця, потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, із змістом акта розслідування нещасного випадку, акта за формою Н-1 питання вирішується в порядку, передбаченому законодавством про розгляд трудових спорів.

Органи з розгляду трудових спорів у разі необхідності одержують відповідний висновок роботодавця, представника органу державного нагляду за охороною праці, органу державного управління охороною праці, профспілкового органу, Фонду.

Спеціальне розслідування нещасних випадків

36. Спеціальному розслідуванню підлягають:

- нещасні випадки із смертельним наслідком;
- групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше

працівниками незалежно від тяжкості ушкодження їх здоров'я;

— випадки смерті на підприємстві;

— випадки зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків.

37. Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, випадок смерті, а також зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків роботодавець зобов'язаний негайно передати засобами зв'язку повідомлення за встановленою формою (додаток 8):

— відповідному територіальному органу Держнаглядохоронпраці;

— відповідному органу прокуратури за місцем виникнення нещасного випадку;

— відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду;

— органу, до сфери управління якого належить це підприємство (у разі його відсутності — відповідній місцевій держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування);

— відповідній установі (закладу) санітарно-епідеміологічної служби у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь);

— профспілковій організації, членом якої є потерпілий;

— вищестоящому профспілковому органу;

— відповідному органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та іншим органам (у разі необхідності).

Зазначені органи (організації) повідомляють про нещасний випадок свої вищестоящі органи (організації) згідно з установленим порядком.

Зазначене повідомлення надсилається також у разі, коли смерть потерпілого настала внаслідок нещасного випадку, що стався раніше. Спеціальне розслідування щодо цього випадку здійснюється в установленому порядку з використанням матеріалів раніше проведеного розслідування.

38. Спеціальне розслідування нещасного випадку із смертельним наслідком, групового нещасного випадку, випадку смерті, а також випадку зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків організовує роботодавець (якщо постраждав сам роботодавець, — орган, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності — відповідна місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування).

Розслідування цього випадку проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника територіального органу Держнаглядохоронпраці за погодженням з органами, представники яких входять до складу цієї комісії.

До складу комісії із спеціального розслідування включаються: по-

садова особа органу державного нагляду за охороною праці (голова комісії), представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, представники органу, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності — відповідної місцевої держадміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування, роботодавця, профспілкової організації, членом якої є потерпілий, вищестоящего профспілкового органу або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки, а у разі розслідування випадків виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь) також спеціаліст відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Залежно від конкретних умов (кількості загиблих, характеру і можливих наслідків аварії тощо) до складу комісії із спеціального розслідування можуть бути включені спеціалісти відповідного органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, представники органів охорони здоров'я та інших органів.

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що сталися на ядерних установках, підконтрольних Держатомрегулювання, проводиться комісією, яка ним призначається.

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що сталися під час катастроф та аварій з повітряними, морськими та річковими суднами, рухомим складом залізничного транспорту, проводиться комісією, яка утворюється відповідними органами нагляду за безпекою польотів, судноплавства, руху (якщо не було прийнято спеціального рішення Кабінету Міністрів України), з обов'язковим включенням до її складу представників Держнаглядохоронпраці, відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, профспілкової організації, членом якої є потерпілий, вищестоящего профспілкового органу. Головою цієї комісії призначається посадова особа відповідного органу нагляду за безпекою польотів (судноплавства, руху).

У разі коли нещасний випадок з працівниками авіаційного, морського, залізничного та автомобільного транспорту стався за кордоном і якщо представник Держнаглядохоронпраці, відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, профспілкової організації, членом якої є потерпілий, вищестоящего профспілкового органу не може бути на місці події, розслідування може бути доручено цими органами представникові роботодавця.

Потерпілий або його довірена особа має право брати участь у спеціальному розслідуванні нещасного випадку.

39. Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло 2–4 особи, проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника Держнаглядохорон-

праці або його територіального органу за погодженням з органами, представники яких входять до складу цієї комісії.

Залежно від конкретних умов (характеру і можливих наслідків аварії тощо) до складу комісії із спеціального розслідування включаються представники Держнаглядохоронпраці, центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду, місцевого органу виконавчої влади, роботодавця, профспілкових організацій, членами яких є потерпілі, вищестоящих профспілкових органів або уповноважені трудових колективів з питань охорони праці, якщо потерпілі не є членами профспілки.

40. Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло 5 і більше осіб або травмовано 10 і більше осіб, проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом Держнаглядохоронпраці, якщо з цього приводу не було прийнято спеціального рішення Кабінету Міністрів України.

До складу цієї комісії включаються керівні працівники Держнаглядохоронпраці, центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, виконавчої дирекції Фонду, місцевого органу виконавчої влади, роботодавця, представники профспілкових організацій, членами яких є потерпілі, вищестоящих профспілкових органів або уповноважені трудових колективів з питань охорони праці, якщо потерпілі не є членами профспілки, відповідного органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій (у разі необхідності), органів охорони здоров'я та інших органів.

41. Спеціальне розслідування нещасних випадків проводиться протягом не більше 10 робочих днів. У разі необхідності встановлений термін може бути продовжений органом, який призначив розслідування.

За результатами розслідування складається акт спеціального розслідування за формою Н-5, а також оформляються інші матеріали, передбачені пунктом 48 цього Положення, у тому числі карта обліку професійного захворювання (отруєння) на кожного потерпілого за формою П-5, якщо нещасний випадок пов'язаний з гострим професійним захворюванням (отруєнням).

В акті спеціального розслідування нещасного випадку, який стався внаслідок аварії, зазначається її категорія та розмір заподіяної під час цієї аварії матеріальної шкоди.

Акт спеціального розслідування підписується головою і всіма членами комісії із спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акта член комісії у письмовій формі викладає свою окрему думку.

Акт за формою Н-1 або НТ на кожного потерпілого складається

відповідно до акта спеціального розслідування у двох примірниках, підписується головою та членами комісії із спеціального розслідування і затверджується роботодавцем протягом доби після одержання цих документів.

42. У разі розходження думок членів комісії із спеціального розслідування керівник відповідного органу державного нагляду за охороною праці, який призначив цю комісію, розглядає разом з членами комісії матеріали розслідування і може призначити нове розслідування або видати роботодавцю припис за формою Н-9 щодо визнання нещасного випадку пов'язаним з виробництвом, складання акта за формою Н-1 і взяття його на облік.

43. Для встановлення причин нещасних випадків і розроблення заходів щодо запобігання подібним випадкам комісія із спеціального розслідування має право вимагати від роботодавця утворення експертної комісії із залученням до її роботи за рахунок підприємства експертів — спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших організацій, органів виконавчої влади та державного нагляду за охороною праці.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця події та проведення необхідних досліджень і розрахунків експертна комісія складає висновок, у якому стисло викладаються обставини, визначаються причини травмування, гострого професійного захворювання (отруєння), зазначаються допущені порушення вимог нормативно-правових актів про охорону праці, а також заходи щодо запобігання подібним випадкам. Висновок експертної комісії викладається чітко, в стверджувальній формі.

Комісія із спеціального розслідування нещасного випадку у разі необхідності може призначити додатково незалежну експертну комісію.

44. Медичні заклади, судово-медична експертиза, органи прокуратури і внутрішніх справ та інші органи зобов'язані згідно із законодавством безоплатно надавати на запит посадових осіб органу державного нагляду за охороною праці або Фонду, які є членами комісії із спеціального розслідування, відповідні матеріали та висновки щодо нещасного випадку у визначені цим Положенням терміни розслідування, а у випадках, коли необхідні висновки судово-гістологічної та судово-токсикологічної експертизи, — після проведення відповідних досліджень.

45. Під час розслідування роботодавець зобов'язаний:

— зробити у разі необхідності фотознімки місця нещасного випадку, пошкодженого об'єкта, устаткування, інструменту, а також надати технічну документацію та інші необхідні матеріали;

— надати транспортні засоби, засоби зв'язку, службові приміщення для роботи комісії із спеціального розслідування, експертної комісії;

— організувати у разі розслідування випадків виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) проведення медичного обстеження працівників відповідної ділянки підприємства;

— забезпечити проведення необхідних лабораторних досліджень і випробувань, технічних розрахунків та інших робіт;

— організувати друкування, розмноження і оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

46. Члени комісії із спеціального розслідування мають право одержувати письмові та усні пояснення від працівників підприємства і свідків події або проводити їх опитування.

Члени комісії із спеціального розслідування повинні зустрітися з потерпілими або членами їхніх сімей, довіреними особами, розглянути і вирішити на місці соціальні питання або внести пропозиції про їх вирішення відповідним органам, а також дати роз'яснення потерпілим (сім'ям, довіреним особам) щодо їх прав та належної компенсації відповідно до законодавства.

Роботодавець, працівником якого є потерпілий, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю комісії із спеціального розслідування та залучених до її роботи спеціалістів. Відшкодування витрат на відрядження працівників, які є членами цієї комісії або залучені до її роботи, роботодавець здійснює в розмірах, передбачених нормами відшкодування витрат на відрядження за рахунок валових витрат, шляхом переказу відповідної суми грошей на реєстраційні рахунки, відкриті в органах Державного казначейства бюджетним установам, та поточні рахунки, відкриті у банківських установах на території України суб'єктами господарської діяльності або небюджетними установами і організаціями.

47. Роботодавець у п'ятиденний термін з моменту підписання акта спеціального розслідування нещасного випадку чи одержання припису посадової особи органу державного нагляду за охороною праці щодо взяття на облік нещасного випадку зобов'язаний розглянути ці матеріали і видати наказ про здійснення запропонованих заходів щодо запобігання виникненню подібних випадків, а також притягнути до відповідальності працівників, які допустили порушення законодавства про охорону праці.

Про здійснення запропонованих заходів роботодавець у письмовій формі повідомляє органи, які брали участь у розслідуванні, в терміни, зазначені в акті спеціального розслідування.

48. До матеріалів спеціального розслідування нещасного випадку належать:

— копія рішення Кабінету Міністрів України або наказу органів державного нагляду за охороною праці про організацію спеціального розслідування нещасного випадку;

- акт спеціального розслідування нещасного випадку;
 - протокол огляду місця, де стався нещасний випадок (додаток 9);
 - ескіз місця нещасного випадку (додаток 10), необхідні плани, схеми, фотознімки місця нещасного випадку, пошкодженого об'єкта, обладнання, устаткування тощо;
 - протоколи рішень комісії із спеціального розслідування про розподіл функцій між членами цієї комісії, які беруть участь у розслідуванні, призначення експертної комісії;
 - припис посадової особи органу державного нагляду за охороною праці за формою Н-9 (якщо він видавався);
 - копія акта за формою Н-1 або НТ на кожного потерпілого окремо;
 - висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;
 - медичний висновок про причини смерті або характер травми потерпілого, а також про наявність в його організмі алкоголю чи наркотиків (у разі необхідності);
 - висновок лікувально-профілактичного закладу про розслідування випадків виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь), результати вимірів і лабораторних досліджень виробничих факторів трудового процесу;
 - протоколи опитувань та пояснювальні записки потерпілих, свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку (додаток 11);
 - копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з охорони праці;
 - копії приписів, що стосуються нещасного випадку, виданих роботодавцеві державними інспекторами до настання нещасного випадку і під час його розслідування;
 - витяги із законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, вимоги яких були порушені;
 - довідка про матеріальну шкоду, заподіяну нещасним випадком, та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги;
 - копія наказу роботодавця згідно з пунктом 47 цього Положення.
49. Роботодавець у п'ятиденний термін після закінчення спеціального розслідування нещасного випадку надсилає за рахунок підприємства копії матеріалів, зазначених в пункті 48 цього Положення, органам прокуратури, іншим органам, представники яких брали участь у розслідуванні, центральному органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, відповідній місцевій держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування, Держнагляд-охоронпраці, виконавчій дирекції Фонду, а у разі розслідування випадків виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) — також

відповідній установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перший примірник матеріалів розслідування залишається на підприємстві та зберігається відповідно до пункту 21 цього Положення.

Потерпілому або членам його сім'ї, довіреній особі надсилається затверджений акт за формою Н-1 або НТ разом з копією акта спеціального розслідування нещасного випадку.

50. Центральний орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності відповідна місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування після одержання матеріалів повинні розглянути обставини і причини нещасного випадку із смертельним наслідком або групового нещасного випадку і за результатами розгляду розробити заходи щодо запобігання подібним випадкам.

51. Органи прокуратури надають територіальним органам Держнаглядохоронпраці інформацію про прийняте рішення щодо порушення кримінальної справи у зв'язку з нещасним випадком із смертельним наслідком або груповим нещасним випадком або про відмову в цьому.

Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин

52. Роботодавець на підставі актів за формою Н-1 складає державну статистичну звітність про потерпілих за формою, затвердженою Держкомстатом, і подає її в установленому порядку відповідним організаціям, а також несе відповідальність за її достовірність згідно із законодавством.

53. Роботодавець зобов'язаний проводити аналіз причин нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробляти і здійснювати заходи щодо запобігання подібним випадкам.

54. Органи, до сфери управління яких належать підприємства, місцеві держадміністрації, виконавчі органи місцевого самоврядування зобов'язані аналізувати обставини і причини нещасних випадків за підсумками півріччя і року, доводити результати цього аналізу до відома підприємств, що належать до сфери їх управління, а також розробляти і здійснювати заходи щодо запобігання подібним випадкам.

55. Органи державного управління, державного нагляду за охороною праці, Фонд та профспілкові організації в межах своєї компетенції перевіряють ефективність профілактики нещасних випадків, вживають заходів до виявлення та усунення порушень цього Положення.

56. Підприємства, органи, до сфери управління яких належать підприємства, а також Фонд ведуть облік усіх пов'язаних з виробництвом нещасних випадків.

Центральні органи виконавчої влади, місцеві держадміністрації,

виконавчі органи місцевого самоврядування, Держнаглядохоронпраці ведуть оперативний облік пов'язаних з виробництвом нещасних випадків, потерпілих унаслідок групових нещасних випадків та нещасних випадків із смертельними наслідками, про які складено акти за формою Н-1.

Управління державної пожежної охорони МВС веде облік потерпілих під час пожеж, а державна санітарно-епідеміологічна служба та робочі органи виконавчої дирекції Фонду — облік потерпілих від гострих професійних захворювань (отруєнь).

Збирання статистичних даних та розроблення державної статистичної звітності про потерпілих від нещасних випадків на підприємствах, про які складено акти за формою Н-1 або НТ, здійснюють органи державної статистики.

Розслідування та облік випадків виявлення хронічних професійних захворювань і отруєнь

57. Усі вперше виявлені випадки хронічних професійних захворювань і отруєнь (далі — професійні захворювання) підлягають розслідуванню.

Професійний характер захворювання визначається експертною комісією у складі спеціалістів лікувально-профілактичного закладу, якому надано таке право МОЗ.

У разі необхідності до роботи експертної комісії залучаються спеціалісти (представники) підприємства, робочого органу виконавчої дирекції Фонду, профспілкової організації, членом якої є потерпілий.

58. Віднесення захворювання до професійного проводиться відповідно до Порядку встановлення зв'язку захворювання з умовами праці (додаток 12).

59. Зв'язок професійного захворювання з умовами праці працівника визначається на підставі клінічних даних і санітарно-гігієнічної характеристики умов праці, яка складається відповідною установою (закладом) державної санітарно-епідеміологічної служби за участю спеціалістів (представників) підприємства, профспілок та робочого органу виконавчої дирекції Фонду. Санітарно-гігієнічна характеристика видається на запит керівника лікувально-профілактичного закладу, що обслуговує підприємство, або спеціаліста з профпатології міста (області), завідуючого відділенням профпатології міської (обласної) лікарні.

Якщо на час складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці потерпілий не підпадав під дію чинників виробничого середовища, що могли викликати професійне захворювання, враховується його попередня робота, пов'язана з дією несприятливих виробничих факторів,

60. У разі виникнення підозри на профзахворювання лікувально-профілактичний заклад направляє працівника з відповідними документами, перелік яких визначений Порядком встановлення зв'язку захворювання з умовами праці, на консультацію до головного спеціаліста з профпатології міста (області).

61. Для встановлення діагнозу і зв'язку захворювання з впливом шкідливих виробничих факторів і трудового процесу головний спеціаліст з профпатології Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя направляє хворого до спеціалізованого лікувально-профілактичного закладу згідно з переліком, що затверджується МОЗ.

До цих закладів направляються для встановлення діагнозу також хворі, які проходили обстеження в інших науково-дослідних інститутах медичного профілю, що не ввійшли до зазначеного переліку.

Зазначені спеціалізовані лікувально-профілактичні заклади мають право проводити амбулаторне та стаціонарне обстеження працівників за направленням головного спеціаліста з профпатології Автономної Республіки Крим, області, м. Києва і Севастополя відповідного профілю (штатного або позаштатного). Відповідальність за встановлення діагнозу щодо хронічного професійного захворювання покладається на керівників цих закладів.

Забороняється направляти осіб, яким встановлено діагноз, до інших лікувально-профілактичних закладів для перегляду раніше встановленого діагнозу.

62. Перелік спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів, які мають право встановлювати остаточний діагноз щодо професійних захворювань, через кожні п'ять років переглядається та затверджується МОЗ.

63. У спірних випадках для остаточного вирішення питання про наявність професійного захворювання хворий направляється до Інституту медицини праці Академії медичних наук (м. Київ), рішення якого у разі незгоди хворого або роботодавця щодо встановлення діагнозу і зв'язку захворювання із впливом шкідливих виробничих факторів і трудового процесу оскаржується в судовому порядку.

Порядок повідомлення про професійні захворювання та розслідування причин, що призвели до їх виникнення

64. На кожного хворого клініками науково-дослідних інститутів, відділеннями професійних захворювань лікувально-профілактичних закладів складається повідомлення за формою П-3 (додаток 13). Протягом трьох діб після встановлення остаточного діагнозу повідомлення надсилається роботодавцю або керівнику підприємства, шкідливі виробничі фактори на якому призвели до виникнення професійного захво-

рювання, відповідній установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби та лікувально-профілактичному закладу, які обслуговують це підприємство, відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду.

65. Роботодавець організовує розслідування кожного випадку виявлення професійного захворювання протягом десяти робочих днів з моменту одержання повідомлення.

Розслідування випадку професійного захворювання проводиться комісією у складі представників: відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби (голова комісії), лікувально-профілактичного закладу, підприємства, профспілкової організації, членом якої є хворий, або уповноваженого трудового колективу з питань охорони праці, якщо хворий не є членом профспілки, відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду.

До розслідування в разі необхідності можуть залучатися представники інших органів.

У розслідуванні причин професійних захворювань інфекційної та паразитарної етіології обов'язково беруть участь фахівці з епідеміології та паразитології відповідної установи (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби.

Розслідування причин двох та більше випадків професійних захворювань у однієї особи проводиться у міру визначення цих захворювань за наявності повідомлення. В акті розслідування зазначається, чи раніше у цієї особи було виявлено профзахворювання (найменування діагнозу) та рік його виявлення.

66. Роботодавець зобов'язаний подати комісії з розслідування дані лабораторних досліджень шкідливих факторів виробничого процесу, необхідну документацію (технологічні регламенти, вимоги і нормативи з безпеки праці тощо), забезпечити комісію приміщенням, транспортними засобами і засобами зв'язку, організувати друкування, розмноження і оформлення в необхідній кількості матеріалів розслідування.

67. Комісія з розслідування зобов'язана:

— скласти програму розслідування причин професійного захворювання;

— розподілити функції між членами комісії;

— розглянути питання про необхідність залучення до її роботи експертів;

— провести розслідування обставин та причин професійного захворювання;

— скласти акт розслідування за формою П-4 (додаток 14), у якому зазначити заходи щодо запобігання розвитку професійного захворювання, забезпечення нормалізації умов праці, а також назвати осіб,

які не виконали відповідні вимоги (правила, гігієнічні регламенти).

68. Комісія з розслідування проводить гігієнічну оцінку умов праці працівника за матеріалами раніше проведених атестацій робочих місць, результатів обстежень і досліджень, вивчає приписи державного нагляду за охороною праці, одержує письмові пояснення посадових осіб і працівників з питань, пов'язаних з розслідуванням професійного захворювання.

69. Акт розслідування причин професійного захворювання складається комісією з розслідування у шести примірниках протягом трьох днів після закінчення розслідування та надсилається роботодавцем хворому, лікувально-профілактичному закладу, який обслуговує це підприємство, робочому органу виконавчої дирекції Фонду та профспілковій організації, членом якої є хворий. Один примірник акта надсилається відповідній установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби для аналізу і контролю за здійсненням заходів.

Перший примірник акта розслідування залишається на підприємстві та зберігається відповідно до пункту 21 цього Положення.

70. Роботодавець зобов'язаний у п'ятиденний термін після закінчення розслідування причин професійного захворювання розглянути його матеріали та видати наказ про заходи щодо запобігання професійним захворюванням, а також про притягнення до відповідальності осіб, з вини яких допущено порушення санітарних норм і правил, що призвели до виникнення професійного захворювання.

Про здійснення запропонованих комісією з розслідування заходів щодо запобігання професійним захворюванням роботодавець письмово інформує відповідну установу (заклад) державної санітарно-епідеміологічної служби протягом терміну, зазначеного в акті.

У разі втрати працівником працездатності внаслідок професійного захворювання роботодавець направляє потерпілого на МСЕК для розгляду питання подальшої його працездатності.

71. Контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування професійних захворювань, їх документальним оформленням, виконанням заходів щодо усунення причин здійснюють установи (заклади) державної санітарно-епідеміологічної служби, Фонд, профспілки та уповноважені трудових колективів з питань охорони праці відповідно до їх компетенції.

Розслідування випадків професійних захворювань у працівників, направлених на роботу за межі підприємства

72. Розслідування випадків професійних захворювань у працівників, направлених на роботу за межі підприємства, проводиться комісією з розслідування під головуванням представника відповідної установи

(закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби, яка здійснює державний санітарний нагляд на підприємстві, де виявлено професійне захворювання.

73. Підприємство, де виявлено професійне захворювання, повинно повідомити про це підприємство, працівником якого є потерпілий, та робочий орган виконавчої дирекції Фонду.

У роботі комісії з розслідування такого випадку обов'язково бере участь представник підприємства, працівником якого є потерпілий, робочого органу виконавчої дирекції Фонду та профспівкової організації, членом якої є потерпілий.

74. Реєстрація та облік професійних захворювань у працівників, які направлені на роботу за межі підприємства, здійснюється підприємством за місцем основної роботи потерпілого, відповідним робочим органом виконавчої дирекції Фонду та відповідною установою (закладом) державної санітарно-епідеміологічної служби, що здійснює державний нагляд на цьому підприємстві.

Розслідування випадків професійних захворювань у непрацюючих пенсіонерів, а також у працівників, які змінили місце роботи та проживання

75. Виявлення професійних захворювань у осіб, які працювали за межами України на підприємствах колишнього СРСР, проводиться згідно з пунктами 59 — 63 цього Положення на підставі нотаріально завіреної копії трудової книжки.

У разі виявлення професійного захворювання у непрацюючих пенсіонерів, які працювали на території України, розслідування проводиться згідно з пунктом 65 цього Положення на підприємстві, причетному до виникнення професійного захворювання.

76. Підтверджені випадки професійних захворювань у працівників, які змінили місце роботи, або у непрацюючих пенсіонерів підлягають реєстрації та обліку на підприємстві, де були умови для розвитку професійного захворювання, у відповідному робочому органі виконавчої дирекції Фонду та у відповідній установі (закладі) державної санітарно-епідеміологічної служби, що здійснює державний нагляд на цьому підприємстві.

Порядок реєстрації та обліку випадків професійних захворювань

77. Реєстрація та облік випадків професійних захворювань ведеться в спеціальному журналі (додаток 15):

— на підприємстві, у відповідному робочому органі виконавчої дирекції Фонду та в установах (закладах) державної санітарно-епідеміо-

логічної служби на підставі повідомлень про професійні захворювання та актів їх розслідування;

— у лікувально-профілактичних закладах на підставі медичної картки амбулаторного хворого, виписки з історії хвороби, лікарського висновку про діагноз, встановлений під час обстеження в стаціонарі, а також повідомлення про професійне захворювання.

До цього журналу також вносяться дані щодо працездатності кожного працівника, в якого виявлено професійне захворювання.

У разі виявлення у працівника кількох професійних захворювань потерпілий реєструється в журналі один раз із зазначенням усіх його діагнозів.

Професійні захворювання, виявлені в осіб, які приїхали на постійне проживання в Україну з інших країн, реєструються у лікувально-профілактичних закладах та відповідній установі (закладі) державної санітарно-епідеміологічної служби, у відповідному робочому органі виконавчої дирекції Фонду за місцем проживання потерпілого в Україні, а розслідування причин цих професійних захворювань проводиться в порядку, передбаченому міжнародними договорами України.

78. Установи (заклади) державної санітарно-епідеміологічної служби на підставі актів розслідування випадків професійних захворювань складають карти обліку професійних захворювань за формою П-5. Ці карти і записи на магнітних носіях зберігаються у відповідній установі (закладі) державної санітарно-епідеміологічної служби та в МОЗ протягом 45 років.

79. Порядок збирання та передачі інформації для автоматизованої системи обліку і аналізу професійних захворювань визначається МОЗ.

80. Карти обліку професійних захворювань або дискети з даними цих карт щороку до 1 лютого і 1 серпня надсилаються МОЗ.

81. Форми державної статистичної звітності щодо професійних захворювань затверджуються МОЗ.

Розслідування та облік аварій

82. На підприємстві згідно з вимогами законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та охорони праці повинні бути розроблені і затверджені роботодавцем:

— план попередження надзвичайних ситуацій, у якому визначаються можливі аварії та інші надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, прогнозуються наслідки, визначаються заходи щодо їх ліквідації, терміни виконання, а також сили і засоби, що для цього залучаються;

— план ліквідації аварій (надзвичайних ситуацій), у якому перелі-

чуються всі можливі аварії та інші надзвичайні ситуації, визначаються дії посадових осіб і працівників підприємства під час їх виникнення, обов'язки працівників професійних аварійно-рятувальних служб або працівників інших підприємств, які залучаються до ліквідації надзвичайних ситуацій.

До аварій техногенного характеру належать аварії на транспорті, пожежі, вибухи, аварії з викидом сильнодіючих отруйних, радіоактивних, біологічно небезпечних та інших забруднюючих речовин, раптове руйнування споруд, обладнання тощо.

83. Аварії поділяються на дві категорії.

До I категорії належать аварії, внаслідок яких:

- загинуло 5 чи травмовано 10 і більше осіб;
- стався викид отруйних, радіоактивних, біологічно небезпечних речовин за межі санітарно-захисної зони підприємства;
- збільшилася концентрація забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі більш як у 10 разів;
- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я значної кількості працівників підприємства чи населення.

До II категорії належать аварії, внаслідок яких:

- загинуло до 5 чи травмовано від 4 до 10 осіб;
- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників цеху, дільниці з чисельністю працюючих 100 чоловік і більше.

Випадки порушення технологічних процесів, роботи устаткування, тимчасової зупинки виробництва внаслідок спрацювання автоматичних захисних блокувань та інші локальні порушення у роботі цехів, дільниць і окремих об'єктів, падіння опор та обрив проводів ліній електропередачі тощо не належать до категорійних аварій і розслідуються відповідно до вимог законодавства.

З метою врахування специфіки галузей, визначення переліку категорійних аварій у разі необхідності центральними органами виконавчої влади затверджуються галузеві положення за погодженням з Держнаглядом праці.

84. Про аварію свідок повинен негайно повідомити безпосереднього керівника робіт або іншу посадову особу підприємства, які в свою чергу зобов'язані повідомити роботодавця.

85. Роботодавець або особа, яка керує виробництвом під час зміни, зобов'язані діяти згідно з планом ліквідації аварії, вжити першочергових заходів щодо рятування потерпілих і надання їм медичної допомоги, запобігання подальшому поширенню аварії, встановлення меж небезпечної зони та обмеження доступу до неї людей.

86. Роботодавець або уповноважена ним особа зобов'язаний негайно повідомити про аварію територіальний орган Держнаглядохоронпраці, орган, до сфери управління якого належить підприємство, відповідну місцеву держадміністрацію або виконавчий орган місцевого самоврядування, штаб цивільної оборони та з надзвичайних ситуацій, прокуратуру за місцем виникнення аварії і відповідний профспілковий орган, а в разі травмування або загибелі працівників також відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду.

87. Розслідування аварій з нещасними випадками проводиться згідно з пунктами 1 — 51 цього Положення.

Розслідування аварій без нещасних випадків проводиться комісіями з розслідування, що утворюються:

у разі аварій I категорії — наказом центрального органу виконавчої влади чи розпорядженням відповідно місцевої держадміністрації (Автономної Республіки Крим, області, м. Києва та Севастополя) за узгодженням з відповідними органами державного нагляду за охороною праці і МНС;

у разі аварій II категорії — наказом керівника органу, до сфери управління якого належить підприємство, чи розпорядженням районної держадміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування за узгодженням з відповідними органами державного нагляду за охороною праці і МНС.

Головою комісії призначається представник органу, до сфери управління якого належить підприємство, місцевого органу виконавчої влади або представник органу державного нагляду за охороною праці чи МНС.

88. У ході розслідування комісія з розслідування визначає характер аварії, з'ясовує обставини, що спричинили її, встановлює факти порушення вимог законодавства та нормативних актів з питань охорони праці, цивільної оборони, правил експлуатації устаткування та технологічних регламентів, визначає якість виконання будівельно-монтажних робіт або окремих вузлів, конструкцій, їх відповідність вимогам технічних і галузевих нормативних актів та проекту, встановлює осіб, що несуть відповідальність за виникнення аварії, намічає заходи щодо ліквідації її наслідків та запобігання подібним аваріям.

89. Комісія з розслідування зобов'язана протягом десяти робочих днів розслідувати аварію і скласти акт за формою Н-5. Шкода, заподіяна аварією, визначається з урахуванням втрат, зазначених у додатку 16.

Залежно від характеру аварії у разі необхідності проведення додаткових досліджень або експертизи зазначений термін може бути продовжений органом, який призначив комісію.

90. За результатами розслідування аварії роботодавець видає на-

каз, яким відповідно до висновків комісії з розслідування затверджує заходи щодо запобігання подібним аваріям і притягає до відповідальності працівників за порушення законодавства про охорону праці.

91. Матеріали розслідування аварії включають документи, зазначені в пункті 48 цього Положення, а також доповідну записку про роботу аварійно-рятувальних формувань або підрозділів державної пожежної охорони, якщо вони залучалися до ліквідації цієї аварії.

92. Технічне оформлення матеріалів розслідування аварії проводить підприємство, де сталася аварія, яке в п'ятиденний термін після закінчення розслідування надсилає їх прокуратурі та органам, представники яких брали участь у розслідуванні.

Перший примірник акта розслідування аварії, внаслідок якої не сталося нещасного випадку, зберігається на підприємстві до завершення термінів здійснення заходів, визначених комісією з розслідування, але не менше двох років.

93. Роботодавець зобов'язаний проаналізувати причини аварії та розробити заходи щодо запобігання подібним аваріям у подальшому.

94. У разі коли аварія сталася через проектні недоробки або конструктивні недоліки устаткування, для участі в роботі комісії з розслідування залучаються представники підприємств, які розробляли і виготовляли його.

Роботодавець зобов'язаний надіслати проектній організації, заводу — виготовлювачу устаткування обґрунтовані рекламації, а їх копії — органам, до сфери управління яких належить підприємство, проектна організація або завод-виготовлювач (у разі його відсутності — відповідній місцевій держадміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування). За видами робіт і устаткування, на які видається дозвіл (ліцензія) на проектування або виготовлення, копія рекламації також надсилається органу, який видав дозвіл (ліцензію) на проектування або виготовлення устаткування.

95. Облік аварій I і II категорій ведуть підприємства і відповідні органи державного управління та нагляду за охороною праці з реєстрацією їх у журналі (додаток 17). При цьому враховуються аварії, внаслідок яких сталися нещасні випадки і внаслідок яких нещасні випадки не сталися.

Державна статистична звітність щодо аварій затверджується Держкомстатом за поданням Держнаглядохоронпраці.

Письмову інформацію про здійснення заходів, запропонованих комісією з розслідування, роботодавець подає організаціям, представники яких брали участь у розслідуванні, у терміни, зазначені в акті розслідування аварії.

96. Контроль та нагляд за своєчасним і об'єктивним розслідуван-

ням, документальним оформленням та обліком аварій, здійсненням заходів щодо усунення їх причин покладається на органи державного управління та нагляду за охороною праці.

Прикінцеві положення

97. Роботодавець та посадові особи, які проводили розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, несуть відповідальність згідно із законодавством за своєчасне і об'єктивне їх розслідування та прийняті рішення.

98. Особи, які допустили порушення або невиконання вимог цього Положення, притягаються до відповідальності згідно із законодавством.

Додаток 1 до Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма Н-1

ЗАТВЕРДЖУЮ

“ _____ ” _____ 200__ р.

АКТ № _____

про нещасний випадок на виробництві

1. Дата і час нещасного випадку _____

2. Підприємство, працівником якого є потерпілий _____

2.1. Адреса підприємства, працівником якого є потерпілий:
Автономна Республіка Крим, область _____
район _____

населений пункт _____

2.2. Форма власності _____

2.3. Орган, до сфери управління якого належить підприємство _____

2.4. Найменування і адреса підприємства, де стався нещасний випадок _____

2.5. Цех, дільниця, місце нещасного випадку _____

3. Відомості про потерпілого:

3.1. Стать: чоловіча, жіноча _____

3.2. Число, місяць, рік народження _____

3.3. Професія (посада), розряд (клас) _____

3.4. Стаж роботи загальний _____

3.5. Стаж роботи потерпілого за професією (посадою) _____

4. Проведення навчання потерпілого та інструктажу з охорони праці:

4.1. Навчання за професією чи видом роботи, під час виконання якої стався нещасний випадок _____
(число, місяць, рік)

Проведення інструктажу:

4.2. Вступного _____
(число, місяць, рік)

4.3. Первинного _____
(число, місяць, рік)

4.4. Повторного _____
(число, місяць, рік)

4.5. Цільового _____
(число, місяць, рік)

4.6. Перевірка знань за професією чи видом роботи, під час виконання якої стався нещасний випадок (для робіт підвищеної небезпеки) _____
(число, місяць, рік)

5. Проходження медичного огляду:

5.1. Попереднього _____
(число, місяць, рік)

5.2. Періодичного _____
(число, місяць, рік)

6. Обставини, за яких стався нещасний випадок _____

6.1. Вид події _____

6.2. Шкідливий або небезпечний фактор та його значення _____

7. Причини нещасного випадку _____

8. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до нещасного випадку _____

(найменування, тип, марка, рік випуску, підприємство-виготовлювач)

9. Діагноз за листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу _____

9.1. Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння _____

(так, ні)

10. Особи, які допустили порушення законодавства про охорону праці:

(прізвище, ім'я та по батькові, професія, посада, підприємство,

порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів

з охорони праці із зазначенням статей, параграфів, пунктів тощо)

11. Свідки нещасного випадку _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

постійне місце проживання)

12. Заходи щодо усунення причин нещасного випадку

№ п/п	Найменування заходів	Термін виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
-------	----------------------	------------------	------------	------------------------

Голова комісії _____

(посада) (підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

“ _____ ” 200__ р.

ПОЯСНЕННЯ

щодо заповнення акта за формою Н-1

Акт складається з текстової і кодової частин, які заповнюються відповідно до загальноприйнятих (установлених) термінів, міжгалузевих, галузевих і спеціально розроблених класифікаторів.

Коди зазначаються в клітинках з правого боку сторінки акта.

Кодування актів за формою Н-1 є обов'язковим.

Пункт 1. У першому рядку число та місяць кодуються відповідно до їх порядкових номерів, а рік — двома останніми цифрами.

Наприклад:

дата “1 грудня 1998 року”

кодується так:

0	1	1	2	9	8
---	---	---	---	---	---

У другому рядку зазначається і кодується час, коли стався нещасний випадок, наприклад:

час “22 година 30 хвилин”

кодується так:

2	2	3	0
---	---	---	---

Пункт 2. Кодується відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (ЄДРПОУ).

Підпункт 2.1. Кодується адреса підприємства відповідно до Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ).

Підпункт 2.3. Кодується відповідно до загального міжгалузевого класифікатора “Система позначення органів державного управління (СПОДУ) 1.74.001”.

Підпункт 2.5. Назва цеху, дільниці кодується відповідно до галузевого класифікатора (кодифікатора), а якщо його немає, зазначається назва цеху, дільниці відповідно до затвердженого переліку підрозділів підприємства.

Примітка. Коди до пункту 2 і підпункту 2.1 — постійні для кожного підприємства і визначаються за ЄДРПОУ і КОАТУУ.

Підпункт 3.1. Стаття кодується так: 1 — чоловіча, 2 — жіноча.

Підпункт 3.2. Зазначається число, місяць і рік народження, а ко-

дується число повних років потерпілого на час настання нещасного випадку.

Наприклад:

45 років —

Підпункт 3.3. Професія (посада), розряд (клас) записуються і кодуються відповідно до Державного класифікатора професій (ДК-003-95).

У разі коли потерпілий має кілька професій, зазначається та, під час роботи за якою стався нещасний випадок.

Підпункти 3.4 і 3.5. При зазначенні стажу роботи: загального, за основною професією (посадою), на яку оформлений потерпілий, за виконуваною роботою, під час якої стався нещасний випадок, зазначається і кодується число повних років на момент настання нещасного випадку.

Наприклад:

20 років —

15 років —

5 років —

Якщо стаж не досягає року, в текстовій частині зазначається кількість місяців (днів), а кодується — 00.

Наприклад:

9 місяців 2 дні —

Пункт 4. Заповнюється відповідно до Типового положення про навчання з питань охорони праці.

Кодування здійснюється, як і в пункті 1, шестизначними кодами — число, місяць, рік.

Наприклад:

04.12.95 — дата проведення (завершення) навчання за професією, вступного, первинного, повторного або цільового інструктажу, останньої перевірки знань з охорони праці —

У разі невиконання будь-якої позиції навпроти неї ставляться нулі —

Пункт 5. Заповнюється відповідно до Положення про медичний огляд працівників певних категорій, затвердженого наказом МОЗ. Кодування здійснюється, як і в пункті 1, шестизначними кодами — число, місяць, рік.

Пункт 6. Під час опису обставин нещасного випадку дається стисла характеристика умов праці та дій потерпілого, викладається послідовність подій, що відбувалися перед настанням випадку, описується, як проходив процес праці, а також зазначається, хто керував роботою або організував її.

Підпункт 6.1. Вид події. Заповнюється і кодується відповідно до зазначеного нижче класифікатора — підрозділ I.

Підпункт 6.2. Шкідливий або небезпечний фактор та його значення. Заповнюється відповідно до ГОСТ 12.0.003 “Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Класифікація”. Шкідливий фактор кодується відповідно до класифікатора № 6 МОЗ.

Пункт 7. Причини нещасного випадку. Зазначаються і кодуються три причини нещасного випадку відповідно до зазначеного нижче класифікатора — підрозділ II. Основна причина нещасного випадку зазначається і кодується першою.

Якщо причин нещасного випадку більше ніж три, інші причини зазначаються в акті лише у текстовій частині.

Пункт 8. Устаткування кодується відповідно до класу і підкласу вищих класифікаційних угруповань ЗКП (ВКУЗКП). Основні класи і підкласи ЗКП (ВКУЗКП) наведено в підрозділі 3 (Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до нещасного випадку).

Наприклад:

верстати металорізальні —

381

устаткування гірничо-шахтне —

314

Пункт 9. Зазначається діагноз за листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу. Кодується згідно з формою № 23-ТН “Звіт про причини тимчасової непрацездатності”. Підпункт

9.1. У разі перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп’яніння кодується —

0

Запис робиться на підставі висновку, що складається лікарем, який проводив огляд потерпілого.

Пункт 10. Зазначаються посадові особи і працівники, у тому числі потерпілий, які допустили порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, дії чи бездіяльність яких стали основною або супутньою причиною нещасного випадку (відповідно до пункту 7).

У разі коли порушення допущено працівниками іншого підприємства або сторонньою особою, цей факт обов’язково фіксується.

Законодавчі та інші нормативно-правові акти про охорону праці кодуються відповідно до Державного реєстру міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці.

Пункт 12. Зазначається кожний захід окремо. Не слід вносити до цього пункту заходи із накладення стягнень.

КЛАСИФІКАТОР

1. Вид події, що призвела до нещасного випадку

01 — дорожньо-транспортна пригода,

в тому числі:

01.1 — наїзд транспортних засобів

02 — падіння потерпілого,

в тому числі:

02.1 — падіння потерпілого під час пересування

02.2 — падіння потерпілого з висоти

02.3 — падіння потерпілого в колодязь, ємність, яму тощо

03 — падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо

03.1 — обрушення, обвалення будівель, споруд та їх елементів

03.2 — обвалення та обрушення породи, ґрунту тощо

04 — дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються,

в тому числі:

04.1 — дія рухомих і таких, що обертаються, деталей обладнання, машин і механізмів

04.2 — дія предметів, що розлітаються в результаті вибуху або руйнування приладів, посудин, які знаходяться під тиском, у вакуумі

05 — ураження електричним струмом,

в тому числі:

05.1 — при доторкуванні до ліній електропередачі та обірваних проводів

06 — дія екстремальних температур (крім пожеж)

07 — дія шкідливих та токсичних речовин

08 — дія іонізуючого випромінювання

09 — фізичні перевантаження

10 — нервово-психічні перевантаження

11 — ушкодження внаслідок контакту з тваринами, комахами та іншими представниками флори і фауни

12 — утоплення

13 — асфіксія

14 — навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою

15 — стихійне лихо

- 16 — пожежа
- 17 — вибух
- 18 — інші види

2. Причини нещасного випадку

Технічні:

01 — конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва

02 — конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність транспортних засобів

03 — неякісна розробка або відсутність проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, обладнання тощо

04 — неякісне виконання будівельних робіт

05 — недосконалість, невідповідність вимогам безпеки технологічного процесу

06 — незадовільний технічний стан:

06.1 — виробничих об'єктів, будинків, споруд, території

06.2 — засобів виробництва

06.3 — транспортних засобів

07 — незадовільний стан виробничого середовища

Організаційні:

08 — незадовільне функціонування, недосконалість або відсутність системи управління охороною праці

09 — недоліки під час навчання безпечним прийомам праці,

в тому числі:

09.1 — відсутність або неякісне проведення інструктажу;

09.2 — допуск до роботи без навчання та перевірки знань з охорони праці

10 — неякісна розробка, недосконалість інструкцій з охорони праці або їх відсутність

11 — відсутність у посадових інструкціях функціональних обов'язків з питань охорони праці

12 — порушення режиму праці та відпочинку

13 — відсутність або неякісне проведення медичного обстеження (профвідбору)

14 — невикористання засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними

15 — виконання робіт з відключеними, несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення тощо

16 — залучення до роботи працівників не за спеціальністю (професією)

- 17 — порушення технологічного процесу
- 18 — порушення вимог безпеки під час експлуатації устаткування, машин, механізмів тощо
- 19 — порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів
- 20 — порушення правил дорожнього руху
- 21 — незастосування засобів індивідуального захисту (за їх наявності)
- 22 — незастосування засобів колективного захисту (за їх наявності)
- 23 — порушення трудової і виробничої дисципліни,
в тому числі:
- 23.1 — невиконання посадових обов'язків
- 23.2 — невиконання вимог інструкцій з охорони праці
- Психофізіологічні:
- 24 — алкогольне, наркотичне сп'яніння, токсикологічне отруєння
- 25 — низька нервово-психічна стійкість
- 26 — незадовільні фізичні дані або стан здоров'я
- 27 — незадовільний психологічний клімат у колективі
- 28 — травмування внаслідок протиправних дій інших осіб
- 29 — інші причини

3. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до нещасного випадку

- 311 — устаткування енергетичне
- 313 — устаткування для чорної та кольорової металургії
- 314 — устаткування гірничо-шахтне
- 315 — устаткування підйомно-транспортне (крани)
- 316 — устаткування підйомно-транспортне (конвеєри)
- 317 — устаткування підйомно-транспортне (крім кранів і конвеєрів)
- 318 — устаткування і рухомий склад залізниць
- 331 — машини електричні малої потужності
- 332 — електродвигуни змінного струму потужністю від 0,25 кВт і більше
- 334 — електродвигуни вибухозахищені, врубово-комбайнові і електробири
- 336 — машини електричні постійного струму
- 337 — генератори змінного струму, перетворювачі, підсилювачі електромашинні, електростанції та електроагрегати живлення
- 338 — машини електричні великі, агрегати електромашинні, турбо- і гідрогенератори
- 341 — трансформатори і трансформаторне устаткування, апаратура високовольтна, силова перетворювальна техніка, прилади силові напівпровідникові, детектори ядерних і нейтронних випромінювань,

- хемотроніка (електрохімічні перетворювачі інформації)
- 342 — апарати електричні напругою до 1000 В
 - 343 — комплектне обладнання напругою до 1000 В
 - 344 — устаткування спеціальне технологічне, шинопроводи низької напруги
 - 345 — електротранспорт (крім засобів міського транспорту і моторвагонних поїздів), електроустаткування для електротранспорту і підйомно-транспортних машин
 - 346 — устаткування світлотехнічне і вироби електроустановлювальні, лампи електричні, вироби культурно-побутового призначення і широкого вжитку
 - 348 — джерела струму хімічні, фізичні, генератори електрохімічні й термоелектричні
 - 361 — устаткування хімічне і запасні частини до нього
 - 362 — устаткування для переробки полімерних матеріалів і запасні частини до нього
 - 363 — насоси (відцентрові, парові та привідні поршневі)
 - 364 — устаткування кисневе, криогенне, компресорне, холодильне, для газополуменевої обробки металів, насоси, агрегати вакуумні і високовакуумні, комплектні технологічні лінії, установки та агрегати
 - 365 — устаткування целюлозно-паперове
 - 366 — устаткування нафтопромислове, бурове, геологорозвідувальне і запасні частини до нього
 - 367 — устаткування технологічне і апаратура для нанесення лакофарбового покриття на вироби машинобудування
 - 368 — устаткування нафтогазопереробне
 - 381 — верстати металорізальні
 - 382 — машини ковальсько-пресові (без машин з ручним і ножним приводами)
 - 383 — устаткування деревообробне
 - 384 — устаткування технологічне для ливарного виробництва
 - 385 — устаткування для гальванопокриття виробів машинобудування
 - 386 — устаткування для зварювання тертям, холодного зварювання і допоміжне зварювальне обладнання
 - 451 — автомобілі
 - 452 — автомобілі спеціалізовані, автопоїзди, автомобілі-тягачі, кузови-фургони, причепа, тролейбуси, автотранспортувачі, мотоцикли, велосипеди
 - 472 — трактори
 - 473 — машини сільськогосподарські
 - 474 — машини для тваринництва, птахівництва і кормовиробництва

- 481 — машини для землерийних і меліоративних робіт
- 482 — машини дорожні, устаткування для приготування будівельних сумішей
- 483 — устаткування і машини будівельні
- 484 — устаткування для промисловості будівельних матеріалів
- 485 — устаткування технологічне для лісозаготівельної і торф'яної промисловості, машинобудування комунальне
- 486 — устаткування для кондиціонування повітря і вентиляції
- 493 — устаткування і прилади для опалення і гарячого водопостачання
- 511 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для легкої промисловості
- 512 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для вироблення хімічного волокна
- 513 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для харчової, м'ясної, молочної та рибної промисловості
- 514 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для борошномельних, комбікормових підприємств та зерносховищ
- 515 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для торгівлі, громадського харчування та блоків харчування, устаткування холодильне і запасні частини до нього, виробу культурно-побутового призначення та господарського вжитку
- 516 — устаткування поліграфічне і запасні частини до нього
- 517 — устаткування технологічне і запасні частини до нього для скляно-ситалової промисловості, кабельної промисловості, для розвантаження, розфасування та упакування мінеральних добрив і отрутохімікатів
- 525 — устаткування та оснащення спеціальні для ремонту та експлуатації тракторів і сільськогосподарських машин, транспортування та складської переробки вантажів, пуску і налагоджування, технічного обслуговування та ремонту машин і устаткування тваринницьких та птахівницьких ферм, а також конструкції, устаткування та оснащення споруджень захищеного ґрунту
- 945 — устаткування медичне
- 947 — устаткування технологічне для медичної промисловості і запасні частини до нього
- 968 — устаткування, інвентар та приладдя театральнo-видовищних підприємств і закладів культури.

Додаток 2

до Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Зразок

_____ (найменування лікувально-профілактичного закладу,

_____ прізвище, ім'я та по батькові його керівника,

_____ найменування підприємства,

_____ прізвище, ім'я та по батькові роботодавця)

ЕКСТРЕНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві

1. Попередній діагноз _____

2. Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____

3. Вік _____

4. Домашня адреса потерпілого _____

5. Найменування і адреса підприємства, де працює потерпілий _____

6. Дата: _____

захворювання _____

встановлення діагнозу _____

госпіталізації _____

7. Місце госпіталізації _____

(найменування лікувально-профілактичного закладу)

8. Шкідливий виробничий фактор, який викликав захворювання (отруєння) _____

9. Дата і час передачі первинної інформації _____

Посада, підпис та прізвище особи, яка надіслала повідомлення

Посада, прізвище та підпис особи, яка одержала повідомлення

Додаток 3
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма Н-5

АКТ

розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

на _____
(найменування підприємства та

органу, до сфери управління якого належить

підприємство)

(дата і місце складання акта)

Комісія, призначена наказом _____
(найменування органу,

яким призначена комісія)

від “ _____ ” _____ 200__ р. № _____

у складі: _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ — голова комісії

(посада, місце роботи)

членів комісії:

(прізвище, ім'я та по батькові)

(посада, місце роботи)

(прізвище, ім'я та по батькові)

(посада, місце роботи)

за участю:

(прізвище, ім'я та по батькові)

(посада, місце роботи)

(прізвище, ім'я та по батькові)

(посада, місце роботи)

провела за період з " _____ " _____ 200__ р.
по " _____ " _____ 200__ р. (спеціальне) розслідування
нещасного випадку (аварії), який (яка) стався (сталася) _____

(зазначається місце події і кількість потерпілих,

у тому числі із смертельним наслідком)

1. Відомості про потерпілого (потерпілих)

Прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, професія (посада), стаж роботи — загальний, у тому числі на цьому підприємстві, за професією, час проходження навчання, інструктажу, перевірки знань з охорони праці, первинного та періодичного медичного огляду, професійного добору. Наслідки нещасного випадку.

У разі групових нещасних випадків зазначаються відомості окремо щодо кожного потерпілого.

Відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні потерпілого, — прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, сімейні відносини, рід занять. Ці відомості можуть бути викладені у формі таблиці.

Відомості про членів сім'ї зазначаються тільки у разі нещасних випадків із смертельним наслідком.

2. Характеристика об'єкта, ділянки та місця, де стався нещасний випадок (аварія)

У стислій характеристиці об'єкта, ділянки та місця, де стався нещасний випадок (аварія), наводяться відомості про проектний, затверджений та фактичний режим роботи об'єкта (устаткування) до настання нещасного випадку (аварії).

Описується стан об'єкта (ділянки), устаткування (конструкцій) і матеріалів, що застосовувалися перед нещасним випадком (аварією), а також дається висновок про їх відповідність нормативним вимогам.

Зазначаються аналогічні нещасні випадки (аварії), якщо вони раніше мали місце на підприємстві.

Описується організація на підприємстві роботи з охорони праці та її недоліки (зазначаються тільки у разі нещасних випадків із смертельним наслідком та групових).

Якщо нещасний випадок стався через аварію, до цього розділу акта додатково вносяться такі дані: категорія аварії, обсяги втрати продукції (у натуральному виразі та в гривнях), розмір загальної шкоди, заподіяної аварією (в гривнях).

3. Обставини, за яких стався нещасний випадок (аварія)

Описуються всі події, що відбувалися, та роботи, що проводилися до настання нещасного випадку (аварії), зазначається, як проходив процес праці з початку зміни, хто керував роботами і які давав вказівки, дії потерпілого (потерпілих) та інших осіб, пов'язані з нещасним випадком (аварією).

Викладається послідовність подій, наводяться небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які впливали на потерпілого, зазначається конкретно машина, інструмент, устаткування, експлуатація яких призвела до нещасного випадку, наявність небезпечних умов і небезпечні дії потерпілого або інших осіб, характер аварії.

Перелічуються заходи, вжиті відповідно до плану ліквідації наслідків нещасного випадку, аварії (якщо вона мала місце), надзвичайної ситуації або плану локалізації аварійних ситуацій.

4. Причини нещасного випадку (аварії)

Наводяться основні технічні, організаційні та психофізіологічні причини нещасного випадку (аварії), включаючи перевищення граничних допустимих норм впливу небезпечних і шкідливих виробничих факторів, невідповідність та недостатність засобів колективного, індивідуального та медичного захисту встановленим вимогам тощо (якщо ці причини вплинули на подію).

Після кожної причини зазначається, які конкретно вимоги законодавчих і нормативно-правових актів з питань охорони праці та захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, інструкцій з безпечного ведення робіт, посадових інструкцій були порушені (із зазначенням відповідних статей, розділів, пунктів тощо).

Зазначаються узагальнені результати перевірки стану охорони праці на цьому підприємстві, проведеної органами державного нагляду за охороною праці та іншими організаціями (зазначаються тільки у разі нещасних випадків із смертельним наслідком та групових).

5. Заходи щодо усунення причин нещасного випадку (аварії)

План заходів щодо усунення причин нещасних випадків (аварій) повинен включати:

— заходи щодо усунення безпосередніх причин нещасного випадку і запобігання подібним випадкам;

— заходи щодо ліквідації наслідків аварії (у разі необхідності).

Ці заходи можуть бути викладені у формі таблиці або перелічені у тексті із зазначенням термінів і відповідальних за їх виконання.

6. Висновок комісії

У цьому розділі зазначаються особи, у тому числі потерпілий, дії або бездіяльність яких призвели до нещасного випадку (аварії). Перелічуються конкретні порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, посадових інструкцій тощо (із зазначенням статей, параграфів та пунктів).

У разі коли порушення допущено працівниками іншого підприємства або сторонньою особою, цей факт обов'язково зазначається в цьому пункті.

Наприкінці розділу викладаються пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, унаслідок дій або бездіяльності яких стався нещасний випадок (аварія).

У висновку зазначається, що:

— нещасний випадок вважається (не вважається) пов'язаним з виробництвом;

— підлягає (не підлягає) обліку;

— складається акт за формою Н-1 або НТ.

Наприкінці акта робиться запис про зустріч членів комісії з розслідування з потерпілими або членами їх сімей, розгляд на місці питань надання соціальної і матеріальної допомоги, роз'яснення потерпілим та членам їх сімей прав відповідно до законодавства.

7. Перелік матеріалів, що додаються

Голова комісії	_____	_____
	<i>(підпис)</i>	<i>(ініціали, прізвище)</i>
Члени комісії:	_____	_____
	<i>(підпис)</i>	<i>(ініціали, прізвище)</i>
	_____	_____
	<i>(підпис)</i>	<i>(ініціали, прізвище)</i>
	_____	_____
	<i>(підпис)</i>	<i>(ініціали, прізвище)</i>

(печатка органу, яким призначена комісія)

Додаток 4
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма П-5

КАРТА ОБЛІКУ
професійного захворювання (отруєння)

Дата заповнення _____ Реєстраційний номер _____

Зміст інформації	№ п/п	Код
Автономна Республіка Крим або область	1	00000
Район, місто, село	2	
Орган, до сфери управління якого належить підприємство	3	00000
Галузь	4	00
Підприємство	5	00000
Цех, дільниця	6	00000
Дата одержання повідомлення про профзахворювання	7	000000
Кількість одночасно потерпілих з урахуванням даної особи	8	000000
Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого	9	
Стать: чоловіча — 1, жіноча — 2	10	0
Вік (кількість повних років)	11	00
Професія	12	00000
Стаж роботи за даною професією	13	00
Стаж роботи в контактi з шкiдливим виробничим фактором, що спричинив профзахворювання	14	00

Шкiдливі виробничі фактори, що спричинили профзахворювання (отруєння) згідно з гігієнічною класифікацією

Основний <i>(конкретні найменування згідно з класифікатором № 6)</i>	15	
Супутній <i>(конкретні найменування згідно з класифікатором № 6)</i>	16	
Параметри факторів		
Основний	17	
Супутній	18	
Обставини виникнення профзахворювання:		
1.	19	
2.	20	
Вид профзахворювання: <i>захворювання — 1, отруєння — 2</i>	21	
Форма профзахворювання: <i>гостре — 1, хронічне — 2</i>	22	
Діагнози:		
1. Основний	23	
2. Супутні — виробничо обумовлені	24	
Стадії захворювання:		
стадії (1, 2, 3) основного	25	
стадії (1, 2, 3) супутнього	26	
Профзахворювання (отруєння) виявлено:		
<i>під час медогляду — 1, під час звернення — 2</i>	27	
Діагноз встановлено: <i>лікувально-профілактичним закладом — 1, профвідділенням — 2, науково-дослідним інститутом — 3</i>		
	28	
Тяжкість захворювання:		
<i>без втрати працездатності — 1, з втратою працездатності — 2, смерть — 3</i>	29	
Пенсіонер: <i>не працює — 1, працює — 2</i>	30	
Заходи, вжиті санепідстанцією	31	

Прізвище, ім'я та по батькові санітарного лікаря _____

(повністю)

Підпис _____

Додаток 5
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

ЖУРНАЛ
реєстрації потерпілих від нещасних випадків

на _____
(найменування підприємства)

№* п/п	Дата і час події	Прізвище, ім'я та по- батькові потерпілого	Професія (посада)	Місце події (цех, діль- ниця, ферма, об'єкт тощо)	Обставини і причини нещасного випадку
1	2	3	4	5	6
Наслідки нещасного випадку		Заходи щодо запобігання по- дібним нещасним випадкам	Відмітка про виконання заходів	Дата видачі акта за формою Н-1 або НТ і підпис особи, яка його одержала	
7		8	9	10	

* Реєстраційний номер повинен відповідати номеру акта, що скла-
дається за формою Н-1 або НТ.

Додаток 6
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок

Найменування підприємства

дата та номер відправлення

(найменування організації,

прізвище, ім'я та по батькові

її керівника чи особи, яким

надсилається повідомлення,

адреса)

ПОВІДОМЛЕННЯ

про наслідки нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом,
що стався " _____ " _____ 200__ р.

з _____
(професія, прізвище, ім'я, по батькові потерпілого)
(акт за формою Н-1 або НТ про нещасний випадок
від " _____ " _____ 200__ р. № _____)

1. Діагноз за листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу _____

2. Найменування лікувально-профілактичного закладу, що встановив діагноз _____

3. Наслідок нещасного випадку _____
(потерпілий одужав, переведений на
_____ легшу роботу, встановлено інвалідність I, II, III групи, помер)

4. Тривалість виконання потерпілим легшої роботи, робочих днів _____

5. Звільнено (за листком непрацездатності) від роботи
з " _____ " _____ 200__ р. по " _____ " _____ 200__ р.,
тривалість тимчасової непрацездатності, робочих днів _____

6. Витрати підприємства внаслідок нещасного випадку:

6.1. Сума відшкодування витрат за листком непрацездатності Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, гривень _____

6.2. Сума штрафу, що сплачена підприємством за нещасний випадок або його приховання, гривень _____

6.3. Вартість зіпсованого у зв'язку з нещасним випадком (аварією) устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд, _____ гривень

6.4. Інші витрати, гривень _____

6.5. Сумарні витрати, гривень _____

Роботодавець _____
(підпис) (прізвище, ім'я та по батькові)

Головний бухгалтер _____
(підпис) (прізвище, ім'я та по батькові)

(печатка)

Стислі пояснення щодо заповнення бланка повідомлення

Підпункт 6.1 заповнюється у разі здійснення підприємством виплат потерпілому за листком непрацездатності, на суму яких зменшується страховий внесок підприємства до Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Підпункт 6.2 заповнюється згідно з пунктом 3 Інструкції щодо застосування положення про порядок накладення штрафів на підприємства, установи і організації за порушення нормативних актів про охорону праці.

У підпункті 6.3 наводиться загальна вартість усього зіпсованого устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд. При груповому нещасному випадку для кожного з потерпілих ця сума визначається шляхом ділення загальної вартості на кількість потерпілих.

У підпункті 6.4 наводиться загальна сума коштів, витрачена підприємством на врятування потерпілого, поховання померлого, розслідування нещасного випадку, проведення експертизи, а також на транспортні засоби, засоби зв'язку тощо.

Підпункт 6.5 заповнюється шляхом додавання сум, зазначених у підпунктах 6.1 — 6.4.

Кодування повідомлень, складених про нещасні випадки із смертельними наслідками, є обов'язковим.

Коди треба записувати в клітинках.

Тривалість тимчасової непрацездатності, зазначена в пунктах 4 — 5, кодується за кількістю робочих днів.

Витрати підприємства, зазначені в підпунктах 6.1 — 6.5, кодуються за сумою коштів у гривнях.

Додаток 7
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма Н-9

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

(найменування територіального управління

Державного департаменту з нагляду за охороною праці)

(назва державної інспекції)

(місце складання припису)

(дата)

ПРИПИС №

(кому — посада, підприємство,

ініціали, прізвище)

Мною

(посада, ініціали, прізвище)

на підставі вивчення і перевірки матеріалів щодо нещасного випадку з

(професія, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

що стався " _____ " _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.,

встановлено:

1. Нещасний випадок з _____

(ініціали, прізвище)

стався _____

(стислий опис місця події із зазначенням небезпечних

та шкідливих виробничих факторів)

2. Обставини, за яких стався нещасний випадок _____

(послідовність

події, дії потерпілого та інших осіб, причетних до

нещасного випадку, тощо)

3. Причини нещасного випадку _____
(зазначаються,

залежно від наявності, основні технічні,

організаційні і психофізіологічні причини нещасного випадку)

4. Порушення вимог законодавства про охорону праці, що призвели до нещасного випадку

(законодавчі та інші нормативно-правові

акти про охорону праці, вимоги яких порушені,

із зазначенням конкретних статей, пунктів тощо)

5. Посадові особи і працівники, у тому числі потерпілий, або стороння особа, які допустили порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, унаслідок дій чи бездіяльності яких стався нещасний випадок _____

(прізвище, ім'я та по батькові, посада (професія), місце роботи,

законодавчі та інші нормативно-правові акти про охорону праці,

вимоги яких порушені, із зазначенням конкретних статей, пунктів тощо)

Виходячи з наявності порушень законодавства про охорону праці вважаю цей нещасний випадок таким, що пов'язаний з виконанням трудових (посадових) обов'язків.

На підставі статті 45 Закону України "Про охорону праці" пропоную вважати цей випадок пов'язаним з виробництвом, скласти акт за фор-

мою Н-1 (НТ) і взяти цей нещасний випадок на облік.

(посада)

(ініціали, прізвище)

(Печатка місцевого органу державного нагляду
за охороною праці або іменний штамп посадової особи)

Припис одержав " _____ " _____ 200__ р.

(посада)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Додаток 8

до Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Зразок

ПОВІДОМЛЕННЯ **про нещасний випадок**

Дата і час нещасного випадку

Найменування підприємства, органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство

Місце нещасного випадку (виробництво, цех, дільниця, приміщення, вибій тощо) і його стисла характеристика

Відомості про потерпілого (потерпілих): прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, професія (посада), місце роботи, стаж роботи загальний та за професією, сімейний стан, характер травм

Стислі обставини і передбачувані причини нещасного випадку

Прізвище державного інспектора з охорони праці, який контролює підприємство, де стався нещасний випадок (аварія)

Прізвище страхового експерта Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, закріпленого за підприємством, де стався нещасний випадок

Дата, час передачі інформації та прізвище особи, яка її передала

Додаток 9
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок

ПРОТОКОЛ

огляду місця події нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

з _____
(професія, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

на _____
(найменування підприємства та органу, до сфери

управління якого належить підприємство)

Комісія у складі _____

_____ — голова комісії,
(ініціали, прізвище, посада, місце роботи)

членів комісії: _____
(ініціали, прізвище) (посада, місце роботи)

_____ (ініціали, прізвище) (посада, місце роботи)

_____ (ініціали, прізвище) (посада, місце роботи)

у період _____ годин _____ хвилин “ _____ ” _____ 200__ р.

до _____ годин _____ хвилин “ _____ ” _____ 200__ р.

оглянула місце нещасного випадку (аварії) і встановила:

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

Додаток 10
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок

(найменування підприємства)

ЕСКІЗ

місця нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

з

(професія, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

До події	Після події	Прив'язка до території підприємства — копія генплану (плану гірничих робіт) з прив'язкою до запасних виходів
Окремі характерні місця, вузли, розрізи тощо	Окремі характерні місця, вузли, розрізи тощо	

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Ескіз склав _____

(посада, місце роботи, прізвище, ім'я та по батькові)

Додаток 11
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок

ПРОТОКОЛ

опитування потерпілих, свідків та інших осіб,
причетних до нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

з _____

(професія, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

(або) _____

(категорія і характер аварії)

Прізвище, ім'я та по батькові _____

Професія (посада) _____

Домашня адреса _____

Про цей випадок (аварію) розповів:

(У довільній формі викладається розповідь про подію, що розслідується. Після запису відомих опитуваному фактів йому ставляться запитання для уточнення).

Запитання:

Відповідь:

Запитання:

Відповідь:

Запитання:

Відповідь:

Після закінчення запису запитань і відповідей протокол підписується в такому порядку:

“Протокол прочитав(ла), записано з моїх слів правильно”
(підпис, у дужках ініціали та прізвище).

“Опитування провів і протокол склав”

(ініціали, прізвище та посада особи, уповноваженої комісією із спеціального розслідування нещасного випадку, її підпис, дата опитування).

Зразок

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

потерпілих, свідків та інших осіб, причетних до
нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

з _____

(професія, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

(або) _____

(категорія і характер аварії)

від _____

(прізвище, ім'я та по батькові особи,

що дає пояснення, її посада, місце роботи)

Домашня адреса: _____

(У довільній формі дається пояснення відомих фактів, пов'язаних з подією, висловлюється думка щодо її обставин і причин. Зазначаються посадові особи, дії чи бездіяльність яких стали основною або супутньою причиною нещасного випадку (аварії), а також висловлюються пропозиції щодо запобігання подібним подіям).

Підпис і дата подання пояснювальної записки.

Додаток 12

**до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві**

ПОРЯДОК

встановлення зв'язку захворювання з умовами праці

1. Профзахворювання (отруєння) встановлюється експертною комісією лікувально-профілактичного закладу, якому надано таке право МОЗ України, склад якої затверджує керівник цього закладу.

У разі необхідності до роботи експертної комісії залучаються спе-

ціалісти (представники) підприємства, робочого органу Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань України, профспілкової організації, членом якої є потерпілий.

2. Голова експертної комісії повинен пройти підготовку з питань профпатології в клініках науково-дослідних інститутів гігієни праці та профзахворювань або медицини праці з одержанням відповідного документа, а також мати досвід роботи з питань профпатології та стаж роботи за цим фахом не менше 5 років.

3. Рішення про зв'язок захворювання з умовами праці приймається на підставі клінічних, функціональних досліджень (амбулаторних або стаціонарних) з урахуванням відомостей, зазначених у таких документах:

3.1. Копія трудової книжки для визначення стажу роботи в умовах дії виробничих факторів.

3.2. Виписка з амбулаторної картки (форма 025/у) або історії хвороби, які відображають початок та динаміку розвитку захворювання.

3.3. Медичний висновок обласного спеціаліста з профпатології.

3.4. Санітарно-гігієнічна характеристика умов праці, яка складається фахівцями санепідстанції, на території якої розташовано підприємство.

3.5. У разі необхідності акт за формою Н-1 про нещасний випадок на виробництві, висновки фтизіатра, нарколога та інші документи.

4. Висновок експертної комісії лікувально-профілактичного закладу про наявність (відсутність) професійного характеру захворювання потерпілому не видається, а надсилається обласному спеціалісту з профпатології за місцем роботи або проживання хворого.

Потерпілому видається довідка про перебування на стаціонарному (амбулаторному) обстеженні в лікувально-профілактичному закладі.

У висновку, крім діагнозу, обов'язково зазначається встановлення (невстановлення) професійного характеру захворювання.

Додаток 13
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма П-3

ПОВІДОМЛЕННЯ
про професійне захворювання (отруєння)

Прізвище, ім'я та по батькові _____

Стать _____ Вік _____
(повних років)

Найменування підприємства _____

Орган, до сфери управління якого належить підприємство _____

Діагноз:

основний _____

супутній _____

Виробничий фактор, шкідлива речовина, найменування трудового процесу, що викликав захворювання _____

Дата встановлення остаточного діагнозу _____

Найменування закладу, що встановив діагноз _____

Реєстраційний номер повідомлення _____

від " _____ " _____ 200__ р.

Головний лікар _____
(підпис) (ім'я та по батькові, прізвище)

М. П.

Дата відправлення повідомлення _____

Посада, прізвище та підпис особи, яка надіслала повідомлення _____

Дата одержання повідомлення _____

Посада, прізвище та підпис особи, яка одержала повідомлення _____

Додаток 14

до Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Зразок
Форма П-4

АКТ розслідування професійного захворювання

1. Дата складання _____
(день, місяць, рік)
2. Місце складання _____
(район, місто, село)
3. Найменування підприємства _____
4. Найменування цеху, дільниці, відділу _____
5. Орган, до сфери управління якого належить підприємство _____
6. Комісія у складі:
голови комісії _____
(прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
членів комісії: _____
(прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
_____ (прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
_____ (прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
- провела розслідування випадку хронічного професійного захворювання (отруєння) _____
(діагноз)
7. Дата надходження повідомлення до санепідстанції _____
8. Найменування лікувально-профілактичного закладу, який установив діагноз _____
9. Захворювання виявлено під час медичного огляду, звернення _____
(найменування лікувально-профілактичного закладу)
10. Відомості про хворого:
прізвище, ім'я та по батькові _____

стать _____ вік _____

(повних років)

професія, посада _____

(за класифікатором)

стаж роботи _____

(загальний)

(за цією професією)

(у цьому цеху)

(в умовах впливу шкідливих факторів)

11. Висновок про наявність шкідливих умов праці _____

12. Діагноз: _____

(основний)

(супутній)

13. На момент розслідування потерпілий _____

(ініціали, прізвище)

працездатний за своєю професією, переведений на іншу роботу, перебуває на амбулаторному лікуванні, госпіталізований, переведений на інвалідність, помер (непотрібне закреслити).

14. Професійне захворювання виникло за таких обставин _____

Зазначаються конкретні факти невиконання технологічних регламентів виробничого процесу; порушень режиму експлуатації технологічного устаткування, приладів, робочого інструменту; аварійних ситуацій; пошкодження захисних засобів і механізмів, систем вентиляції, екранування, сигналізації, освітлення, кондиціонування повітря; порушення правил техніки безпеки, гігієни праці; відсутність (невикористання) засобів індивідуального захисту; недосконалість технології, механізмів, робочого інструменту; неефективність роботи систем вентиляції, кондиціонування повітря, захисних засобів, механізмів, засобів індивідуального захисту; відсутність заходів і засобів рятувального характеру тощо.

15. Причина професійного захворювання: _____

Зазначаються виробничі фактори, що призвели до захворювання:

запиленість повітря робочої зони (концентрація пилу), в тому числі вміст вільного SiO_2 — середній _____, максимальний _____; загазованість повітря робочої зони шкідливими речовинами (кон-

центрація речовин та їх гранично допустима концентрація);

підвищені та знижені температури, температура поверхні устаткування, матеріалів, повітря робочої зони;

рівень шуму;

рівень загальної та локальної вібрації;

рівень інфразвукового коливання, ультразвуку;

рівень електромагнітного випромінювання;

рівень барометричного тиску;

рівень вологості та рухомості повітря;

рівень іонізуючого випромінювання;

контакт із джерелами інфекційних захворювань, конкретні найменування захворювань;

рівень фізичного перевантаження (параметри, ступінь, важкість роботи);

інші виробничі фактори за гігієнічною класифікацією праці.

16. З метою ліквідації і запобігання професійним захворюванням (отруєнням) пропонується _____

(прізвище, ім'я та по батькові,

посада особи, якій адресована пропозиція, найменування організаційних,

технічних і санітарно-гігієнічних заходів, термін їх виконання)

17. Прізвища, імена та по батькові, посади осіб, які не виконали норм і правил охорони праці, гігієнічні регламенти і нормативи (із зазначенням норм, правил, статей, пунктів тощо):

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Додаток 15
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

ЖУРНАЛ
обліку професійних захворювань (отруєнь)

Розпочато " _____ " _____ 200__ р.

Закінчено " _____ " _____ 200__ р.

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові хворого	Стать	Вік (повних років)	Найменування підприємства	Найменування органу, до сфери управління якого належить підприємство	Найменування цеху, дільниці
1	2	3	4	5	6	7

Стаж роботи		Найменування професії	Найменування шкідливих факторів (згідно з гігієнічною класифікацією), які сприяли виникненню професійного захворювання (отруєння)	Вид професійного захворювання (отруєння): гостре або хронічне
загальний	під дією шкідливих виробничих факторів			
8	9	10	11	12

Діагнози		Захворювання встановлено		Назва лікувально-профілактичного закладу, що встановив остаточний діагноз
основний	супутній	під час медогляду	лікувально-профілактичним закладом	
13	14	15	16	17

Наслідки професійного захворювання					
тимчасова втрата працездатності	тимчасове переведення на іншу роботу	працездатний за своєю професією	стійка втрата працездатності	група інвалідності	смерть
18	19	20	21	22	23

Додаток 16

до Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Зразок

ВІДОМОСТІ

щодо втрат, викликаних аварією, що сталася

“ _____ ” _____ 200__ р. о _____ год. _____ хв.

на _____
(найменування підприємства,

_____ органу, до сфери управління якого належить підприємство)

1. Категорія і характер аварії _____

2. Прямі втрати, пов'язані з ліквідацією аварії, всього (тис. гривень) _____

у тому числі:

2.1. Втрати на підприємстві, де сталася аварія _____

2.2. Втрати на інших підприємствах _____

2.3. Втрати від ураження населення, житлового фонду і майна громадян _____

2.4. Втрати від забруднення навколишнього природного середовища _____

3. Втрати, пов'язані з невиробленою продукцією, всього (тис. гривень) _____

у тому числі:

3.1. На підприємстві, де сталася аварія _____

3.2. На інших підприємствах _____

Роботодавець _____
(підпис) (прізвище, ім'я та по батькові)

Головний бухгалтер _____
(підпис) (прізвище, ім'я та по батькові)

Дата складання “ _____ ” _____ 200__ р.

(печатка підприємства)

Додаток 17
до Положення про порядок розслідування та
ведення обліку нещасних випадків, професійних
захворювань і аварій на виробництві

ЖУРНАЛ
реєстрації аварій

на _____
(найменування підприємства)

№ п/п	Дата і час настання аварії	Категорія і характер аварії	Причини і короткий опис обставин аварії	Економічні втрати від аварії (тис. гривень)
1	2	3	4	5
Тривалість простою від початку аварії до введення в експлуатацію, годин (діб)		*	Заходи, запропоновані комісією з розслідування аварії	Відмітка про виконання заходів
6			7	8

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 серпня 2001 р. № 1094

ПЕРЕЛІК

обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання

Виконання трудових (посадових) обов'язків, у тому числі у відрядженні.

Перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці роботи протягом робочого часу починаючи з моменту приходу на підприємство до виходу, який повинен фіксуватися відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, або за дорученням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні та святкові дні.

Приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту, одягу перед початком роботи і після її закінчення, виконання заходів особистої гігієни.

Проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі підприємства або на транспортному засобі іншого підприємства, яке надало його згідно з договором (заявкою), за наявності розпорядження роботодавця.

Використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця відповідно до встановленого порядку.

Провадження дій в інтересах підприємства, на якому громадянин працює, тобто дій, які не входять до його виробничого завдання чи прямих обов'язків.

Ліквідація аварій, пожеж та наслідків стихійного лиха на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством.

Надання підприємством шефської допомоги.

Перебування на транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо причина нещасного випадку пов'язана з виконанням трудових (посадових) обов'язків або з дією небезпечних чи шкідливих виробничих факторів або середовища.

Прямування до (між) об'єкта(ми) обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця.

Прямування до місця відрядження та в зворотному напрямку відповідно до завдання про відрядження.

Настання природної смерті під час перебування на підземних роботах або після виходу на поверхню унаслідок гострої серцево-судинної недостатності.

Скоєння самогубства, пов'язане з перевищенням строку перебування у рейсі, обумовленого колективним договором, або настання природної смерті внаслідок впливу психофізіологічних, небезпечних та шкідливих виробничих факторів на судах морського та рибпромислового флотів.

Зникнення працівника, пов'язане з можливістю нещасного випадку з ним під час виконання трудових (посадових) обов'язків (після оголошення його померлим у судовому порядку).

Заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивства під час виконання або у зв'язку з виконанням працівником трудових (посадових) обов'язків незалежно від порушення кримінальної справи.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 22 березня 2001 р. № 270
Київ

Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

З метою реалізації державної політики в сфері безпечної життєдіяльності населення та поліпшення організації роботи з профілактики травматизму не виробничого характеру Кабінет Міністрів України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Затвердити Порядок розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру, що додається.

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 5 травня 1997 р. № 421 "Про затвердження Положення про розслідування та облік нещасних випадків не виробничого характеру" (Офіційний вісник України, 1997 р., число 19, с. 69).

Прем'єр-міністр України
В. ЮЩЕНКО

Інд. 33

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 22 березня 2001 р. № 270

ПОРЯДОК

розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

Загальні питання

1. Цей Порядок визначає механізм розслідування та ведення обліку нещасних випадків не виробничого характеру, які сталися з громадянами України, іноземцями та особами без громадянства на території України.

2. Під нещасними випадками не виробничого характеру слід розу-

міти не пов'язані з виконанням трудових обов'язків травми, у тому числі отримані внаслідок заподіяних тілесних ушкоджень іншою особою, отруєння, самогубства, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, травми, отримані внаслідок стихійного лиха, контакту з тваринами тощо (далі — нещасні випадки), які призвели до ушкодження здоров'я потерпілих.

3. Розслідуванню згідно з цим Порядком підлягають нещасні випадки, що сталися під час:

1) прямування на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підприємству, установі або організації (далі — організації) і не використовувався в інтересах цієї організації;

2) переміщення повітряним, залізничним, морським, внутрішнім водним, автомобільним транспортом, в електротранспорті, метрополітені, на канатній дорозі, фунікулері та на інших видах транспортних засобів;

3) виконання громадських обов'язків (рятування людей, захист власності, правопорядку тощо, якщо це не входить до службових обов'язків);

4) виконання донорських функцій;

5) участі в громадських акціях (мітингах, демонстраціях, агітаційно-пропагандистській діяльності тощо);

6) участі у культурно-масових заходах, спортивних змаганнях;

7) проведення культурних, спортивних та оздоровчих заходів, не пов'язаних з навчально-виховним процесом у навчальних закладах;

8) використання газу у побуті;

9) вчинення протиправних дій проти особи, її майна;

10) користування або контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами;

11) виконання робіт у домашньому господарстві, використання побутової техніки;

12) стихійного лиха;

13) перебування в громадських місцях, на об'єктах торгівлі та побутового обслуговування, у закладах лікувально-оздоровчого, культурно-освітнього та спортивно-розважального призначення, в інших організаціях.

4. Факт ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку встановлює і засвідчує лікувально-профілактичний заклад.

Документом, який підтверджує ушкодження здоров'я особи, є листок непрацездатності чи довідка лікувально-профілактичного закладу.

5. Нещасні випадки розслідуються незалежно від того, чи був потерпілий у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Повідомлення про нещасні випадки

6. Лікувально-профілактичні заклади, до яких звернулися або були доставлені потерпілі внаслідок нещасних випадків, протягом доби надсилають письмове повідомлення за встановленою формою (додаток 1):

про нещасний випадок із смертельним наслідком, а також про груповий нещасний випадок, який стався одночасно з двома і більше особами, — до районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради);

про нещасний випадок із смертельним наслідком, пов'язаний із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасний випадок, що стався внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або під час дорожньо-транспортної пригоди, — до органу внутрішніх справ.

Повідомлення про нещасні випадки із смертельним наслідком надсилаються також до органів прокуратури.

Лікувально-профілактичні заклади, до яких звернулися або були доставлені потерпілі, ведуть реєстрацію нещасних випадків в окремому журналі за встановленою формою (додаток 2).

Розслідування нещасних випадків

7. Розслідування нещасних випадків проводиться з метою визначення їх обставин та причин. На підставі результатів розслідування розробляються заходи щодо запобігання подібним випадкам, а також щодо вирішення питань соціального захисту потерпілих.

У процесі розслідування беруться до уваги листок непрацездатності чи довідка лікувально-профілактичного закладу, а також пояснення потерпілого та свідчення очевидців.

8. Розслідування нещасних випадків із смертельним наслідком, групових нещасних випадків у разі смерті хоча б одного з потерпілих, нещасних випадків, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасних випадків, які сталися внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами, проводиться органами внутрішніх справ або прокуратури.

9. Районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної у місті ради) протягом доби з часу надходження від лікувально-профілактичного закладу повідомлення про нещасний випадок (за винятком нещасних випадків із смертельним наслідком) приймає рішення щодо утворення комісії з розслідування нещасного випадку.

До роботи комісії з розслідування нещасного випадку можуть залучатися представники організації, де працюють або навчаються по-

терпілі, організації, на території чи об'єкті якої стався нещасний випадок, а також представники органів охорони здоров'я, освіти, захисту прав споживачів, експерти страхової компанії (якщо потерпілий був застрахований).

До розслідування нещасних випадків, які сталися під час прямування на роботу чи з роботи, залучаються представники відповідного профспілкового органу або уповноважені трудового колективу, якщо потерпілий не є членом профспілки.

10. У разі звернення потерпілого або особи, яка представляє його інтереси (якщо не надходило повідомлення від лікувально-профілактичного закладу про нещасний випадок), районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної у місті ради) приймає рішення щодо необхідності проведення розслідування і визначення організації, яка повинна проводити розслідування, та направляє її керівнику копію рішення.

Керівник організації протягом доби з часу надходження рішення про уповноваження її на проведення розслідування призначає комісію у складі не менше трьох осіб.

11. Нещасні випадки (за винятком групових), які сталися з працюючими особами, розслідуються комісією, утвореною організацією, де працює потерпілий, у складі голови комісії — посадова особа, яку визначає керівник організації, і членів комісії — керівника відповідного структурного підрозділу, представника профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноваженого трудового колективу, якщо потерпілий не є членом профспілки.

Рішення щодо розслідування нещасного випадку приймається керівником організації на підставі звернення потерпілого, листка непрацездатності або довідки лікувально-профілактичного закладу.

У разі відмови організації провести розслідування нещасного випадку потерпілий або особа, яка представляє його інтереси, може звернутися до районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради), яка вирішує питання щодо проведення цього розслідування.

12. Розслідування нещасного випадку проводиться протягом 10 календарних днів після утворення комісії. У разі потреби цей термін може бути продовжений керівником органу (організації), який призначив розслідування.

За результатами розслідування нещасного випадку складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм) згідно з додатком 3, який затверджується керівником органу (організації), що проводив розслідування.

Необхідна кількість примірників акта визначається в кожному

окремому випадку.

Акт за формою НТ надсилається:

- потерпілому або особі, яка представляє його інтереси;
- районній держадміністрації (виконавчому органу міської, районної у місті ради);
- організації, де працює або навчається потерпілий;
- організації, яка відповідальна за безпечний стан території чи об'єкта, де стався нещасний випадок.

Копія акта надсилається органам внутрішніх справ, прокуратури та іншим організаціям на їх запит.

Під час розслідування групових нещасних випадків акт за формою НТ складається на кожного потерпілого окремо.

Для складання акта за формою НТ використовуються класифікатори подій, що призвели до нещасного випадку (додаток 4), причин нещасного випадку (додаток 5), місця подій (додаток 6).

Акти за формою НТ, які складаються за результатами розслідування нещасних випадків з працюючими особами, зберігаються в організації разом з матеріалами розслідування протягом 45 років. Акти за формою НТ та матеріали розслідування нещасних випадків з непрацюючими особами зберігаються протягом трьох років у архіві районної держадміністрації (виконавчих органів міських, районних у містах рад).

13. Реєстрація нещасних випадків, за результатами розслідування яких складаються акти за формою НТ, проводиться районними держадміністраціями (виконавчими органами міських, районних у містах рад) та організаціями, які проводили розслідування, у журналі за встановленою формою (додаток 7).

14. Організація, яка відповідальна за безпечну життєдіяльність населення на території чи об'єкті, де стався нещасний випадок, здійснює запропоновані комісією, що проводила розслідування, заходи щодо усунення причин подібних випадків. Про здійснення зазначених заходів керівник організації у письмовій формі повідомляє районну держадміністрацію (виконавчий орган міської, районної у місті ради) у термін, зазначений в акті за формою НТ.

Облік і аналіз нещасних випадків

15. Облік нещасних випадків та аналіз причин їх виникнення проводять районні держадміністрації (виконавчі органи міських, районних у містах рад) на підставі звітів про нещасні випадки за встановленою формою (додаток 8), які щомісяця надсилаються лікувально-профілактичними закладами.

Узагальнений звіт про нещасні випадки районні держадміністрації (виконавчі органи міських, районних у містах рад) надсилають до Ради

міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій щокварталу до 15 числа місяця, що настає за звітним періодом, а також за рік — до 31 січня наступного за звітним року.

16. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації проводять аналіз одержаних звітів, узагальнюють їх та подають Держнаглядохоронпраці відповідно до 25 числа наступного за звітним кварталом місяця та до 10 лютого наступного за звітним року.

Додаток 1

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

Зразок

ПОВІДОМЛЕННЯ

про нещасний випадок не виробничого характеру
“ _____ ” _____ 200__ р.

Лікувально-профілактичний заклад, куди звернувся або доставлений потерпілий _____

Повідомлення надіслано _____

(найменування районної держадміністрації або виконавчого органу міської,

районної у місті ради, органу внутрішніх справ, органу прокуратури)

Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____

Дата народження _____

Рід занять _____

Адреса потерпілого _____

(Автономна Республіка Крим, область,

район, населений пункт, вулиця, будинок, квартира)

Місце, де стався нещасний випадок _____

Дата і час травмування _____

(число, місяць, рік, година)

Дата і час звернення до лікувально-профілактичного закладу _____

(число, місяць, рік, година)

Діагноз _____

Вид травми згідно з кодами міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10) _____

Подія, що призвела до нещасного випадку _____

Висновок про наявність алкогольного чи наркотичного сп'яніння _____

(посада медичного працівника)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Додаток 2 до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

Зразок

ЖУРНАЛ реєстрації нещасних випадків не виробничого характеру

(найменування лікувально-профілактичного закладу)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, рік народження	Професія (посада) або рід занять	Адреса потерпілого	Місце, де стався нещасний випадок	Дата і час травмування
1	2	3	4	5	6

Дата і час звернення до лікувально-профілактичного закладу	Подія, що призвела до нещасного випадку	Діагноз	Вид травми згідно з кодами міжнародної класифікації хвороб (М X-10)	Висновок про наявність алкогольного чи наркотичного сп'яніння
7	8	9	10	11

Додаток 3
до Порядку розслідування та обліку нещасних
випадків невиробничого характеру

Зразок
Форма Н-1

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (посада, підпис, ім'я, по батькові)

_____ та прізвище роботодавця)

" _____ " _____ 200__ р.
(печатка)

АКТ № _____
про нещасний випадок невиробничого характеру

1. _____
(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

2. Дата народження _____
(число, місяць, рік)

3. Стать _____

4. Рід занять: працюючий, непрацюючий, дитина дошкільного віку,
учень, студент _____

5. Дата і час нещасного випадку _____

число		місяць		рік	

годин		хвилин	

6. Адреса потерпілого:
Автономна Республіка Крим, область _____
район _____

населений пункт _____
вулиця, будинок, квартира _____

7. Місце, де стався нещасний випадок _____

8. Стислий виклад обставин нещасного випадку _____

9. Подія, що призвела до нещасного випадку _____

10. Причини нещасного випадку _____

11. Наслідки нещасного випадку _____
(смертельний, не смертельний)

12. Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, тверезий _____

13. Заходи, які необхідно здійснити для усунення причин травмування: _____

Зміст заходу	Виконавець — посада, місце роботи, ініціали та прізвище	Термін виконання	Висновок про наявність алкогольного чи наркотичного сп'яніння
--------------	---	------------------	---

14. Висновок комісії _____
(зміст порушення нормативно-правових актів

із зазначенням винних осіб)

15. Назва організації, яка проводила розслідування _____

Голова комісії _____
(посада) (підпис) (ініціали та прізвище)

Члени комісії: _____
(посада) (підпис) (ініціали та прізвище)

_____ (посада) (підпис) (ініціали та прізвище)

_____ (посада) (підпис) (ініціали та прізвище)

" _____ " _____ 200__ р.

ПОЯСНЕННЯ

до заповнення акта за формою НТ про нещасний випадок невиробничого характеру

Акт складається з текстової і кодової частин, які заповнюються відповідно до загальноприйнятих (установлених) термінів, міжгалузевих

і спеціально розроблених класифікаторів.

Коди слід вносити до прямокутників, які розташовані з правого боку аркуша.

Кодифікуванню підлягають акти за формою НТ, які складені у разі нещасного випадку із смертельним наслідком.

Пункт 2. Зазначається число, місяць і рік народження, а у прямокутнику — вік потерпілого (кількість повних років) на час настання нещасного випадку.

Наприклад:

45 років і 5 місяців —

45

Пункт 3. Стать: 310 — чоловіча, 320 — жіноча.

Пункт 4. Рід занять: 410 — працюючий, 420 — непрацюючий, 430 — дитина дошкільного віку, 440 — учень, 450 — студент.

Наприклад:

Працюючий —

410

Пункт 5. У першому рядку число та місяць зазначаються за їх порядковими номерами, а рік — двома останніми цифрами.

Наприклад:

1 грудня 2000 р. —

0	1	1	2	0	0
---	---	---	---	---	---

У другому рядку зазначається час, коли стався нещасний випадок.

Наприклад:

12 год. 20 хв. —

1	2	2	0
---	---	---	---

Пункт 6. Заповнюється відповідно до Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ).

Пункт 7. Заповнюється відповідно до Класифікатора місця подій, зазначеного у додатку 6.

Пункт 9. Заповнюється відповідно до Класифікатора подій, що призвели до нещасного випадку, зазначеного у додатку 4.

Пункт 10. Заповнюється відповідно до Класифікатора причин нещасного випадку, зазначеного у додатку 5. У прямокутнику зазначається основна причина нещасного випадку.

Пункт 11. У разі смерті потерпілого зазначається —

Пункт 12. Перебування потерпілого в стані алкогольного сп'яніння — 121, наркотичного — 122, тверезий — 123.

Запис робиться на підставі висновку, що складається лікарем, який проводив огляд потерпілого.

Пункт 15. Заповнюється відповідно до загального міжгалузевого класифікатора "Система позначення органів державного управління"

(СПОДУ) або загального міжгалузевого класифікатора "Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України" (ЄДРПОУ).

Додаток 4

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

КЛАСИФІКАТОР

подій, що призвели до нещасного випадку
невиробничого характеру

Код	
1000	Події, пов'язані з транспортом, у тому числі:
1001	вхід, вихід з транспортного засобу (автомобіля, автобуса, поїзда, метрополітену, тролейбуса, канатної дороги тощо)
1002	дорожньо-транспортні пригоди, з них
1003	наїзд або зіткнення транспортних засобів (автомобіля, мото- і велотехніки, засобів міського електротранспорту, поїздів)
1004	інші пригоди, пов'язані з дорожньо-будівельною, сільсько-господарською технікою тощо
1100	Події, пов'язані з використанням газу в побуті
1200	Випадкові падіння потерпілого, у тому числі:
1201	під час пересування
1202	з висоти
1203	в колодязі, ями, ємності тощо
1300	Випадкова дія механічних сил, у тому числі:
1301	падіння, обрушення предметів, матеріалів, породи тощо
1302	обрушення будівель, споруд та їх елементів
1400	Дія предметів та деталей, що рухаються, обертаються, розлітаються
1500	Ураження електричним струмом, у тому числі:
1501	у разі доторкання до лінії електропередачі та обірваних проводів
1502	у разі перебування на електропостачальних спорудах
1503	у разі користування побутовими електроприладами
1600	Вибухи, у тому числі:
1601	боєприпасів, вибухових матеріалів
1700	Вплив екстремальних температур (крім пожеж), що призвів до опіків, теплових ударів чи обморожень

- 1800 Пожежа
- 1900 Випадкові отруєння, у тому числі:
 - 1901 продуктами харчування та безалкогольними напоями
 - 1902 алкогольними напоями
 - 1903 наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами
 - 1904 грибами
 - 1905 ліками та медикаментозними препаратами
 - 1906 іншими хімічними та отруйними речовинами
- 2000 Дія іонізуючого, радіоактивного, електромагнітного випромінювання
- 2100 Самогубство, самопошкодження
- 2200 Голодування, виснаження
- 2300 Утеплення
- 2400 Вбивство чи нанесення ушкоджень іншою особою
- 2500 Використання або контакт з вогнепальною зброєю
- 2600 Контакти з тваринами, комахами, отруйними рослинами та іншими представниками фауни і флори
- 2700 Техногенне та стихійне лихо, дія сил природи
- 2800 Інші

Додаток 5

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру

КЛАСИФІКАТОР причин нещасного випадку

Код	
100	Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність, у тому числі:
101	побутової техніки та приладів
102	транспортних засобів
110	Незадовільний технічний стан, у тому числі:
111	транспортних засобів
112	побутової техніки та побутових приладів
113	споруд, будинків, конструкцій
114	доріг, проїздів, проходів тощо
120	Відсутність або недоліки документації з експлуатації чи

- користування побутовими приладами, устаткуванням, предметами, речовинами тощо
- 130 Порушення або недотримання норм і правил безпеки, у тому числі:
- 131 правил дорожнього руху
- 132 правил пожежної безпеки
- 133 вимог безпеки під час експлуатації технічних засобів, устаткування, побутових приладів
- 140 Порушення або недотримання санітарно-гігієнічних норм і вимог, особистої гігієни, у тому числі:
- 141 реалізація неякісних, небезпечних та фальсифікованих товарів
- 142 споживання неякісних харчових продуктів, напоїв, грибів
- 150 Відсутність систем сигналізації, оповіщення, вентиляції, захисних пристроїв, огорожень
- 160 Недостатня інформованість населення
- 170 Особиста необережність
- 180 Незадовільний психофізіологічний стан, перебування в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, токсикологічного отруєння
- 190 Протиправні дії інших осіб
- 200 Інші

Додаток 6

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру

КЛАСИФІКАТОР **місця подій**

Код	
10	Навчально-виховний заклад (дитячий садок, школа, інтернат, коледж, інститут тощо)
11	Адміністративний будинок тощо
12	Лікувально-профілактичний заклад або донорський пункт
13	Видовищний або спортивний заклад (кінотеатр, театр, стадіон, плавальний басейн, зоопарк тощо)
14	Місце організованого відпочинку (санаторій, профілакторій, будинок та база відпочинку, атракціон, парк, організований пляж, спортивний та оздоровчий табір, туристична база та

- база відпочинку тощо)
- 15 Місце для занять спортом (стадіон, спортивний зал, футбольне поле, ковзанка, кінно-спортивна база, спортивний майданчик тощо)
 - 16 Торговельний об'єкт (ринок, магазин) або об'єкт громадського харчування (ресторан, кафе, їдальня тощо)
 - 17 Місце неорганізованого відпочинку та туризму (ліс, річка, неорганізований пляж, гори, печери тощо)
 - 18 Місце проживання (квартира, житловий будинок, дача, домашні та господарські приміщення тощо)
 - 19 Спеціальне місце перебування (гуртожиток, лікарня, госпіталь, дитячий будинок, будинок для престарілих, притулок тощо)
 - 20 Дача, садова та присадибна ділянки, город, гараж
 - 21 Дорога, вулиця, тротуар, стежка, сходи
 - 22 Транспортні засоби (автобус, трамвай, метрополітен тощо)
 - 23 Ліфт будинку
 - 24 Інші місця

Додаток 7

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру

Зразок

ЖУРНАЛ реєстрації нещасних випадків не виробничого характеру

(найменування організації)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, рік народження	Професія (посада) або рід занять	Адреса потерпілого	Місце, де стався нещасний випадок	Дата і час травмування
1	2	3	4	5	6

Дата і час звернення до лікувально-профілактичного закладу	Дата складення акта за формою НТ	Подія, що призвела до нещасного випадку	Причини травмування	Діагноз	Дата видачі акта за формою НТ та підпис особи, яка його отримала
7	8	9	10	11	12

Додаток 8

до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру

Зразок

ЗВІТ
про нещасні випадки невинробничого характеру
за _____ 200__ р.

(найменування лікувально-профілактичного закладу, місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування)

З10

Код		Усього нещасних випадків	Усього потерпілих	У тому числі із смертельним наслідком	Групових нещасних випадків			З дітьми віком до 14 років		
					усього	усього потерпілих	у тому числі із смертельним наслідком	усього випадків	усього потерпілих	у тому числі із смертельним наслідком
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Усі події, у тому числі:

- 1000 Пов'язані з транспортом
- 1001 у тому числі ДТП
- 1100 Пов'язані з використанням газу в побуті

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

- 1200 Випадкові падіння потерпілого
- 1300 Випадкова дія механічних сил
- 1400 Дія предметів та деталей, що рухаються, обертаються, розлітаються
- 1500 Ураження електричним струмом
- 1600 Вибухи
- 1700 Вплив екстремальних температур (крім пожеж)
- 1800 Пожежа
- 1900 Випадкові отруєння, у тому числі:
 - 1901 продуктами харчування та безалкогольними напоями
 - 1902 алкогольними напоями
 - 1903 наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами
- 2000 Дія випромінювань
- 2100 Самогубство, самопошкодження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

2200 Голодування, виснаження

2300 Утоплення

2400 Вбивство чи нанесення
ушкоджень іншою особою

2500 Використання або контакт
з вогнепальною зброєю

2600 Контакти з представниками
флори і фауни

2700 Техногенне та стихійне лихо,
дія сил природи

2800 Інші

Примітка. Графи 3, 6 лікувально-профілактичними закладами не заповнюються.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 8 серпня 2001 р. № 952
Київ

Про затвердження Програми розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників на 2001 — 2004 роки

З метою створення безпечних і нешкідливих умов праці на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності, кращого забезпечення працівників засобами індивідуального захисту вітчизняного виробництва, поліпшення якості та конкурентоспроможності цієї продукції Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити Програму розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників на 2001 — 2004 роки (додається).
2. Контроль за виконанням Програми, затвердженої цією постановою, покласти на Віце-прем'єр-міністра України Семиноженка В. П.

Прем'єр-міністр України
А. КІНАХ

Інд. 29

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 8 серпня 2001 р. № 952

ПРОГРАМА

розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників на 2001 — 2004 роки

1. Загальні положення

Ця Програма спрямована на забезпечення розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників (далі — засоби захисту).

Вітчизняна промисловість може забезпечити працівників національної економіки більшістю засобів захисту, передбачених нормативними документами з охорони праці. Україна має достатні потужності для виготовлення спецодягу працівникам усіх галузей промисловості. Налагоджено випуск спеціального взуття, виготовляються засоби за-

хисту голови для шахтарів, розширився асортимент засобів захисту органів дихання та зору. Водночас на підприємствах були виявлені засоби захисту, що не відповідають вимогам стандартів і технічних умов як за матеріалами, з яких вони виготовлені, так і за захисними властивостями. Щоб запобігти виготовленню такої продукції, запроваджено обов'язкову сертифікацію засобів захисту.

Аналіз переліку засобів захисту, що виробляються в Україні, свідчить про відсутність значної кількості найменувань засобів захисту органів дихання, рук, ніг, голови, обличчя тощо. Це особливо стосується засобів захисту шахтарів, металургів, працівників агропромислового комплексу та інших галузей.

За статистичними даними за 1998 рік, в Україні у зв'язку з відсутністю засобів захисту відповідного призначення було травмовано 2413 працівників, у тому числі 56 із смертельним наслідком.

Аналіз причин травматизму та професійних захворювань на виробництві в 1999 році хоч і засвідчив деяке їх зниження, але ці показники залишаються високими і однією з основних причин цього є відсутність чи незастосування засобів захисту.

Нормативна база в галузі розроблення, виробництва і використання засобів захисту потребує перегляду, а також розроблення нових нормативних актів відповідно до європейських норм. Програмою, підготовленою з урахуванням вимог Указу Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072 "Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу", передбачається розроблення 9 нових стандартів, а також адаптація 28 європейських стандартів для використання їх в Україні.

2. Мета та основні завдання Програми

Мета Програми — забезпечення розвитку вітчизняного виробництва засобів захисту.

Основними завданнями Програми є:

— перегляд діючих і розроблення нових державних стандартів та адаптація їх до європейських стандартів (в тому числі з метою сертифікації) на засоби захисту органів дихання, від падіння з висоти, осіб, які працюють з електроустановками, а також на методики випробувань засобів захисту;

— продовження роботи, спрямованої на створення та оснащення обладнанням випробувальних лабораторій (центрів), а також органів із сертифікації засобів захисту;

— розроблення нових засобів захисту, зокрема костюмів ізолювальних, костюмів захисних (з тканин вітчизняного виробництва), засобів захисту органів дихання, засобів захисту ніг, рук, голови, очей, органів слуху, обличчя, засобів захисту від падіння з висоти, дерматоло-

гічних засобів захисту.

Заходи щодо реалізації Програми розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників на 2001 — 2004 роки та обсяги фінансування цих заходів наведено в додатку.

3. Фінансове забезпечення Програми

Фінансування заходів щодо реалізації Програми здійснюватиметься за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі — Фонд), яке передбачено статтею 25 Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”.

Загальний обсяг фінансування Програми становить 9770 тис. гривень.

Визначення юридичних осіб, які безпосередньо виконуватимуть заходи, передбачені цієї Програмою, здійснюватиметься Держнаглядом охорони праці та Фондом разом з іншими відповідальними виконавцями.

Угоди про виконання зазначених заходів укладатимуться між Фондом і безпосередніми виконавцями.

4. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків

Реалізація Програми дасть змогу забезпечити захист працівників від дії шкідливих та небезпечних факторів на виробництві, знизити рівень травматизму та професійних захворювань, удосконалити нормативно-правове забезпечення розроблення та освоєння виробництва засобів захисту, які раніше не вироблялися в Україні, а також посилити контроль за їх відповідністю вимогам європейських стандартів. Це сприятиме забезпеченню працівників (особливо в галузях з підвищеною небезпекою праці) засобами захисту вітчизняного виробництва, що зменшить залежність від імпорту, та збільшенню кількості робочих місць.

5. Механізм управління та контролю за ходом виконання Програми

Організаційне забезпечення реалізації Програми та управління ходом її виконання здійснюватиме Держнагляд охорони праці разом з Фондом. Наукове супроводження робіт, передбачених заходами щодо реалізації цієї Програми, та видача рекомендацій стосовно освоєння виробництва розроблених засобів захисту здійснюватиметься Національним науково-дослідним інститутом охорони праці як головною організацією з розроблення нових видів засобів захисту.

Додаток до Програми

ЗАХОДИ

щодо реалізації Програми розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників
на 2001 — 2004 роки

1	Зміст заходу	Відповідальні виконавці	Термін виконання, роки	Вартість роботи, тис. гривень				
				усього	в тому числі за роками			
					2001	2002	2003	2004
		2	3	4	5	6	7	8
	1. Удосконалення діючих та розроблення нових державних стандартів, усього			743	89	92	157	405
	у тому числі:							
	ДСТУ. Захисний одяг пожежників. Загальні технічні умови та методи випробувань	МВС, Держнагляд охоронпраці Держстандарт МОЗ	2002-2003	9	—	15	4	—
	ДСТУ. Засоби індивідуального захисту від падіння з висоти. Загальні технічні вимоги. Методи випробувань	Держнагляд охоронпраці Держстандарт	2001-2002	19	15	4	—	—
	ДСТУ. Взуття спеціальне. Загальні технічні умови та методи випробувань	— " —	— " —	21	15	6	—	—
	ДСТУ. Засоби індивідуального захисту від падіння з висоти. Загальні вимоги до маркування та вказівки з експлуатації	— " —	— " —	20	15	5	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8
ДСТУ. EN 136:1998. Захисні дихальні апарати. Повні маски. – “ – Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)		2003- 2004	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 137:1993. Захисні дихальні апарати. Автономні, резервуарні дихальні апарати із стиснутим повітрям. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 138:1994. Захисні дихальні апарати. Дихальні апарати з подачею повітря через шланг для використання з повними масками, напівмасками або мундштучними пристроями. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 139:1994. Захисні дихальні апарати. Дихальні апарати з лінією подачі стиснутого повітря для використання з повними масками, напівмасками або мундштучними пристроями. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2003- 2004	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 140:1998. Захисні дихальні апарати. Напівмаски та чвертьмаски. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 142:1989. Захисні дихальні апарати. Мундштучні пристрої. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 143:1990. Захисні дихальні апарати. Проти-аерозольні фільтри. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15

1		2	3	4	5	6	7	8
	ДСТУ. EN 145:1997. Захисні дихальні апарати. Автономні регенеративні дихальні апарати зі стиснутим киснем. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 146:1991. Захисні дихальні апарати. Захисні шоломи або ковпаки з протипиловими фільтрувальними пристроями з примусовою подачею повітря. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 147:1991. Захисні дихальні апарати. Повні маски, напівмаски або чвертьмаски з протипиловими фільтрувальними пристроями з примусовою подачею повітря. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 149:1991. Захисні дихальні апарати, фільтрувальні напівмаски для захисту від аерозолей. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	Держнагляд-охоронпраці Держстандарт	2003-2004	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 250:1993. Обладнання захисних дихальних апаратів. Підводні автономні резервуарні дихальні апарати зі стиснутим повітрям. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 269:1994. Захисні дихальні апарати. Капюшон зі шланговим дихальним апаратом з примусовою подачею повітря. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
	ДСТУ. EN 270:1994. Захисні дихальні апарати. Капюшон з дихальним апаратом з лінією стиснутого повітря. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15

1	2	3	4	5	6	7	8
ДСТУ. EN 271:1995. Захисні дихальні апарати. Шлангові дихальні апарати з примусовою подачею повітря або з підключенням до лінії стиснутого повітря, сполучені з капюшоном. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 400:1993. Захисні дихальні апарати-саморятівники. Автономні регенеруючі дихальні апарати. Саморятівники зі стиснутим киснем. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 401:1993. Захисні дихальні апарати-саморятівники. Автономні регенеруючі дихальні апарати. Саморятівники із хімічно зв'язаним киснем (КО ₂). Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 402:1993. Захисні дихальні апарати для екстреної евакуації. Автономні резервуарні дихальні апарати зі стиснутим повітрям і повною маскою або мундштучним пристроєм. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2003- 2004	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 403:1993. Захисні дихальні апарати-саморятівники. Фільтрувальні пристрої, сполучені з капюшоном для саморяттування під час пожежі (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 404:1993. Захисні дихальні апарати-саморятівники. Фільтри-саморятівники. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15

1	2	3	4	5	6	7	8
ДСТУ. EN 405:1992. Захисні дихальні апарати. Фільтрувальні півмаски з клапанами для захисту від газів; газів і аерозолів. Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	--"	--"	20	--	--	5	15
ДСТУ. EN 1061:1996. Захисні дихальні апарати для екстреної евакуації. Автономні регенеруючі дихальні апарати. Рятувальні апарати з хімічно зв'язаним киснем (№гаСІОЗ). Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	--"	--"	20	--	--	5	15
ДСТУ. EN 1146:1997. Захисні дихальні апарати-саморятівники. Автономні резервуарні дихальні апарати зі стиснутим повітрям, сполучені з капюшоном (рятувальні апарати зі стиснутим повітрям і капюшоном). Вимоги, випробування, маркування (пряме застосування)	--"	--"	20	--	--	5	15
ДСТУ. Засоби індивідуального захисту органів дихання. Автономні резервні дихальні апарати зі стиснутим повітрям. Загальні технічні умови	Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2002- 2004	21	--	17	4	--
ДСТУ. EN 132:1998. Захисні дихальні апарати. Визначення (пряме застосування)	--"	2003- 2004	20	--	--	5	15
ДСТУ. EN 144:1991. Захисні дихальні апарати. Вентилі балонів. Різьбове з'єднання для лицевих частин (пряме застосування)	--"	--"	20	--	--	5	15
ДСТУ. EN 148-1:1999. Захисні дихальні апарати. Різьбове з'єднання для лицевих частин. Стандартні різьбові з'єднання (пряме застосування)	--"	--"	20	--	--	5	15

1	2	3	4	5	6	7	8
ДСТУ. EN 148-2:1999. Захисні дихальні апарати. Різьбове з'єднання для лицевих частин. Центральні різьбові з'єднання (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. EN 148-3:1999. Захисні дихальні апарати. Різьбове з'єднання для лицевих частин. Різьбове з'єднання М45 х 3 (пряме застосування)	– “ –	– “ –	20	–	–	5	15
ДСТУ. Взуття спеціальне для захисту від електричних полів. Загальні технічні умови (переглянути)	Держстандарт Держнагляд- охоронпраці Мінпаливенерго	2001- 2002	19	17	2	–	–
ДСТУ. Засоби індивідуального захисту органів дихання. Шлангові дихальні апарати. Загальні технічні умови	Мінпаливенерго Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2001- 2003	24	12	8	4	–
ДСТУ. Лямочні пояси. Загальні технічні умови	Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2001- 2002	20	15	5	–	–
ДСТУ. Драбини склопластикові. Загальні технічні умови	Мінпаливенерго Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2002- 2003	20	–	15	5	–
2. Продовження роботи з уточнення вимог до засобів захисту органів дихання та методів їх випробувань, встановлених державними стандартами України і міжнародними стандартами, та оцінка можливості адаптації (гармонізації) чинних в Україні нормативних документів до вимог міжнародних стандартів	Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2001- 2002	95	40	55	–	–

1	2	3	4	5	6	7	8	
3.	Розроблення та дослідження технічних засобів, приладів і нестандартного обладнання метрологічного призначення для випробувань фільтрувально-поглинальних шихт і коробок фільтрувальних протигазів щодо газоподібних і шкідливих речовин	Держнагляд-охоронпраці	2001	162	162	-	-	-
4.	Перегляд діючих типових галузевих норм безплатної видачі працівникам спецодягу, спецвзуття та інших засобів захисту	Держнагляд-охоронпраці разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади	2001-2003	240	50	100	90	-
5.	Організація виставок вітчизняних і зарубіжних засобів індивідуального та колективного захисту працівників	- " -	2001-2002	40	20	20	-	-
6.	Підготовка та видання каталогу вітчизняних засобів індивідуального захисту працівників	Держнагляд-охоронпраці	- " -	150	25	125	-	-
7.	Створення та оснащення обладнанням мережі випробувальних лабораторій (центрів), а також органів із сертифікації засобів індивідуального захисту працівників, усього			1080	297	443	240	100
у тому числі:								
	Випробувальний центр засобів індивідуального захисту працівників від ураження електрострумом	Мінпаливенерго Держнагляд-охоронпраці	2001-2002	120	40	80	-	-
	Випробувальний центр засобів індивідуального захисту працівників	Держнагляд-охоронпраці Держстандарт	- " -	260	120	140	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
Лабораторія з випробування засобів захисту органів зору	МОЗ Держстандарт Держнагляд- охоронпраці	– “ –	210	90	120	–	–
Лабораторія з випробування індивідуальних і колективних засобів захисту від ураження електрострумом (електричних і механічних)	Мінпаливенерго Держнагляд- охоронпраці	– “ –	90	30	60	–	–
Орган із сертифікації засобів індивідуального захисту працівників від ураження електрострумом (індивідуальних і колективних)	– “ –	– “ –	30	17	13	–	–
Лабораторія комплексного контролю якості антистатичних властивостей матеріалів (у тому числі тканин), спецодягу, ізолювальних костюмів, взуття та шкарпеток	Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці Держстандарт	2003- 2004	160	–	–	60	100
Центральна лабораторія вимірювальної техніки і випробувань засобів захисту органів дихання МНС	МНС Держнагляд- охоронпраці	2002- 2003	210	–	30	180	–
8. Створення комп'ютеризованої бази даних державного та галузевого рівня щодо засобів захисту	Держнагляд- охоронпраці разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади	2001- 2004	320	100	100	80	40
9. Дослідження та розроблення засобів захисту і матеріалів відповідно до вимог європейських стандартів (вимоги визначаються під час видачі технічного завдання), усього			5915	1140	2075	1580	1120

1	2	3	4	5	6	7	8
у тому числі:							
гідрокостюм для проведення пошукових і рятувальних робіт (в агресивному середовищі)	МНС Держнагляд- охоронпраці	2002- 2004	310	–	50	100	160
костюм з компенсуючою плавучістю для забезпечення аварійного виходу з води	– “ –	2001- 2003	290	90	100	100	–
ізолювальний костюм для захисту від лугів і сольових розчинів	Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці	2002- 2003	270	–	50	220	–
ізолювальний костюм для захисту від агресивних середовищ при низьких температурах	– “ –	2003- 2004	260	–	–	50	210
матеріал з полімерним покриттям та ізолювальний костюм з цього матеріалу для захисту від нафти та продуктів її переробки	– “ – 2003	2001-	125	50	25	50	–
спецодяг для захисту від кислот, лугів та теплового випромінювання	– “ – 2004	2003-	250	–	–	50	200
літній одяг для захисту від концентрованих кислот	– “ –	2001- 2002	190	60	130	–	–
тканина, стійка до стирання та вибухобезпечна, для виготовлення спецодягу працівникам гірничорудних галузей промисловості	– “ –	– “ –	190	50	140	–	–
серія газозахисних респіраторів із змінними фільтрувальними патронами другого ступеня захисту	Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці	2001- 2002	260	100	160	–	–

1	2	3	4	5	6	7	8
радіаційно-стійкий матеріал та виготовлення з нього засобів індивідуального захисту для працівників гірничорудних та коксохімічних виробництв	– “ –	2001-2003	300	70	100	130	–
пластизольні полівінілхлоридні рукавиці на трикотаажній основі	– “ –	2003-2004	100	–	–	20	80
антивібраційні рукавиці	– “ –	2001-2002	90	40	50	–	–
світлофільтри (скляні)	– “ –	2001	100	100	–	–	–
селективні протишумові навушники	– “ –	2002-	140	–	40	100	–
наушники для захисту від шуму	– “ –	2001-2002	150	50	100	–	–
спецодяг одноразовий поліетиленовий для проведення пошуково-рятувальних робіт в агресивному середовищі	МНС Держнагляд- охоронпраці	2002-2004	300	–	50	50	200
напівмаски для засобів індивідуального захисту органів дихання	Держнагляд- охоронпраці	– “ –	300	–	50	50	200
респіратор з хімічно зв'язаним киснем для пожежників	Мінпаливенерго Держнагляд- охоронпраці	2002-2003	150	–	50	100	–
малогабаритний ізолювальний саморятівник з хімічно зв'язаним киснем	– “ –	2001-2003	350	100	100	150	–
захисна каска загального призначення	Мінпаливенерго Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці	– “ –	200	80	40	80	–

1	2	3	4	5	6	7	8
ударно-захисне взуття	-- "	2002-2003	300	--	100	200	--
захисні протиножові рукавички, нарукавники, фартухи	Національна академія наук Держнагляд-охоронпраці	2001-2003	180	60	60	60	--
засоби захисту органів дихання від шкідливих органічних речовин	Держнагляд-охоронпраці Мінагрополітики	2001-2002	250	50	200	--	--
захисний шолом для операторів апаратів абразивно-струминного очищення	Мінтранс Держнагляд-охоронпраці	-- "	200	80	120	--	--
полімерні захисні окуляри від когерентного та некогерентного оптичного випромінювання	Мінпромполітики МОЗ Держнагляд-охоронпраці	-- "	200	70	130	--	--
засоби захисту органів зору на основі корекції оптичної ультрафіолетової, фіолетово-синьої та інфрачервоної частин спектра	МОЗ Держнагляд-охоронпраці	2002-2004	210	--	70	70	70
захисний силіконовий крем для рук	Мінпромполітики Держнагляд-охоронпраці МОЗ	2001-2002	100	40	60	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8
дезінфікуючі засоби боротьби з гнійничковими та грибковими захворюваннями	Мінпаливенерго Мінпромполітики МОЗ Держнагляд- охоронпраці	- " -	150	50	100	-	-
10. Розроблення складу та технології виробництва спеціальних апретів для просочування матеріалів для спецодягу осіб, які працюють з агресивними хімічними продуктами	Мінпромполітики Держнагляд- охоронпраці	2001- 2003	125	25	50	50	-
11. Розроблення та освоєння виробництва страхувальних підвісних систем для різних галузей промисловості	- " -	- " -	200	50	150	-	-
12. Дослідження та освоєння серійного виробництва промислового протигазу	- " -	2001- 2002	325	265	60	-	-
13. Проведення кваліфікаційних випробувань металоволокнистих фільтроматеріалів	Держнагляд- охоронпраці	2001	25	25	-	-	-
14. Розроблення єдиної промислової колекції одягу для захисту від загальних виробничих забруднень	- " -	2003	100	-	-	•100	-
15. Дослідження та освоєння виробництва волокнистого фільтрувального матеріалу	- " -	2001	100	100	-	-	-
16. Розроблення та виготовлення захисних щитків з автономною системою піддуву очищеного повітря з інтерференційними світлофільтрами для автоматичних затворів масок електрозварників	- " -	2001- 2002	150	50	100	-	-

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 27 червня 2003 р. № 994
Київ

Про затвердження переліку заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат

Відповідно до статті 19 Закону України "Про охорону праці" та статей 5 і 8 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" Кабінет Міністрів України п о с т а н о в л я є:

1. Затвердити перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат, що додається.

2. Установити, що:

— визначені в переліку заходи та засоби з охорони праці, витрати на які належать до валових витрат юридичної особи, що відповідно до законодавства використовує найману працю, здійснюються з урахуванням вимог підпунктів 5.4.1, 5.4.2, 5.4.7 і 5.4.10 статті 5 та підпункту 8.7 статті 8 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств";

— суми витрат, сплачених (нарахованих) у зв'язку з вжиттям заходів та придбанням засобів з охорони праці, які є складовою частиною підготовки, організації і ведення виробництва, а також суми заробітної плати виконавців робіт або інші витрати на заходи та засоби з охорони праці відповідно до переліку повинні враховуватися у складі валових витрат лише один раз;

— у податковому та бухгалтерському звіті сума асигнувань та фактичні витрати на зазначені цілі наводяться окремим рядком.

3. Центральним органам виконавчої влади привести власні нормативно-правові акти у відповідність з цією постановою.

Перший віце-прем'єр-міністр України
М. АЗАРОВ

Інд. 33

ПЕРЕЛІК

заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат

1. Приведення основних фондів у відповідність з вимогами нормативно-правових актів з охорони праці щодо:

— механізації вантажно-розвантажувальних та інших важких робіт, робіт з розливу і транспортування отруйних, агресивних, легкозаймистих і горючих речовин;

— захисту працюючих від ураження електричним струмом, дії статичної електрики та розрядів блискавок;

— безпечного виконання робіт на висоті;

— діючого технологічного та іншого виробничого обладнання;

— систем вентиляції та аспірації, пристроїв, які вловлюють пилю, і установок для кондиціонування повітря у приміщеннях діючого виробництва та на робочих місцях;

— систем природного та штучного освітлення виробничих, адміністративних та інших приміщень, робочих місць, проходів, аварійних виходів тощо;

— систем теплових, водяних або повітряних завіс, а також установок для нагрівання (охолодження) повітря виробничих, адміністративних та інших приміщень, а під час роботи на відкритому повітрі — споруд для обігрівання працівників та укриття від сонячних променів і атмосферних опадів;

— виробничих та санітарно-побутових приміщень, робочих місць, евакуаційних виходів тощо, технологічних розривів, проходів та габаритних розмірів;

— обладнання спеціальних перехідних галерей, тунелів у місцях масового переходу працівників, зон руху транспортних засобів;

— впровадження в умовах діючого виробництва автоматизованих інформаційних систем охорони праці, систем аналізу та прогнозування аварійних ситуацій, автоматичного та дистанційного керування технологічними процесами і виробничим обладнанням, систем автоматичного контролю і сигналізації про наявність (виникнення) небезпечних або шкідливих виробничих факторів та Пристроїв аварійного вимкнення обладнання чи комунікацій у разі виникнення небезпеки для працівників, а також відповідного програмного забезпечення та електронних баз даних з охорони праці у порядку та обсягах, погоджених з територіальними органами державного нагляду за охороною праці.

2. Усунення впливу на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів або приведення їх рівнів на робочих місцях до вимог нормативно-правових актів з охорони праці (державні міжгалузеві та галузеві нормативні акти з охорони праці).

3. Проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці та аудиту з охорони праці, оформлення стендів, оснащення кабінетів, виставок, придбання необхідних нормативно-правових актів, наочних посібників, літератури, плакатів, відеофільмів, макетів, програмних продуктів тощо з питань охорони праці.

4. Проведення цільового навчання з охорони праці працівників, організація семінарів та оглядів-конкурсів з цих питань за умови, що витрати на їх проведення не будуть перевищувати двох відсотків оподаткованого прибутку платника податку за попередній звітний (податковий) рік.

5. Забезпечення працівників спеціальним одягом, взуттям та засобами індивідуального захисту відповідно до встановлених норм (включаючи забезпечення мийними засобами та засобами, що нейтралізують небезпечну дію на організм або шкіру шкідливих речовин, у зв'язку з виконанням робіт, які не виключають можливості забруднення цими речовинами).

6. Надання працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, спеціального харчування, молока чи рівноцінних харчових продуктів, а також газованої солоні води.

7. Проведення обов'язкового попереднього, періодичного і позапланового медичного огляду працівників, зайнятих на важких роботах, роботах з небезпечними чи шкідливими умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі.

Глава Адміністрації Президента України
В. МЕДВЕДЧУК

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

01023, м. Київ-23, вул. Еспланадна, 8/10,
тел.: (044)226-24-45, факс: (044)220-00-98,
E-mail: mtsp@ukrpack.net

26.07.2002 р. № 12-1-3/2907

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Міністерство праці та соціальної політики України щодо застосування окремих норм Закону України "Про охорону праці" та прийнятих до неї відповідних нормативно-правових актів повідомляє.

Статтею 31 Закону України "Про охорону праці" введено норму застосування штрафних санкцій на підприємства, установи і організації.

Так, передбачені такі штрафи:

- за порушення нормативних актів про охорону праці;
- невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду з питань безпеки, гігієни виробничого середовища підприємства, установи і організації;
- за кожний нещасний випадок та випадок професійного захворювання, які сталися на виробництві з його вини. Якщо встановлено
- факт приховування нещасного випадку, власник сплачує штраф у десятикратному розмірі.

На виконання цієї статті Закону України "Про охорону праці" постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1993 року № 754 було затверджено Положення про порядок накладання штрафів на підприємства, установи і організації за порушення нормативних актів про охорону праці (далі — Положення). Зазначене Положення визначає процедуру стягнення штрафів на підприємства, установи і організації за порушення нормативних актів про охорону праці.

З 1 квітня 2001 року на території України набрав чинності Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" (далі — Закон). Статті 46 та 47 Закону містять норму застосування тільки штрафів за порушення нормативних актів про охорону праці.

Штрафи за нещасні випадки та випадки професійного захворювання на виробництві не передбачені і тому не можуть застосовуватися, як такі, що суперечать чинному законодавству.

Слід також зазначити, що штраф, як грошове стягнення є економічним важелем впливу на підприємство за неналежний стан охорони праці на виробництві, такий же важіль впливу міститься в статті 47

Закону, а саме, у разі систематичних порушень нормативних актів про охорону праці, внаслідок чого зростає ризик настання нещасних випадків і професійних захворювань, підприємство у будь-який час за рішенням відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків може бути віднесено до іншого, більш високого класу професійного ризику виробництва.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2000 р. № 747 "Про підсумки економічного та соціального розвитку за I квартал 2000 року" опрацьований проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про охорону праці", який приведено у відповідність до Конституції України, норм зазначеного Закону інших Законів України та усунуто правові колізії в законодавстві, в тому числі в частині сплати штрафів підприємствами, установами і організаціями за нещасні випадки та професійні захворювання. Зазначений законопроект прийнято Верховною Радою України у першому читанні.

Абзацами шостим та сьомим пункту 4 розділу XI Прикінцевих положень зазначеного Закону, доручено Кабінету Міністрів України підготувати та подати на розгляд Верховній Раді України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність з цим Законом, а також привести у відповідність з ним свої рішення.

Саме тому в ініціативному порядку Міністерством праці та соціальної політики України опрацьовано та подано до Міністерства юстиції України для проведення правової експертизи проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Положення про порядок накладання штрафів на підприємства, установи і організації за порушення нормативних актів про охорону праці", якими передбачалось скасування деяких норм Положення, в частині що суперечать чинному законодавству.

Висновком Міністерства юстиції України за результатами правової експертизи проекту постанови Кабінету Міністрів України, передбачено, якщо до внесення змін до Закону України "Про охорону праці", стаття 31 Закону України "Про охорону праці" та прийняті до неї норми постанови Кабінету Міністрів України, суперечать Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності", **слід керуватися пунктом 2 Прикінцевих положень зазначеного Закону, яким встановлено, що законодавчі та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.**

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 14 жовтня 1992 року №2695 "Про порядок введення в дію Закону України "Про охорону праці" право роз'яснення вимог Закону України "Про охорону

праці”, обов’язкових для всіх громадян, підприємств, установ і організацій надано Державному департаменту з нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України.

Враховуючи викладене, Міністерство праці та соціальної політики України вважає, що стаття 31 Закону України “Про охорону праці” та прийняті до неї норми постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1993 року № 754 **повинні застосовуватися тільки в частині сплати штрафів за порушення нормативно-правових актів про охорону праці.**

*Перший заступник Державного секретаря
І. Гнибіденко*

**Про затвердження
Положення про розробку інструкцій з охорони праці**

НАКАЗ

**Міністерства праці та соціальної політики України,
Комітету по нагляду за охороною праці**

від 29 січня 1998 року № 9

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України 7 квітня 1998 р.
за № 226/2666*

На виконання Закону України "Про охорону праці", згідно з пунктом 3.1 ДНАОП 0.00-4.14-94 "Положення про опрацювання, прийняття, перегляд та скасування державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці" і з метою забезпечення єдиного системного і комплексного підходу до розробки, затвердження і розповсюдження інструкцій з охорони праці та підвищення ефективності їх застосування на підприємствах, в установах і організаціях (далі — підприємства) НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про розробку інструкцій з охорони праці (додається).

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, виробничим, науково-виробничим та іншим об'єднанням підприємств, які здійснюють функції управління майном, що перебуває у загальнодержавній власності:

2.1. Вжити необхідних підготовчих заходів щодо забезпечення до 31 грудня 1998 року виконання вимог цього Положення базовими організаціями з питань нормотворчої діяльності в сфері охорони праці, науково-дослідними, проектно-конструкторськими, проектно-технологічними та іншими організаціями-розробниками нормативних актів про охорону праці, а також удосконалення організації розробки, введення в дію та застосування інструкцій з охорони праці на підпорядкованих підприємствах;

2.2. Опрацювати, при необхідності, і подати до Національного НДІ охорони праці пропозиції щодо внесення змін і доповнень до зведеного плану розроблення (перегляду) державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці на 1998 рік і наступні роки стосовно інструкцій з охорони праці, подальше застосування яких ви-

явиться недоцільним у зв'язку з введенням в дію цього Положення.

2.3. Організувати перевірку до 1 червня 1998 року базовими організаціями типових інструкцій з охорони праці на їх відповідність чинному законодавству України про працю та охорону праці, цьому Положенню, іншим нормативним актам, сучасному рівню організації праці і технології виробництва, а також проведення аналізу ефективності їх дії. За результатами проведеної перевірки та аналізу включити до розділу "Відомчі документи" галузевих планів розроблення (перегляду) нормативних актів про охорону праці на 1998 і наступні роки відповідні роботи стосовно типових інструкцій з охорони праці, подальше застосування яких без перегляду і змін виявиться недоцільним.

3. Директору Національного НДІ охорони праці Ткачуку К. Н.:

3.1. Забезпечити координацію роботи базових організацій з питань нормотворчої діяльності в сфері охорони праці, науково-дослідних, проектно-конструкторських, проектно-технологічних та інших організацій-розробників інструкцій з охорони праці, подання їм відповідної методичної допомоги і реєстрацію затверджених інструкцій в порядку, встановленому цим Положенням;

3.2. Провести до 1 червня 1998 року перевірку інструкцій з охорони праці, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці, на їх відповідність чинному законодавству України про працю та охорону праці, цьому Положенню, іншим нормативним актам, сучасному рівню організації праці і технології виробництва, а також провести аналіз ефективності дії цих інструкцій з метою визначення доцільності подальшого їх застосування без перегляду і змін;

3.3. Забезпечити узагальнення зазначених у п. 2.2 цього наказу пропозицій та результатів перевірки інструкцій, передбаченої п. 3.2, опрацювання на їх основі відповідних змін і доповнень до зведеного плану розроблення (перегляду) ДНАОП, узгодити їх з галузевими управліннями (відділами) Комітету і подати на затвердження в установленому порядку;

3.4. У тижневий термін після реєстрації в Міністерстві юстиції України цього Положення забезпечити його тиражування і розсилку міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, об'єднанням підприємств, які здійснюють функції управління майном, що перебуває у загальнодержавній власності, управлінням і відділам, територіальним управлінням, експертно-технічним і навчальним центрам Комітету.

4. Роботодавцям вжити необхідних заходів щодо забезпечення до 31 грудня 1998 року виконання вимог цього Положення стосовно інструкцій з охорони праці, що діють на підприємстві.

5. Установити, що на період виконання передбачених цим наказом підготовчих заходів щодо впровадження даного Положення:

5.1. Інструкції з охорони праці, прийняті до набрання чинності цим Положенням, які не відповідають його вимогам, діють у частині, що не суперечить цьому Положенню, і підлягають перегляду та затвердженню у терміни, передбачені відповідними зведеним, галузевими планами і наказами роботодавців;

5.2. Інструкції з охорони праці, прийняті до набрання чинності цим Положенням, що не містять положень, які суперечать його вимогам, зберігають чинність і підлягають перегляду в установлені ним терміни;

5.3. Інструкції з охорони праці, що подаються на затвердження після набрання чинності цим Положенням, опрацьовуються згідно з його вимогами.

6. Начальникам управлінь і відділів Комітету, територіальних управлінь та інспекцій, державним інспекторам Держнаглядохоронпраці забезпечити систематичний контроль за виконанням цього наказу і дотриманням вимог цього Положення.

7. Головному редактору журналу "Охорона праці" Яковенку М. Г.:

7.1. Опублікувати Положення про розробку інструкцій з охорони праці після його реєстрації в Міністерстві юстиції України в черговому номері журналу;

7.2. Вжити протягом першого півріччя 1998 року необхідних заходів щодо забезпечення видання та розповсюдження інструкцій з охорони праці та систематичного висвітлення в журналі відомостей про їх затвердження і введення в дію в порядку, встановленому цим Положенням.

8. З введенням у дію цього Положення вважати таким, що втратив чинність на території України ДНАОП 0.00-4.15-85 "Положення про розробку інструкцій з охорони праці", затверджений 5 грудня 1985 року заступником голови Держкомпраці СРСР і секретарем ВЦРПС.

9. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Головне управління охорони праці (Лесенко Г. Г.).

Голова Комітету С. П. Ткачук

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Держнаглядохоронпраці
від 29 січня 1998 р. № 9

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
7 квітня 1998 р. за № 226/2666

ПОЛОЖЕННЯ про розробку інструкцій з охорони праці

1. Загальні положення

1.1. Положення встановлює вимоги до змісту, побудови і викладу інструкцій з охорони праці (далі — інструкції), визначає порядок опрацювання та введення в дію нових, перегляду та скасування чинних інструкцій.

Вимоги цього Положення є обов'язковими для всіх міністерств, інших органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (далі — підприємства) незалежно від форм власності та видів їх діяльності.

1.2. Інструкція є нормативним актом, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з охорони праці при виконанні ними робіт певного виду або за певною професією на робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території підприємства і будівельних майданчиках або в інших місцях, де за дорученням власника чи уповноваженого ним органу (далі — роботодавець) виконуються ці роботи, трудові чи службові обов'язки.

Інструкції поділяються на:

- інструкції, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці;
- примірні інструкції;
- інструкції, що діють на підприємстві.

1.3. Інструкції, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці, розробляються для персоналу, який провадить вибухові роботи, обслуговує електричні установки та пристрої, вантажопідіймальні машини та ліфти, котельні установки, посудини, що перебувають під тиском, і для інших працівників, правила безпеки праці яких установлені міжгалузевими нормативними актами про охорону праці, затвердженими органами державного нагляду за охороною праці.

Ці інструкції затверджуються відповідними органами державного нагляду за охороною праці за узгодженням з міністерствами або ін-

шими органами, до компетенції яких належить дана інструкція або окремі її вимоги, і їх дотримання є обов'язковим для працівників відповідних професій або при виконанні відповідних видів робіт на всіх підприємствах незалежно від їх підпорядкованості, форми власності та виду діяльності.

1.4. Примірні інструкції затверджуються міністерствами або іншими органами виконавчої влади, виробничими, науково-виробничими та іншими об'єднаннями підприємств, які мають відповідну компетенцію, за узгодженням з органами державного нагляду за охороною праці, до компетенції яких належить дана інструкція або окремі її вимоги, і Національним НДІ охорони праці. Ці інструкції можуть використовуватись як основа для розробки інструкцій, що діють на підприємстві.

1.5. Інструкції, що діють на підприємстві, належать до нормативних актів про охорону праці, чинних у межах конкретного підприємства. Такі інструкції розробляються на основі чинних державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, примірних інструкцій та технологічної документації підприємства з урахуванням конкретних умов виробництва та вимог безпеки, викладених в експлуатаційній та ремонтній документації підприємств-виготовлювачів обладнання, що використовується на даному підприємстві. Вони затверджуються роботодавцем і є обов'язковими для дотримання працівниками відповідних професій або при виконанні відповідних робіт на цьому підприємстві.

1.6. Інструкції повинні відповідати чинному законодавству України, вимогам державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці: правил, норм, стандартів, інших нормативних і організаційно-методичних документів про охорону праці, на основі яких вони розробляються.

1.7. Інструкції повинні містити тільки ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких обов'язкове самими працівниками. Порушення працівником цих вимог повинно розглядатися як порушення трудової дисципліни, за яке до нього може бути застосовано стягнення згідно з чинним законодавством.

1.8. Організація вивчення інструкцій працівниками забезпечується роботодавцем згідно з ДНАОП 0.00-4.12-94 "Типове положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці".

1.9. Постійний контроль за додержанням працівниками вимог інструкцій покладається на роботодавця.

1.10. Громадський контроль за додержанням всіма працівниками вимог інструкцій здійснюють трудові колективи через обраних ними уповноважених і професійні спілки в особі своїх виборних органів і представників.

2. Зміст і побудова інструкцій

2.1. Кожній інструкції присвоюється назва і скорочене позначення (код, порядковий номер).

Інструкціям, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів, при їх включенні до Державного реєстру міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці присвоюються скорочені позначення, прийняті Держнаглядом охорони праці.

Примірним інструкціям, що затверджуються міністерствами чи іншими органами виконавчої влади та об'єднаннями підприємств, присвоюються скорочені позначення, прийняті Національним НДІ охорони праці.

Інструкціям, що розробляються і затверджуються на підприємствах, присвоюються порядкові номери службами охорони праці цих підприємств.

У назві інструкції стисло вказується для якої професії або виду робіт вона призначена, наприклад: "Інструкція з охорони праці для електрозварника", "Примірна інструкція з охорони праці при роботі з ручним електроінструментом".

2.2. Включенню до інструкцій підлягають загальні положення щодо охорони праці та організаційні і технічні вимоги безпеки, що визначаються на основі:

— чинного законодавства України про працю та охорону праці, стандартів, правил, норм та інших нормативних і організаційно-методичних документів про охорону праці;

— аналізу документів з охорони праці стосовно відповідного виробництва, професії (виду робіт);

— характеристики робіт, що підлягають виконанню працівником конкретної професії у відповідності з її кваліфікаційною характеристикою;

— вимог безпеки до технологічного процесу, виробничого обладнання, інструментів і пристроїв, що застосовуються при виконанні відповідних робіт, а також вимог безпеки, що містяться в експлуатаційній та ремонтній документації і в технологічному регламенті;

— виявлення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, характерних для даної професії (виду робіт) як при нормальному протіканні процесу, так і при відхиленнях від оптимального режиму, визначення заходів та засобів захисту від них, вивчення конструктивних та експлуатаційних особливостей і ефективності використання цих засобів;

— аналізу обставин та причин найбільш імовірних аварійних ситуацій, нещасних випадків та професійних захворювань, характерних для даної професії (виду робіт);

— вивчення передового досвіду безпечної організації праці та ви-

конання відповідних робіт, визначення найбезпечніших методів та прийомів їх виконання.

2.3. Вимоги інструкцій викладаються відповідно до послідовності технологічного процесу і з урахуванням умов, у яких виконується даний вид робіт.

2.4. Інструкції повинні містити такі розділи:

- загальні положення;
- вимоги безпеки перед початком роботи;
- вимоги безпеки під час виконання роботи;
- вимоги безпеки після закінчення роботи;
- вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

За необхідності в інструкції можна включити й інші розділи. Наприклад, у примірних інструкціях може бути передбачений розділ "Вступ", у якому відображаються відповідні положення законодавства України про працю та охорону праці, вказівки щодо порядку внесення змін і доповнень до цих інструкцій тощо.

Для розміщення матеріалів, які доповнюють основну частину інструкцій, ілюструють чи конкретизують її окремі вимоги, може бути включений розділ "Додатки". У цьому ж розділі може бути наведений перелік нормативних актів, на підставі яких розроблена інструкція.

2.5. Розділ "Загальні положення" повинен містити:

- відомості про сферу застосування інструкції;
- загальні відомості про об'єкт розробки: визначення робочого місця працівника даної професії (виду робіт) в залежності від тривалості його перебування на ньому протягом робочої зміни (постійне чи непостійне); коротка характеристика технологічного процесу та обладнання, що застосовується на цьому робочому місці, виробничій дільниці, в цеху;
- умови і порядок допуску працівників до самостійної роботи за професією або до виконання відповідного виду робіт (вимоги щодо віку, стажу роботи, статі, стану здоров'я, проходження медоглядів, професійної освіти та спеціального навчання з питань охорони праці, інструктажів, перевірки знань тощо);
- вимоги правил внутрішнього трудового розпорядку, що стосуються питань охорони праці для даного виду робіт або професії, а також відомості про специфічні особливості організації праці і технологічних процесів та про коло трудових обов'язків працівників даної професії (що виконують даний вид робіт);
- характеристику основних небезпечних та шкідливих виробничих факторів для даної професії (виду робіт), особливості їх впливу на працівника;
- перелік видів спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуаль-

ного захисту, що належать до видачі працівникам даної професії (виду робіт) згідно з чинними нормами, із зазначенням стандартів або технічних умов на них;

— вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинен дотримуватись працівник під час виконання роботи.

2.6. Розділ "Вимоги безпеки перед початком роботи" повинен містити:

— порядок приймання зміни у випадку безперервної роботи, в тому числі при порушенні режиму роботи виробничого обладнання або технологічного процесу;

— порядок підготовки робочого місця, засобів індивідуального захисту;

— порядок перевірки справності обладнання, інструменту, захисних пристроїв небезпечних зон машин і механізмів, пускових, запобіжних, гальмових і очисних пристроїв, систем блокування та сигналізації, вентиляції та освітлення, знаків безпеки, первинних засобів пожежогашіння, виявлення видимих пошкоджень захисного заземлення (занулення) тощо;

— порядок перевірки наявності та стану вихідних матеріалів (сировини, заготовок, напівфабрикатів);

— порядок повідомлення роботодавця про виявлені несправності обладнання, пристроїв, пристосувань, інструменту, засобів захисту тощо.

2.7. Розділ "Вимоги безпеки під час роботи" повинен містити:

— відомості щодо безпечної організації праці, про прийоми та методи безпечного виконання робіт, правила використання технологічного обладнання, пристроїв та інструментів, а також застереження про можливі небезпечні, неправильні методи та прийоми праці, які заборонено застосовувати;

— правила безпечного поводження з вихідними матеріалами (сировиною, заготовками, напівфабрикатами), з готовою продукцією, допоміжними матеріалами та відходами виробництва, що являють небезпеку для працівників;

— правила безпечної експлуатації внутрішньоцехових транспортних і вантажопідіймальних засобів і механізмів, тари; вимоги безпеки при вантажно-розвантажувальних роботах та транспортуванні вантажу;

— вказівки щодо порядку утримання робочого місця в безпечному стані;

— можливі види небезпечних відхилень від нормального режиму роботи обладнання та технологічного регламенту і способи їх усунення;

— вимоги щодо використання засобів індивідуального та колективного захисту від шкідливих і небезпечних виробничих факторів;

— умови, за яких робота повинна бути припинена (технічні, метео-

рологічні, санітарно-гігієнічні тощо);

— вимоги щодо забезпечення пожежо— та вибухобезпеки;

— порядок повідомлення роботодавця про нещасні випадки чи раптові захворювання, факти порушення технологічного процесу, виявлені несправності обладнання, устаткування, пристроїв, інструменту, засобів захисту та про інші небезпечні та шкідливі виробничі фактори, що загрожують життю і здоров'ю працівників.

2.8. Розділ "Вимоги безпеки після закінчення роботи" повинен містити:

— порядок безпечного вимикання, зупинення, розбирання, очищення і змащення обладнання, пристроїв, машин, механізмів та апаратури, а при безперервному процесі — порядок передачі їх черговій зміні;

— порядок здавання робочого місця;

— порядок прибирання відходів виробництва;

— вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинен дотримуватись працівник після закінчення роботи;

— порядок повідомлення роботодавця про всі недоліки, що виявились у процесі роботи.

2.9. Розділ "Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях" повинен містити:

— відомості про ознаки можливих аварійних ситуацій, характерні причини аварій (вибухів, пожеж тощо);

— відомості про засоби та дії, спрямовані на запобігання можливим аваріям;

— порядок дій, особисті обов'язки та правила поведінки працівника при виникненні аварії згідно з планом її ліквідації, в тому числі у випадку її виникнення під час передачі-приймання зміни при безперервній роботі;

— порядок повідомлення роботодавця про аварії та ситуації, що можуть до них призвести;

— відомості про порядок застосування засобів протиаварійного захисту та сигналізації;

— порядок дій щодо подання першої медичної допомоги потерпілим під час аварії.

3. Викладення тексту інструкцій

При викладенні тексту інструкції слід керуватися такими правилами:

— текст інструкції повинен бути стислим, зрозумілим і не допускати різних тлумачень;

— інструкція не повинна містити посилань на нормативні акти, вимоги яких враховуються при її розробці. За необхідності ці вимоги

відтворюються дослівно;

— слід вживати терміни і визначення, прийняті в Законі України "Про охорону праці", ДСТУ 2293-93 ССБП "Охорона праці. Терміни та визначення", ДК 003-95 "Державний класифікатор України. Класифікатор професій" та в інших нормативних актах;

— у тексті інструкцій не допускається застосування не властивих для нормативних актів зворотів розмовної мови, довільних словосполучень, скорочення слів, використання для одного поняття різних термінів, а також іноземних слів чи термінів за наявності рівнозначних слів чи термінів в українській мові; допускається застосування лише загальноприйнятих скорочень і абревіатур, а також заміна застосованих у даній інструкції словосполучень скороченням або абревіатурою за умови повного відтворення цього словосполучення при першому згадуванні в тексті із зазначенням у дужках відповідного скорочення чи абревіатури;

— у тексті інструкції слід уникати викладу вимог у формі заборони, а при необхідності слід давати пояснення, чим викликана заборона; не повинні застосовуватися слова "категорично", "особливо", "обов'язково", "суворо" та ін., оскільки всі вимоги інструкції є однаково обов'язковими;

— для наочності окремі вимоги інструкцій можуть бути ілюстровані малюнками, схемами, кресленнями тощо;

— якщо безпека роботи обумовлена певними нормами (величини відстаней, напруги та ін.), то вони повинні бути наведені в інструкції.

4. Порядок розробки, затвердження та введення інструкцій в дію

4.1. Інструкції, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці.

4.1.1. Розробка, затвердження та введення в дію інструкцій, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці, здійснюються згідно з Положенням про опрацювання, прийняття, перегляд та скасування державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці і з урахуванням вимог цього Положення.

4.1.2. У разі неповного відображення в інструкції, що є державним міжгалузевим нормативним актом про охорону праці, вимог щодо охорони праці працівників, безпечного виконання робіт, умов безпечної експлуатації машин, механізмів, обладнання, установок і пристроїв, властивих для даного підприємства (дільниці, робочого місця), або за наявності в ній поряд з вимогами, обов'язковими для дотримання працівниками даного підприємства, вимог безпеки щодо робіт, не властивих для нього, роботодавець у порядку, встановленому пунктом 4.3.1

цього Положення, організовує розробку на основі цієї інструкції, з урахуванням конкретних умов підприємства, відповідної інструкції, що діє на підприємстві, і затверджує її за узгодженням з місцевими органами Держнаглядохоронпраці.

4.2. Примірні інструкції.

4.2.1. Примірні інструкції для працівників, зайнятих на роботах, що є провідними для певної галузі виробництва, регіону, виробничого, науково-виробничого чи іншого об'єднання підприємств, за винятком персоналу та працівників, зазначених у п. 1.3 цього Положення, розробляються базовими організаціями з питань нормотворчої діяльності в сфері охорони праці, науково-дослідними, проектно-конструкторськими і проектно-технологічними організаціями, регіональними навчально-методичними центрами (кабінетами) охорони праці, а також окремими підприємствами чи групами фахівців (далі — організація-розробник) під координацією і за методичною допомогою Національного науково-дослідного інституту охорони праці.

Призначення такої організації-розробника здійснюється міністерством чи іншим органом виконавчої влади, відповідним об'єднанням підприємств.

Примірні інструкції для працівників, які залучатимуться до виконання робіт за новими технологіями і впровадження нових технічних засобів виробництва, матеріалів, видів енергії і т. ін., опрацьовуються організаціями-розробниками цих технологій, засобів виробництва, матеріалів і підприємствами-виготовлювачами одночасно з розробкою відповідної технологічної, проектно-конструкторської, експлуатаційної та ремонтної документації і є невід'ємною складовою частиною цієї документації.

4.2.2. Розробка примірних інструкцій здійснюється згідно з планами робіт з охорони праці, затвердженими міністерствами чи іншими органами виконавчої влади, відповідними об'єднаннями підприємств, а також на підставі наказів (розпоряджень) їх керівників.

4.2.3. Розробка примірних інструкцій здійснюється за такими основними стадіями:

- розробка першої редакції проекту примірної інструкції і направлення його на відзив;
- розробка остаточної редакції проекту примірної інструкції;
- узгодження і подання остаточної редакції проекту примірної інструкції на затвердження і реєстрацію;
- видання (тиражування) затвердженої примірної інструкції і її розповсюдження.

4.2.4. Проект примірної інструкції, розроблений в першій редакції і підписаний керівником організації-розробника, направляється на від-

звив підприємствам, для яких дана професія (вид роботи) є провідною згідно з переліком, затвердженим керівником служби охорони праці міністерства чи іншого органу виконавчої влади, об'єднання підприємств.

Зазначені підприємства складають і надсилають відповідний відзив на адресу організації-розробника у місячний термін з дня отримання проекту інструкції. Якщо відзив у зазначений термін не надіслано, вважається, що зацікавлене підприємство не має зауважень і пропозицій до проекту.

4.2.5. Організація-розробник узагальнює отримані відзиви, складає їх зведення і на підставі пропозицій та зауважень, що в них містяться, доопрацьовує проект примірної інструкції.

4.2.6. Доопрацьований з урахуванням відзивів проект примірної інструкції разом із зведенням відзивів подається на розгляд до відповідного міністерства чи іншого органу виконавчої влади, об'єднання підприємств.

За наявності суттєвих розбіжностей щодо проекту примірної інструкції організація-розробник розглядає їх та усуває згідно з поданими пропозиціями служби охорони праці цього органу (об'єднання).

4.2.7. У необхідних випадках орган (об'єднання), який затверджує проект примірної інструкції, може прийняти рішення про повернення його на доопрацювання чи проведення експертизи проекту відповідною компетентною організацією або власною експертною комісією.

У випадках, коли це доцільно, експерти від незалежних компетентних організацій можуть бути включені до складу експертної комісії, створеної цим органом (об'єднанням).

4.2.8. Розглянутий та завізований службою охорони праці зазначеного в п. 4.2.6 органу (об'єднання) проект примірної інструкції разом із зведенням відзивів подається організацією-розробником на узгодження до відповідних органів державного нагляду, до компетенції яких належить дана інструкція або окремі її вимоги, і до Національного НДІ охорони праці. Узгоджувальні органи розглядають проект примірної інструкції і надсилають організації-розробнику свої висновки в термін, що не перевищує одного місяця від дня одержання проекту.

У разі виникнення суттєвих зауважень щодо проекту примірної інструкції під час її узгодження організація-розробник забезпечує їх розгляд та врахування до подання інструкції на затвердження.

4.2.9. Узгоджена остаточна редакція проекту примірної інструкції (у чотирьох примірниках), підписана керівником організації-розробника, із зведенням відзивів та оригіналами документів, що підтверджують її узгодження, подається на затвердження до органу (об'єднання), на підставі плану роботи чи наказу (розпорядження) якого вона

розроблена.

4.2.10. Розгляд узгодженої остаточної редакції проекту примірної інструкції та її затвердження міністерством чи іншим органом виконавчої влади або об'єднанням підприємств здійснюється в установленому ними порядку у термін, що не перевищує одного місяця від дня одержання проекту.

4.2.11. Примірна інструкція затверджується наказом міністерства чи іншого органу виконавчої влади або об'єднання підприємств.

Титульний і заголовний аркуші примірної інструкції оформлюються згідно з додатками 1 і 2.

4.2.12. Міністерства та інші органи виконавчої влади і об'єднання підприємств ведуть облік затверджених ними примірних інструкцій в установленому ними порядку.

Крім того, затвержені примірні інструкції підлягають реєстрації з присвоєнням їм скорочених позначень у Національному науково-дослідному інституті охорони праці за поданням організацій-розробників у встановленому ним порядку, узгодженому з Держнаглядохоронпраці.

Контрольний примірник зареєстрованої примірної інструкції залишається у Національному НДІ охорони праці, один з примірників надсилається ним до редакції журналу "Охорона праці" для друку, інші примірники повертаються організації-розробнику та органу, який затвердив дану інструкцію.

4.2.13. Відомості про затвердження та видання зареєстрованих примірних інструкцій щоквартально публікуються в журналі "Охорона праці" та в інших виданнях органів державного нагляду за охороною праці за поданням Національного НДІ охорони праці.

4.2.14. Видання та розповсюдження примірних інструкцій у вигляді окремих брошур, односторонніх аркушів чи плакатів здійснюється редакцією журналу "Охорона праці" та іншими видавництвами в установленому порядку за рахунок коштів підприємств-замовників (користувачів) цих інструкцій.

4.3. Розробка, затвердження та введення в дію інструкцій на підприємстві.

4.3.1. Розробка, узгодження і затвердження інструкцій, що діють на підприємстві, здійснюються згідно з ДНАОП 0.00-8.03-93 "Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів, що діють на підприємстві" і з урахуванням вимог цього Положення.

4.3.2. Інструкції, що діють на підприємстві, розробляються відповідно до переліку інструкцій, який складається службою охорони праці підприємства за участю керівників підрозділів, служб головних спеціалістів (головного технолога, головного механіка, головного енергетика,

головного металурга тощо), служби організації праці та заробітної плати.

Перелік необхідних інструкцій розробляється на підставі затвердженого на підприємстві штатного розпису у відповідності з ДК 003-95 "Державний класифікатор України. Класифікатор професій".

Цей перелік, а також зміни чи доповнення до нього в разі зміни назви професії, впровадження нових видів робіт чи професій затверджуються роботодавцем і розсилаються в усі структурні підрозділи (служби) підприємства.

4.3.3. Загальне керівництво розробкою (переглядом) інструкцій на підприємстві покладається на роботодавця.

Роботодавець несе відповідальність за організацію своєчасної розробки (перегляду) та забезпечення всіх працівників необхідними інструкціями.

4.3.4. Розробка (перегляд) необхідних інструкцій, що діють на підприємстві, здійснюється безпосередніми керівниками робіт (начальник виробництва, цеху, дільниці, відділу, лабораторії та інших відповідних їм підрозділів підприємства), які несуть відповідальність за своєчасне виконання цієї роботи.

4.3.5. Здійснення систематичного контролю за своєчасною розробкою нових та відповідністю діючих на підприємстві інструкцій вимогам чинного законодавства, їх періодичним переглядом та своєчасним внесенням змін і доповнень до них, а також подання відповідної методичної допомоги розробникам і організація придбання для них примірних інструкцій, стандартів ССБП та інших нормативно-технічних і організаційно-методичних документів про охорону праці покладається роботодавцем на службу охорони праці підприємства.

4.3.6. У разі використання примірної інструкції як основи для розробки інструкції, що діє на підприємстві, вона підлягає оформленню, узгодженню і затвердженню в порядку, встановленому п.п. 4.3.1 і 4.3.9 цього Положення.

За необхідності до цієї інструкції вносяться зміни і доповнення стосовно конкретних умов даного підприємства (дільниці, робочого місця) і з урахуванням вимог нормативних актів, які набули чинності після затвердження відповідної примірної інструкції.

4.3.7. Для нових виробництв, що вводяться в дію вперше, допускається розробка тимчасових інструкцій, що діють на підприємстві. Тимчасові інструкції повинні відповідати вимогам цього Положення, а їх вимоги — забезпечувати безпечно здійснення технологічних процесів (робіт) і безпечну експлуатацію обладнання. Такі інструкції можуть розроблятися як за професіями, так і за видами робіт і вводяться в дію на термін до прийняття зазначених виробництв в експлуатацію дер-

жавною приймальною комісією.

4.3.8. Інструкція, що діє на підприємстві, набуває чинності з дня її затвердження, якщо інше не передбачене наказом роботодавця.

Інструкція повинна бути введена в дію до впровадження нового технологічного процесу (початку виконання робіт), обладнання чи до початку роботи нового виробництва після відповідного навчання працівників.

4.3.9. Титульний аркуш, перша та остання сторінки інструкції, що діє на підприємстві, оформлюються згідно з додатками 3, 4, 5.

5. Реєстрація, облік і видання інструкцій на підприємстві

5.1. Інструкції, які вводяться в дію на даному підприємстві, реєструються службою охорони праці в журналі реєстрації (додаток 6) в порядку, встановленому роботодавцем.

5.2. Введені в дію інструкції видаються (тиражуються) або придбаються у вигляді брошур (для видачі працівникам на руки) або односторонніх аркушів чи плакатів (для вивішування на робочих місцях або виробничих дільницях).

5.3. Видача інструкцій керівникам структурних підрозділів (служб) підприємства провадиться службою охорони праці з реєстрацією в журналі обліку видачі інструкцій (додаток 7).

5.4. Інструкції видаються працівникам на руки безпосередніми керівниками робіт під розпис у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці під час проведення первинного інструктажу або вивішуються на його робочому місці.

5.5. У кожного керівника структурного підрозділу (служби) підприємства повинен постійно зберігатись комплект інструкцій, необхідних у даному підрозділі (службі) для працівників усіх професій і видів робіт даного підрозділу (служби), а також перелік цих інструкцій, затверджений роботодавцем.

На підприємствах, де структурні підрозділи відсутні, комплект інструкцій зберігається у роботодавця.

Крім того, повний комплект інструкцій зберігається у певному доступному для працівників місці, визначеному керівником структурного підрозділу (служби) підприємства з урахуванням забезпечення простоти та зручності ознайомлення з ними працівників.

5.6. Роботодавець безкоштовно забезпечує інструкціями працівників та керівників структурних підрозділів (служб).

6. Перегляд, припинення чинності та скасування інструкцій

6.1. Перегляд інструкцій, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці та примірних інструкцій, проводиться в міру потреби, але не рідше одного разу на 10 років; перегляд інструкцій, що діють на підприємстві, — в терміни, передбачені державними нормативними актами про охорону праці, на підставі яких вони опрацьовані, але не рідше одного разу на 5 років, а для професій або видів робіт з підвищеною небезпекою — не рідше одного разу на 3 роки.

6.2. Інструкції переглядаються до закінчення термінів, зазначених у пункті 6.1 цього Положення:

- у разі зміни законодавства України про працю та охорону праці;
- у разі набуття чинності новими або переглянутими державними нормативними актами про охорону праці;
- за вказівкою директивних органів, вищестоящих організацій, органів державного управління і нагляду за охороною праці;
- у випадку аварійної ситуації або нещасного випадку, що викликали необхідність перегляду (зміни) інструкції;
- при впровадженні нових технологій, зміні технологічного процесу або умов праці, а також при впровадженні нових видів обладнання, машин, механізмів, матеріалів, апаратури, пристроїв та інструментів, видів енергії тощо.

В останньому випадку перегляд інструкції проводиться до зазначених впроваджень чи змін.

6.3. Перегляд, тимчасове припинення чинності та скасування інструкцій, що є державними міжгалузевими нормативними актами, та примірних інструкцій здійснюються у порядку, визначеному ДНАОП 0.00-4.14-94 "Положення про опрацювання, прийняття, перегляд та скасування державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці", а інструкцій, що діють на підприємстві, — у порядку, визначеному ДНАОП 0.00-8.03-93 "Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів, що діють на підприємстві".

6.4. Опрацювання, узгодження і затвердження змін до примірних інструкцій або прийняття нових примірних інструкцій за результатами перегляду чинних здійснюються в порядку, встановленому для примірних інструкцій, які розробляються вперше, згідно з п. 4.2 цього Положення.

Додаток 1
до пункту 4.2.11 Положення
про розробку інструкцій з
охорони праці

**Форма титульного аркуша
примірної інструкції
з охорони праці**

(найменування міністерства чи іншого органу виконавчої
влади, об'єднання підприємств)

ПРИМІРНА ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

(назва)

(місце видання)

Додаток 2
до пункту 4.2.11 Положення
про розробку інструкцій з
охорони праці

**Форма заголовного аркуша
примірної інструкції
з охорони праці**

УЗГОДЖЕНО

ЗАТВЕРДЖЕНО

(найменування органу,
який узгоджує)

(найменування органу,
який затверджує)

(число, місяць, рік)

(число, місяць, рік)

(скорочене позначення)

ПРИМІРНА ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

(назва)

(місце видання)

Додаток 3
до пункту 4.3.9 Положення
про розробку інструкцій з
охорони праці

**Форма титульного аркуша
інструкції з охорони праці,
що діє на підприємстві**

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____

(назва)

(місце видання)

Додаток 4
до пункту 4.3.9 Положення
про розробку інструкцій з
охорони праці

**Форма першої сторінки
інструкції з охорони праці,
що діє на підприємстві**

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ _____

(посада роботодавця і

найменування підприємства)

№ _____

(число, місяць, рік)

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____

(назва)

(Текст інструкції)

Додаток 5
до пункту 4.3.9 Положення
про розробку інструкцій
з охорони праці

**Форма останньої сторінки
інструкції з охорони праці,
що діє на підприємстві**

(Текст інструкції)

(посада керівника підрозділу (особистий підпис) (прізвище, ініціали)
(організації-розробника)

УЗГОДЖЕНО:

**Керівник (спеціаліст) служби охорони праці
підприємства**

(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

Юрисконсульт

(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

Головний технолог*

(особистий підпис) (прізвище, ініціали)

* У разі потреби проект інструкції узгоджується з іншими зацікавленими службами, підрозділами і посадовими особами підприємства, перелік яких визначає служба охорони праці.

Додаток 6
до пункту 5.1 Положення
про розробку інструкцій
з охорони праці

**Журнал реєстрації інструкцій
з охорони праці на підприємстві**

№ п/п	Дата реєстрації	Найменування інструкції	Дата затвердження інструкції і введення її в дію	Код або номер інструкції	Плановий термін перегляду інструкції	Посада, прізвище, ініціали особи, яка проводила реєстрацію	Підпис особи, яка проводила реєстрацію
1	2	3	4	5	6	7	8

Формат А4 (210 x 297)

Додаток 7
до пункту 5.3 Положення
про розробку інструкцій
з охорони праці

Журнал обліку видачі інструкцій
з охорони праці на підприємстві

№ п/п	Дата видачі	Код або номер інструкції	Найменування інструкції	Підрозділ (служба), якому видана інструкція	Кількість виданих примірників	Посада, прізвище, ініціали одержувача інструкції	Підпис одержувача інструкції
1	2	3	4	5	6	7	8

Формат А4 (210 x 297)

Науково-довідкове видання

В.Сердюк, М. Олійник, А. Коваль

Модульна технологія навчання з охорони праці

Редактор *Л. М. Загородня*
Комп'ютерна верстка *Г. А. Пешков*

Здано до складання 15.12.2003.
Підписано до друку 10.01.2004.
Формат 60 x 84 / 16. Папір офсетний.
Гарнітура Arial Суг. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 20,48. Зам. № 04-01.

Оригінал-макет та друк ПРВП "Континент-ПРИМ"

Свід. серія ДК № 737.

21100, м. Вінниця, вул. Козицького, 13.
Для листів: 21050, Вінниця-50, а/с 8199.

Тел./факс: (0432) 520-320.

E-mail: bards@vinnitsa.com